

ПРИВІТНА, РІЗНОМАНІТНА, МОЯ.

Проект редакції 2025 року

Аналітично-описова частина соціально-економічного стану Луганської області

ЗМІСТ

1	ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСТІ	5
1.1.	Географічні характеристики та топографічний профіль.....	5
1.2.	Адміністративно-територіальний устрій	6
1.3.	Тип регіону.....	10
1.4.	Міжнародні зв'язки і транскордонне співробітництво	14
1.5.	Основні зв'язки з обласними, міжобласними та міжнародними транспортними магістралями (дороги).....	19
1.6.	Можливості та перешкоди регіонального розвитку	21
2.	ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ОБЛАСТІ	28
2.1.	Ландшафт	28
2.2.	Земельні ресурси	29
2.3.	Водні ресурси	31
2.4.	Лісові ресурси.....	32
2.5.	Природно-заповідний фонд	34
2.6.	Геологія, ґрунти та корисні копалини	59
2.7.	Кліматичні умови.....	70
3.	НАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ.....	72
3.1.	Чисельність і склад населення	73
3.2.	Демографічні процеси	80
3.3.	Міграційні тенденції	84
4.	РИНОК ПРАЦІ.....	95
4.1.	Робоча сила	95
4.2.	Зайнятість та безробіття	99
4.3.	Оплата праці та соціально-трудова відносина	117
4.4.	Дослідження ринку праці Луганської області у 2023 року.....	119
5.	ІНФРАСТРУКТУРА	128
5.1.	Дорожньо-транспортна інфраструктура	128
5.2.	Енергетична інфраструктура і постачання енергії	142
5.3.	Інфраструктура зв'язку	145
5.4.	Інфраструктура житлово-комунального господарства	147

6. СОЦІАЛЬНА СФЕРА	152
6.1. Освітня інфраструктура	153
6.2. Охорона здоров'я	161
6.3. Соціальний захист	169
6.4. Сфера культури	181
6.5. Сфера молодіжної політики, фізичної культури та спорту	187
6.6. Підтримка ветеранів війни та членів їх сімей	193
7. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО	197
7.1. Макроекономічні показники	197
7.2. Дослідження та інновації	202
7.3. Промисловість	210
7.4. Сільське господарство	218
7.5. Інвестиційна та будівельна діяльність	232
7.6. Зовнішньоекономічна діяльність	247
7.7. Торгівля та ресторанне господарство, розвиток споживчого ринку	254
7.8. Розвиток малого та середнього підприємництва	257
7.9. Інфраструктурна підтримка регіонального розвитку та підприємництва	265
7.10 Туризм	265
7.11 Банківський сектор	272
7.12 Смарт-спеціалізація регіону	287
8. БЮДЖЕТНИЙ ПРОФІЛЬ ОБЛАСТІ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ	291
8.1. Дохідна частина	291
8.2. Видаткова частина. Бюджет розвитку	296
9. ДОХОДИ І ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ	298
9.1. Доходи населення	299
9.2. Витрати населення	300
9.3. Доходи і витрати домогосподарств	301
10. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ	305
10.1. Загальна екологічна ситуація	305

10.2. Поводження з відходами та екологічні ризики.....	308
10.2. Загрози внаслідок воєнного забруднення.....	312
11. ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ	318
11.1. Потенційні точки зростання по адміністративно-територіальних одиницях	318
12. ПЛАНУВАННЯ І ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ	322
12.1. Міжнародні програми	322
12.2. Державні стратегічні документи та програми розвитку	332
12.3. Забезпеченість містобудівною документацією	332
12.4. Стратегічні документи на рівні області	334
12.5. Обласні програми	336

1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЛАСТІ

1.1. Географічні характеристики та топографічний профіль

Луганська область розташована на сході України у басейні середньої течії річки Сіверський Донець. Максимальна відстань з півночі на південь складає 275 км, із заходу на схід – 170 км, площа – 26,7 тис. кв. км (4,4 % території України, 10 місце серед областей).

На півночі межує з Белгородською та Воронежською областями, сході та півдні – з Ростовською областю російської федерації, південно-заході – з Донецькою областю, північно-заході – з Харківською областю України. Загальна довжина кордону із російською федерацією в межах Луганської області складає 737 км (39 % загальної довжини українсько-російського кордону).

Територія Луганської області представляє рівнину із середніми відмітками 150–200 м заввишки. Низини розташовуються в основному у долині річки Сіверський Донець.

Рис 1. Герб та прапор Луганської області

Герб Луганської області затверджений 15 травня 1998 року рішенням Луганської обласної ради. Він складається з великого і малого щитів, обрамлених двома золотими колосами, сполученими пересіченою двічі синьо-жовтою девізною стрічкою і золотим дубовим вінком під щитом, з написом на стрічці «Луганська область».

Символіка елементів герба містить:

Чорний квадрат із молотами: це основний елемент герба, який символізує шахтарську працю та багаті вугільні ресурси Луганщини.

Сонце: золоте сонце, що виходить з-за чорного квадрата, підкреслює географічне положення області на сході України та її унікальну природу.

Степовий бабак: цей гризун є символом степового краю, де він водиться, та великої популяції бабаків, які мешкають у Луганській області.

Кінь: кінь є давнім геральдичним символом, який використовується на місцевих гербах, що символізує силу та стійкість регіону.

Ці елементи створюють герб Луганської області унікальним, відображаючи як промисловий, так і природний потенціал регіону.

Прапор. Прямокутне синє полотнище зі співвідношенням ширини до довжини 2:3, у верхньому від древка куті герб області (без вінка) в колі з 17-и

золотих (справа) і 14-и білих (зліва) 5-променевих зірок. 17 золотих та 14 білих зірок уособлюють 17 районів та 14 міст обласного значення.

Прапор затверджено 4 вересня 1998 р. Автор – Л. Жданов.

1.2. Адміністративно-територіальний устрій

До 2020 року система адміністративно-територіального устрою Луганської області складалася з:

- 18 районів (Антрацитівський, Біловодський, Білокуракинський, Довжанський, Кременський, Лутугинський, Марківський, Міловський, Новоайдарський, Новопсковський, Перевальський, Попаснянський, Сватівський, Слов'яносербський, Сорокинський, Станично-Луганський, Старобільський, Троїцький, в яких розташовані 926 населених пунктів;

- 37 міст, у тому числі – 14 міст обласного підпорядкування (Луганськ, Алчевськ, Антрацит, Брянка, Голубівка, Довжанськ, Кадіївка, Лисичанськ, Сокологірськ, Ровеньки, Рубіжне, Сіверськодонецьк, Сорокине, Хрустальний), районного підпорядкування – 23;

- 109 селищ міського типу та 780 селищ і сіл.

У 2020 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 717-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Луганської області» та постановою Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» від 17.07.2020 № 807-IX затверджено новий адміністративно-територіальний устрій на субрегіональному та базовому рівнях.

Запроваджені зміни стали складовою частиною і територіальною основою реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

В результаті прийнятих рішень в Луганській області утворено 8 районів та 37 громад, інформацію про які з Атласу адміністративно-територіального устрою України ([За заг. ред. Остапенка П.]/видання друге, доповнене; Проєкт «Підтримка належного врядування в місцевих громадах як складової реформи\децентралізації» Координатора проєктів ОБСЄ в Україні, Міністерство розвитку громад та територій України), станом на рік створення наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Перелік утворених громад та районів Луганської області

№	Назва Громади	Статус громади	Площа громади, км²	Населення громади, тис. ос. (станом на 01.01.2020)**	Новий район / кількість громад
1	2	3	4	5	6
1	Алчевська*	міська	777,5	184,0	Алчевський 3 громади
2	Зимогір'ївська*	міська	429,2	37,61	
3	Кадіївська*	міська	662,7	216,89	
	Всього по району		1 869,4	438,5	
4	Довжанська*	міська	1 229,4	117,25	Довжанський

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

5	Сорокинська*	міська	910,5	89,72	2 громади
	Всього по району		2 139,9	206,97	
6	Луганська*	міська	774,2	444,38	Луганський 3 громади
7	Лутугинська*	міська	827,3	47,63	
8	Молодогвардійська*	міська	545,3	39,87	
	Всього по району		2 146,8	531,88	
9	Антрацитівська*	міська	637,3	94,40	Ровеньківський 3 громади
10	Ровеньківська*	міська	606,1	66,30	
11	Хрустальненська*	міська	843,3	135,08	
	Всього по району		2086,7	295,78	
12	Білокуракинська	селищна	1 122,5	23,55	Сватівський 7 громад
13	Коломийчеська	сільська	386,4	3,33	
14	Красноріченська	селищна	443,4	9,50	
15	Лозно-Олександрівська	селищна	537,4	5,85	
16	Нижньодуванська	селищна	563,3	5,75	
17	Сватівська	міська	1 044,9	34,58	
18	Троїцька	селищна	1 220,8	19,22	
	Всього по району		5 318,7	101,77	
19	Гірська	міська	169,8	39,67	Сіверськодонецький 6 громад
20	Кремінська	міська	533,8	40,16	
21	Лисичанська	міська	617,6	131,89	
22	Попаснянська	міська	457,9	29,74	
23	Рубіжанська	міська	404,2	65,82	
24	Сєверодонецька	міська	501,1	166,90	
	Всього по району		2 684,4	474,19	
25	Біловодська	селищна	1 592,8	60,63	Старобільський 8 громад
26	Білолуцька	селищна	640,9	11,65	
27	Марківська	селищна	1 172,1	43,47	
28	Міловська	селищна	977,8	30,62	
29	Новопсковська	селищна	979,0	32,13	
30	Старобільська	міська	734,4	52,61	
31	Чмирівська	сільська	497,8	15,29	
32	Шульгинська	сільська	333,1	5,39	
	Всього по району		6 927,9	251,8	
33	Нижньотеплівська	сільська	495,7	11,45	Щастинський 5 громад
34	Новоайдарська	селищна	1 313,2	31,55	
35	Станично-Луганська	селищна	516,3	35,29	
36	Широківська	сільська	586,8	8,86	
37	Щастинська	міська	467,0	25,97	
	Всього по району		3 379,0	113,12	
	РАЗОМ по області		2 6552,8	2 414,01	

Примітка: * громади, тимчасово окуповані з 2014 року;

** за даними Держстату (без урахування ВПО)

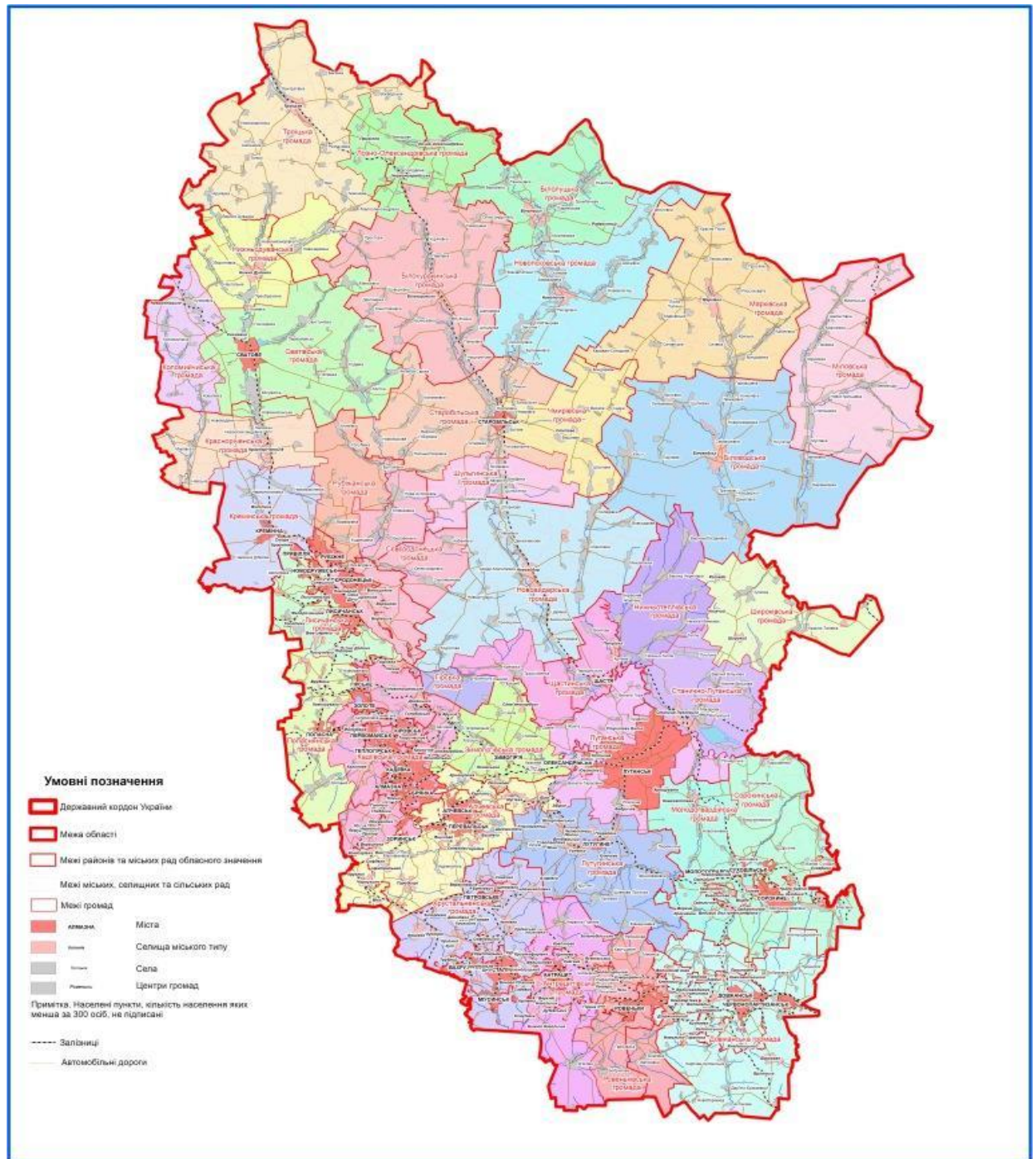

Рис 2. Графічна частина Перспективного плану формування територій громад Луганської області

Рис 3. Мапа районів Луганської області

З 2014 року значну кількість населених пунктів області, в тому числі обласний центр місто Луганськ, **визнано тимчасово окупованими російською федерацією**. Перелік таких населених пунктів визначений Законом України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», постановами Верховної Ради України від 17.03.2015 № 252-VIII «Про визначення окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей, в яких запроваджується особливий порядок місцевого самоврядування» та від 17.03.2015 № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями». У зв'язку з цим місто обласного значення Сіверськ-Донецьк виконувало функції обласного центру, у ньому розміщувалася Луганська обласна державна адміністрація – обласна військово-цивільна адміністрація та інші установи.

На сьогодні внаслідок повномасштабного військового вторгнення рф в Україну 24.02.2022 переважно всі території територіальних громад області є тимчасово окупованими. Відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376, 16 селищ/сіл Луганської області віднесено до територій активних бойових дій, а інша частина області – до тимчасово окупованих територій.

Указами Президента України від 31.03.2022 № 192/2022, від 11.06.2022 №406/2022, від 23.09.2022 № 665/2022 утворено військові адміністрації населених пунктів, зокрема:

Сватівську міську, Білокуракинську, Лозно-Олександрівську, Красноріченську, Нижньодуванську, Троїцьку селищні, Коломийчиську сільську військові адміністрації Сватівського району;

Гірську, Кременську, Лисичанську, Попаснянську, Рубіжанську, Северодонецьку міські військові адміністрації Сіверськодонецького району;

Старобільську міську, Біловодську, Білолуцьку, Марківську, Міловську, Новопсковську селищні, Чмирівську, Шульгинську сільські військові адміністрації Старобільського району;

Щастинську міську, Новоайдарську, Станично-Луганську селищні, Нижньотеплівську, Широківську сільські військові адміністрації Щастинського району.

Військові адміністрації населених пунктів, території територіальних громад яких тимчасово окуповано до 24.02.2022, не утворювались.

1.3. Тип регіону

В Україні протягом багатьох років відбувався процес урбанізації, тобто зростання міст і підвищення їхньої ролі в житті суспільства. Найвищий рівень урбанізації спостерігається в Донбасі. Понад 80 % населення Луганської області є міськими жителями.

Система розселення

Структура Луганської області сформувалась як частина більш великого територіально-планувального утворення – Східного регіону і його основного ядра – центральної урбанізованої зони, яка розташована здебільшого в межах Луганської та Донецької областей. В Луганській області історично сформувалась густа мережа населених місць, промислових і комунальних зон, транспортних, інженерно-технічних комунікацій і споруд, які в своїй сукупності утворили макроструктуру регіону.

Ключовими факторами, які впливали на формування системи розселення в області є:

лінійно-вузлова структура розселення, яка склалася у відповідності з конфігурацією залягання корисних копалин;

наявність міських агломерацій – Луганська, Лисичансько-Рубіжансько-Сіверськодонецька, Алчевсько-Кадіївська, Антрацитівсько-Хрустальненська, Довжансько-Ровеньківська, Сорокинська;

висока концентрація населення у великих містах;

уповільнений розвиток малолюдних міських поселень;

значна кількість маятникових мігрантів у селищах і містах, що працюють поза місцями проживання;

нерівномірний розподіл міст по території області – спостерігається концентрація в західній, центральній та південній частинах області;

диспропорції в розмірах поселень: Луганськ, Алчевськ, Лисичанськ, Хрустальний, Довжанськ, Сорокине, Кадіївка – концентрують значну частину всього міського населення області.

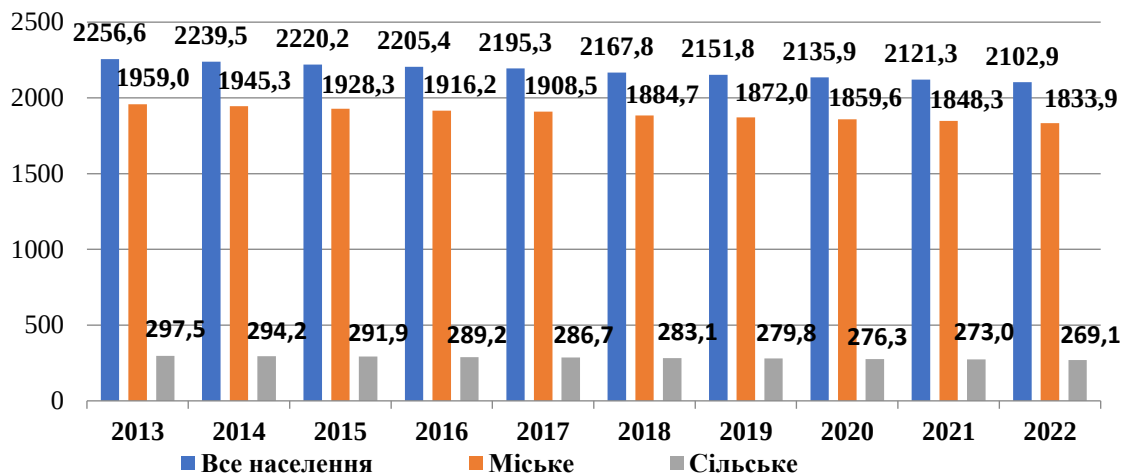
Розподіл населення

У зв'язку з проведенням антитерористичної операції і Операції об'єднаних сил в регіоні протягом 2014-2018 років, а також повномасштабним російським вторгненням органами державної статистики розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснюються на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання.

Згідно з цими розрахунками чисельність наявного населення в Луганській області на 01.01.2022 становила **2 102 921 осіб**, з них 87,2 % – міське населення та 12,8 % – сільське. У порівнянні з 01.01.2013 чисельність наявного населення зменшилася **на 153630 осіб**. В таблиці 2 та на діаграмі 1 наведено динаміку розподілу наявного та постійного населення за типом місцевості.

Таблиця 2. Розподіл наявного населення за типом місцевості, на початок року

Рік	Чисельність наявного населення на 1 січня року, осіб			Питома вага населення у загальній чисельності, відсотків	
	усього	міське	сільське	міське	сільське
2013	2256551	1959011	297540	86,8	13,2
2014	2239473	1945314	294159	86,9	13,1
2015	2220151	1928270	291881	86,9	13,1
2016	2205389	1916176	289213	86,9	13,1
2017	2195290	1908546	286744	86,9	13,1
2018	2167802	1884722	283080	86,9	13,1
2019	2151833	1872013	279820	87,0	13,0
2020	2135913	1859590	276323	87,1	12,9
2021	2121322	1848299	273023	87,1	12,9
2022	2102921	1833860	269061	87,2	12,8

Діаграма 1. Динаміка чисельності міського та сільського населення в Луганській області (на початок року), тис. осіб

Розподіл населення за типом місцевості вказує на стійку тенденцію переваги міського населення над сільським та зменшення чисельності населення, починаючи з 2013 року.

Зонування Луганської області

Відповідно до Схеми планування території Луганської області, розробленої ДП «Український Державний науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромісто» імені Ю.М.Білоконя» у 2013 році за результатами комплексної оцінки території області, концентрації промисловості і її спеціалізації, характером розселення, рівнем урбанізації, щільності магістральної мережі, наявності та потужності інженерних комунікацій на території області пропонувалось сформувати 3 територіально-планувальні зони, що визначають види переважного використання території - містобудівного розвитку (зона урбанізації), сільськогосподарського використання, оздоровчого й туристично-рекреаційного використання.

Зона урбанізації. В межах зони передбачалося формування: промислових вузлів; територій з пріоритетним розвитком логістичних центрів складування, переробки і сортування вантажів в районі впливу транспортного коридору «Європа-Азія»; територій інфраструктури короткочасного відпочинку та культурно-пізнавального туризму в межах населених пунктів зі значним туристичним потенціалом.

Зона сільського господарства. В межах зазначеної зони виділялися території з пріоритетним розвитком товарного сільськогосподарського виробництва та території з пріоритетним розвитком сільського господарства приміського типу для обслуговування великих міст, туристичних та рекреаційних зон.

Зона охоронюваних природних ландшафтів. Території переважно оздоровчого та туристично-рекреаційного використання формуються на базі об'єктів природно-заповідного фонду, курортних і рекреаційних територій,

природних ландшафтів. Значна частина вказаних ландшафтів входить, як складова, майже до всіх вищезазначених зон. Зона формується в центральній частині області вздовж берегів р. Сіверський Донець та локальними рекреаційними зонами, курортно-рекреаційними та рекреаційними комплексами на території всіх районів області, де пріоритетним є розвиток інфраструктури короткочасного відпочинку, культурно-пізнавального та лікувально-оздоровчого туризму.

Разом з цим, тимчасова окупація частини території області в 2014 році призвели до значних міграційних процесів, кардинальної зміни зовнішньоекономічних зв'язків, втрати значення міжнародних транспортних коридорів, деградації промислової та критичної інфраструктури. Внаслідок повномасштабного російського вторгнення поглибилася демографічна та міграційна криза, значних руйнувань зазнала житлова, соціальна, промислова, критична інфраструктура, суттєвої шкоди зазнали об'єкти природно-заповідного фонду, курортних і рекреаційних територій, природних ландшафтів. З цих а також безпекових, політико-економічних (у тому числі міжнародних) причин територіально-планувальні зони, передбачені Схемою планування території Луганської області, потребуватимуть перегляду.

Характеристика регіону за концентрацією промисловості

Луганська область складала вагомую частину економічного потенціалу України. Вигідне географічне розташування, близькість джерел сировини і ринків збуту продукції, багатогалузева промисловість, розвинута мережа транспортних комунікацій, висока щільність населення додають області незаперечні переваги перед іншими регіонами країни.

На базі природних ресурсів у регіоні було створено великі виробничі потужності в різних галузях. По багатьом видам промислових виробів область займала провідне монопольне місце в Україні, забезпечуючи близько 43 % обсягу видобутку кам'яного вугілля, більше ніж 15 % первинної обробки нафти і випуску нафтопродуктів, близько 30 % – металорізальних верстатів, 20 % – азотних добрив, близько 31 % кальцинованої соди, 32 % – синтетичних смол і пластмас, понад 70 % – шибки, більш половини уторованого картону.

В області лідирувала переробна промисловість (71,6 %), яка була представлена підприємствами з виробництва коксу та продуктів нафтопереробки, машинобудування, хімічної, нафтохімічної, харчової, целюлозно-паперової, легкої промисловості та будівельних матеріалів.

У Луганській області сформувалося три великих промислових вузли за наступною спеціалізацією:

Луганський – підприємства машинобудування, металообробки і легкої промисловості;

Алчевсько-Кадіївський – підприємства вугільної, металургійної і машинобудівної промисловості;

Лисичансько-Рубіжансько-Сіверськودонецький – підприємства хімічної, нафтохімічної промисловості.

Провідними підприємствами в окремих галузях були:

у машинобудуванні: ПАТ «Луганськтепловоз», ПАТ «Стаханівський вагонобудівний завод», ТДВ «Попаснянський вагоноремонтний завод», ТОВ «Луганський машзавод ім. Пархоменка», ПрАТ «Сєверодонецьке науково-виробниче об'єднання «Імпульс», ТОВ «Науково-виробниче об'єднання «СЗХНО», ТОВ «Сєверодонецька науково-виробнича фірма «Хіммаш компресор-сервіс», ПрАТ НВЦ «Трансмаш», ТОВ «ЛЗТА «Маршал», ДП «Луганський авіаційний ремонтний завод», ТДВ «ПЕМЗ ім. К.Маркса», ВАТ «Краснолуцький машинобудівний завод» та інші;

у металургії: ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Стахановський завод феросплавів», ТОВ «Луганський трубопрокатний завод», ДП «Лутугинський науково-виробничий валковий комбінат», ТОВ «Метали і полімери», СП «Інтерсплав» та інші;

у хімії: ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання АЗОТ», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря», ПАТ «Стаханівський завод техвуглецю», Хімічне казенне об'єднання імені Г.І. Петровського, ТОВ «Кларіант Україна», ТОВ ВКФ «ТАНА», ПП «Хімпостачальник», ДП «Хімтехнологія» та інші;

виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення – ПрАТ «Лисичанська нафтова інвестиційна компанія» (яке також було єдиним виробником поліпропілену в Україні), ПАТ «Алчевськкокс» та інші;

целюлозно-паперова промисловість – ПрАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат»;

виробництво пластмас, іншої неметалевої мінеральної продукції – ТОВ «НВО «Сєверодонецький Склопластик», ТОВ «Рубіжанський трубний завод», ТОВ «Лисичанський скляний завод», ТОВ «Ялинкові прикраси», ДП «Лисичанський склозавод» та інші;

легка промисловість – на території області здійснювало виробничу діяльність понад 80 підприємств легкої промисловості різних форм власності. У 14 містах області розташовувалися 30 провідних підприємств легкої промисловості, які виробляли до 90 % обсягів виробництва товарної продукції, з них: 27 – підприємств швейного виробництва та 2 – з виробництва взуття.

У 2012 році майже 50 % підприємств завершили програму технічного переобладнання та завдяки цьому мали контракти з відомими європейськими брендами (MEXX, HUCKE, BASLER, GERRY WEBER та інші).

1.4. Міжнародні зв'язки і транскордонне співробітництво

Луганська область проводить активну роботу щодо налагодження торговельно-економічного, науково-технічного і культурного співробітництва з регіонами зарубіжних країн.

Укладені угоди з регіонами інших держав:

1. Угода про довгострокове співробітництво між Луганською областю України та Квемо-Квартлійським краєм Грузії від 26.01.1996.

2. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією України та Адміністрацією Хасковської області Республіки Болгарія від 30.04.2002.

3. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією України та Мінським обласним виконавчим комітетом Республіки Білорусь від 25.02.2003.

4. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією й Луганською обласною радою України та Люблінським воєводством Республіки Польща від 11.09.2003.

5. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією й Луганською обласною радою України та Народним Урядом провінції Хейлунцзян Китайської Народної Республіки від 08.04.2008.

6. Угода про співробітництво між Луганською обласною Радою (Україна) та департаментом Луара (Французька Республіка) від 16.03.2009.

7. Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією України та Хукуматом Хатлонської області Республіки Таджикистан від 15.12.2011.

8. Меморандум про співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією та Урядом Федеральної Землі Верхня Австрія від 08.04.2011.

Співпраця територіальних громад Луганської області із закордонними муніципалітетами:

1. Угода про партнерство між Кремінською міською радою (Україна) та муніципалітетом Ключборк, Опольське воєводство (Республіка Польща) про вплив роботи місцевого самоврядування на розвиток міста та залучення до цієї роботи молоді від 04.10.2017.

2. Угода про партнерство між Сєверодонецькою міською територіальною громадою та містом Єленя Гура (Республіка Польща) від 18.05.2018.

3. Угода щодо партнерство між містом Сватове Луганської області та місто Плунге Тельшайського повіту (Литовська Республіка) від 18.06.2018.

4. Угода про партнерство між Сєверодонецькою міською територіальною громадою та містом Вілкавішкіс (Литовська Республіка) від 27.01.2022.

5. Угода про співпрацю між Кремінською міською територіальною громадою та Comune di Ronco Canavese (Італійська Республіка) від 12.09.2023.

6. Угода про співпрацю між Старобільською міською територіальною громадою та містом Люблін (Республіка Польща) від 15.03.1996.

7. Угода про наміри щодо співпраці між Попаснянською міською військовою адміністрацією та міською радою м. Хасселт провінції Лімбург Королівства Бельгія від 06.09.2024.

8. Угода про наміри щодо співпраці між Старобільською міською військовою адміністрацією та міською радою м. Хасселт провінції Лімбург Королівства Бельгія від 06.09.2024.

9. Угода про наміри щодо співпраці між Лисичанською міською військовою адміністрацією та міською радою м. Хасселт провінції Лімбург Королівства Бельгія від 06.09.2024.

10. Угода про співпрацю між Попаснянською міською військовою адміністрацією та муніципалітетом Сент-Етьєн Французької Республіки від 04.02.2025.

11. Угода про співпрацю між Старобільською міською військовою адміністрацією та муніципалітетом Сент-Етьєн Французької Республіки від 04.02.2025.

Співпраця з Королівством Бельгія

За результатами візиту делегації Луганської області до провінції Лімбург, Бельгія, підписано три угоди про наміри щодо співпраці між Попаснянською міською військовою адміністрацією, Старобільською міською військовою адміністрацією, Лисичанською міською військовою адміністрацією та міською радою м. Хасселт провінції Лімбург Королівства Бельгія.

Проводиться робота з Посольством України у Королівстві Бельгія щодо сприяння налагодженню співпраці та укладання меморандуму про співпрацю на рівні Провінції Лімбург.

Співпраця зі Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії

Проводиться активна робота щодо відновлення та розширення співпраці з представниками міста-побратима Луганська м. Кардіфф Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Проводиться робота щодо започаткування співпраці та проведення особистої зустрічі з представниками адміністративно-політичної одиниці Уельс Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Співпраця з Королівством Швеція

Проводиться робота щодо налагодження міжмуніципальної та міжрегіональної співпраці регіонами Даларни, Круноберг, Вестерйотланд Королівства Швеція та містом Вансбро, регіону Даларна, яке є містом-партнером міста Луганська.

Співпраця з Французькою Республікою

Укладено дві Угоди про наміри щодо співпраці між м. Сент-Етьєн та Старобільською та Попаснянською міськими військовими адміністраціями та досягнуто домовленостей щодо укладення меморандумів про співпрацю між зазначеними муніципалітетами.

Проводиться робота щодо налагодження співпраці з містом Тулуза.

Проводиться робота з фондом «Stand with Ukraine» (Французька Республіка) щодо налагодження міжмуніципальної та міжрегіональної співпраці.

Угода між Луганською обласною радою України та департаментом Луара Французької Республіки від 16.03.2009.

Співпраця з Федеративною Республікою Німеччина

Проводиться робота щодо налагодження міжмуніципального партнерства з містом Мюнстер. Відповідні запити направлені Посольству України у Німеччині, Посольству Німеччини в Україні та безпосередньо меру міста Мюнстер.

Також проводиться робота щодо налагодження співпраці з Федеральною Землею Саар та включення Луганської області до ініціативи трансформації вугільних територій спільно з Львівською ОДА.

Співпраця з Республікою Польща

У співпраці з Люблінським воєводством Республіки Польща та Національною платформою «ініціатива Трьох Морів - Україна» проведено роботу щодо відновлення Центру польської культури Луганщини на базі СНУ ім. В. Даля.

12-13 березня 2025 року, в межах візиту підписано Декларацію про співпрацю та партнерство.

Луганська область розглядає перспективи співпраці у сфері освіти та науки з Університетом Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (UMCS).

Угода про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво між Луганською обласною державною адміністрацією й Луганською обласною радою України та Люблінським воєводством Республіки Польща від 11.09.2003.

Співпраця зі Сполученими Штатами Америки

Проводиться робота над підписанням меморандуму про співпрацю між Луганським національним університетом ім. Тараса Шевченка, Східноукраїнським національним університетом ім. Володимира Даля, Департаментом міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин, Луганською обласною державною адміністрацією та Georgia State University (США, штат Джорджія). Досягнуто домовленостей щодо проведення виставки про потенціал Луганської області в Georgia State University.

Проводиться робота з налагодження співпраці з адміністративно-територіальними одиницями США. Направлені відповідні пропозиції та інформаційно-промоційні матеріали.

Проводиться робота з налагодження співпраці через навчальну поїздку по Програмі «ВІДКРИТИЙ СВІТ» за фінансової підтримки Конгресового офісу з міжнародного лідерства 5-15 березня 2025 року (м. Вашингтон (округ Колумбія), м. Парадайс (штат Каліфорнія)).

Координація міжнародного співробітництва

За ініціативи Конгресу місцевих та регіональних влад при Президентові України в Луганській області створено Регіональний офіс міжнародного

співробітництва (далі – РОМС), що має на меті розвиток взаємодії місцевих та регіональних влад з міжнародними партнерами, які прагнуть співпрацювати на рівні області та територіальної громади (розпорядження голови облдержадміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 12.05.2023 № 96).

Для Луганської області РОМС слугує платформою проведення перемовин, налагодження домовленостей, координації міжнародного співробітництва між усіма сторонами – областю, громадами та іноземними партнерами.

З моменту створення РОМС проведено 16 робочих засідань, більше 200 зустрічей та близько 90 заходів за участі міжнародних партнерів.

Також опрацьовується з міжнародними партнерами питання участі в діючих або запланованих до реалізації програмах за підтримки Європейського Союзу для всіх регіонів України, зокрема таких як Interreg Europe та інших.

Департаментом міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин Луганської облдержадміністрації (далі – Департамент МТД) проведено роботу щодо розміщення інформації про свою діяльність в сфері реалізації міжнародних проєктів в Луганській області на порталі Програми Interreg Europe та направлені запити щодо започаткування партнерств в рамках Програми.

Так, протягом березня-червня 2024 року Департаментом МТД у партнерстві з Агенцією регіонального розвитку Луганської області проведені зустрічі з учасниками Програми Interreg Europe щодо можливостей співпраці з Луганською областю, направлені листи з підготовленими концепціями проєктів.

За результатами проведеної роботи Агенція регіонального розвитку Луганської області у партнерстві з Департаментом МТД бере участь у двох проєктах Програми Interreg Europe у якості «Discovery partner»:

1. Agro Building Carbon (ABC): quantifying nature-based carbon dioxide removal for farm-sourced sustainable construction materials.

Агро-будівельний Карбон: (ABC): кількісне визначення видалення вуглекислого газу на основі природних процесів для створення стійких будівельних матеріалів, отриманих із агросектору.

Ведучий партнер: Provincie Gelderland (Нідерланди).

Партнери: Vidzeme Planning region (Латвія), AMAP - Agency for Innovation in the Agrifood and Fisheries Sector «Marche Agriculture and Fisheries» (Італія), Institute of Entrepreneurship Development (Греція), National Meteorological Administration (Румунія), AULEDA – Local Economic Development Agency (Албанія), Vidzemes Augstskola (Латвія), Stichting Climate Cleanup (Нідерланди), Region of Thessaly (Греція), BSC, Business support centre, Ltd., Kranj (Словенія).

Мета проєкту: вирішення проблеми змін клімату через використання біоматеріалів у будівництві, таких як солома, деревина та бамбук. Основна ідея полягає у підтримці нової індустрії, яка на перетині сільського господарства та будівництва.

2. Circular medical textiles – from single use to multiple use (CEMTex).

Кругові медичні текстильні вироби – від одноразового до багаторазового використання (CEMTex).

Ведучий партнер: Provincie Gelderland (Нідерланди).

Партнери: Mydjtjlland (Данія), Next Technology Tecnotessile (Італія) з містом Прато як асоційований політичний орган, Північно-Східне агентство регіонального розвитку (Румунія).

Мета проєкту: покращити співпрацю між регіонами, лікарнями та всіма учасниками ланцюга цінностей по всій Європі для переходу від одноразових (disposables) до багаторазових медичних текстильних виробів.

За результатами конкурсної комісії Програмою обидва проєкти затверджено для фінансування. До 15.03.2025 проведено зустрічі з головними партнерами щодо корегування бюджетів та проєктних заявок для подальшої реалізації до 2027 року.

У зв'язку з російською збройною агресією проти України та тимчасової окупації майже всієї території Луганської області робота в напрямку транскордонного співробітництва не проводиться. Водночас облдержадміністрацією, місцевими та районними військовими адміністраціями проводиться активна робота з налагодження регулярної та системної комунікації з країнами-членами ЄС. З метою розвитку міжрегіонального, міжмуніципального співробітництва та налагодження партнерських відносин проводяться зустрічі, закордонні відрядження, надсилаються листи з пропозиціями налагодження подальшої співпраці.

1.5. Основні зв'язки з обласними, міжобласними та міжнародними транспортними магістралями (дороги)

Географічне положення Луганської області представляло собою достатньо розвинутий транспортний комплекс з мережею автомобільних і залізничних доріг, ділянки яких проходили за напрямками міжнародних європейських доріг. Область була важливим транспортним вузлом сходу України завдяки розгалуженій мережі шляхів сполучення та значному промисловому потенціалу. Це сприяло пропуску транзитних потоків через регіон і було основним фактором, що обумовлював стратегічне значення Луганської області у розвитку економіки України.

Територією області пролягало 643 автомобільні дороги загального користування загальною протяжністю 6 024,5 км, з яких:

- 27 доріг державного значення – 2 076,5 км;
- 616 доріг місцевого значення – 3 948,0 км.

Основні автомагістралі:

- М-03 Київ – Харків – Довжанський та М-30 Стрий – Умань – Дніпро – Ізварине, що входило до міжнародних транспортних маршрутів E40 та E50 відповідно;

- Н-21 Старобільськ – Луганськ – Хрустальний – Макіївка – Донецьк;
- Н-26 Чугуїв – Мілове;

- Н-32 Покровськ – Бахмут – Михайлівка;
- Р-22 КПП «Красна Талівка» – Луганськ;
- Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ;
- Т-13-02 КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут;
- Т-13-07 Сватове – Новопсков – Мілове.

З 2014 року ключові логістичні центри області опинились на тимчасово окупованій території, що різко зменшило кількість міжобласних та міжнародних транспортних магістралей.

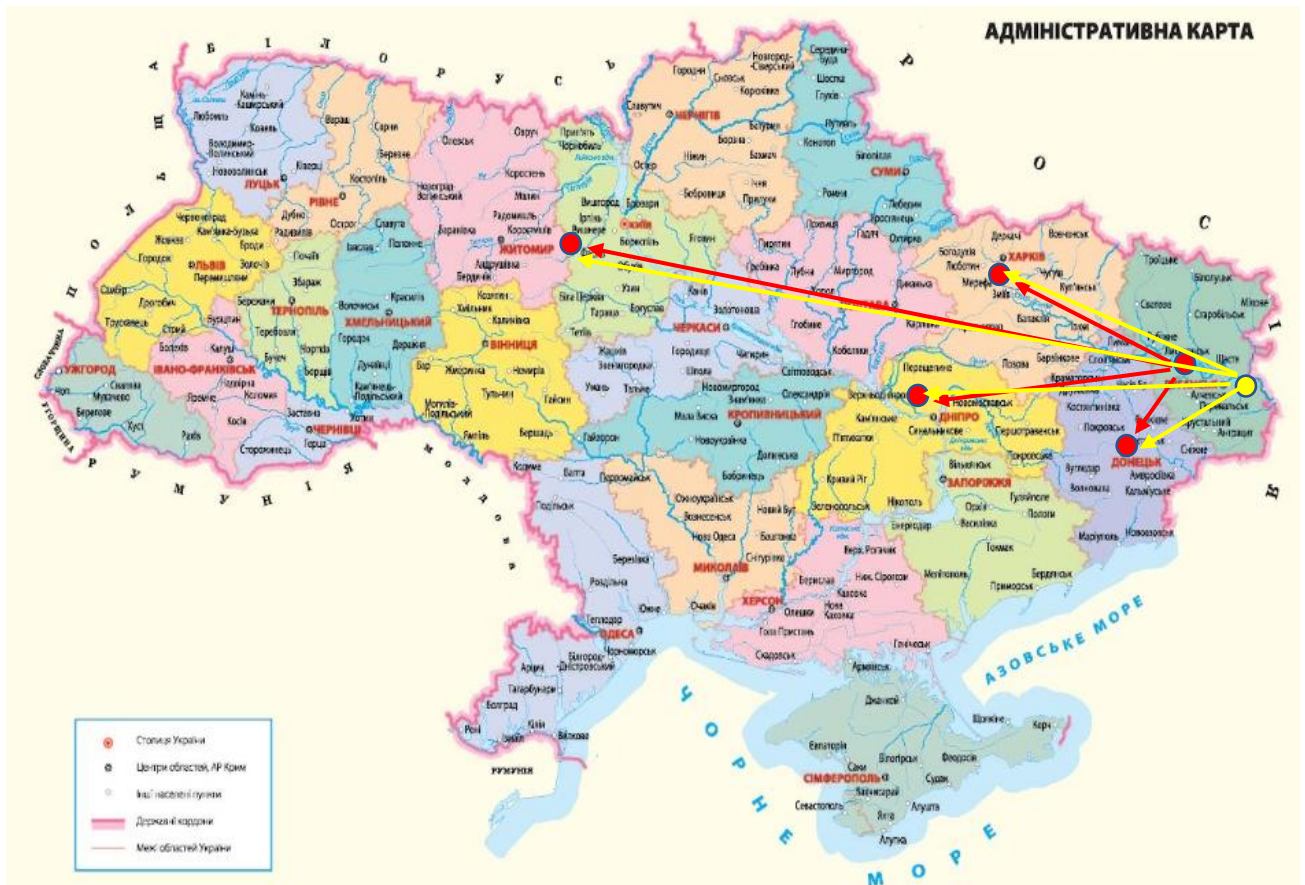

Рис 4. Карта відстаней до основних економічних центрів

Основні відстані до економічних центрів:

Адміністративний центр Луганської області до 2014 року – місто Луганськ.

Основні відстані від нього до найближчих економічних центрів:

Луганськ – Київ 840 км

Луганськ – Харків 330 км

Луганськ – Донецьк 155 км

Луганськ – Дніпро 420 км

Адміністративний центр Луганської області з 2014 року – місто Сіверськодонецьк. Основні відстані від нього до найближчих економічних центрів:

Сіверськодонецьк – Київ 740 км

Сіверськодонецьк – Харків 240 км

Сіверськ-Донецьк – Донецьк 150 км

Сіверськ-Донецьк – Дніпро 340 км

Автомобільний транспорт. До 2014 року автобусна маршрутна мережа Луганської області налічувала 645 внутрішньообласних автобусних маршрутів, які обслуговували понад 50 пасажирських перевізників (юридичні та фізичні особи-підприємці).

З 2014 року автобуси були єдиним громадським транспортом для 95 % сільських населених пунктів.

Залізничний транспорт залишався основним видом зовнішнього транспорту в забезпеченні вантажних і пасажирських перевезень у дальньому сполученні.

Залізничні шляхи регіональної філії «Донецька залізниця» АТ «Укрзалізниця» на кордоні Луганської області мали 10 стикових з регіональними філіями залізничної мережі України та залізницею росії (ОАО «РЖД»).

Роботу авіаційного транспорту у Луганській області до 2014 року забезпечувало Луганське обласне комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт Луганськ».

Аеропорт виконував регулярні рейси до Києва та Москви авіакомпаніями UTair та UTair-Ukraine, чартерні рейси здійснювались до Анталії – авіакомпанією МАУ та до Салоніки – грецькою авіакомпанією Astra Airlines.

У 2014 році ЛОКП «Міжнародний аеропорт Луганськ» зазнало значних пошкоджень і руйнувань, з цього року авіасполучення в Луганській області відсутнє.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні транспортної сфери області, до якої відносяться автомобільний, залізничний, авіаційний та морський транспорт, складають **5,622** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **3,420** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **723,7** млн дол. США.

1.6. Можливості та перешкоди регіонального розвитку

Можливості розвитку

Структура Луганської області сформувалась як частина більш великого територіально-планувального утворення – Східного регіону і його основного ядра – центральної урбанізованої зони, яка розташована здебільшого в межах Луганської та Донецької областей. В Луганській області історично сформувалась густа мережа населених місць, промислових і комунальних зон, транспортних, інженерно-технічних комунікацій і споруд, які в своїй сукупності утворили складну макроструктуру регіону.

Галузева структура і характер територіальної концентрації промисловості області визначились природно-географічними та історичними умовами розвитку. Галузеві особливості промисловості в свою чергу обумовили як загальний характер розвитку містобудування, так і функціонально-планувальну структуру окремих міст.

Наявність запасів кам'яного вугілля, нерудних копалин, цементної, скляної фарфоро-фаянсової сировини, всіх видів будівельних матеріалів та інших мінерально-сировинних ресурсів обумовили розвиток в Луганській області вуглевидобувної, хімічної промисловості, чорної металургії.

До початку збройної агресії російської федерації територія області за планувальними характеристиками знаходилась в доволі сприятливих умовах – розвинута магістральна мережа майже по всій території області за виключенням північно-західної її частини.

Схемою планування території Луганської області основними складовими планувальної структури визначені:

- транспортні зв'язки (міжнародні, національні, регіональні магістралі та траси (існуючі та перспективні) автомобільних та залізничних транспортних коридорів), що виконують роль планувальних осей різного рівня;
- природні ландшафтні коридори та водна поверхня р. Сіверський Донець, міста та селища міського типу, які являють собою планувальні вузли різного рівня.

Транспортний зв'язок та розміщення вищезазначених складових являли основу планувальної структури області. Міжнародна автомобільна дорога (М-04) перетинає територію області у широтному напрямку та являє собою одну з основних планувальних осей. Іншими планувальними осями є перспективний транспортний коридор «ЄвропаАзія», траса якого перетинає в широтному напрямку південну частину області, меридіональні транспортні зв'язки у західній та центральній частинах області.

Формування і розвиток планувальної структури міст Луганської області знаходиться в тісному взаємозв'язку з розвитком вугільної, хімічної промисловості, металургії і технологічними особливостями цих галузей при чому великі міста мають багатогалузеву структуру промисловості, малі і середні характеризуються однобічним розвитком економіки.

В районах північної частини області планувальні передумови для розвитку гірші внаслідок низької щільності магістральної мережі, відсутності розвинутих господарських центрів при наявному значному природно-ресурсному потенціалі.

Перешкоди регіональному розвитку

Внаслідок збройної агресії російської федерації для Луганської області значно зросла кількість факторів, які перешкоджатимуть збалансованому регіональному розвитку області після її деокупації. Особливо негативного впливу зазнали наступні сфери.

Сфера автомобільного транспорту та автомобільних доріг. З початком збройного конфлікту у 2014 році частина території Луганської області

опинилася під тимчасовою окупацією, що суттєво вплинуло на транспортну та дорожню інфраструктуру. Бойові дії спричинили значні руйнування дорожньої мережі, а втрата контролю над окремими районами ускладнила логістичні процеси.

Зруйновані мости, дороги та транспортні вузли обмежили транспортне сполучення між підконтрольними та окупованими територіями, що негативно позначилося на економічних зв'язках. Крім того, через пошкодження залізничних шляхів суттєво зросло навантаження на автомобільний транспорт та автомобільні дороги загального користування.

Запровадження у лютому 2017 року тимчасового припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення у межах області шляхами залізничного і автомобільного сполучення, спричинило різке зниження обсягів перевезень вантажів.

Зменшення обсягів перевезень пасажирів автомобільним транспортом спостерігалось внаслідок зниження попиту населення на транспортні послуги (зменшення доходів, безробіття та зростання тарифів на оплату проїзду), та як у наслідок відмова пасажирських перевізників від обслуговування соціальних маршрутів у зв'язку з їх нерентабельністю.

На підконтрольній до 24.02.2022 українській владі території області залишалось 3 630,3 км (61,5 %) автомобільних доріг загального користування, більша частина автодорожніх мостів та шляхопроводів (469 од.) та 3 984,7 км вулиць і доріг міст та інших населених пунктів.

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році рівень руйнувань дорожньо-транспортної інфраструктури Луганської області значно зріс. За попередньою інформацією, на території області зруйновано та пошкоджено 485 км автомобільних доріг загального користування державного значення, понад 2 000 км місцевого значення, а також значна частина вулиць і доріг міст та інших населених пунктів. Крім того, зафіксовано руйнування 26 автодорожніх мостів.

Автомобільні перевізники втратили матеріально-технічні бази, транспортні засоби, трудові колективи тощо.

Сфера залізничного транспорту. У 2014 році внаслідок появи лінії розмежування мережа залізничних шляхів області була розділена. На підконтрольній території залишались дві залізничні гілки: Попасна – Сватове – Куп'янськ та Кіндрашівська-Нова – Старобільськ – Лантратівка, яка з 2015 року повністю відрізана від залізничної мережі України.

Війна з 2014 року нанесла руйнуючого удару по залізничному руху області, фактично припинено сполучення між північними частинами області та, наприклад Станицею Луганською, оскільки кінцевий пункт цієї гілки – залізничний вузол Дебальцеве (Донецька область), який опинився під окупацією. Тож, усі гілки, які вели з росії та до неї, були закриті. Запуск дизель-поїзда, який поєднав північні райони краю із Станицею Луганською, дещо вирішив цю проблему. Важливо, що Україна зберігала контроль над гілкою

Лисичанськ–Сватове–Куп'янськ, яка була головною системою забезпечення потреб української армії у 2014-2022 роках.

Відсутність стикування залізничної гілки Кіндрашівська-Нова – Старобільськ – Лантратівка з залізничною мережею України та відсутність електрифікованих залізничних шляхів на території Луганської області через невизначеність джерел фінансування перешкоджало розвитку регіону.

Окрім цього, обмеженість залізничної гілки та залежність від сторонніх факторів призвела до критичної ситуації в енергетичній галузі, пов'язаної із доставкою вугілля на ВП «Луганська ТЕС» ТОВ «ДТЕК Східенерго».

З 24.02.2022 внаслідок широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України та активних бойових підприємство залізничного транспорту втратило контроль над рухомим складом, будівлями та спорудами, доступ до них відсутній.

Сфера авіаційного транспорту. Авіаційна інфраструктура у Луганській області була представлена ЛОКП «Міжнародний аеропорт «Луганськ» та аеропортом «Сєвєродонецьк».

ЛОКП «Міжнародний аеропорт «Луганськ» у 2014 році зазнало значних пошкоджень і руйнувань, з цього року авіасполучення в Луганській області відсутнє.

Аеропорт «Сєвєродонецьк» не експлуатувався, оскільки злітно-посадкова смуга перебувала в непридатному стані.

З метою відновлення авіаційного сполучення у Луганській області розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 414 передано цілісний майновий комплекс аеропорту «Сєвєродонецьк» до сфери управління Луганської обласної державної адміністрації.

Облдержадміністрацією створено КП «Міжнародний аеропорт «Сєвєродонецьк», визначено розмір статутного капіталу та призначено генерального директора. Підприємство прийняло майновий комплекс на свій баланс і розпочало роботу по відновленню курсування літаків цивільної авіації.

На етапі погодження польотів Генеральним штабом Збройних Сил України було надано висновок від 18.03.2016 № 6/10-1228 про підвищену небезпеку для функціонування аеропорту через можливість вчинення терористичних актів, завдання ударів системами залпового вогню, ураження повітряних суден під час посадки (зльоту) засобами протиповітряної оборони через те, що він розташований у районі проведення антитерористичної операції (Операції Об'єднаних сил) на відстані 20 км від лінії зіткнення військ (сил) АТО з самопроголошеною ЛНР.

Зважаючи на абсолютну безперспективність та недоцільність фінансування діяльності КП «Міжнародний аеропорт «Сєвєродонецьк» було прийнято рішення про його ліквідацію (розпорядження голови облдержадміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 15.07.2016 № 418).

Відповідно до наказу Міністерства оборони України від 06.11.2017 № 579 «Про приймання нерухомого та індивідуально визначеного майна аеропорту «Сєвєродонецьк» розпорядженням голови обласної державної адміністрації –

керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 19.09.2017 № 667 державне майно цілісного майнового комплексу аеропорту «Сєверодонецьк» передано зі сфери управління Луганської обласної державної адміністрації до сфери управління Міністерства оборони України.

Сфера безпеки. Забруднення території Луганської області вибухонебезпечними предметами (далі – ВНП) та небезпечними залишками війни є однією з найбільших загроз та перешкод для регіонального розвитку. Це питання має багатовимірний вплив, охоплюючи безпекові, економічні, соціальні та екологічні аспекти.

З 2014 року Луганська область стала епіцентром бойових дій, що призвело до значного забруднення території ВНП та небезпечними залишками війни.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року, у зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України та майже повною окупацією території Луганської області, 26684 кв. км вважається імовірно забрудненою територією вибухонебезпечними предметами та потребує проведення робіт з гуманітарного розмінування. Обчислена вартість гуманітарного розмінування становить 8034,2 млн дол. США, в тому числі нетехнічне обстеження – 32,3 млн дол. США, технічне обстеження – 2000,5 млн дол. США, 6001,4 млн дол. США.

Еродованість ґрунтів. Територія області характеризувалась найвищим відсотком еродованих земель (ріллі та сільгоспугідь) ще до 2014 року. Ці процеси посилюються, оскільки в умовах окупації та військових дій ніяких комплексних заходів з охорони земель та боротьби з ерозією ґрунтів не проводилось і наразі не проводиться.

СОЦІАЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

За даними Звіту за результатами комплексного дослідження стану суспільства на тимчасово окупованих територіях, проведеного дослідницькою компанією «Active Group».¹

Соціологічну інформацію в рамках дослідження було зібрано методом глибинного напівструктурованого інтерв'ю за допомогою опитувальника (гайду інтерв'ю). Для забезпечення безпеки респондентів всі інтерв'ю проводились за допомогою месенджерів (WhatsApp, Telegram, Signal). Кількість респондентів: 100. Респонденти представляли максимальну кількість різних населених пунктів кожного регіону (Херсонська, Запорізька, Донецька, Луганська області та АР Крим), зокрема обласні центри, малі міста та села.

Загалом респонденти з тимчасово окупованих територій висловлюють скептицизм щодо перспектив розвитку тимчасово окупованих регіонів у випадку, якщо вони залишаться під контролем РФ. Вони вважають, що

¹ <https://activegroup.com.ua/2025/03/26/zvit-za-rezultatami-kompleksnogo-doslidzhennya-stanu-suspilstva-na-timchasovo-okupovanix-teritoriyax/>

занепад промисловості, інфраструктури та соціальної сфери є неминучим і фактично у своїх відповідях про майбутнє говорять про ті процеси, які спостерігають навколо себе.

Основні тенденції:

- **Занепад інфраструктури та економіки.** Більшість респондентів вважають, що промисловість і сільське господарство занепадають через некомпетентність російських управлінців. Наприклад, у Луганській області зазначають про закриття шахт та неможливість їхнього відновлення («Все шахты завалены»).
- **«Показуха» у відбудові.** Відновлення інфраструктури в багатьох випадках є лише поверхневим і призначене для піару. У Херсонській області респонденти вказують, що відбудовують лише один район виключно для «показухи» («Они там только один район отстроили»).
- **Соціальна залежність збіднілого населення,** яке «купують» мінімальним підвищенням пенсій і видачею дрібної допомоги («Старикам пайки раздают»).

Окремі позитивні очікування є наслідком показових позитивних змін у вигляді будівництва доріг, розвитку або бодай ремонту комунальної інфраструктури та покращень у соціальній сфері.

Інші найбільш критичні перешкоди ефективного розвитку Луганської області після деокупації є:

- тривалість тимчасової окупації території Луганської області;
- значні руйнування житлової, соціальної та критичної інфраструктури;
- негативні тенденції демографічних та міграційних змін;
- високий ступінь зносу та застарілість виробничого й технологічного обладнання усіх галузей економіки;
- невизначеність геополітичної ситуації, створення бар'єрів на зовнішніх та внутрішніх ринках.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 1.

1. Географія. Луганська область розташована на сході України у басейні середньої течії річки Сіверський Донець. На півночі межує з Белгородською та Воронежською областями, сході та півдні – з Ростовською областю російської федерації, південно-заході – з Донецькою областю, північно-заході – з Харківською областю України. Загальна довжина кордону із російською федерацією в межах Луганської області складає 737 км (39 % загальної довжини українсько-російського кордону).

2. Новий адміністративно-територіальний устрій. У 2020 році розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 717-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Луганської області» та постановою Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» від 17.07.2020 № 807-IX

затверджено новий адміністративно-територіальний устрій Луганської області, в результаті чого утворено 8 районів та 37 громад.

3. Чисельність наявного населення в Луганській області на 01.01.2022 становила **2 102 921 осіб**, з них 87,2 % – міське населення та 12,8 % – сільське. Розподіл населення за типом місцевості вказує на стійку тенденцію переваги міського населення над сільським та зменшення чисельності населення, починаючи з 2013 року.

4. Спеціалізація Луганської області до війни. До 2014 року у Луганській області сформувалося три великих промислових вузли за наступною спеціалізацією: Луганський – підприємства машинобудування, металообробки і легкої промисловості; Алчевсько-Кадіївський – підприємства вугільної, металургійної і машинобудівної промисловості; Лисичансько-Рубіжансько-Сіверськодонецький – підприємства хімічної, нафтохімічної промисловості. В області лідирувала переробна промисловість (71,6 %), яка була представлена підприємствами з виробництва коксу та продуктів нафтопереробки, машинобудування, хімічної, нафтохімічної, харчової, целюлозно-паперової, легкої промисловості та будівельних матеріалів.

5. Ситуація із окупацією території Луганської області на сьогоднішній день. На сьогодні внаслідок повномасштабного військового вторгнення рф в Україну 24.02.2022 переважно всі території територіальних громад області є тимчасово окупованими відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376, 16 селищ/сіл Луганської області віднесено до територій активних бойових дій, а інша частина області – до тимчасово окупованих територій.

6. Руйнування та збитки транспортної інфраструктури. До 2014 року Луганська область була важливим транспортним вузлом сходу України завдяки розгалуженій мережі автомобільних та залізничних шляхів сполучення та значному промислового потенціалу. Після 24.02.2022 року внаслідок повномасштабного вторгнення рф в Україну майже вся транспортна інфраструктура знаходиться на тимчасово окупованій території Луганської області. Станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні транспортної сфери області, до якої відносяться автомобільний, залізничний, авіаційний та морський транспорт, складають 5,622 млрд дол. США. Обсяг завданої шкоди по області оцінено в 3,420 млрд дол. США. Прямі збитки сягнули 723,7 млн дол. США.

7. Система управління територіальними громадами під час воєнного стану. У 2022 році утворено 26 військових адміністрацій територіальних громад, які до 24.02.2022 року знаходились на підконтрольній Україні території і вимушено стали переміщеними юридичними особами до інших територіальних громад України та зберегли систему управління територіальними громадами і перетворилися в першу чергу, в Хаби надання послуг та підтримки ВПО своїх громад та Луганської області.

8. Ділова активність та партнерства. Луганська область проводить активну роботу щодо налагодження торговельно-економічного, науково-технічного і культурного співробітництва з регіонами зарубіжних країн. За ініціативи Конгресу місцевих та регіональних влад при Президентові України в Луганській області у 2023 році розпорядженням голови облдержадміністрації – начальника обласної військової адміністрації створено Регіональний офіс міжнародного співробітництва, що має на меті розвиток взаємодії місцевих та регіональних влад з міжнародними партнерами, які прагнуть співпрацювати на рівні області та територіальної громади.

9. Перешкоди для регіонального розвитку внаслідок збройної агресії російської федерації проти України: окупація території Луганської області, руйнування інфраструктури, негативні демографічні та міграційні процеси, забруднення території Луганської області вибухонебезпечними предметами та небезпечними залишками війни, замінування території (26684 кв. км вважається імовірно забрудненою територією вибухонебезпечними предметами та потребує проведення робіт з гуманітарного розмінування).

10. Оцінка жителів тимчасово окупованої території Луганської області подальшого розвитку регіону, якщо він буде залишатися під контролем рф. За думкою респондентів, які проживають на тимчасово окупованій території Луганської області (дані соціологічних досліджень «Active Group» 2025) промисловість і сільське господарство занепадають через некомпетентність російських управлінців, відновлення інфраструктури в багатьох випадках є лише поверхневим і призначене для піару.

2. ПРИРОДНІ РЕСУРСИ ОБЛАСТІ

2.1. Ландшафт

Область розташована у північно-східній степовій фізико-географічній зоні. На території краю виділяють три геоморфологічні області: Старобільське плато, Придонецьку рівнину та Донецьку височину. Старобільське плато розташоване в північній частині області. Характеризується загальним нахилом поверхні в бік долини Сіверського Донця. Придонецька рівнина являє собою слабо хвилясту рівнину, на якій знаходяться давні річкові тераси, змінені процесами руйнації. Донецька височина – давня гірська система, яка потерпіла значних змін. Вона поділяється на центральний (височинний) пояс та периферійні схили, найвища точка – г. Могила Мечетна (367 м).

Ландшафтний покрив Луганської області складають чорноземи, що сформувалися в результаті дернового процесу ґрунтоутворення, який розвивається під лугово-степовою рослинністю. У північній частині поширені чорноземи звичайні середньо- та мало гумусні, в південній – чорноземи звичайні середньо- та малогумусні, дернові щебенюваті ґрунти, в долині Сіверського Дінця – чорноземні, дернові піщані ґрунти.

Щорічне формування надземної та підземної маси рослинного походження та її розкладання в умовах недостатньої вологості обумовлюють значну кількість гумусу, глибина якого варіюється від 50 до 130 см. Для Луганської області характерні два типи ландшафтів – степовий та лісовий. Ліси займають 8,6 % території області та розповсюджені вкрай нерівномірно. Основні масиви лісу знаходяться у басейнах річок Сіверський Донець та Айдар (Кремінський та Станично-Луганський райони). Більш ніж 250 тис. га складають штучні ліси, представлені полезахисними полосами, захисні ліси та зелені смуги навколо крупних міст. Найбільшу площу займають степи, понад 87 % території області.

2.2. Земельні ресурси

Загальна площа території Луганської області складає 2668 тис. га, з них територія підконтрольна Уряду України до 24 лютого 2022 року – 1876 тис. га (відомості наведені за інформацією Головного управління Держгеокадастру у Луганській області).

Більша частка земель (73,3 %) використовується у сільськогосподарському виробництві. Однак, область також характеризується високим показником «порушених земель» – таких, які втратили свої корисні властивості та родючість ґрунтів внаслідок впливу природних та антропогенних факторів. Значна частина ґрунтів малопридатна для сільськогосподарського використання за своїм генетичним походженням, ознакам засолення, щербистості і заболочування. Тривале використання земель для сільськогосподарських потреб без належних агротехнічних заходів призвело до деградації ґрунтів. В процесі діяльності гірничодобувної промисловості, несанкціонованого видобування корисних копалин відкритим способом відбувається порушення земель на значних площах, що також призводить до деградації.

Таблиця 3. Земельний фонд області за основними видами угідь (вся територія Луганської області)

Види основних земельних угідь	Площа земель на 01.07.2016	
	усього, тис. га	% до площі області
Сільськогосподарські землі	1956	73,3
Ліси та інші лісовкриті землі	357	13,4
Забудовані землі	128	4,8
Відкриті заболочені землі	17	0,6
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (кам'янисті місця, піски, яри і т.д.)	188	7,1
Води (території, вкриті поверхневими водами)	22	0,8
Усього по області:	2668	100

73,3% всієї території Луганської області займають сільськогосподарські землі.

Таблиця 4. Структура земель області, яка була підконтрольна Уряду України з 2014 по 24.02.2022

Категорія земель	Площа земель на 24.02.2022 До повномасштабного вторгнення	
	Площа земель, тис га	% до площі області
Землі сільськогосподарського призначення	1425	78,08%
Землі житлової та громадської забудови	14	0,77%
Землі лісогосподарського призначення	247	13,53%
Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	19	1,04%
Землі водного фонду	16	0,88%
Землі рекреаційного призначення	19	1,04%
Інші землі	85	4,66%
Разом	1825	100

До повномасштабного вторгнення 24.02.2022 року частка земель сільськогосподарського призначення складала 78,08%.

Таблиця 5. Земельний фонд в розрізі власників землі та землекористувачів на території області, 01.01.2016

Основні власники землі та землекористувачі	Площа земель станом на 01.01.2016	
	Всього, тис.га	% до площі області
Сільськогосподарські підприємства	632,2	23,7
Громадяни	1128,6	42,3
Заклади, установи, організації тощо	25,0	0,9
Промислові та інші підприємства	24,1	0,9
Підприємства транспорту, зв'язку	31,4	1,2
Лісогосподарські підприємства	324,9	12,2
Інші землекористувачі	9,4	0,3
Землі запасу та не надані у користування	492,7	18,5
Разом	2668,3	100

Станом на 18.09.2025 за даними Державної екологічної інспекції у Луганській області площа засмічених земель склала 714,0 тис. м², внаслідок чого спричинені збитки на суму 327,68 млрд грн.

Для області характерна висока (найвища в Україні) еродованість ґрунтів та їх високе техногенне забруднення. Окупація території області та військові дії тільки поглибили цю проблему, оскільки відсутні будь-які заходи з охорони земель та боротьби з ерозією ґрунтів. До того ж, посилюється пошкодження ґрунтового покриву на схилових землях через спорудження фортифікаційних споруд, воронки і розриви артилерійських та інших вогневих засобів.

2.3. Водні ресурси

Водні ресурси області формуються за рахунок транзитної притоки поверхневих вод по р. Сіверський Донець, місцевого річкового стоку, що формується в межах Луганської області, стічних, шахтних і кар'єрних вод, а також експлуатаційних запасів підземних вод.

Згідно з гідрографічним районуванням територія області розташована в межах району басейну річки Дон (суббасейни р. Сіверський Донець та Нижнього Дону) та басейну річок Приазов'я.

З 2014 року частина суббасейну р. Сіверського Дінця, весь суббасейн Нижнього Дону та весь басейн річок Приазов'я знаходилися на тимчасово окупованій території.

У гідрографічному відношенні, за інформацією Сіверсько – Донецького басейнового управління водних ресурсів, територія Луганської області, підконтрольна Уряду Україні станом на 24.02.2022, розташована у межах басейну Сіверського Дінця — основної і найбільшої річки області, яка із загальної довжини 1073 км на ділянці 214,3 км перетинає область з північно-західного у південно-східному напрямку.

Відповідно до даних Регіонального офісу водних ресурсів у Луганській області, за результатами інвентаризації, здійсненої у 2021 році в межах територіальних громад області (на підконтрольних органам влади територіях до 24 лютого 2022 року), на виконання пункту 5 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15.04.2021 «Про заходи державної регіональної політики на підтримку децентралізації влади», введеного в дію Указом Президента України від 29.04.2021 № 180/2021 налічується 77 лінійних водних об'єктів (річок більше 10 км) у суббасейні Сіверського Дінця.

З них, згідно з класифікацією річок України, одна відноситься до великих – р. Сіверський Донець, загальною довжиною 1053 км, в межах Луганської області 254 км (з урахуванням тимчасово окупованої території з 2014 року). До числа середніх річок відносяться Айдар, Деркул, Лугань, Красна, Повна, Кундрюча, Міус. Решта річок відноситься до категорії малих.

В області розташовано:

- 41 водосховище в суббасейні р. Сіверський Донець загальним об'ємом 135,604 млн м куб;
- 517 ставків (суббасейн р. Сіверський Донець), загальним об'ємом 36,659 млн м куб.;
- 111 озер (суббасейн р. Сіверський Донець) загальним об'ємом 14,126 млн м куб.

Річкова мережа в області слабо розвинута, коефіцієнт гущини річкової мережі складає – 0,11 км/кв. км, що нижче середнього по Україні – 0,39 км/кв. км, найслабше розвинута в басейні річки Деркул.

Річки в області рівнинного типу з високою весняною повінню і низькою літньо-осінньою меженню. У посушливі роки на окремих ділянках малих річок

спостерігається пересихання від декількох до 40 діб, а в суворі зими – перемерзання від 11 до 21 доби.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні інфраструктури зрошення та управління водними ресурсами області складають **250,6** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **0,5** млн дол. США.

2.4. Лісові ресурси

Площа лісів та інших лісовкритих земель до окупації території області (з 2014 року) складала 357 тис. га., що становило біля 13,4 % від загальної площі області. Оптимальна площа повинна складати 16 %, для цього у перспективі необхідно створити біля 90 тис. га. нових лісових насаджень (за даними соціально-економічного аналізу Луганської області 2020 р.).

Загальна площа лісів на територіях підконтрольних Уряду України з 2014 по 2022 рік складала 240,079 тис. га, в тому числі лісові ділянки – 212,37 тис.га, із них вкритих лісової рослинністю – 160,56 тис.га. Запас деревостанів – 27258,59 тис. куб. м. (за даними проектного лісовпорядного виробничого об'єднання ВО «Укрдержліспроєкт»).

Станом на сьогодні майже вся територія області опинилась в тимчасовій окупації, в т. ч. і території, на яких розташований лісовий фонд області, тривають постійні бойові дії внаслідок чого лісові ресурси зазнають катастрофічних втрат через низку факторів, зокрема і постійні лісові пожежі, спровоковані збройною агресією. До пережитих у 2020 році масштабних пожеж національного рівня додалися пошкоджені та знищені основні засоби, замінована інфраструктура та лісовий фонд.

Так, з початку повномасштабного вторгнення станом на вересень 2025 року площа згорілих лісів та інших насаджень склала 62 730,17 гектарів (за даними Державної екологічної інспекції у Луганській області).

З метою визначення та оцінки нанесеної шкоди, відповідно до Методики визначення шкоди та збитків, заподіяних лісовому фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 05.10.2022 № 414, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 24.10.2022 за № 1308/38644 (зі змінами), розпорядженням голови обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 10.11.2023 № 256 (зі змінами до нього) утворено Комісію з питань встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду області внаслідок збройної агресії Російської Федерації.

Станом на 01.10.2025 цією Комісією встановлено 12 фактів заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду внаслідок збройної агресії російської федерації спричинених лісовими пожежами лісовій рослинності на землях

лісогосподарського призначення загальною площею 404,578 км² (40 457,8 га), що знаходяться в постійному користуванні державних підприємств «Кремінське ЛМГ», «Сєверодонецьке ЛМГ», «Новоайдарське ЛМГ» на території Сіверськодонецького району та в постійному користуванні державного підприємства «Свердловське лісомисливське господарство» на території Довжанського району Луганської області.

За 11 фактами заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду області на площі 397,05 км² (39 705 га) Південно-Східним міжрегіональним управлінням лісового та мисливського господарства (далі – Управління) вже здійснено розрахунки їх розміру, загальна сума яких складає 4,71 млрд грн.

Продовжується робота з фіксації екологічних злочинів та встановлення фактів завдання шкоди і збитків, зокрема лісовому фонду області, а також здійснення розрахунків їх розміру відповідно до затвердженої методики.

У запровадженій Офісом Президента України Державній електронній системі обліку руйнувань, статусу відновлення інфраструктури України зареєстровано пошкодження або знищення 33 об'єктів лісового господарства та парків.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери охорони довкілля, природокористування та лісового господарства області, до якої відноситься інфраструктура лісового господарства, складають **160,6** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **373,5** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **3,0** млрд дол. США.

З урахуванням викладеного, основною проблемою у вказаній сфері є збройна агресія російської федерації та її наслідки, у вигляді триваючих бойових дій, що призводять до втрат лісового фонду області, заподіяння шкоди та збитків на землях лісогосподарського призначення, захисним насадженням лінійного типу, лісовим розсадникам, лісовим культурам та мисливським угіддям, тощо. Проведення бойових дій на території області - це продовження руйнувань, виснаження лісових ресурсів, спричинення шкоди та збитків лісовому фонду області.

Крім окресленого до проблемних питань, що потребують вирішення, зокрема, але не виключно, відносяться також:

- потреба першочергового подолання наслідків інтенсивних бойових дій на території області;
- втрата значної частини лісового ресурсу регіону, що може вести до локальних природно-кліматичних змін, тощо.

В такій ситуації прогнозування подальшої динаміки змін лісистості натеper не можливе з ряду причин, зокрема відсутність повної та актуальної інформації щодо ступеню пошкодження лісів, площ повністю знищених лісових ділянок, які будуть потребувати штучного лісовідновлення, площ на

яких відбувається природне поновлення, лісових ділянок, де необхідно буде провести лісівничі заходи щодо сприяння природному поновленню. Також невідомо в якому стані залишиться матеріально-технічна база лісомисливських підприємств та лісництв, перш за все автотракторна техніка та лісокультурний реманент, що вплине на можливість лісгосподарських підприємств освоювати певні обсяги лісокультурних робіт і т.д.

Вказане унеможлиблює визначити вичерпний перелік пропозицій щодо можливих шляхів їх вирішення, очікувані результати та орієнтовані джерела фінансування, в тому числі з застосуванням сценарного підходу, оскільки у даному випадку необхідне розуміння кінцевого стану лісового фонду області, який можливо буде встановити лише після припинення бойових дій, деокупації території області та проведення стабілізаційних заходів, в тому числі розмінування територій. В свою чергу принцип сценарного підходу передбачає динаміку розвитку повномасштабного вторгнення лише з прив'язкою до повернення чи неповернення частково чи повністю території області під контроль Уряду України.

При оптимістичному та реалістичному сценаріях до завдань спрямованих на відновлення деокупованих територій, зокрема лісового фонду області, можуть бути віднесені заходи із обстеження ступеня пошкодження лісових насаджень та їх реального стану на момент деокупації, оцінка нанесеної шкоди, встановлення шляхів відновлення з урахуванням його ступеня пошкодження.

Висновки при песимістичному сценарії наведені у розділі 10 Екологічна ситуація, 10.1 Загальна екологічна ситуація.

2.5. Природно-заповідний фонд

На території Луганської області до початку повномасштабного вторгнення Луганщина нараховувала 204 унікальних територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які відігравали важливу роль у збереженні біорізноманіття та екосистем регіону загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 94478,9160 га, в тому числі 12 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 14389,7164 га та 192 – місцевого значення площею 80089,1996 га.

Таблиця 6. Природно-заповідний фонд Луганської області

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2025	
	Кількість, шт	Площа, га
Природні заповідники	1	5403,0164
Національні природні парки	1	7269
Регіональні ландшафтні парки	1	14011
Заказники загальнодержавного значення	5	1416,46
Заказники місцевого значення	92	57330,7124
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	3	165,24

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2025	
	Кількість, шт	Площа, га
Пам'ятки природи місцевого значення	72	5480,2908
Заповідні урочища	20	3160,1288
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	2	136
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	7	107,0676
РАЗОМ:	204	94478,916
в тому числі:		
загальнодержавного значення	12	14389,7164
місцевого значення	192	80089,1996
Фактична площа ПЗФ		92685,656
% фактичної площі ПЗФ від площі адмін.-терит.одиниці		3,47

Таблиця 7. Природні заповідники

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
Луганський природний заповідник						
1	1	Філіал «Стільцівський степ»	-	1036,5164	Старобільський район, с. Криничне, Міловська с/р, на південь від с. Журавське	Указ Президента України від 21.04.2004 № 466/2004
	2	Філіал «Провальський степ»		587,5	Довжанський район, с. Провалля, Довжанська с/р	Постанова Ради Міністрів УРСР від 22.12.1975 № 1003-р
	3	Філіал «Станично- Луганське»		498	Щастинський район, ст. Кондрашевська-Нова, Станично-Луганська с/р	Постанова Ради Міністрів України УРСР від 12.11.1968 № 568
	4	Філіал «Трьохізбенський степ»		3281	Щастинський район, Трьохізбенська с/р, Новоайдарська с/р,	Указ Президента України від 07.12.2008 № 1169/2008
Разом				5403,0164		

Таблиця 8. Національні природні парки

№ п/п	Назва об'єкта	Тип	Площа,	Адміністративне	Рішення, згідно з

		ПЗФ		га	розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
2	1	Кремінські ліси	-	7269	Сіверськодонецький район	Указ Президента України від 10.09.2019 № 678/2019
Разом				5403,0164		

Таблиця 9. Заказники загальнодержавного значення

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
3	1	Юницький	ботанічний	1065	Старобільський район, с. Городище, с. Первомайськ, Юницьке л-во	Указ Президента України від 12.09.2005 № 1238/2005
4	2	Балка Ковильна	ботанічний	88,26	Старобільський район, Біловодська с/р	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016
5	3	Сафоново	ботанічний	21,7	ДП «Кремінське ЛМГ»	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016
6	4	Церковний ліс	лісовий	117,6	ДП «Старобільське ЛМГ»	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016
7	5	Урочище Терське	ландшафтний	123,9	Щастинський район, Широківська с/р, ДП «Станично-Луганське ДЛМГ»	Указ Президента України від 27.07.2016 № 312/2016
Разом				1416,46		

Таблиця 10. Пам'ятки природи загальнодержавного значення

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
8	1	Конгресів яр	геологічна	20	м. Лисичанськ	Розпорядження Ради Міністрів УРСР від 14.10.1975 № 780-р
9	2	Балка Крейдяний яр	ботанічна	45,24	Старобільський район, Біловодська с/р	Указ Президента України від 17.08.2015 № 477
10	3	Айдарська тераса	комплексна	100	Щастинський район, ДП «Новоадарське ЛМГ», Новоайдарське л-во	Постанова Ради Міністрів УРСР від 30.03.1981 № 145, Постанова комітету УРСР по екології і раціональному природокористуванню від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
						30.08.1990 № 18
Разом				165,24		

Таблиця 11. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
11	1	Гостра Могила	-	86	Луганський район, м. Луганськ, Луганське л-во	Постанова Держкомітету УРСР по охороні природи від 26.02.1990 № 14
12	2	Парк Дружби	-	50	Щастинський район, с. Перемога	Постанова Держкомітету УРСР по охороні природи від 26.02.1990 № 14
Разом				136		

Таблиця 12. Регіональні ландшафтні парки

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
13	1	Біловодський		14011	Старобільський район, біля с. Городище	Рішення Луганської обласної ради від 25.12.2001 № 20/20
Разом				14011		

Таблиця 13. Заказники місцевого значення

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
14	1	Боково-Платоново	ландшафтний	598	Ровеньківський район, ДП «Іванівське ЛМГ»	Розпорядження Луганської обласної державної адміністрації від 31.05.1996 № 599
15	2	Ставок м. Антрацит	ландшафтний	23,8	Ровеньківський район, Антрацитівська с/р, на південний схід від м. Антрацит	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
16	3	Вишневий	ландшафтний	312	Ровеньківський район, Ровеньківська с/р, на південь від в. Михайлівка	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/55
17	4	Степові розлоги	ландшафтний	225,5	Ровеньківський район, Хрустальненська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/54
18	5	Самсонівська заводь	ландшафтний	505,8888	Сватівський район, Білокуракинська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.1995 № 5/9, 24.02.2012 № 10/64
19	6	Міусинське узгір'я	ландшафтний	188,4	Ровеньківський район, Хрустальненська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2011 № 6/35
20	7	Міусинський	ландшафтний	108,5	Ровеньківський район, Хрустальненська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2011 № 6/36
21	8	Міус-фронт	ландшафтний	208	Ровеньківський район, Хрустальненська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2011 № 6/37
22	9	Княгининський	ландшафтний	20	Ровеньківський район, Хрустальненська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/36
23	10	Долина р. Юської	ландшафтний	275, 4306	Ровеньківський район, Антрацитівська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 18.04.2014 № 24/28
24	11	Долина р. Оріхової	ландшафтний	128,0365	Ровеньківський район, Антрацитівська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 18.04.2014 № 24/29
25	12	Краснянське водосховище	ландшафтний	1323	Луганський район, Молодогвардійська с/р, ДП «Свердловське ЛМГ»	Рішення Луганської облради народних депутатів від 24.02.1995 № 5/9, Рішення Луганської обласної ради від 25.02.2011 № 3/42
26	13	Кружилівський	ландшафтний	102,9656	Довжанський район, Сорокинська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/39
27	14	Новоганівський	ландшафтний	240,7027	Луганський район,	Рішення Луганської

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					Молодогвардійська м/р	ообласної ради від 18.04.2014 № 24/27
28	15	Урочище Скелевате	ландшафтний	204,8322	Довжанський район, Сорокинська м/р	Рішення Луганської ообласної ради від 18.04.2014 № 24/26
29	16	Першозванівський	ландшафтний	425,48	Луганський район, Лутугинська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.12.2010 № 2/21
30	17	Нижній суходіл	ландшафтний	141,2	Сіверськодонецьки й район, Сіверськодонецька м/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/57
31	18	Штормівський	ландшафтний	219,3023	Щастинський район, Новоайдарська с/р, ДП «Новоайдарське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 30.04.2013 № 18/29
32	19	Кам'янський	ландшафтний	515,4626	Старобільський район, Новопсковська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/63
33	20	Донцівський	ландшафтний	298,4955	Старобільський район, Новопсковська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/61
34	21	Міус	ландшафтний	180	Алчевський район, ДП «Іванівське ЛМГ»,	Рішення Луганської обласної ради від 18.05.1995 № 6/8
35	22	Врубівський	ландшафтний	142,96	Сіверськодонецьки й район, Попаснянська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/31
36	23	Новозванівський	ландшафтний	209,8	Довжанський район, Попаснянська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/30
37	24	Борсуча балка	ландшафтний	134,6715	Довжанський район, Попаснянська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/35
38	25	Молодогвардейськ ий	ландшафтний	8	Довжанський район, м. Ровеньки, Ровеньківське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградськ ої обласної ради від 28.06.1984 № 247
39	26	Гримучий ліс	ландшафтний	47	Ровеньківський район, м. Ровеньки	Рішення Луганської обласної ради від 30.04.2013 № 18/32
40	27	Нагольний кряж	ландшафтний	598	Довжанський район,	Рішення Луганської обласної ради від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					Довжанська с/р	28.02.2013 № 17/33
41	28	Шарів кут	ландшафтний	732	Щастинський район, ДП «Станично-Луганське ДЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 04.09.1998 № 3/18
42	29	Балакирівський	ландшафтний	204,0388	Старобільський район, Старобільська м/р, ДП «Старобільське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/40
43	30	Великий ліс	ландшафтний	152	Щастинський район, Новоайдарська с/р, ДП «Новоайдарське ЛМГ», Новоайдарське л-во	Розпорядження керівника військово-цивільної адміністрації від 27.06.2017 № 428
44	31	Новолимарівський	загально-зоологічний	1500	Старобільський район, на північний схід від с. Новолимарівка	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19
45	32	Кононівський	загально-зоологічний	1500	Старобільський район, на північний схід від с. Кононівка	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19
46	33	Євсуг-Степове	загально-зоологічний	5000	Старобільський район, с. Євсуг, с. Степове, с. Копани	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19
47	34	Лісова перлина	загально-зоологічний	3174	Сватівський район, на північ від с. Лозно-Олександрівка, ДП «Білокуракинське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 04.09.1998 № 3/18
48	35	Суходольський	загально-зоологічний	483,8	Довжанський район, ДП «Сверловське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 03.12.2009 № 32/23
49	36	Жеребець	загально-зоологічний	55	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ»	Розпорядження керівника військово-цивільної адміністрації від 14.07.2015 № 297
50	37	Іллірійський	загально-зоологічний	3074,5754	Луганський район, Лутугинська м/р,	Рішення Луганської обласної ради від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					між с. Іллірія, с. Західне та с. Ясне	15.12.1998 № 4/19, 21.08.2003 № 9/12, 31.08.2011 № 6/43, 28.02.2013 № 17/42
51	38	Гераськівський	загально-зоологічний	5346	Старобільський район, між смт Марківка та с. Рудівка	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19
52	39	Балка Березова	загально-зоологічний	797,3	Старобільський район, Міловська с/р на південь від с. Журавське, на схід від с. Кирносів	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19
53	40	Перевальський	загально-зоологічний	2848,35	Алчевський район, Алчевська м/р,	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2000 № 13/12, 03.09.2010 № 37/34
54	41	Терни	загально-зоологічний	730	Сватівський район, на північ від м. Сватове, на схід від с. Соснове	Рішення Луганської обласної ради від 19.11.1997 № 18/12
55	42	Містківський	загально-зоологічний	3880	Сватівський район, між населеними пунктами Містки, Рудівка, Петровське	Рішення Луганської обласної ради від 19.11.1997 № 18/12
56	43	Сватівський	загально-зоологічний	3316	Сватівський район, на північний захід від м Сватове	Рішення Луганської обласної ради від 04.09.1998 № 3/18
57	44	Мілуватський лиман	загально-зоологічний	111	Сватівський район, с. Мілуватка	Рішення Луганської обласної ради від 18.05.1995 № 6/8
58	45	Альошкін бугор	загально-зоологічний	312	Довжанський район, біля смт Сверловськ	Рішення Луганської обласної ради від 29.05.2010 № 36/37
59	46	Урочище Мурзине	загально-зоологічний	162,2	Довжанський район, біля с. Комсомольське, ДП «Свердловське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 03.09.2010 № 37/35
60	47	Острів	загально-зоологічний	1,2	Щастинський район, на р. Сіверський Донець у створі	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					просік кв. 9 та 12 філіала «Станично-Луганське» ЛПЗ	
61	48	Кондрашевський	загально-зоологічний	2205	Щастинський район, берег р. Сіверський Донець	Рішення Луганської обласної ради від 19.11.1997 № 18/12
62	49	Нагольчанський	ботанічний	795	Ровеньківський район, Антрацитівська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2011 № 6/38
63	50	Кошарський	ботанічний	215	Ровеньківський район, Ровенківська с/р, на північний схід від с. Михайлівка	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/56
64	51	Стінки ліскові	ботанічний	64	Старобільський район, ДП «Біловодське ЛМГ», Біловодське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
65	52	Кленовий ліс	ботанічний	308,8937	Сватівський район, Білокуракинська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.04.2013 № 18/30
66	53	Серебрянський	ботанічний	107,1	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ», Серебрянське л-во	Рішення Луганської обласної ради від 25.12.2001 № 20/20
67	54	Лісне	ботанічний	271	Луганський район, Лутугинська м/р, між с. Круглик та с. Лісне, вздовж р. Ольховка	Рішення Луганської обласної ради від 17.04.2009
68	55	Волнухинський	ботанічний	355	Луганський район, Лутугинська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.12.2010 № 2/24
69	56	Білоріченський	ботанічний	693	Луганський район, Лутугинська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.12.2010 № 2/25
70	57	Крейдяні Відслонення	ботанічний	30	Старобільський район, Міловська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.03.1992 № 92
71	58	Великоцький	ботанічний	252,6683	Старобільський район, Міловська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 25.02.2011 № 3/41
72	59	Урочище Колядовка	ботанічний	83,7206	Старобільський район,	Рішення Луганської обласної ради від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					Міловська с/р	25.02.2011 № 3/43
73	60	Урочище Розсохувате	ботанічний	180,5	Старобільський район, Міловська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 25.02.2011 № 3/42
74	61	Урочище «Верхнє»	ботанічний	62,3164	Старобільський район, Міловська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.04.2013 № 18/31
75	62	Крейдяні скелі	ботанічний	97,1884	Старобільський район, Новопсковська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 25.09.2008 № 24/20
76	63	Плотинський	ботанічний	135,3576	Старобільський район, Новопсковська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/62
77	64	Гончарівський	ботанічний	389	Сватівський район, Нижньодувнська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 18.05.1995 № 6/8
78	65	Курячий	ботанічний	137	Довжанський район, Довжанська м/р, Свердловське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградськ ої обласної ради ради від 28.06.1984 № 247
79	66	Медвежанський	ботанічний	36	Довжанський район, Довжанська м/р, Свердловське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградськ ої обласної ради ради від 28.06.1984 № 247
80	67	Камишнянський	ботанічний	95	Щастинський район, с. Камишне	Рішення виконкому Ворошиловградськ ої обласної ради ради від 28.06.1984 № 247
81	68	Піщаний	ботанічний	120	Щастинський район, Піщане л-во	Рішення виконкому Ворошиловградськ ої обласної ради ради від 28.06.1984 № 247
82	69	Раздольнянські ставки	ентомологічний	67,2	Сватівський район, с. Просторне	Рішення виконкому Луганської обласної ради від 24.03.1992 № 92, 28.02.2013 № 17/37
83	70	Рідкодуб	ентомологічний	8,6	Алчевський район, 1,7 км на північ від с. Орехово	Рішення виконкому Ворошиловградськ ої обласної ради ради від 28.06.1984 № 247

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
84	71	Кримський	ентомологічний	10	Сіверськодонецький район, Гірська м/р, 5 км на південний схід від с. Кримське	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
85	72	Червоноярівський	ентомологічний	4	Луганський уграйон, 1,5 км на північний захід від с. Красний Яр	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247, Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2011 № 6/39
86	73	Кремінські каптажі	гідрологічний	3900	Сіверськодонецький район, на південно-західній околиці м. Кремінна, у балці Піщаний Єрик	Рішення Луганської обласної ради від 17.03.1994
87	74	Кримська дача	гідрологічний	393	Щастинський район, Новоайдарська с/р., ДП «Новоайдарське ЛМГ», Капітанівське л-во	Рішення Луганської обласної ради від 08.09.2006 № 5/19
88	75	Глухий бір	лісовий	92	Ровеньківський район, ДП «Іванівське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/34
89	76	Білолуцький	лісовий	450	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ», Білолуцьке л-во	Рішення Луганської обласної ради від 24.03.1992 № 92
90	77	Закам'янський	лісовий	1186	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ» Новописьківське л-во	Рішення Луганської обласної ради від 24.03.1992 № 92
91	78	Айдарська тераса	лісовий	92	Щастинський район, ДП «Новоайдарське ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
92	79	Мінаєвська діброва	лісовий	359,3188	Щастинський район, ДП «Новоайдарське	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/38

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					ЛМГ»	
93	80	Білогорівський	лісовий	344	Сіверськодонецький район, ДП «Сєверодонецьке ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 23.12.2005 № 22/14
94	81	Горіхівська діброва	лісовий	351,7	Алчевський район, Кадіївська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/32
95	82	Золотарівський	лісовий	59	Сіверськодонецький район, ДП «Сєверодонецьке ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 23.12.2005 № 22/14
96	83	Пригодівський	лісовий	69,8	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ», Старобільське л-во	Рішення Луганської обласної ради від 30.08.2007 № 15/15
97	84	Передільський	лісовий	126,5	Щастинський район, Щастинська м/р, ДП «Станично-Луганське ДЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 25.02.2011 № 3/40
98	85	Луганський	лісовий	1340,2663	Луганський район, м. Луганськ	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/58
99	86	Веселогірський	лісовий	94,67	Луганський район, Луганська м/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/59
100	87	Плоский ліс	лісовий	24,5398	Сватівський район, Коломийчеська с/р, ДП «Сватівське ЛМГ»	Розпорядження голови обласної державної адміністрації - керівника обласної ВЦА від 04.09.2020 № 584
101	88	Зориновський	орнітологічний	20	Старобільський район, в 0,9 км на південний схід від залізничної станції Зориновка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
102	89	Айдарський	іхтіологічний	192	Старобільський район, Новопсковська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.05.2002 № 2/53
103	90	Донецький	іхтіологічний	247	Щастинський район, 7 км течії р. Сіверський Донець та 1,5 км	Рішення Луганської обласної ради від 18.05.1995 № 6/8

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					нижньої течії р. Євсуг	
104	91	Деркульський	іхтіологійний	343,08	Щастинський район, ДП «Станично-Луганське ДЛМГ», Станично-Луганська с/р	Рішення виконкому Луганської обласної ради від 24.03.1992 № 92
105	92	Айдарський	іхтіологічний	158,4	Старобільський район, біля с. Лиман	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19
Разом				57330,7124		

Таблиця 14. Пам'ятки природи місцевого значення

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
106	1	Чехівська криниця	гідрологічна	1	Ровеньківський район, Антрацитівське л-во, південна околиця с. Садове, схил балки Рагожина, басейн р. Крепелька	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
107	2	Водяна криниця	гідрологічна	1	Старобільський район, ДП «Біловодське ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
108	3	Климівське джерело	гідрологічна	0,1	Сіверськодонецький район, Рубіжанська м/р, околиця с. Климівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
109	4	Новонікольське джерело	гідрологічна	0,1	Старобільський район, Міловська с/р, північно-західна околиця с. Новонікольське. Правий беріг р. Камишна, басейн р. Деркул	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
110	5	Криштальна	гідрологічна	0,1	Старобільський район, Міловська с/р, 250 м на захід від околиці	Рішення Луганської обласної ради від 29.09.1999 № 8/7

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					с. Стрільцівка,	
111	6	Калмичанка	гідрологічна	0,1	Старобільський район, с. Калмичанка	Рішення Луганської обласної ради від 29.09.1999 № 8/7
112	7	Золотівське джерело	гідрологічна	0,1	Алчевський район, південна околиця м. Первомайськ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
113	8	Горіхівське джерело	гідрологічна	0,1	Алчевський район, 1 км., на захід- південно-захід с. Орехово	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
114	9	Рай- Олександрівське джерело	гідрологічна	0,1	Сіверськодонецький район, 0,6 км на південь від с. Рай- Олександрівка, верхів'я балки Берестової	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
115	10	Джерело Горське	гідрологічна	0,1	Сіверськодонецький район, Кадіївська с/р м. Первомайськ, м. Горськ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
116	11	Джерело Містки	гідрологічна	0,1	Сватівський район, Сватівська м/р, с. Містки	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
117	12	Верхній ставок	гідрологічна	5	Сватівський район, Сватівська м/р, с. Петрівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
118	13	Нижній ставок	гідрологічна	5	Сватівський район, Сватівська м/р, с. Петрівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
119	14	Джерело Попівське	гідрологічна	0,1	Сватівський район, Коломийчеська с/р, с. Попівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
120	15	Джерело Ковалівське I	гідрологічна	0,1	Сватівський район, Коломийчеська с/р, с. Ковалівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
121	16	Джерело Ковалівське II	гідрологічна	0,1	Сватівський район, Коломийчеська с/р, с. Ковалівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
						28.06.1984 № 247
122	17	Велико-Чернігівське джерело	гідрологічна	0,1	Щастинський район, Нижньотеплівська с/р, північна окраїна с. Велика Чернігівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
123	18	Кибикинська криниця	гідрологічна	0,1	Щастинський район, Станично-Луганська с/р, околиця с. Станиця Луганська	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
124	19	Джерело «Козаче»	гідрологічна	0,4703	Сватівський район, Сватівська м/р	Розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 01.04.2015 № 117
125	20	Лозовське джерело	гідрологічна	0,1	Старобільський район, Шульгінська с/р	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
126	21	Новоборовське джерело	гідрологічна	0,1	Старобільський район, Старобільська с/р	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
127	22	Шпотинське джерело	гідрологічна	0,1	Старобільський район, Чмирівська с/р, с. Шпотино	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
128	23	Пантелеймонова криниця	гідрологічна	0,05	Старобільський район, Новопсковська с/р, ДП «Старобільське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 04.03.2014 № 23/16
129	24	Христине джерело	гідрологічна	0,05	Старобільський район, Новопсковська с/р, ДП «Старобільське ЛМГ»	Рішення Луганської обласної ради від 04.03.2014 № 23/15
130	25	Лісова прохолода	гідрологічна	0,1	Сватівський район, Сватівська м/р, ДП «Кремінське ЛМГ», Житлівське л-во	Розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
						адміністрації від 27.06.2017 № 426
131	26	Новокраснянські джерела	гідрологічна	0,1	Сіверськодонецький район, Кремінська м/р, ДП «Кремінське ЛМГ»	Розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військо-цивільної адміністрації від 27.06.2017 № 427
132	27	Свинарська балка	комплексна	5	Старобільський район, ДП «Біловодське ЛМГ»	Розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військо-цивільної адміністрації від 27.06.2027 № 427
133	28	Зарічна	комплексна	245,7	Старобільський район, Біловодська с/р, с. Новолимарівка	Рішення Луганської обласної ради від 30.12.2010 № 2/23
134	29	Чавілкин бугор	комплексна	4,2	Луганський район, с. Оріхівка	Рішення Луганської обласної ради від 03.09.2010 № 37/36
135	30	Ліснополянська	комплексна	285,5216	Старобільський район, Марківська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 30.12.2010 № 2/20
136	31	Лотиківська діброва	комплексна	6,5	Алчевський район, с. Лотикове	Рішення Луганської обласної ради від 03.12.2009 № 32/22
137	32	Бутківський терасний парк	комплексна	18,2	Старобільський район, Старобільська м/р, на околиці с. Бутківка	Рішення Луганської обласної ради від 17.04.2003 № 7/23
138	33	Гора Куца	комплексна	156	Щастинський район, Новоайдарська с/р, ДП «Новоайдарське ЛМГ», Новоайдарське л-во	Розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військо-цивільної адміністрації від 27.06.2017 № 425
139	34	Гора Пристін	комплексна	90	Старобільський район, Новопсковська с/р	Розпорядження голови обласної державної

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
						адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.11.2021 № 757
140	35	Ясенева захисна лісосмуга	ботанічна	15,09	Старобільський район, на південний схід від с. Крейдяне	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
141	36	Двохсотрічні дуби	ботанічна	1	Старобільський район, ДП «Біловодське ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
142	37	Воронець	ботанічна	0,5	Старобільський район, ДП «Біловодське ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
143	38	Олександропільська	ботанічна	40	Сватівський район, біля с. Олександропіль	Рішення Луганської обласної ради від 29.09.1999 № 8/7
144	39	Велика долина	ботанічна	6	Сватівський район, Білокуракинська с/р	Рішення Луганської обласної ради народних депутатів від 24.02.1995 № 5/9
145	40	Еремурусовий схил	ботанічна	95,475	Довжанський район, Сорокинська с/р, поблизу с. Липове	Рішення Луганської обласної ради від 30.12.2010 № 2/22
146	41	Красна	ботанічна	118,768	Луганський район, Молодогвардійська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 28.02.2013 № 17/41
147	42	Балка Плоська	ботанічна	291,6	Луганський район, околиці с. Розкішне	Рішення Луганської обласної ради від 21.11.2002 № 5/24
148	43	Знам'янський яр	ботанічна	141,2	Луганський район, південна околиця с. Розкішне	Рішення Луганської обласної ради від 21.11.2002 № 5/24, 25.02.2011 № 3/39
149	44	Співаківська	ботанічна	58,74	Щастинський район, західна околиця с. Співаківка, правий беріг р. Айдар	Рішення Луганської обласної ради від 04.09.1998 № 3/18, 25.11.2011 № 7/29
150	45	Новобіла	ботанічна	2407,12	Старобільський район,	Рішення Луганської обласної ради від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					Білолуцька с/р	29.09.1999 № 8/7, 31.08.2000 № 13/12
151	46	Осинівська	ботанічна	116	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ», Білолуцьке л-во, південні околиці с. Темяшко	Рішення Луганської обласної ради від 30.05.2002 № 2/53
152	47	Дубовий гай	ботанічна	10	Сіверськодонецький район, м. Золоте, м. Первомайськ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
153	48	Віковий дуб-2	ботанічна	0,01	Сіверськодонецький район, Гірська м/р, м. Первомайськ, м. Золоте, середня школа № 19	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
154	49	Селезнівська балка	ботанічна	22,8	Алчевський район, м. Перевальськ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
155	50	Ім. Бориса Гринчека	ботанічна	0,2	Алчевський район, с. Михайлівка	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2000 № 13/12
156	51	Вікова липа	ботанічна	0,01	Ровеньківський район, м. Ровеньки, у міської лікарні	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
157	52	Віковий дуб	ботанічна	0,01	Ровеньківський район, м. Ровеньки, територія парку ім. Героїв Великої Вітчизняної війни	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
158	53	Кармазинівка	ботанічна	48,36	Сватівський район, біля с. Кармазинівка	Рішення Луганської обласної ради від 14.12.2000 № 14/10
159	54	Надія	ботанічна	118,56	Сватівський район, Коломийчиська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 14.12.2000 № 14/10
160	55	Провальський дуб	ботанічна	0,01	Довжанський район, с. Черемшино	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
161	56	Гришино	ботанічна	460	Щастинський район, Широківська с/р, між с. Чугинка,	Рішення Луганської обласної ради від 15.12.1998 № 4/19

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					Золотарівка, Красний Деркул	
162	57	Ганнівський ліс	ботанічна	450	Алчевський район, Кадіївська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/53
163	58	Новочервоненська	ботанічна	194,3459	Сватівський район, Нижньодуванська с/р	Рішення Луганської обласної ради від 24.02.2012 № 10/60
164	59	Кисилівські оголення	геологічні	5	Сватівський район, Білокуракинська с/р, північна околиця с. Киселівка, західна околиця с. Лубянки	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
165	60	Мар'їн стрімчак	геологічні	4	Алчевський район, м. Брянка в районі с. Старої Замківки близько 8 км на північний захід від залізничної станції Орловська	Рішення Луганської облради від 17.04.2003 №7/23
166	61	Менчікуровський розріз	геологічні	3	Луганський район, Лутугинська с/р	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
167	62	Балка «Довга»	геологічні	5	Луганський район, на східній околиці с. Іллірія, охоплює серединну частину балки Безіменної, що впадає в р. Ольховку	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
168	63	Балка «Безіменна»	геологічні	5	Луганський район, Лутугинська с/р, на східній околиці с. Іллірія, охоплює серединну частину балки Безіменної, що впадає в р. Ольховку	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
169	64	Балка Кривенький Яр	геологічні	6,9	Луганський район, південно-західна околиця смт Успенка, балка відкривається в долину р. Ольховка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247, Рішення Луганської міської ради від

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
						31.08.2011 № 6/41
170	65	Юр'ївська	геологічні	4	Алчевський район, Алчевська м/р, на північ від с. Юр'ївка,	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
171	66	Баранячі лоби	геологічні	2	Щастинський район, Новоайдарська с/р, с. Айдар- Миколаївка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
172	67	Осинівські піщаники	геологічні	5	Старобільський район, Новопсковська с/р, на південь від с. Осинівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
173	68	Марфина могила	геологічні	1	Сіверськодонецький район, Гірська с/м, м. Первомайськ, північно-західна околиця с. Тошківка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
174	69	Куземівський яр	геологічні	5	Сватівський район, Коломийчеська с/р, східна околиця с. Куземівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
175	70	Королівські скелі	геологічні	5	Довжанський район, с. Черемшино	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
176	71	Слов'яносербська	геологічні	4	Алчевський район, Зимогір'ївська м/р	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
177	72	Причепилівська	геологічні	4	Щастинський район, с. Причепилівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
Разом				5480,2908		

Таблиця 15. Заповідні урочища

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
178	1	Дерезувате	заповідне урочище	560	Ровеньківський район,	Рішення виконкому Ворошиловградської

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					Антрацитівське л-во	обласної ради від 28.06.1984 № 247
179	2	Дубовий гай	заповідне урочище	5	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
180	3	Білоусова Садка	заповідне урочище	7,7	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ», Серебрянське л-во, Білоусова садка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
181	4	Вільшаник	заповідне урочище	15,4	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247,
182	5	Сіточне	заповідне урочище	13	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ», Сіточне л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
183	6	Широке	заповідне урочище	121,6288	Сіверськодонецький район, ДП «Кремінське ЛМГ»	Розпорядження голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військо-цивільної адміністрації від 26.05.2016 № 194
184	7	Горіхове	заповідне урочище	41	Щастинський район, ДП «Новоайдарське ЛМГ», Гречишкіне л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
185	8	Капітанівський ліс	заповідне урочище	542	Щастинський район, ДП «Новоайдарське ЛМГ», Капітанівське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
186	9	Огидне	заповідне урочище	71	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ», Новопсковське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
187	10	Луг	заповідне урочище	117	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ», Новопсковське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
188	11	Зуїв ліс	заповідне урочище	47	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ, Білолуцьке л-во	Рішенням Луганської облради від 17.04.2003 № 7/23
189	12	Слобожанське	заповідне урочище	104	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ, Білолуцьке л-во	Рішенням Луганської облради від 17.04.2003 № 7/23
190	13	Шамраєва дача	заповідне урочище	330,5019 548,4981	Щастинський район та Сіверськодонецький район, ДП «Севєродонецьке ЛМГ»	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247, Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2011 № 6/42
191	14	Нижньодуванське	заповідне урочище	30	Сватівський район, Нижньодуванська с/р, ДП «Сватівське ЛМГ», с. Нижня Дуванка	Рішення Луганської обласної ради від 17.03.1994
192	15	Біляєвське	заповідне урочище	176,5	Щастинський район, ДП «Луганське ЛМГ», Слов'яносербське л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
193	16	Піщане	заповідне урочище	98	Щастинський район, ДП «Станично-Луганське ДЛМГ», Піщане л-во	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
194	17	Киселева балка	заповідне урочище	154	Щастинський район, ДП «Станично-Луганське ДЛМГ»,	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
195	18	Соснове	заповідне урочище	67	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
196	19	Широке	заповідне урочище	96	Старобільський район, ДП «Старобільське ЛМГ	Рішення Луганської обласної ради від 17.04.2003 № 7/23
197	20	Хрящуха	заповідне урочище	14,9	Сіверськодонецький район, Кремінська	Розпорядження голови обласної

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
					с/р ДП «Кремінське ЛМГ», лісництво	державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 05.01.2016 № 2
Разом				3160,1288		

Таблиця 16. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
198	1	Парк Дружба	парк-пам'ятка	30	Ровеньківський район, Антрацитівська с/р, на схід від м. Антрацит	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
199	2	Парк ім. Перемоги	парк-пам'ятка	14,1676	Ровеньківський район, м. Антрацит	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247, Рішення Луганської о/р від 25.11.2011 № 7/28
200	3	Сквер ім. Героїї Великої Вітчизняної війни	парк-пам'ятка	1,5	Луганський район, м. Луганськ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
201	4	Сквер ім. Молодого гвардії	парк-пам'ятка	6,4	Луганський район, м. Луганськ	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
202	5	Сватівський парк	парк-пам'ятка	16	Сватівський район, с. Соснове	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247
203	6	Мілуватський водолій	парк-пам'ятка	17	Сватівський район, околиця с. Мілуватка	Рішення Луганської обласної ради від 31.08.2000 № 13/12
204	7	Селезнівський парк	парк-пам'ятка	22	Алчевський район, с. Селезнівка	Рішення виконкому Ворошиловградської обласної ради від 28.06.1984 № 247

№ п/п		Назва об'єкта ПЗФ	Тип	Площа, га	Адміністративне розташування та місцезнаходження об'єкта ПЗФ	Рішення, згідно з якими створено (оголошено) об'єкт ПЗФ
Разом				107,0676		

Територія Луганської області, включно з її частиною, що перебуває під контролем Уряду України, з 24 лютого 2022 року і до теперішнього часу знаходиться в зоні активних бойових дій. Бойові дії тривають постійно, у тому числі на деяких територіях та об'єктах природно-заповідного фонду області, що призводить до значних пошкоджень природних екосистем, знищення біорізноманіття та унеможлиблює проведення повноцінного моніторингу їх стану.

Водночас тривала тимчасова окупація значної частини території області створює додаткові перешкоди для забезпечення охорони та збереження об'єктів природно-заповідного фонду. Унаслідок відсутності доступу до таких територій неможливо здійснювати контроль за дотриманням режиму охорони, проводити екологічний моніторинг, фіксацію екологічних злочинів, а також виявляти і документувати факти пошкодження чи знищення природних комплексів. Це призводить до ризику втрати цінних природних територій, порушення екологічного балансу, деградації лісових, водних та степових екосистем, а також ускладнює подальше відновлення довкілля після деокупації.

З початку повномасштабного вторгнення, внаслідок бойових дій та масштабних лісових пожеж значних пошкоджень зазнали території природно-заповідного фонду, зокрема національний природний парк «Кремінські ліси» (94 види рідкісних рослин), гідрологічний заказник місцевого значення «Кремінські каптажі», заповідне урочище «Дубовий гай», а також частково територія філіалу «Трьохізбенський степ» Луганського природного заповідника НАН України. Зазначені об'єкти, серед іншого, входять до Смарагдової мережі суббасейну річки Сіверський Донець.

З метою визначення та оцінки нанесеної шкоди відповідно до Методики визначення шкоди та збитків, завданих територіям та об'єктам природно-заповідного фонду внаслідок збройної агресії Російської Федерації, (далі – Методика) затвердженої наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 13 жовтня 2022 року № 424, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 16 листопада 2022 р. за № 1416/38752, розпорядженням голови обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 03.03.2023 № 40 (зі змінами) утворено Комісію з питань встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків природно-заповідному фонду області.

Проте через відсутність доступу до територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) у зв'язку з тимчасовою окупацією та активними бойовими діями, які тривають і на сьогодні, огляд територій та здійснення фотофіксації об'єктів є неможливими. У зв'язку з цим повна та актуальна

інформація щодо їх стану відсутня, як і можливість визначити ступінь їх пошкодження чи знищення. Це, у свою чергу, унеможлиблює встановлення масштабів заподіяної шкоди та збитків.

За інформацією Державної екологічної інспекції у Луганській області — органу, відповідального за визначення розміру шкоди та збитків і здійснення відповідних розрахунків — натепер проведення таких розрахунків стосовно об'єктів ПЗФ до деокупації території області та забезпечення безпечного доступу до них не виявляється можливим. У зв'язку із зазначеним Комісією прийнято рішення повернутися до питання встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків, завданих природно-заповідному фонду області внаслідок збройної агресії Російської Федерації, після деокупації території, припинення бойових дій, ліквідації їх наслідків та проведення стабілізаційних заходів, зокрема розмінування.

Водночас, з огляду на актуальність питання, недосконалість чинного механізму фіксації екозлочинів на територіях ПЗФ, що перебувають у зоні активних бойових дій або тимчасовій окупації, неможливість фізичного доступу до таких територій через окупацію чи мінне забруднення, високі ризики втрати доказової бази, облдержадміністрацією сформовано та подано до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України пропозиції щодо спрощення існуючого механізму встановлення фактів заподіяння шкоди.

Суть пропозицій полягає у використанні супутникових знімків для фіксації пошкоджень, обрахунку збитків виключно за площею пошкодження із застосуванням відповідних такс (множення площі у гектарах на встановлену таксу), без необхідності виїзду на місце, проведення натурних обстежень та окремого підрахунку біогеоценозів.

Очікуваними перевагами запропонованих змін є можливість фіксації фактів шкоди навіть за умов тимчасової окупації або бойових дій, спрощення та пришвидшення процедури встановлення збитків, доказовість на основі об'єктивних супутникових даних, запровадження єдиного підходу до обрахунку збитків за площею, а також уніфікація підходів для подальших міжнародних процесів, зокрема подання даних до Міжнародного реєстру збитків.

Крім того, здійснюється відновлення положень про території та об'єкти природно-заповідного фонду місцевого значення та охоронних зобов'язань до них, що створює необхідну базу для встановлення фактів заподіяння шкоди природно-заповідному фонду та подання заяв до Міжнародного реєстру збитків у частині шкоди довкіллю та природним ресурсам.

Також проводиться наукова та публічна діяльність, спрямована на формування наукового підґрунтя й адвокацію зазначених ініціатив, зокрема через публікацію спеціалізованих статей у наукових збірниках, участь у фестивалях, а також у наукових конференціях і робочих зустрічах.

Як наслідок викладеного до проблемних питань, що потребують вирішення можна віднести:

- порушення заповідних зон через ведення на них інтенсивних бойових дій;
- неможливість повної та об'єктивної оцінки та моніторингу стану цих територій.

Окремою проблемою залишається неможливість здійснення повної та об'єктивної оцінки і моніторингу стану цих територій через відсутність безпечного доступу внаслідок тимчасової окупації, мінного забруднення, руйнування інфраструктури та постійної загрози життю фахівців. У результаті обмежені можливості для збору фактичних даних, проведення інвентаризації, відновлення меж територій ПЗФ та документального підтвердження масштабів заподіяної шкоди.

На теперішньому етапі прогнозування подальшої динаміки ренатуралізації територій природно-заповідного фонду, у тому числі зруйнованих/пошкоджених внаслідок збройної агресії Російської Федерації, є неможливим. Відсутність достовірних даних про реальний стан екосистем, рівень їх деградації та природну здатність до відновлення унеможливорює підготовку обґрунтованих пропозицій щодо напрямів та етапів відновлення.

Питання розширення мережі природно-заповідного фонду (зокрема, шляхом оголошення нових територій і об'єктів) може бути розглянуте лише після деокупації території області, припинення активних бойових дій, проведення комплексного екологічного обстеження, оцінки шкоди та збитків, завданих природно-заповідному фонду Луганської області, та розроблення заходів з відновлення природних екосистем і збереження біорізноманіття.

Також слід зазначити, що аналогічно зі сферою Лісові ресурси (розділ 2 підрозділ 2.4), у вказаному підрозділі при оптимістичному та реалістичному сценаріях до шляхів вирішення проблем можуть бути віднесені визначення та обстеження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, інших природоохоронних територій та об'єктів, які постраждали внаслідок тимчасової окупації та бойових дій, оцінка нанесеної шкоди та збитків.

При песимістичному сценарії в цій галузі також не можливо здійснювати прогнозування динаміки чи здійснювати розробку пропозиції щодо можливих шляхів вирішення актуальних проблем.

Заходи виконання яких можливе при песимістичному сценарії, як в галузі лісового господарства так і в галузі природно-заповідного фонду, обмежуватимуться встановленням фактів та масштабів спричинених шкоди та збитків, за умови достатнього законодавчого регулювання цього питань.

2.6. Геологія, ґрунти та корисні копалини

Геологічна будова Луганщини представлена давніми докембрійськими породами на півночі, де розташована частина Українського щита, та відкладеннями палеозою, мезозою та кайнозою в центральних і південних районах, що формують Східноєвропейську платформу. Ця територія багата на запаси кам'яного вугілля (Донбас), залізної руди, солей, глини та мергелю.

Основні геологічні особливості:

Докембрійський фундамент представлений на північному заході області давніми кристалічними породами Українського щита.

Східноєвропейська платформа, до якої належить більша частина Луганщини, що складається з осадового чохла. Цей чохол представлений породами різних геологічних періодів, зокрема: 1) палеозой: шари вугільних порід Донецького вугільного басейну (Донбас); 2) мезозой та кайнозой: відкладення цих періодів, представлені пісками, глинами, мергелями та іншими породами, поширені на півдні та в центрі області.

Рельєф Луганської області – це хвиляста рівнина, що підвищується з долини Сіверського Дінця на північ і на південь, де розташований Донецький кряж. Останній був сформований потужними товщами осадових порід стародавніх морів, що колись існували тут. Найвища точка — Могила Мечетна — 367 м. Найхарактернішою рисою кряжу є чергування пагорбкуватих водороздільних площин з глибокими крутобережними річковими долинами і сухими балками. У долині річок Міус і Нагольна висота Донецького кряжу знижується, і східні схили переходять у Приазовську берегову рівнину.

У межах області добре розвинена мережа ярів та балок. На півночі, де домінує піщана рівнина, розташовані найнижчі частини рельєфу, висотою близько 40 метрів. Присутні також штучні форми рельєфу, такі як терикони, кар'єри та кургани.

Ґрунти Луганщини — це переважно родючі чорноземи, особливо поширені в степовій зоні, які є одними з найродючіших ґрунтів у світі. Окрім чорноземів, зустрічаються дернові ґрунти, що дозволяє збирати високі врожаї сільськогосподарських культур.

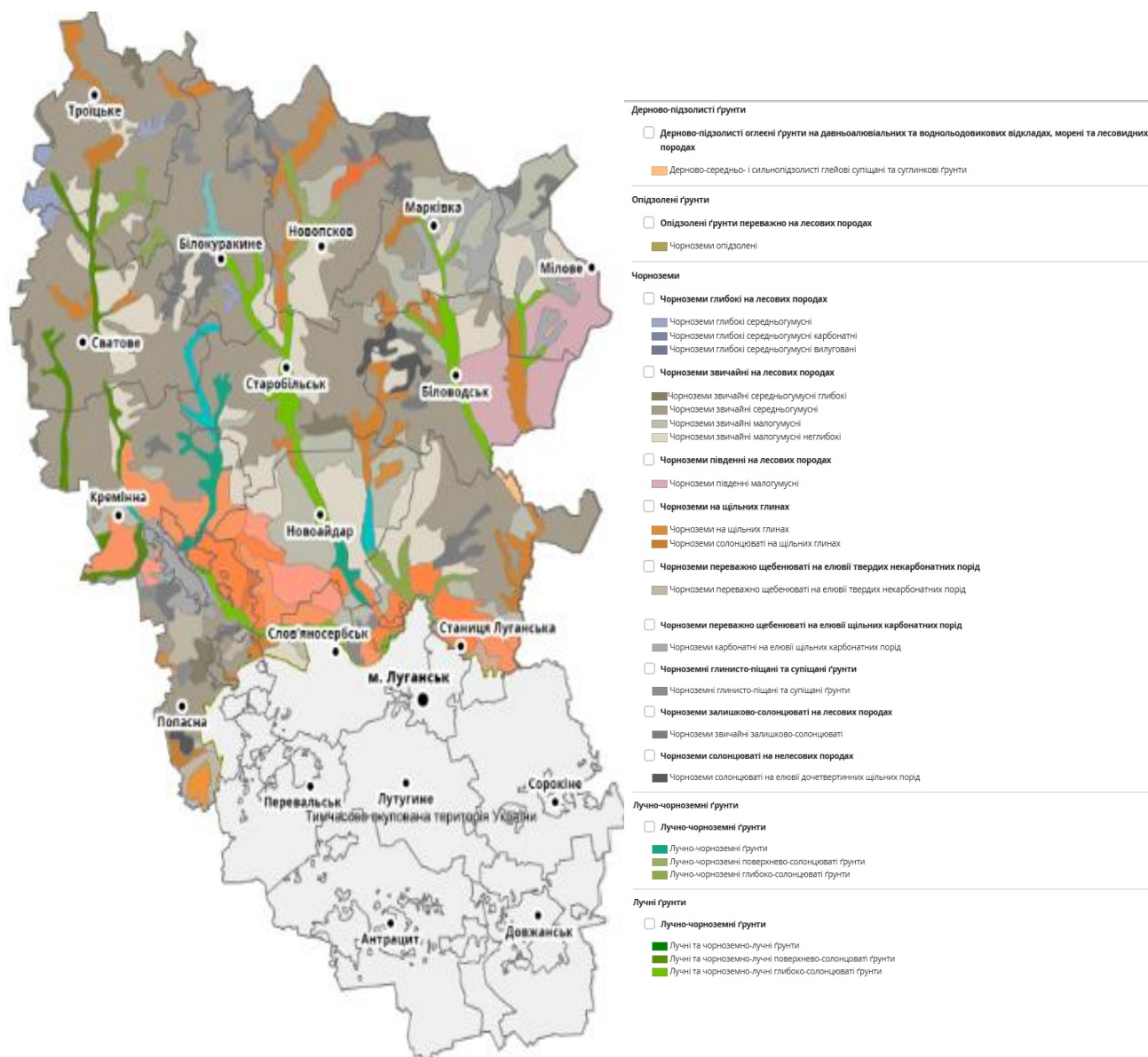

Рис 5. Карта ґрунтів Луганської області²

Ґрунтовий покрив області досить строкатий, що пов'язано насамперед з різноманітними факторами та умовами ґрунтоутворення: рельєфом, ґрунтоутворюючими породами, рослинністю, кліматом, глибиною залягання ґрунтових вод та господарською діяльністю людей. Ґрунтоутворення в області протікало за трьома основними його типами: дерновим, солонцевим та болотним, які не тільки різняться між собою за умовами утворення ґрунтового покриву, але й тісно переплітаючись, дають різні ґрунтові відміни. Крім цього, як релікти на окремих ділянках зустрічаються опідзолені ґрунти.

Всього на карті ґрунтів виділено 15 генетичних груп, які об'єднують 67 ґрунтових відмін. Список ґрунтів наведено у таблиці.

² За даними Карти ґрунтів України <https://superagronom.com/karty/karta-gruntiv-ukrainy#x>

Таблиця 17. Перелік ґрунтів області

Шифр ґрунтів за республіканською номенклатурою	Назва ґрунту	Всього, тис. га
19	Темно-сірі опідзолені ґрунти, в т.ч. слабо змиті (32%)	2,36
20	Чорноземи опідзолені, в т.ч. слабо змиті (12,5%)	42,39
40	Чорноземи глибокі малогумусні	4,57
43	Чорноземи глибокі середньогумусні, в т.ч. слабо змиті (1,7%)	54,22
44	Чорноземи глибокі середньогумусні карбонатні	6,21
45	Чорноземи глибокі середньогумусні вилуговані	14,82
46	Чорноземи звичайні середньогумусні глибокі, в т.ч. слабозмиті (2,7%)	77,70
47	Чорноземи звичайні середньогумусні глибокі карбонатні	12,46
48	Чорноземи звичайні середньогумусні глибокі вилуговані	15,98
49	Чорноземи звичайні малогумусні глибокі, в т.ч. слабозмиті (75,1%)	0,74
51	Чорноземи звичайні середньогумусні, в т.ч. слабозмиті (64,9%), середньозмиті (11,7%), сильнозмиті (2,3%)	798,84
52	Чорноземи звичайні середньогумусні карбонатні	14,21
53	Чорноземи звичайні середньогумусні вилуговані	99,90
54	Чорноземи звичайні малогумусні, в т.ч. слабозмиті (39,8%), середньозмиті (11,3%), сильнозмиті (2,3%)	43,23
55	Чорноземи звичайні малогумусні карбонатні	0,44
56	Чорноземи звичайні малогумусні вилуговані	1,90
57	Чорноземи звичайні малогумусні неглибокі, в т.ч. слабозмиті (13,2%)	159,50
59	Чорноземи звичайні малогумусні неглибокі вилуговані	0,84
68	Чорноземи південні малогумусні, в т.ч. слабозмиті (78,7%), середньозмиті (1,4%)	40,64
72	Чорноземи на щільних глинах, в т.ч. слабозмиті (63,1%), середньозмиті (21,1%), сильнозмиті (5,0%:)	16,86
73	Чорноземи солонцюваті на щільних засолених глинах, в т.ч. слабозмиті (46,1%), середньозмиті (12,6%)	8,97
75	Чорноземи переважно щебенюваті на елювії піскувато-глинистих і глинистих сланців, в т.ч. слабозмиті (66,8%), середньозмиті (3,6%), сильнозмиті (5,0%)	61,98
76	Чорноземи переважно щебенюваті на елювії пісковиків, в т.ч. слабозмиті (50,5%), середньозмиті (12,9%), сильнозмиті (4,8%)	46,96
78	Чорноземи карбонатні на елювії карбонатних порід, в т.ч. слабозмиті (45,2%), середньозмиті (33,9%:), сильнозмиті (5,7%)	100,71
80	Чорноземні глинисто-піщані і супіщані ґрунти, в т.ч. слабозмиті (45,5%), середньозмиті (15,1%), сильнозмиті (0,1%)	35,54
82	Чорноземи звичайні залишково глибоко-слабосолонцюваті	3,00

Шифр ґрунтів за республіканською номенклатурою	Назва ґрунту	Всього, тис. га
87	Чорноземи звичайні слабо- і середньосолонцюваті, в т.ч. слабовзміті (55,5%), середньозміті (16,7%)	53,62
89	Чорноземи слабосолонцюваті на елювії некарбонатних дочетвертинних порід, в т.ч. слабовзміті (58,2%), середньозміті (1,5%)	13,31
90	Чорноземи середньо- і сильносолонцюваті на елювії некарбонатних дочетвертинних порід, в т.ч. слабовзміті (86,4%), середньозміті (4,1%)	3,24
91	Чорноземи солонцюваті на елювії карбонатних порід, в т.ч. слабовзміті (58,9%), середньозміті (17,6%), сильновзміті (0,8%)	12,80
95	Лучно-чорноземні ґрунти	46,86
99	Лучно-чорноземні поверхнево-слабосолонцюваті ґрунти	5,65
101	Лучно-чорноземні глибокосолонцюваті ґрунти	13,96
102	Лучно-чорноземні глибоко- середньо- і сильносолонцюваті ґрунти	1,45
111	Чорноземні-лучні ґрунти	17,56
112	Чорноземно-лучні поверхнево-слабосолонцюваті ґрунти	21,46
113	Чорноземно-лучні поверхнево- середньо і сильносолонцюваті ґрунти	2,73
114	Чорноземно-лучні глибоко- слабосолонцюваті ґрунти	5,28
115	Чорноземно-лучні глибоко- середньо і сильносолонцюваті ґрунти	0,87
118	Лучні ґрунти	9,58
124	Лучні опідзолені ґрунти	1,53
125	Лучні поверхнево-слабосолонцюваті ґрунти	9,61
126	Лучні поверхнево- середньо і сильносолонцюваті ґрунти	1,02
127	Лучні глибоко- слабосолонцюваті ґрунти	1,97
128	Лучні глибоко- середньо і сильно солонцюваті ґрунти (лише в комплексі)	0,17
130	Лучні та дернові шаруваті ґрунти	6,50
131	Лучно-болотні ґрунти (лише в комплексі)	0,97
132	Лучно-болотні солонцюваті ґрунти	16,36
134	Болотні солонцюваті ґрунти	7,86
141	Солонці степові	6,01
143	Солонці лучні	1,02
157	Дернові малорозвинені піщані і глинисто-піщані ґрунти	6,77
158	Дернові розвинені піщані і глинисто-піщані ґрунти	6,31
159	Дернові оглєсні піщані і глинисто-піщані ґрунти	1,06
160	Піски слаборадерновані слабогумусовані і негумусовані	19,77
161	Дернові супіщані та суглинкові ґрунти	22,93
162	Дернові оглєсні супіщані та суглинкові ґрунти	4,23
163	Дернові еродовані суглинкові і глинисті ґрунти	46,27
164	Дернові ґрунти на елювії не карбонатних порід	161,23

Шифр ґрунтів за республікансько ю номенклатурою	Назва ґрунту	Всього, тис. га
165	Дернові карбонатні ґрунти на елювії щільних карбонатних порід	50,42
166	Дернові солонцюваті ґрунти	1,01
167	Дернові опідзолені ґрунти	3,46
168	Дернові опідзолені оглеєні ґрунти	0,43
196	Виходи порід	26,42
	ВСЬОГО	2288,62

Корисні копалини

Мінерально-сировинна база Луганській області, за інформацією Державної служби геології та надр України станом на 2021 рік, складається з багатьох корисних копалин, основними з яких є вугілля, підземні води (прісні, технічні, мінеральні, шахтні та ін.), неметалеві корисні копалини.

Розвідані запаси кам'яного вугілля, що знаходяться на території, які були підконтрольні українській владі після 2014 року, становлять більше 3297,0 млн т, тільки 14,0 % цих покладів розроблялись.

В межах території Луганської області, які були підконтрольні українській владі з 2014 року, запаси вугілля та супутніх германію та газу – метану у вугіллі зосереджені в надрах Лисичанського, Мар'ївського та Старобільського геолого-промислових районах. Вугілля Лисичанського та Мар'ївського геолого-промислових районів експлуатувалося шахтами АТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля».

Вугілля Лисичанського, Мар'ївського та Старобільського геолого-промислових районів відноситься до марок Д, ДГ, Г, Ж, тому основний напрямок використання вугілля – енергетичний. Вугілля Мар'ївського геолого-промислового району (при відповідних показниках якості вугілля) може бути придатним для коксування.

Для забезпечення зростання видобутку енергетичного вугілля найбільш перспективним в Луганській області є Старобільський геолого-промисловий район, який до останнього часу ще не освоєний промисловістю.

Вугілля марок Г, Ж восьми вугільних родовищ Мар'ївського геолого-промислового району придатне для коксування, тому може використовуватися у коксохімічній промисловості. Шахтний фонд АТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля», був представлений шахтами з виробничою потужністю від 100 до 700 тис. т вугілля за рік, розробка вугілля велася на глибинах 550-900 м. Забезпеченість промисловими запасами вугілля діючих шахт змінювалось в широких межах – від 30 до 133 років.

В межах території області, яка була підконтрольна Уряду України з 2014 року, запаси германію оцінені в коксівному вугіллі по двох родовищах і енергетичному вугіллі по 25 вугільних родовищах, в тому числі по 8 діючих станом на 2021 рік шахтах АТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля». Запаси газу-метану оцінені по 12 вугільних родовищах Лисичанського та Мар'їнського геолого-промислових районах, в тому числі по 6 діючих станом на 2021 рік шахтах АТ «Лисичанськвугілля» та ДП «Первомайськвугілля».

Експлуатувалось 4 водозабори з продуктивністю >1,0 тис. м³/добу на незатверджених запасах підземних вод.

Крім прісних підземних вод, придатних для господарсько-питного водопостачання, надра Луганської області вміщують також мінеральні води. В області розвідано і оцінено 4 родовища мінеральних вод.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1174 «Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України» визначено, що Держгеонадра є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр та, відповідно до покладених на нього завдань, видає в установленому порядку спеціальні дозволи на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами), здійснює переоформлення спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами), внесення до них змін та видачу дублікатів, продовжує строк дії спеціальних дозволів на користування надрами (у тому числі на користування нафтогазоносними надрами). Веде державний облік родовищ, запасів і проявів корисних копалин, державний баланс запасів корисних копалин, державний кадастр родовищ і проявів корисних копалин.

Згідно з пунктом 3 Порядку розпорядження геологічною інформацією, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.11.2018 № 939, розпорядником геологічної інформації, яка перебуває у державній власності, є Держгеонадра.

За інформацією Державної служби геології та надр України відповідно до переліку корисних копалин місцевого значення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 року № 827 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.2011 року № 1370, до корисних копалин місцевого значення відносяться крейда, пісок, вапняк, як сировина для хімічних меліорантів ґрунтів та для будівельного вапна, суглинки і супісок в якості цегельно-черепичної сировини тощо. Перелік родовищ корисних копалин місцевого значення в Луганській області наведено в таблиці 18.

Таблиця 18. Перелік родовищ корисних копалин місцевого значення в Луганській області

Назва родовища	Місцезнаходження	Корисна копалина
Крейда		

<i>Родовища, що розробляються:</i>		
Шипилівське	Луганська область, Попаснянський р-н, 0,2 км на ПдСх від с. Шипилівка, в 10 км на ПнЗх від м. Сіверськодонецьк, 35 км на ПдСх від м. Попасна	Крейда
<i>Родовища, що не розробляються:</i>		
Балка Рязанцева	Луганська обл., Попаснянський р-н. 8,5км на Зх від з.ст. Переїзна	Крейда
Гончарівське	Луганська обл., Сватівський р-н, 8 км на ПнЗх від м. Горохів, 2,5 км на ПдЗх від з.ст. Горохів	Крейда
Білокуракинське	Луганська обл., Білокуракинський р-н, Зх. ок. с.Курячівки, 2 км на Зх від з.ст. Катран	Крейда
Зимогір'ївське	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, ок. с. Черкаське, 1,5 км на ПдСх від з.ст. Зимогір'я	Крейда
Білолуцьке	Луганська обл. Новопокровський р-н, 17 км на ПнЗх від смт. Новопокров	Крейда
Тарасівське (Біловське)	Луганська обл., Лутугинський р-н, 1 км на Зх від с. Весела Тарасівка, 25 км на Сх від з.ст. Лутовинівське Селище	Крейда
Красногорівське	Луганська обл., Слов'яносербський р-н., 2 км Сх від з. роз'їзду Водопровідний	Крейда
Луб'янське	Луганська обл., Білокуракинський р-н, 0.25 км на ПдЗх від з. роз'їзду Луб'янка, 3 км на ПдСх	Крейда
Машинське	Луганська обл., Лутугинський р-н. 2,5 км на Зх від з.ст. Лутовинівська	Крейда
Березівське	Луганська обл., Попаснянський р-н, 2 км на ПнЗх від хут. Березівського, 10 км на ПдЗх від з.ст. Насвітевич	Крейда
Червонопопівське	Луганська обл., Кремінський р-н, 12 км на ПнЗх від з.ст. Кремінна, Пн. ок. с. Червонопопівка	Крейда
Боровеньківське	Луганська обл.. Кремінський р-н. ПнЗх ок. с. Боровеньки, 10 км на ПдЗх від с. Нова Астрахань	Крейда
Пісок для пісочниць локомотивів		
<i>Родовища, що не розробляються:</i>		
Новокіндрашівське	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 0,7 км на ПнСх від с. Кіндрашівка, 4 км на ПнЗх від з. ст. Кіндрашівська	Пісок
Пісок будівельний		
<i>Родовища, що розробляються:</i>		
Боровеньківське	Луганська обл., Кремінський р-н, 15 км на Пн Сх від м. Рубіжне, 24 км на Сх від м. Кремінна	Пісок для силікатної цегли

Юганівське	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, поблизу сел. Колесниківка, Комишне, Юганівка	Пісок для дорожнього будівництва та благоустрою
Розкішне	Луганська обл., Лутугинський р-н, 0,7 км на Зх від с. Розкішне, 6 км на Пд від м. Луганськ	Пісок для дорожнього будівництва, будівельних розчинів
Кисличне	Луганська обл., Лутугинський р-н, 8,5 км па ПнСх від з. ст. Лутугине	Пісок для будівельних розчинів
Сіверськодонецьке	Луганська обл., 4,5 км на ПнСх від м. Сіверськодонецьк	Пісок для бетону, силікатної цегли, будівельних розчинів
Дубівське	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 2 км на ПнЗх від с. Нижньотепле	Пісок для будівельних розчинів
<i>Родовища, що не розробляються:</i>		
Каратєєвське	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, 1,2 км на Пн від с. Кряківка, 5,5 км на ПдЗх від с. Трьохізбенка	Пісок для бетону та благоустрою, рекультивації і планування
Пшеничне	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 3 км на ПнСх від с. Пшеничне, 28 км від м. Луганськ	Пісок для бетону та благоустрою, рекультивації і планування
Трьохізбенківське	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, Пн ок. с. Кряківка, 5 км на Зх від с. Трьохізбенка	Пісок для бетону, дорожнього будівництва
Новокиївське	Луганська обл., Краснодонський р-н. 0,75 км на ПдЗх від с. Новокиївка	Пісок для дорожнього будівництва, будівельних розчинів
Білолуцьке	Луганська обл., Новопсковський р-н, 3 км на ПнСх від с. Білолуцьк. 30 км на ПнСх від з. ст. Білокуракине	Пісок для силікатної цегли
Шульгинське	Луганська обл., Старобільський р-н, ПдЗх ок. с. Шульгинка	Пісок для будівельних розчинів
Кіндрашівське	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 35 км на ПнСх від м. Луганськ	Пісок для бетону, силікатних блоків, цегли, будівельних розчинів
Огороднянське	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 0,3-0,5 км на Пд від с. Петрівка, 18 км на Пн від м. Луганськ	Пісок для бетону, будівельних розчинів
Дачне	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 0,5 км на Пд від с. Верхня Вільхова	Пісок для бетону, дорожнього будівництва та благоустрою
Татаринцівське	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, 1,5 км на Пн від с. Трьохізбенка, 13 км на Зх від з. ст. Красноозерівка	Пісок для бетону та благоустрою, рекультивації і планування

Борівське 2	Луганська обл., 7 км на Сх від м. Сіверськодонецьк	Пісок для силікатної цегли
Кремінське	Луганська обл., Кремінський р-н, ПнСх ок. м. Рубіжне	Пісок для силікатних блоків, цегли
Старобільське	Луганська обл., Білокуракинський р-н, 2 км на Сх від с. Білокуракине	Пісок для бетону, будівельних розчинів
Боровеньківське	Луганська обл., Старобільський р-н, 10 км на ПдЗх від м. Старобільськ	Пісок для силікатної цегли
Курячівське	Луганська обл., Старобільський р-н, 3,5 км на ПдЗх від с. Курячівка, 8 км на ПнЗх від з. ст. Старобільськ	Пісок для будівельних розчинів
Георгіївське	Луганська обл., Лутугинський р-н, 2 км на ПдСх від ок. смт Георгіївка	Пісок для силікатної цегли
Рокадне	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, 1,5 км на Пн від с. Трьохізбенка, 10 км на Пн від р/ц Слов'яносербськ	Пісок для бетону, дорожнього будівництва, будівельних розчинів
Золотарівське 2	Луганська обл., Попаснянський р-н, 1 км на Пн від с. Золотарівка, 15 км на Пд Зх від м. Лисичанськ	Пісок для бетону, будівельних розчинів
Підгірне	Луганська обл., Краснодонський р-н, 20 км на Пн Сх від м. Краснодон	Пісок для будівельних розчинів
Розівське	Луганська обл., Попаснянський р-н, 0,8 км на ПнСх від с. Розівка, 7 км на Сх від з. ст. Попасна	Пісок для бетону та благоустрою, рекультивації і планування
Вільхівське	Луганська обл., Станично-Луганський р-н, 7 км на Пн від з. ст. Луганськ	Пісок для будівельних розчинів
Родаківське	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, Пд ок. с. Родакове, 30 км на ПдЗх від м. Луганськ	Пісок для бетону та благоустрою, рекультивації і планування
Сировина для закладання виїмкового простору		
<i>Родовища, що не розробляються:</i>		
Самсонівське	Луганська обл., Краснодонський р-н, 15 км від м. Краснодон, 25 км на ПдСх від м. Луганськ	Суглинок
Сировина карбонатна для виробництва вапна		
<i>Родовища, що не розробляються:</i>		
Замківське	Луганська обл., Перевальський р-н, 3,5 км на ПнЗх від з. ст. Ломуватка, 5,0 км на ПнЗх від с. Замківка	Вапняк
Браунівське	Луганська обл., Антрацитівський р-н, 3 км на ПнЗх від м. Красний Луч	Вапняк
Хрустальне	Луганська обл., Антрацитівський р-н, 12 км	Вапняк

	на ПдЗх від з.ст. Штерівка	
Ломуватське	Луганська обл., Перевальський р-н, 4,5 км на ПдЗх від з. ст. Ломуватка, 2,0 км на ПнЗх від с. Мануїловка	Вапняк
Ізваринське	Луганська обл., Краснодонський р-н, 13 км на Сх від р/ц Краснодон	Вапняк
Сировина цегельно-черепична		
<i>Родовища, що не розробляються:</i>		
Кабанівське	Луганська обл., Кремінський р-н, 3 км на ПнСх від с. Кабан'є	Суглинок
Краснолуцьке 3	Луганська обл, Антрацитівський р-н, Пд і Пн ок. м. Красний Луч	Суглинок
Лисичанське	Луганська обл., Попаснянський р-н, Зх ок. м. Лисичанськ	Суглинок
Великоцьке	Луганська обл., Міловський р-н, ок. с. Великоцьке, 6 км на ПдСх від смт Мілове	Суглинок
Талівське	Луганська обл., Краснодонський р-н, 3 км на ПдЗх від с. Талівка, 7,5 км на ПнСх від м. Краснодона	Пісок суглинок
Краснолуцьке 4	Луганська обл., Антрацитівський р-н, 5-6 км на ПдЗх від м. Красний Луч	Суглинок
Провальське	Луганська обл., Свердловський р-н, ок. с. Провалля, 7 км на Пн від з.ст. Довжанська	Суглинок
Гончарівське	Луганська обл., Краснодонський р-н, ПдСх ок. с. Гончарівка	Суглинок
Новоайдарське	Луганська обл., Новоайдарський р-н, 1,5-3 км на Сх і ПнЗх від смт Новоайдар	Суглинок
Білолуцьке	Луганська обл., Новопсковський р-н, Зх ок. хут. Перепечаїв, 8 км від з.ст. Солідарна	Суглинок
Білокуракинське	Луганська обл., Білокуракинський р-н, ПдСх ок. смт Білі Курахи	Пісок суглинок
Ровеньківське	Луганська обл., 4 км на ПдЗх від з.ст. Ровеньки	Суглинок
Білолуцьке 2	Луганська обл. Новопсковський р-н, Сх ок. с. Білолуцьк, 32 км на ПнЗх від з.ст. Солідарна	Суглинок
Білогорівське	Луганська обл., Лисичанська міськрада, 3 км на ПдСх від смт Білогорівка	Суглинок
Лозноолександрівське	Луганська обл., Білокуракинський р-н, ПдЗх ок. с. Лозно Олександрівка, 10,5 км на ПнСх від з. ст. Солідарна	Суглинок
Лисичанське (Естакада)	Луганська обл., Попаснянський р-н, 0,5 км на Пд від с. Тополівка	Суглинок
Євсузьке 1	Луганська обл.. Біловодський р-н, Пд ок. с. Євсуг, 35 км на ПдЗх від	Суглинок, пісок

	з.ст. Старобільська	
Ворошиловградський	Луганська обл., Слов'яносербський р-н, 0,5 км на ПдСх від с. Земляне, 10 км на ПнЗх від м. Луганськ	Суглинок
Донцовське 2	Луганська обл., Новопокровський р-н, 0,5 км на Сх від с. Донцовка, 16 км на ПнСх від смт Новопокров	Пісок Суглинок
Ворошиловградське (Балка Довга)	Луганська обл., Луганський р-н, 2,5 км на ПнЗх від з.ст. Луганськ	Суглинок
Сватівське	Луганська обл., Сватівський р-н, 5 км на ПнЗх від м. Сватове	Пісок Суглинок
Євсузьке	Луганська обл., Біловодський р-н, ПнЗх ок. с. Євсуг, 35 км на ПдЗх від з.ст. Старобільська	Пісок Суглинок
Краснолуцьке 2	Луганська обл., Антрацитівський р-н, 3-4 км на Пд від м. Красний Луч	Суглинок
Ворошиловградське	Луганська обл., Лутугинський р-н, 1,5 км на ПнЗх від с. Розкішне, 4-20 км на Сх від м. Луганськ	Суглинок
Заайдарівське	Луганська обл., Новопокровський р-н, ПнСх ок. с. Заайдарівка, 2 км на Пн від смт Новопокров	Пісок Суглинок

Примітка: інформація за даними Держгеонадр станом на 2021 рік

2.7. Кліматичні умови

Клімат Луганської області помірно континентальний з помітно вираженими посушливо-суховійними явищами. Формується він під впливом порівняно великої кількості сонячної радіації, домінування континентального повітря помірних широт та відстані від океанів та морів та характеризується доволі спекотним літом із посухою та помірно холодною зимою із нестійким сніговим покривом. Температурний режим нестійкий і протягом року характеризується значними коливаннями. Зміна сезонів здійснюється поступово, без різких перепадів. Тривалість безморозного періоду 150 – 170 днів.

Багаторічні дослідження виявили, що максимальна температура повітря не перевищувала (+ 40)°С, мінімальна не падала нижче за (- 42)°С. Найхолодніший місяць – січень, найтепліший – липень. Середньомісячна температура становить взимку (- 6,3) °С, влітку (+24,7) °С.

Загальна кількість опадів 500 мм на рік.

У зв'язку з потеплінням клімату частіше спостерігалися протягом 30 років аномальні явища (сильні зливи, посухи, аномальні підвищення температур, вторгнення холодного повітря, тощо).

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 2.

1. Ландшафт. Луганська область розташована у північно-східній степовій фізико-географічній зоні. На території регіону виділяють три геоморфологічні області: Старобільське плато, Придонецьку рівнину та Донецьку височину. Для області характерні два типи ландшафтів – степовий та лісовий.

2. Геологія, ґрунти, корисні копалини. Геологічна будова Луганщини представлена давніми докембрійськими породами на півночі, де розташована частина Українського щита, та відкладеннями палеозою, мезозою та кайнозою в центральних і південних районах, що формують Східноєвропейську платформу. Ґрунти Луганщини — це переважно родючі чорноземи, особливо поширені в степовій зоні, які є одними з найродючіших ґрунтів у світі. Мінерально-сировинна база Луганській області складається з багатьох корисних копалин, основними з яких є вугілля, підземні води (прісні, технічні, мінеральні, шахтні та ін.), неметалеві корисні копалини (мергель, вапняк, глина, пісок тощо).

3. Земельні ресурси. Загальна площа території Луганської області складає 2668 тис. га. Підконтрольна Уряду України до 24 лютого 2022 року площа становила 1876 тис. га, більша частка земель якої (73,3 %) використовувалася у сільськогосподарському виробництві. Станом на 18.09.2025 за даними Державної екологічної інспекції у Луганській області площа засмічених земель склала 714,0 тис. м², внаслідок чого спричинені збитки на суму 327,68 млрд грн.

4. Водні ресурси. Згідно з гідрографічним районуванням територія області розташована в межах району басейну річки Дон (суббасейни р. Сіверський Донець та Нижнього Дону) та басейну річок Приазов'я. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні інфраструктури зрошення та управління водними ресурсами області складають 250,6 млн дол. США. Обсяг завданої шкоди по області оцінено в 0,5 млн дол. США.

5. Лісові ресурси. Площа лісів та інших лісовкритих земель до початку тимчасової окупації території області у 2014 році становила **357 тис. га**, що складало близько **13,4 %** від загальної площі Луганської області. На територіях, підконтрольних Уряду України, у період з 2014 по 2022 рік загальна площа лісів становила **240,079 тис. га**, у тому числі лісові ділянки — **212,37 тис. га**, з яких **160,56 тис. га** були вкриті лісовою рослинністю.

З початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації, станом на **вересень 2025 року**, площа згорілих лісів та інших насаджень становить **62 730,17 га** (за даними Державної екологічної інспекції у Луганській області).

Комісією з питань встановлення фактів заподіяння шкоди та збитків лісовому фонду області внаслідок збройної агресії Російської Федерації встановлено **12 фактів** завдання шкоди лісовому фонду, спричиненої лісовими

пожежами на землях лісогосподарського призначення загальною площею **404,578 км² (40 457,8 га)**.

За **11 фактами** пошкодження лісового фонду на площі **397,05 км² (39 705 га)** Південно-Східним міжрегіональним управлінням лісового та мисливського господарства вже здійснено розрахунки розміру завданих збитків, **загальна сума яких становить 4,71 млрд грн**.

6. Природно-заповідний фонд. На території Луганської області до початку повномасштабного вторгнення Луганщина нараховувала 204 унікальних територій та об'єктів природно-заповідного фонду, які відігравали важливу роль у збереженні біорізноманіття та екосистем регіону загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 94478,9160 га, в тому числі 12 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 14389,7164 га та 192 – місцевого значення площею 80089,1996 га.

З початку повномасштабного вторгнення, внаслідок бойових дій та масштабних лісових пожеж значних пошкоджень зазнали території природно-заповідного фонду, зокрема національний природний парк «Кремінські ліси» (94 види рідкісних рослин), гідрологічний заказник місцевого значення «Кремінські каптажі», заповідне урочище «Дубовий гай», а також частково територія філіалу «Трьохізбенський степ» Луганського природного заповідника НАН України. Зазначені об'єкти, серед іншого, входять до Смарагдової мережі суббасейну річки Сіверський Донець.

Тривала тимчасова окупація значної частини території області створює додаткові перешкоди для забезпечення охорони та збереження об'єктів природно-заповідного фонду. Унаслідок відсутності доступу до таких територій неможливо здійснювати контроль за дотриманням режиму охорони, проводити екологічний моніторинг, фіксацію екологічних злочинів, а також виявляти і документувати факти пошкодження чи знищення природних комплексів. Це призводить до ризику втрати цінних природних територій, порушення екологічного балансу, деградації лісових, водних та степових екосистем, а також ускладнює подальше відновлення довкілля після деокупації.

7. Збитки нанесені регіону в сфері довкілля внаслідок збройної агресії рф. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери охорони довкілля, природокористування та лісового господарства області, до якої відноситься інфраструктура лісового господарства, складають **160,6** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **373,5** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **3,0** млрд дол. США.

3. НАСЕЛЕННЯ ТА ДЕМОГРАФІЯ

3.1. Чисельність і склад населення

Згідно рекомендацій ООН держави світу повинні проводити переписи власного населення не рідше, ніж раз на десятиліття. У зв'язку з тим, що останній та єдиний перепис населення в Україні проводився у 2001 р., статистична інформація щодо чисельності населення може мати відхилення. Наступний, другий перепис, переносився 5 разів (з 2011 на 2012, 2013, 2016, 2020 та 2023 роки) та ще не був проведений.

Демографічна ситуація в області залишається складною і погіршується. За даними Держстату протягом 2014-2021 років чисельність наявного населення Луганської області зменшилася з 2220,2 тис. до 2102,9 тис. осіб, але попри це регіон входить до 10 найбільших за чисельністю населення областей України. Разом з цим слід зауважити, що чисельність населення в Луганській області за офіційною статистикою напевно є перебільшеною як внаслідок незареєстрованої еміграції, так і за рахунок частини незареєстрованих смертей у період з 2014 року. Натомість кількість дітей є більшою через неповну реєстрацію. Чисельність населення в працездатному віці по всій території України є меншою також через неповну реєстрацію міграції.

Постійне і наявне населення

Як наведено в таблиці 18, чисельність наявного населення Луганської області станом на 01.01.2022 (за даними Держстату України) складає 2102,9 тис. осіб (5,1 % від населення України), постійного – 2098,3 тис. осіб.

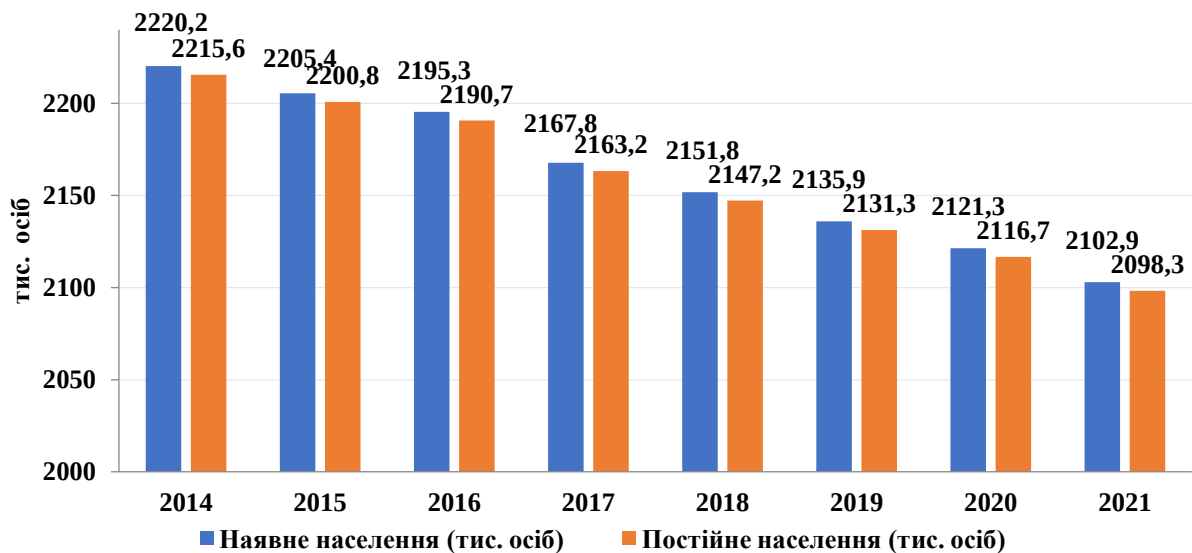
На території, підконтрольній українській владі до повномасштабного вторгнення, чисельність наявного населення на 01.01.2022 складала 640,7 тис. осіб, постійного – 641,1 тис. осіб.

Таблиця 19. Чисельність населення (за оцінкою) на 01.01.2022 (осіб)¹

Назва території	Наявне населення	Постійне населення
Луганська область	2102921	2098324
Луганський район ²	527367	524078
м. Луганськ ²	397677	394202
Алчевський район ²	435284	434341
Довжанський район ²	205465	204564
Ровеньківський район ²	294125	294278
Сватівський район	76693	76351
Сіверськодонецький район	362539	362928
Старобільський район	123833	123781
Щастинський район	77615	78003

¹ Дані Головного управління статистики у Луганській області. Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання у Луганській області.

² Тимчасово окуповані території з 2014 року

Діаграма 2. Динаміка кількості населення в Луганській області, тис. осіб

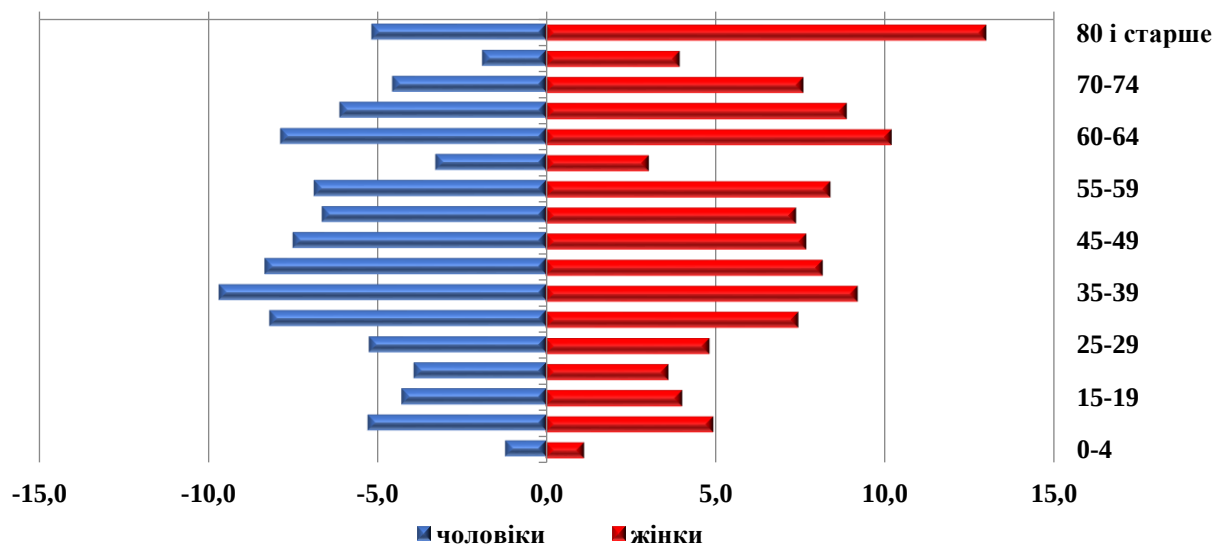
Розподіл населення за статтю та віком

В загальній кількості постійного населення області на 01.01.2022 (2098,3 тис. осіб) особи віком 0-14 років налічували 189,3 тис. осіб (9,0 %), 15-64 років – 1396,7 тис. осіб (66,6 %), 65 років та старше – 512,3 тис. осіб (24,4 %) . Гендерний склад: 45,8 % чоловіки, 54,2 % - жінки. Детальна інформація наведена в таблиці 20 і на діаграмі 2.

Таблиця 20. Розподіл постійного населення області за статтю, віком та типом поселення на 01.01.2022 (за даними Державної служби статистики), осіб

Вік (років)	Міські поселення та сільська місцевість			Міські поселення			Сільська місцевість		
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки
Все населення в т.ч. у віці, років:	2098324	961809	1136515	1827941	833004	994937	270383	128805	141578
0-4	23576	12236	11340	18481	9546	8935	5095	2690	2405
5-9	63340	32887	30453	53798	27973	25825	9542	4914	4628
10-14	102400	52895	49505	89179	46139	43040	13221	6756	6465
15-19	83241	42880	40361	72592	37422	35170	10649	5458	5191
20-24	75604	39326	36278	63969	33292	30677	11635	6034	5601
25-29	100845	52514	48331	85886	44699	41187	14959	7815	7144
30-34	156641	82009	74632	135625	70464	65161	21016	11545	9471
35-39	188978	96889	92089	168289	85569	82720	20689	11320	9369
40-44	165214	83383	81831	147250	73991	73259	17964	9392	8572
45-49	152013	75090	76923	133469	65846	67623	18544	9244	9300
50-54	140340	66427	73913	121828	57378	64450	18512	9049	9463
55-59	152947	68850	84097	132712	59078	73634	20235	9772	10463
60-64	180909	78798	102111	158427	68256	90171	22482	10542	11940

65-69	150164	61264	88900	131413	53055	78358	18751	8209	10542
70-74	121707	45584	76123	106628	39507	67121	15079	6077	9002
75-79	58589	18980	39609	50674	16426	34248	7915	2554	5361
80 і старше	181816	51797	130019	157721	44363	113358	24095	7434	16661

Діаграма 3. Розподіл постійного населення області за статтю та віком на 01.01.2022, тис. осіб

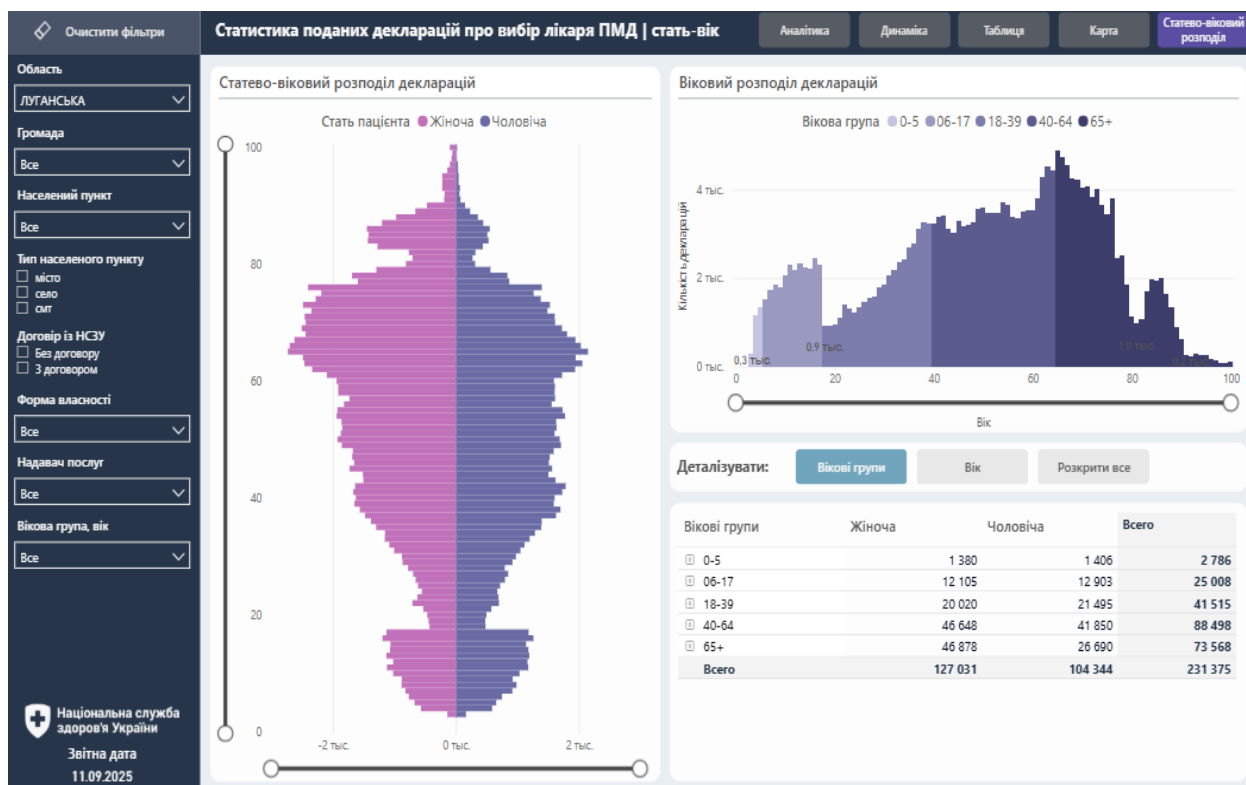
Чисельність постійного населення за 2014-2021 роки скоротилася на 136,6 тис. осіб (з 2234,9 до 2098,3 тис. осіб), або на 6,1 %.

Частка населення похилого віку (65+) збільшилася з 16,5 % на 01.01.2014 до 24,4 % на 01.01.2022, частка населення дитячого віку навпаки скоротилася з 12,6 % на 01.01.2014 до 9,0 % на 01.01.2022.

НСЗУ

Наявну ситуацію стосовно статеві-вікового розподілу населення по Луганській області можна проаналізувати на підставі підписаних декларацій із лікарем ПМД на підставі даних НСЗУ.

Звісно, що ці дані не є репрезентативними стосовно всієї частини населення Луганської області, але ця інформація є цікавою з огляду на фактичний розподіл населення за віком та статтю у відповідності до підписаних декларацій із лікарями ЦПМД територіальних громад Луганської області.

Діаграма 4. Статеві – віковий розподіл населення Луганської області, 11.09.2025³

За даними НСЗУ на 11.09.2025 підписано декларацій із лікарями ПМД 231 375 осіб, у тому числі 104 344 осіб (45,1%) – чоловіки, 127 031 особа (54,9%) – жінки.

Віковий розподіл виглядає наступним чином: 0-5 років – 1,2%; 06 – 17 років – 10,8%; 18-39 років – 17,9%; 40-64 років – 38,2%; 65+ - 31,8%.

Категорія 65+ майже в 2,5 рази більше за чисельністю категорії дітей 0-5 років та 06 – 17 років – 12% та становить 31,8% проти 12%.

Вікові категорії, які показують найнижчі значення: від 17 – 19 років та від 80 до 83 років.

Розподіл населення за місцем проживання протягом 2013-2021 років залишився майже незмінним: питома вага міського населення становила на 01.01.2014 86,8 %, на 01.01.2022 – 87,1 %.

Динаміка розподілу постійного населення з урахуванням тимчасово окупованих з 2014 року територій за основними віковими групами та місцем проживання представлений у таблиці 21.

Таблиця 21. Динаміка розподілу постійного населення за основними віковими групами (осіб), на 1 січня року

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2022
У віці 0-14 років							

³ За даними НСЗУ <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

Обидві статі								
Міські поселення та сільська місцевість	280850	275627	264481	255352	243814	231952	189316	
міські поселення	243425	238910	229087	220629	210263	199605	161458	
сільська місцевість	37425	36717	35394	34723	33551	32347	27858	
Чоловіки								
Міські поселення та сільська місцевість	145019	142288	136500	131776	125891	119992	98018	
міські поселення	125873	123552	118485	114050	108792	103403	83658	
сільська місцевість	19146	18736	18015	17726	17099	16589	14360	
Жінки								
Міські поселення та сільська місцевість	135831	133339	127981	123576	117923	111960	91298	
міські поселення	117552	115358	110602	106579	101471	96202	77800	
сільська місцевість	18279	17981	17379	16997	16452	15758	13498	
У віці 15-64 роки								
Обидві статі								
Міські поселення та сільська місцевість	1586213	1556757	1534405	1513737	1480756	1459715	1396732	
міські поселення	1384424	1357773	1337845	1320170	1291077	1273142	1220047	
сільська місцевість	201789	198984	196560	193567	189679	186573	176685	
Чоловіки								
Міські поселення та сільська місцевість	759194	746723	738212	730364	717819	709967	686166	
міські поселення	657256	646086	638631	632316	621480	615114	595995	
сільська місцевість	101938	100637	99581	98048	96339	94853	90171	
Жінки								
Міські поселення та сільська місцевість	827019	810034	796193	783373	762937	749748	710566	
міські поселення	727168	711687	699214	687854	669597	658028	624052	
сільська місцевість	99851	98347	96979	95519	93340	91720	86514	
У віці 65 років і старше								
Обидві статі								
Міські поселення та сільська місцевість	367813	383170	401906	421604	438635	455569	512276	
міські поселення	311546	325668	343325	361828	377463	393347	446436	
сільська місцевість	56267	57502	58581	59776	61172	62222	65840	
Чоловіки								
Міські поселення та сільська місцевість	118481	124609	132253	140049	146972	153682	177625	
міські поселення	99083	104573	111709	118944	125187	131367	153351	
сільська місцевість	19398	20036	20544	21105	21785	22315	24274	

Жінки							
Міські поселення та сільська місцевість	249332	258561	269653	281555	291663	301887	334651
міські поселення	212463	221095	231616	242884	252276	261980	293085
сільська місцевість	36869	37466	38037	38671	39387	39907	41566
ВСЬОГО обидві статі за всіма місцями проживання	2234876	2215554	2200792	2190693	2163205	2147236	2098324

Із 2015р. розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання.

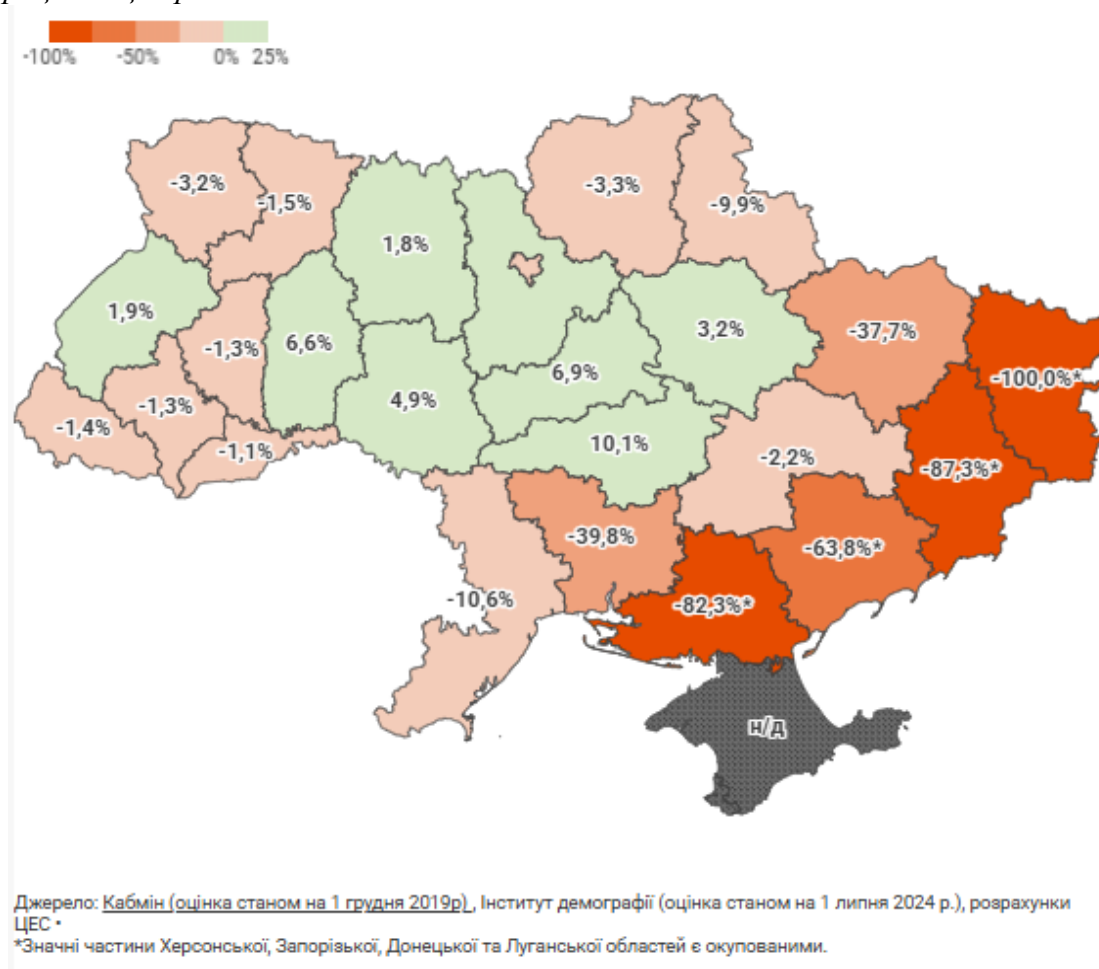

Рис 6. Зміна населення підконтрольних Україні територій у 2024 році порівняно із 2019 роком за областями, %

Продовжується тенденція старіння населення – середній вік з 2014 року збільшився з 42,4 до 47,9 років. Особливо швидко цей процес протікав серед міського населення, де середній вік збільшився на 5,7 років (з 42,3 до 48 років), тоді як серед сільського населення на 3,9 років (з 43,4 до 47,3 років). Дані щодо середнього віку населення розподілом за статтю та типом поселення наведені в таблиці 22.

Таблиця 22. Середній вік населення з розподілом за статтю та типом поселення, на 1 січня року

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Обидві статі									
Всього, в т. ч.	42,4	43,0	43,7	44,4	45,1	45,8	46,5	47,3	47,9
міські поселення	42,3	42,8	43,6	44,4	45,1	45,9	46,6	47,3	48,0
сільська місцевість	43,4	43,8	44,2	44,6	45,2	45,7	46,2	46,7	47,3
Чоловіки									
Всього, в т. ч.	39,4	39,9	40,7	41,3	42,0	42,7	43,4	44,1	44,8
міські поселення	39,2	39,8	40,5	41,3	42,0	42,7	43,4	44,1	44,9
сільська місцевість	40,6	41,0	41,5	41,9	42,4	42,9	43,4	44	44,5
Жінки									
Всього, в т. ч.	45,0	45,5	46,3	47,0	47,8	48,5	49,2	49,9	50,6
міські поселення	44,8	45,4	46,2	47,0	47,8	48,5	49,3	50,0	50,7
сільська місцевість	46,0	46,3	46,7	47,1	47,7	48,2	48,8	49,3	49,8

На території області, підконтрольній українській владі до повномасштабного вторгнення, станом на 01.01.2021 проживало 652,7 тис. осіб, або 30,8 % від загальної кількості наявного населення на 01.01.2021. Крім того, на цю дату зареєстровано 282,2 тис. осіб, які отримали статус внутрішньо переміщених (в тому числі чоловіків – 111,8 тис. осіб (39,6 %), жінок – 170,4 тис. осіб (60,4 %)).

Кількість постійного населення на підконтрольних українській владі до початку повномасштабного вторгнення територіях також постійно зменшувалося: за 2015 – 2021 роки цей показник зменшився на 45,3 тис. осіб (з 712,1 до 666,8 тис. осіб), або на 6,4 %. Також негативною тенденцією є збільшення питомої ваги населення похилого віку (65+) з 18,0 % у 2015 році до 20,4 % у 2020 році, та скорочення народжуваності, про що свідчить скорочення питомої ваги населення дитячого віку з 13,0 % у 2015 році до 12,3 % у 2020 році.

Динаміка розподілу постійного населення по територіям, підконтрольним українській владі до повномасштабного вторгнення, наведені у таблиці 23.

Таблиця 23. Динаміка розподілу постійного населення за статтю та основними віковими групами по території, підконтрольній українській владі до повномасштабного вторгнення, на 1 січня року

(осіб)

Вік та стать		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Всього	обидві статі	712 139	704 290	692 940	684 622	676 148	666 801
	Чоловіки	328 133	324 332	319 174	315 397	311 479	307 124
	Жінки	384 006	379 958	373 766	369 225	364 669	359 677
0-14 років	обидві статі	92 388	91 435	89 659	87 415	84 813	81 871
	Чоловіки	47 785	47 313	46 370	45 357	43 944	42 449
	Жінки	44 603	44 122	43 289	42 058	40 869	39 422
15-64 роки	обидві статі	491 759	484 754	472 828	464 779	456 491	448 592
	Чоловіки	237 563	229 073	234 283	225 523	222 101	218 679
	жінки	254 196	250 471	243 755	239 256	234 390	229 913
65 і більше років	обидві статі	127 992	128 101	130 453	132 428	134 844	136 338
	чоловіки	42 785	42 736	43 731	44 517	45 434	45 996
	жінки	85 207	85 365	86 722	87 911	89 410	90 342

Розподіл населення за місцем проживання (на території, підконтрольній українській владі до повномасштабного вторгнення) протягом 2015-2020 років залишився незмінним: питома вага міського населення становила у 2015 році 71,6 %, у 2020 році – 71,8 %.

Таблиця 24. Розподіл постійного населення за статтю та місцем проживання по території, підконтрольній українській владі до повномасштабного вторгнення, на 1 січня року

(осіб)

Місце проживання та стать		2016	2017	2018	2019	2020	2021
Всього	обидві статі	712 139	704 290	692 940	684 622	676 148	666 801
	Чоловіки	328 133	324 332	319 174	315 397	311 479	307 124
	Жінки	384 006	379 958	373 766	369 225	364 669	359 677
міські поселення	обидві статі	509 733	504 225	496 102	490 678	485 297	479 007
	Чоловіки	231 552	228 942	225 257	222 779	220 307	217 380
	Жінки	278 181	275 283	270 845	267 899	264 990	261 627
сільська місцевість	обидві статі	202 406	200 065	196 838	193 944	190 851	187 794
	Чоловіки	96 581	95 390	93 917	92 618	91 172	89 744
	Жінки	105 825	104 675	102 921	101 326	99 679	98 050

3.2. Демографічні процеси

В умовах загострення суспільно-політичної ситуації зберігається негативна тенденція природного та міграційного скорочення чисельності населення. Важливо відзначити, що кількість населення на підконтрольній до 24.02.2022 території Луганської області постійно скорочувалась: на 01.01.2016 – 712,1 тис осіб, на 01.01.2017 – 704,3 тис. осіб, на 01.01.2018 – 692,9 тис осіб, на 01.01.2019 – 684,6 тис осіб, на 01.01.2020 – 676,1 тис осіб, на 01.01.2021 – 666,8 тис осіб.

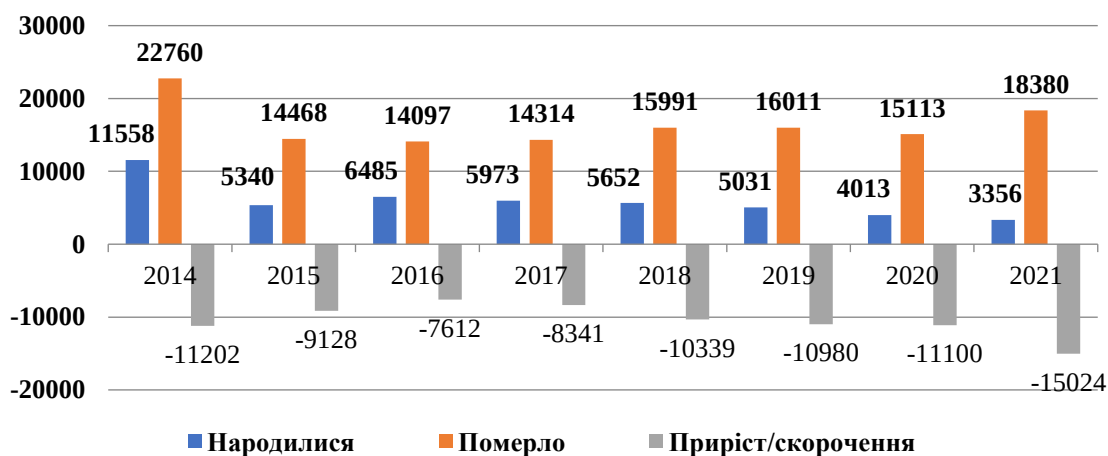
Динаміка основних характеристик демографічних процесів у Луганській області представлена у таблиці 25 та на діаграмі 5.

Таблиця 25. Демографічні показники Луганської області

(осіб за рік)

Характеристики	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість живонароджених, осіб								
Всього, в т. ч.	11558	5340	6485	5973	5652	5031	4013	3356
міські поселення	9638	3999	5051	4697	4393	3979	3074	2561
сільська місцевість	1920	1341	1434	1276	1259	1052	939	795
Кількість померлих, осіб								
Всього, в т. ч.	22760	14468	14097	14314	15991	16011	15113	18380
міські поселення	18555	10583	10388	10788	12361	12490	11586	14530
сільська місцевість	4205	3885	3709	3526	3630	3521	3527	3850
Природний приріст (скорочення) населення, осіб								
Всього, в т. ч.	-11202	-9128	-7612	-8341	-10339	-10980	-11100	-15024
міські поселення	-8917	-6584	-5337	-6091	-7968	-8511	-8512	-11969
сільська місцевість	-2285	-2544	-2275	-2250	-2371	-2469	-2588	-3055

Дані наведено без тимчасово окупованих територій області

Діаграма 5. Динаміка природного руху населення, осіб

НСЗУ

За даними НСЗУ створених медичних висновків про народження дитини на 31.12.2021 рік на території Луганської області, підконтрольній Уряду України, становило 2715 осіб. Це найменша чисельність народжених немовлят у порівнянні із іншими регіонами України. У 2022 році повномасштабного вторгнення кількість зменшилася до 416. Це пояснюється тим, що населення активно виїжджало із Луганської області, на якій йшли активні бойові дії.

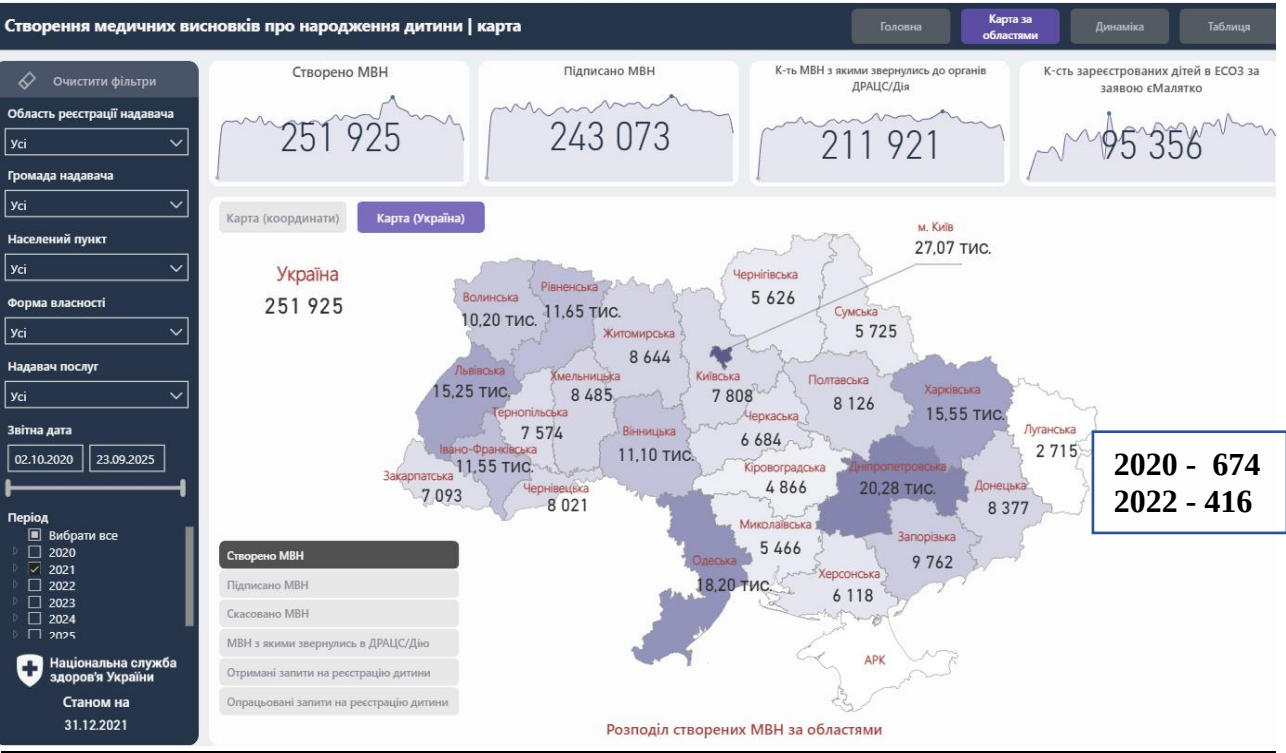

Рис 7. Кількість створених медичних висновків про народження дитини, 31.12.2021

Демографічне навантаження

В економічному аспекті зростання навантаження населенням похилого віку на працездатне населення та зниження природного відновлення трудових ресурсів є проблемою для розвитку суспільного виробництва. Старіння населення спричиняє потребу у додатковому піклуванні про старших людей, частка яких у населенні України невинно зростає. Задля утримання й обслуговування населення похилого віку необхідно збільшувати непродуктивні витрати.

До 01.01.2019 року загальне демографічне навантаження населенням у віці 0-14 років та у віці 65 років і старше на населення у віці 15-64 роки в області було нижчим за загальноукраїнський показник, з 2020 року – перевищувало і в 2022 році становило 502 особи на 1000 осіб (по Україні – 483).

Основні характеристики демографічного навантаження по області наведені у таблиці 26.

Таблиця 26. Демографічне навантаження на населення у віці 15-64 роки (на 1000 осіб у віці 15-64 роки)

Рік	Загальне навантаження по Україні	по Луганській області								
		Загальне навантаження			Навантаження особами у віці 0-14 років			Навантаження особами у віці 65 років і старше		
		Разом	міська місцевість	сільська місцевість	Разом	міська місцевість	сільська місцевість	Разом	міська місцевість	сільська місцевість

2013	425	401	393	460	173	172	182	228	221	275
2014 ¹	432	409	401	464	177	176	185	232	225	279
2015 ¹	443	423	416	474	177	176	185	246	240	289
2016 ¹	452	434	428	478	172	171	180	262	257	298
2017 ¹	462	447	441	488	169	167	179	278	274	309
2018 ¹	470	461	455	499	165	163	177	296	292	322
2019 ¹	475	471	466	507	159	157	174	312	309	333
2020 ¹	480	483	477	517	152	150	170	331	327	347
2021 ¹	483	493	488	524	145	142	165	348	346	359
2022 ¹	483	502	498	530	135	132	158	367	366	372

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

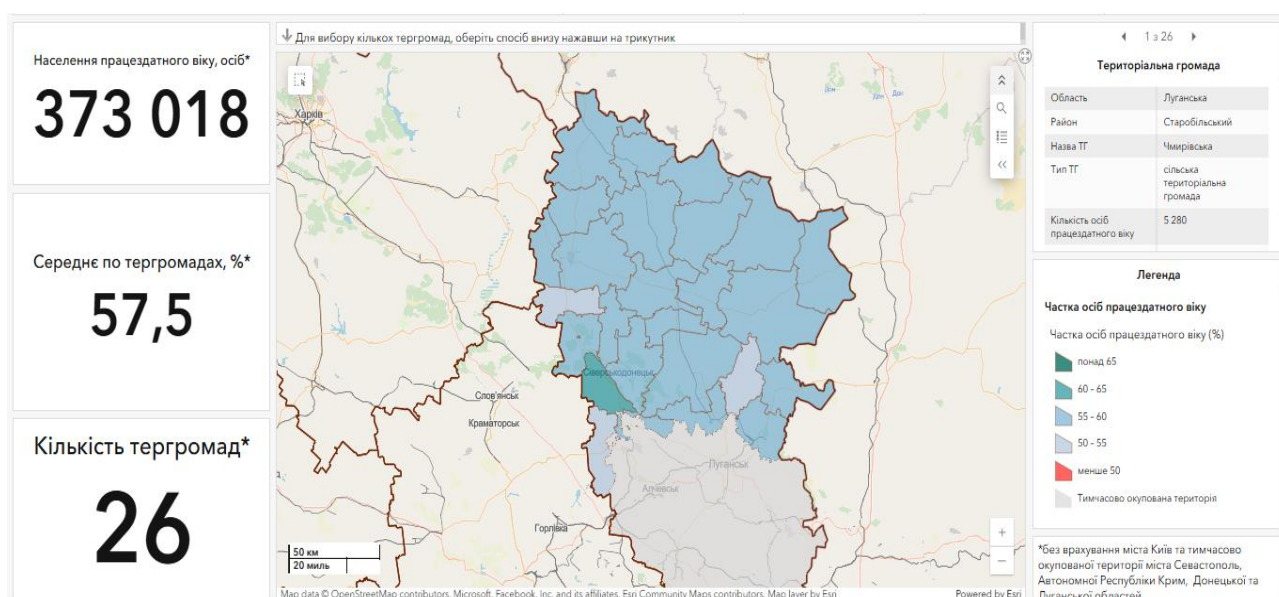

Рис 8. Чисельність населення працездатного віку, на 01.01.2022⁴

За даними Інформаційно-аналітичної системи моніторингу статистичних та адміністративних показників територіальних громад (підготовлено Міністерством громад, територій та інфраструктури України) працездатне населення Луганської області на 01.01.2022 року становило 373018 осіб (середнє по громадах 57,5%) до загальної чисельності населення території області підконтрольній Українській владі.

Чисельність осіб старше за працездатне населення на 01.01.2022 року - 179853 особи, молодше – 87809 осіб, всього 267662 осіб. Таким чином, демографічне навантаження за даними Інформаційно-аналітичної системи моніторингу статистичних та адміністративних показників територіальних громад становило 717.

⁴ За даними Інформаційно-аналітичної системи моніторингу статистичних та адміністративних показників територіальних громад (підготовлено Міністерством громад, територій та інфраструктури України) <https://tdukr.maps.arcgis.com/apps/dashboards/7fd1021939d540fca77f08d4540de0d3>

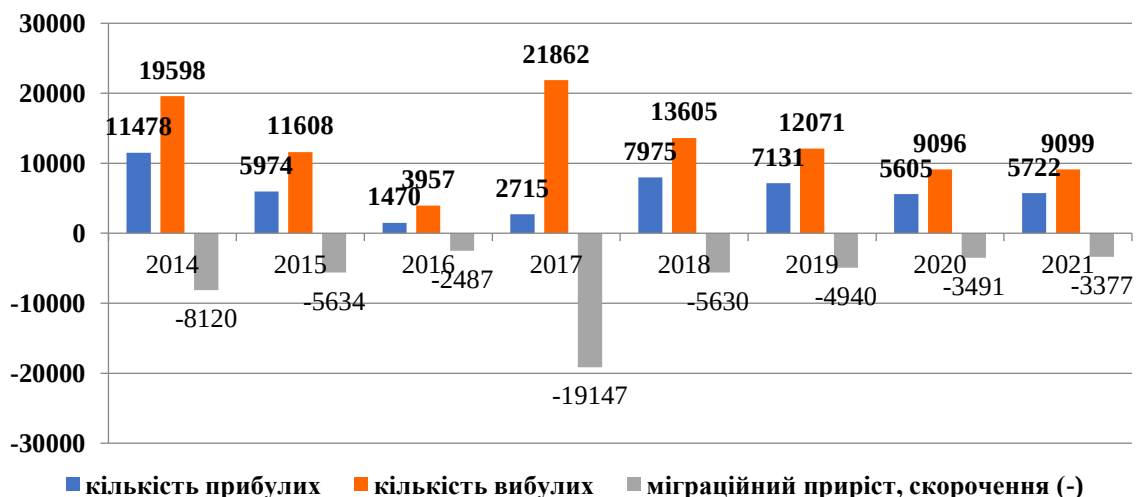
3.3. Міграційні тенденції

Якщо проаналізувати дані Державної служби статистики України за 2021 рік, найбільший відтік населення, спостерігався в Донецькій, Луганській та Кіровоградській областях.

Протягом 2021 року чисельність населення Луганської області зменшилася на 18 401 особу: внаслідок природного скорочення на 15 024 чоловік і за рахунок міграції – на 3 377 осіб. Темпи міграційного скорочення населення області у 2014-2016 роках зменшувались (на 30,6 % і 55,9 відповідно), але в 2017 році різко зросли в 7,7 раза. У наступні роки показник поступово знижувався: у 2018 році – на 70,6 %, у 2019 році – на 12,3, у 2020 році – на 29,3 %, у 2021 році на 3,3 %, що наведено в таблиці 27 та на діаграмі 6.

Таблиця 27. Міграційний та природний рух населення у 2014-2021 роках, осіб

Період	Міграційний рух			Природний рух			Загальний приріст (+), скорочення (-)
	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст (+), скорочення (-)	Кількість живонароджених	Кількість померлих	Природний приріст (+), скорочення (-)	
2014	11478	19598	-8120	11442	22755	-11313	-19433
2015	5974	11608	-5634	5340	14468	-9128	-14762
2016	1470	3957	-2487	6485	14097	-7612	-10099
2017	2715	21862	-19147	5973	14314	-8341	-27488
2018	7975	13605	-5630	5652	15991	-10339	-15969
2019	7131	12071	-4940	5031	16011	-10980	-15920
2020	5605	9096	-3491	4013	15113	-11100	-14591
2021	5722	9099	-3377	3356	18380	-15024	-18401

Діаграма 6. Динаміка міграційного руху населення, осіб

Зовнішня міграція

Міграційний тренд в Україні був і залишається достатньо високим. Скасування віз підштовхнуло українців, які стали більш активними. Тут мають значення два чинники - не дуже добра економічна ситуація, відсутність реформ у країні і серйозна боротьба за трудових мігрантів із України урядів країн-членів Європейського союзу. Ці чинники призвели до значного підвищення міграції, особливо трудової міграції.

З 24 лютого 2022 року зовнішня міграція в Україні та зокрема в Луганській області має безпрецедентний масштаб та перетворилась на головний драйвер негативної демографічної динаміки. Це насамперед пов'язано з повномасштабним вторгненням країни-агресора, внаслідок чого через пошук безпеки, руйнування житла та інфраструктури, а також втрату джерел доходів, мільйони українців тимчасово виїхали за кордон, особливо в країни ЄС, зокрема Польщу, Німеччину, Чехію, Румунію, Угорщину. Цьому сприяло те, що багато держав запровадили для українців спеціальні статуси тимчасового захисту, які дають право на проживання, роботу та освіту без складних процедур. За [оцінкою Агентства ООН у справах біженців](#), 6,9 млн українських мігрантів перебувало за кордоном станом на квітень 2025 року. З них 6,4 млн – у європейських країнах, 560,2 тис. – за межами Європи. Найбільше громадян України прийняли Польща та Німеччина – із великим відривом від інших країн. В Німеччині нині тимчасовий захист мають 1,2 млн українців. У Польщі – 999,7 тисяч, хоча за весь час війни в цій країні його отримали понад 1,9 млн українців. Загалом, за даними Державної прикордонної служби України, за січень-серпень 2024 року з України виїхало майже на 300 тисяч людей більше, ніж вїхало в Україну. З огляду на те, що значна частина мігрантів з Луганської області виїздила з України нелегально через тимчасово окуповані території до російської федерації, статистичні дані по зовнішній міграції за 2022-2024 роки потребують уточнень.

За оцінками фахівців Інституту демографії та проблем якості життя Національної академії наук України близько третини мігрантів – діти до 18 років. Також серед тих, хто виїхав, чоловіки становлять приблизно третину осіб у віці від 18 до 64 років, а люди віком 65 і більше – лише 6 %. Оцінити перспективи їх повернення після закінчення гарячої фази війни складно, адже дедалі більше людей адаптуються до життя за кордоном, а триваючі бойові дії та обстріли спричиняють подальше руйнування житлової та критичної інфраструктури. Крім того, значним є ризик другої міграційної хвилі після скасування воєнного стану. Передусім це стосується міграції чоловіків з метою возз'єднання із сім'ями.

Внутрішня міграція

Переміщення людей у межах своєї держави відбувається у всіх країнах світу, в Україні зокрема. Громадяни мігрують в межах країни із депресивних регіонів в центри стабільного розвитку. Проте з початку 2014 року у результаті збройної агресії росії сформувався новий для України тип міграції працездатного населення – рух внутрішньо переміщених осіб (ВПО), який

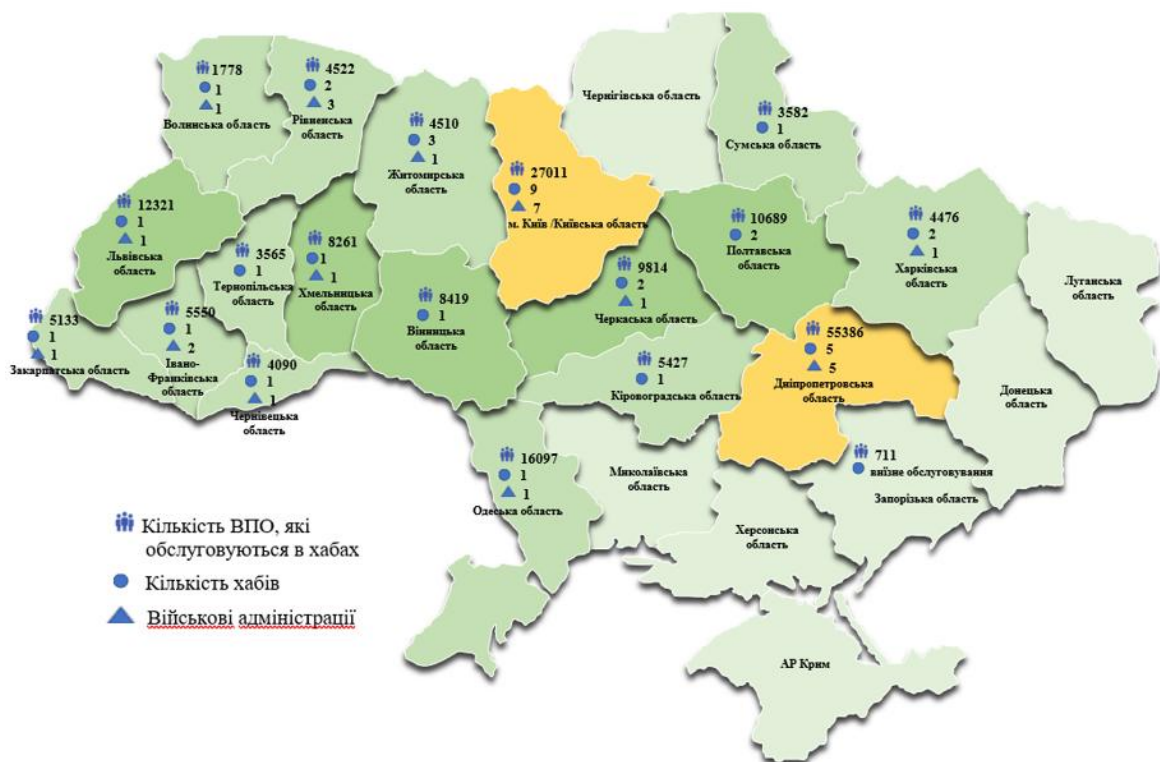
досяг обсягів, співставних, а, можливо, навіть більших за обсяги зовнішньої трудової міграції.

З початком же повномасштабного російського вторгнення в лютому 2022 року ці міграційні процеси внутрішнього переміщення набули величезних масштабів, що пов'язано з повномасштабним вторгненням країни-агресора, прагненням людей перебувати у безпеці, небажанні визнавати окупаційну владу, втратою ними житла, роботи та доходів.

За даними ДП «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики України» на 27.10.2025 кількість зареєстрованих ВПО становить 4,6 млн осіб. Найбільшу кількість ВПО зареєстровано в Донецькій (509,6 тис. осіб), Харківській (507,4 тис. осіб), Дніпропетровській (465,3 тис. осіб) областях та у м. Києві (429,4 тис. осіб)⁵.

Всього на 01.09.2025 за даними ДП «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики України» в інших регіонах України зареєстровано як ВПО 408 894 осіб із Луганської області, з них 200 995 осіб перемістилися після 24.02.2022. В Луганській області залишилося зареєстрованими як ВПО 264 717 осіб.

На базі військових адміністрацій в Луганській області створено Хаби по обслуговуванню населення ВПО, які покинули Луганську область в 2014 році, а потім у 2022 році. Дані Хаби створено в тому числі за підтримки міжнародної технічної допомоги. Послуги, які надаються в даних Хабах: гуманітарна, психологічна, соціальна допомога, навчальні програми тощо.

Діаграма 7. Карта Хабів по обслуговуванню ВПО

⁵ <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo>

СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ від 11.04.2024 року⁶. З початку повномасштабної війни в лютому 2022 року процеси переміщення в Україні не припиняються. Запорізька (90%), Дніпропетровська (85%) області та місто Київ (83%) прийняли найбільший відсоток ВПО з-поміж тих, що залишили свої домівки понад рік тому, тоді як основними областями походження ВПО, що залишили дім понад рік тому, є Луганська (92%), Запорізька область (88%) та Дніпропетровська (85%) області.

ВПО з Луганської області особливо демонструють значний рівень потреб, пов'язаних із орендою житла (12%).

Більшість ВПО походять із прифронтових областей, у тому числі з територій, які раніше були або й досі окуповані Російською Федерацією: вони складають 75% від загальної кількості ВПО, або 2 679 000 осіб.

В основному українці переміщаються у Дніпропетровську область, яка приймає 14% від загальної чисельності ВПО. У столиці – місті Київ (10%) – та Київській області (8%) також проживає відносно велика частка ВПО. Основними причинами вибору ВПО поточного місця переміщення були уявлення про покращення безпекової ситуації (45%) та перебування ближче до своєї сім'ї та друзів (24%). Варто зазначити, що Харківська область також демонструє велику кількість повернень (414 000 ВПО), що свідчить про те, що покращення безпекової ситуації не обов'язково є основною умовою, яка сприяє поверненню населення.

⁶ Дані, представлені в дослідженні, отримано на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ) та зібрано 59 інтерв'юерами, найнятими MultiCultural Insights, у ході скринінгового телефонного експрес-опитування серед 20 000 довільно обраних респондентів та додаткових контрольних опитувань 1 428 ВПО, 1 639 осіб, що повернулися, та 2 266 місцевих мешканців із використанням методу автоматизованого телефонного опитування (CATI) і випадкового набору номера (RDD) із загальною похибкою вибірки 0,69% [CL95%]. Раунд 16 збору даних було проведено в період із 10 березня по 11 квітня 2024 року. Дослідження охоплювало всю територію України за винятком Кримського півострова та окупованих територій Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей
https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd1461/files/reports/IOM_UKR_GPS_Internal%20Displacement%20Report_Round%2016_UA_June%202024.pdf

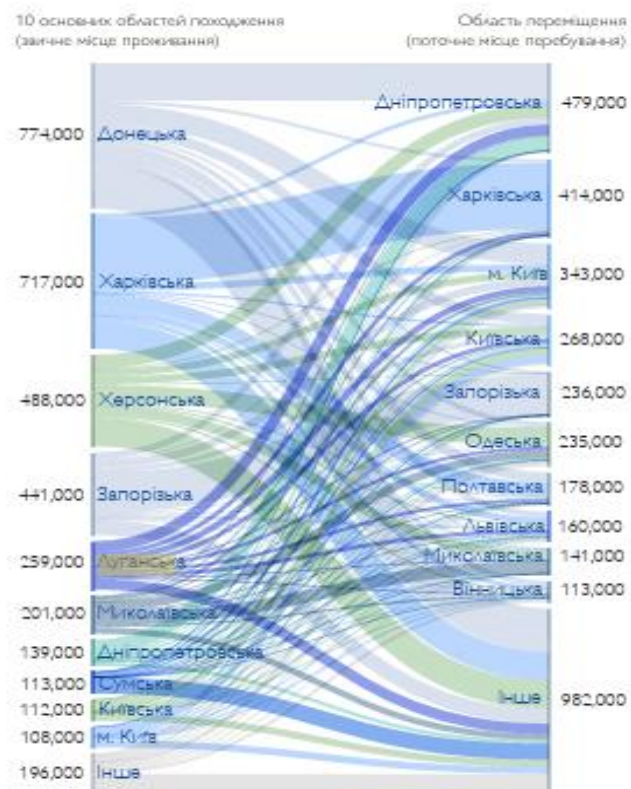
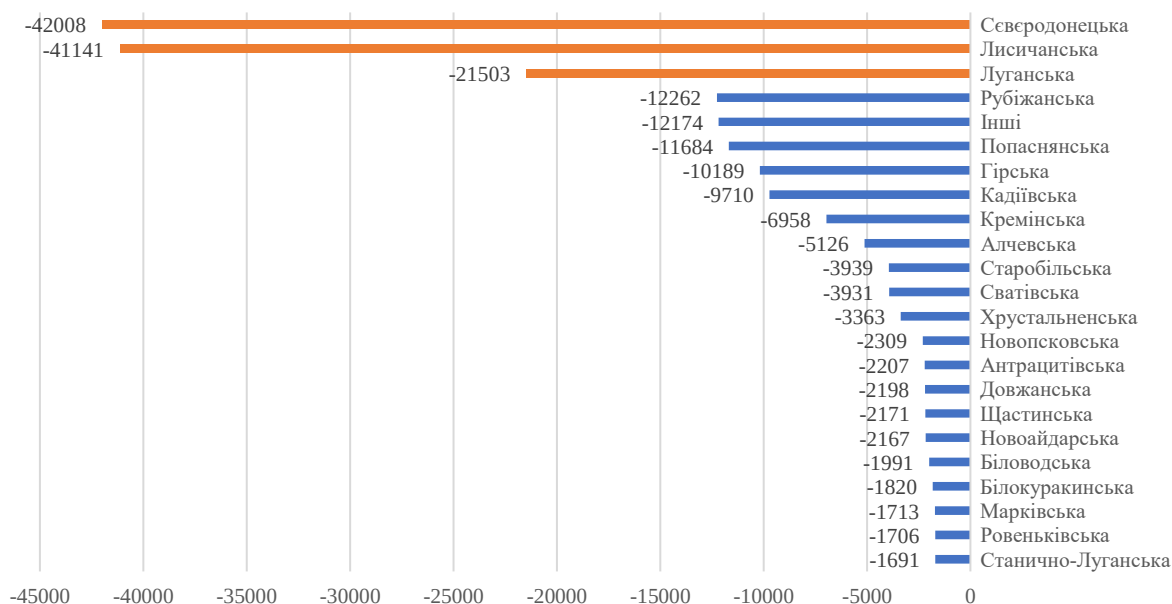

Рис 9. Переміщення з областей походження до інших областей

Найбільше ВПО з Луганської (174,9 тис. осіб), Кадіївської (77,7 тис. осіб) і Алчевської (59,1 тис. осіб) міських територіальних громад.

Після 24.02.2022 найбільше зареєстровано ВПО, які вибули з Северодонецької (42,0 тис. осіб), Лисичанської (41,1 тис. осіб) і Луганської (повторно, 21,5 тис. осіб) міських територіальних громад.

Діаграма 8. Сальдо міграції ВПО у тергромадах після 24.02.2022 за даними ДП «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики України» на 01.09.2025

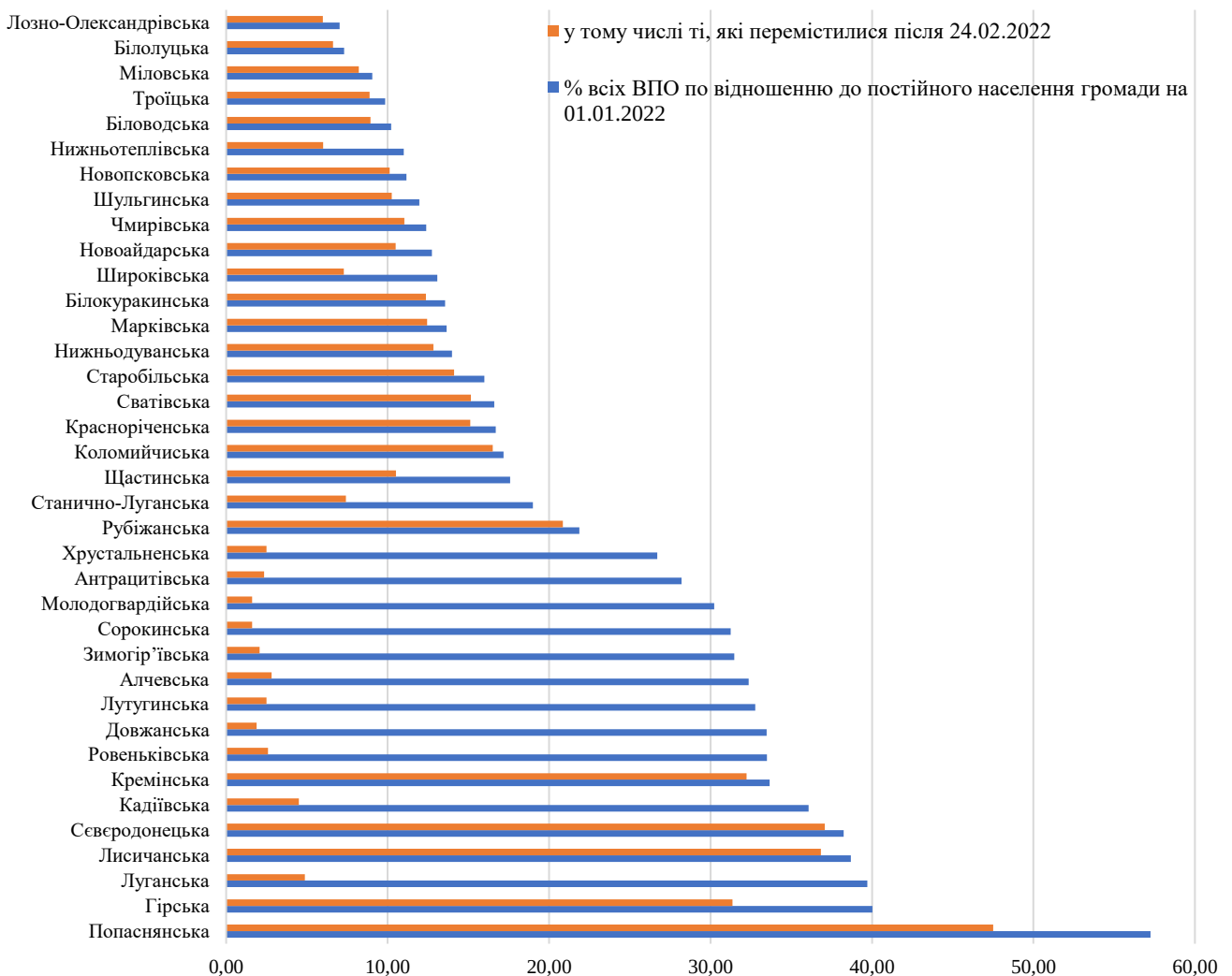
По відношенню до кількості постійного населення громад (за даними Держстату станом на 01.01.2022) найбільше зареєстровано ВПО з Попаснянської (57,3 %), Гірської (40,0 %), Луганської (39,7 %), Лисичанської (38,7 %) і Сєвєродонецької (38,2 %) міських територіальних громад. Інформація щодо кількості ВПО з Луганської області на 01.09.2025 наведена в таблиці 28.

Таблиця 28. Кількість ВПО з Луганської області на 01.09.2025

Назва адміністративно-територіальної одиниці	Населення постійне станом на 01.01.2022, осіб	Кількість осіб, що вибули з адмін.тер. одиниці та зареєструвалися як ВПО, (осіб)		% всіх ВПО з громади по відношенню до її постійного населення на 01.01.2022
		Всього	у тому числі, що перемістилися після 24.02.2022	
Луганська область	2102921	673730	203961	32,04
НП не встановлено		109	14	
Алчевська	182520	59066	5126	32,36
Антрацитівська	93837	26465	2207	28,20
Біловодська	22253	2275	1991	10,22
Білокуракинська	14712	1996	1820	13,57
Білолуцька	9517	695	629	7,30
Гірська	32495	13006	10189	40,02
Довжанська	116546	39015	2198	33,48
Зимогир'ївська	37333	11748	775	31,47
Кадіївська	215431	77729	9710	36,08
Коломийчеська	3138	539	518	17,18
Красноріченська	7766	1297	1174	16,70
Кремінська	21588	7267	6958	33,66
Лисичанська	111716	43225	41141	38,69
Лозно-Олександрівська	4297	302	257	7,03
Луганська	440485	174925	21503	39,71
Лутугинська	47273	15492	1177	32,77
Марківська	13756	1879	1713	13,66
Міловська	14496	1312	1192	9,05
Молодогвардійська	39609	11972	637	30,23
Нижньодуванська	5204	728	668	13,99
Нижньотеплівська	7014	771	421	10,99
Новоайдарська	20652	2633	2167	12,75
Новопсковська	22789	2543	2309	11,16
Попаснянська	24593	14079	11684	57,25
Ровеньківська	65924	22079	1706	33,49
Рубіжанська	58824	12869	12262	21,88

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

Сватівська	25923	4305	3931	16,61
Сєвєродонецька	113323	43330	42008	38,24
Сорокинська	88919	27785	1434	31,25
Станично-Луганська	22786	4330	1691	19,00
Старобільська	27909	4461	3939	15,98
Троїцька	15653	1541	1389	9,84
Хрустальненська	134364	35873	3363	26,70
Чмирівська	8907	1104	983	12,39
Широківська	6526	854	475	13,09
Шульгинська	4206	503	431	11,96
Щастинська	20637	3628	2171	17,58

Діаграма 9. Питома вага ВПО з громади по відношенню до її постійного населення на 01.01.2022 та 01.09.2025.

Як зазначено вище, після 24.02.2022 на 01.09.2025 зареєстровано 201,0 тис. ВПО з Луганської області (без урахування ВПО, які залишилися

zareєстрованими в Луганській ВПО) у складі 162,4 тис. сімей, з них 105,3 тис. працездатних осіб, 40,6 тис. дітей, 9,8 тис. осіб з інвалідністю, 38,7 тис. пенсіонерів.

Найбільше zareєстровано ВПО в Дніпропетровській (41,6 тис. осіб), Київській (20,6 тис. осіб), Харківській (13,9 тис. осіб) областях та в м. Києві (34,7 тис. осіб).

Інформація щодо розподілу ВПО з Луганської області, які вибули із своїх громад після 24.02.2022, за приймаючими регіонами України на 01.09.2025 наведена в таблиці 29.

Таблиця 29. Розподіл ВПО з Луганської області, які вибули із своїх громад після 24.02.2022, за приймаючими регіонами України на 01.09.2025

Приймаючий регіон	Всього	Сімей	Працездатні	Діти	Особи з інвалідністю	Пенсіонери
АР Крим	4	2	2	2	0	4
Вінницька область	5850	4587	2905	1329	302	5850
Волинська область	3195	2459	1580	785	196	3195
Дніпропетровська область	41577	33602	21891	7925	2024	41577
Донецька область	1953	1654	1073	302	47	1953
Житомирська область	2622	2107	1326	546	142	2622
Закарпатська область	5143	3961	2494	1286	255	5143
Запорізька область	1960	1608	1123	381	82	1960
Івано-Франківська область	5377	4319	2625	1220	244	5377
Київська область	20629	16444	10541	4480	916	20629
Кіровоградська область	4594	3728	2143	895	269	4594
Луганська область*	2973	2283	2264	709	0	2973
Львівська область	10336	8237	4770	2370	643	10336
м.Київ	34722	29035	20958	6370	1284	34722
м.Севастополь	2	1	1	1	0	2
Миколаївська область	975	756	527	237	34	975
Одеська область	9129	7064	4726	1946	496	9129
Полтавська область	11376	9265	5825	2126	652	11376
Рівненська область	3922	3000	2050	818	223	3922
Сумська область	1561	1196	697	359	84	1561
Тернопільська область	2799	2281	1306	571	138	2799
Харківська область	13881	11631	7433	2491	655	13881
Херсонська область	97	82	62	15	3	97
Хмельницька область	5820	4664	2877	1243	307	5820
Черкаська область	8356	6717	3929	1675	487	8356
Чернівецька область	3449	2700	1618	819	257	3449
Чернігівська область	1656	1305	795	378	90	1656
РАЗОМ	203958	164688	107541	41279	9830	203958

* Кількість ВПО, які починаючи з 24.02.2022 перемістилися в межах області та отримали довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засобами Порталу Дія.

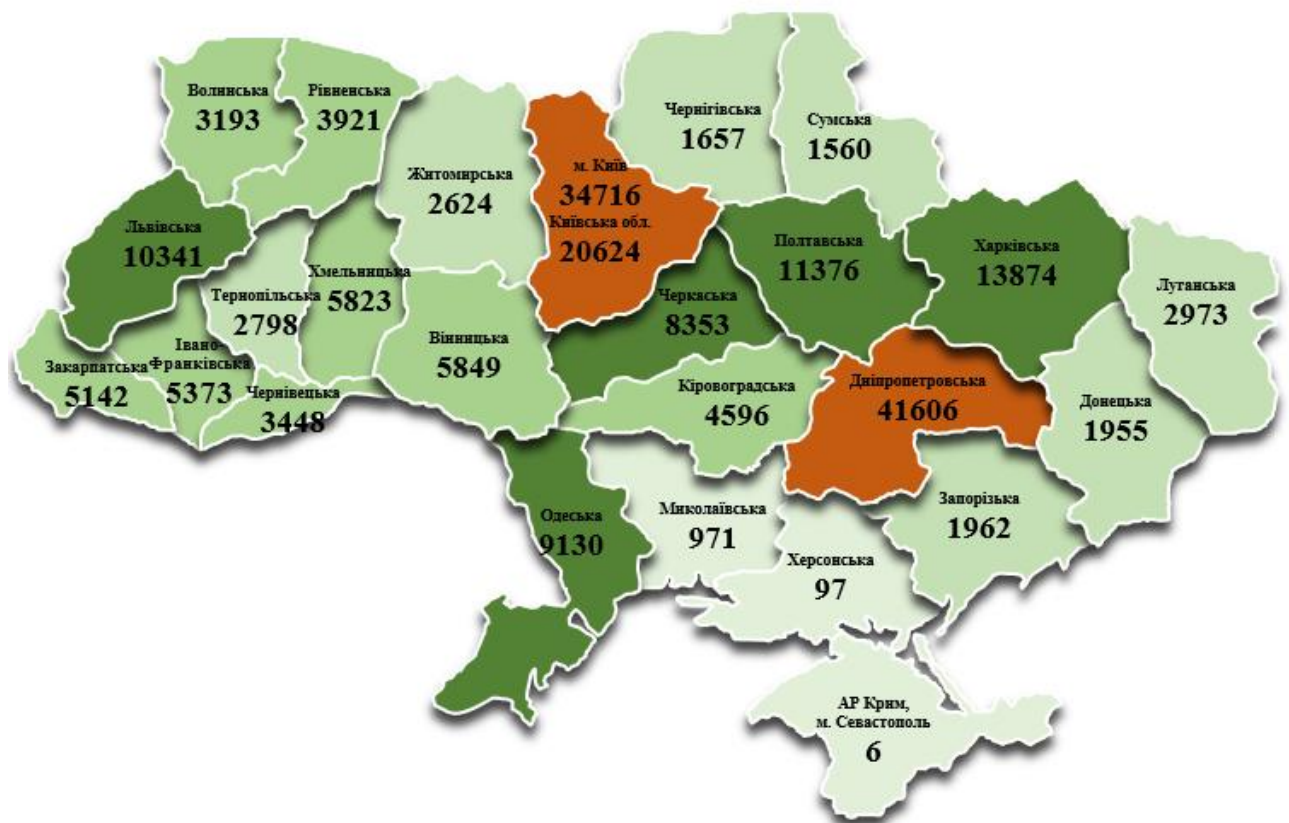

Рис 10. Карта України приймаючих громад ВПО з Луганської області

Таким чином розподіл ВПО із Луганської області, які вибули із своїх громад після 24.02.2022, відбувся по території всієї України. Немає жодного регіону України, в якому би не проживали ВПО із Луганської області.

Для пом'якшення ситуації, пов'язаної з міграційними процесами у 2024 році в області діє Обласна комплексна цільова програми підтримки внутрішньо переміщених осіб на період до 2025 року, затверджена розпорядженням голови обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 17.07.2023 № 139. Програма розроблена з урахуванням локальної специфіки, відповідно до Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 № 312-р, та спрямована на всебічну підтримку ВПО, які були вимушені покинути територію Луганської області, зокрема за такими основними напрямками: реалізація житлових прав внутрішньо переміщених осіб; сприяння працевлаштуванню та організація професійного навчання; забезпечення доступу до освітніх, культурних, соціальних та медичних послуг, а також надання психологічної підтримки.

Ключовою метою Програми є підтримка адаптації ВПО до нових умов проживання, їх активне включення в життя приймаючих територіальних громад, а також зменшення негативних наслідків, пов'язаних із переміщенням.

Водночас закладено підґрунтя для безпечного та гідного повернення цих осіб до місць постійного проживання після деокупації територій області.

Фінансове забезпечення заходів, передбачених Програмою, здійснюється за рахунок коштів державного, обласного, місцевих бюджетів та інших джерел. Програмою у 2024 році реалізовано 37 заходів, продовжується виконання 13 заходів. За 2024 рік фактичне фінансування заходів Програми склало 223 508,2 тис. грн, що становить 144,6 % від загального планового обсягу (154 568,2 тис. грн).

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 3.

Період до широкомасштабного вторгнення рф (до 24.02.2022р.).

1. Зменшення чисельності населення. За даними Держстату протягом 2014-2021 років чисельність наявного населення Луганської області зменшилася з 2220,2 тис. до 2102,9 тис. осіб, але попри це регіон входить до 10 найбільших за чисельністю населення областей України. Разом з цим слід зауважити, що чисельність населення в Луганській області за офіційною статистикою напевно є перебільшеною як внаслідок незареєстрованої еміграції, так і за рахунок частини незареєстрованих смертей у період з 2014 року.

2. Зменшення чисельності постійного населення на підконтрольній території. Кількість постійного населення на підконтрольних українській владі територіях до початку повномасштабного вторгнення також постійно зменшувалося: за 2015 – 2021 роки цей показник зменшився на 45,3 тис. осіб (з 712,1 до 666,8 тис. осіб), або на 6,4 %. Також негативною тенденцією є збільшення питомої ваги населення похилого віку (65+) з 18,0 % у 2015 році до 20,4 % у 2020 році, та скорочення народжуваності, про що свідчить скорочення питомої ваги населення дитячого віку з 13,0 % у 2015 році до 12,3 % у 2020 році.

3. Негативний природний та міграційний приріст. Протягом 2021 року чисельність населення Луганської області зменшилася на 18 401 особу: внаслідок природного скорочення на 15 024 чоловік і за рахунок міграції – на 3 377 осіб. Темпи міграційного скорочення населення області у 2014-2016 роках зменшувались (на 30,6 % і 55,9 відповідно), але в 2017 році різко зросли в 7,7 раза. У наступні роки показник поступово знижувався: у 2018 році – на 70,6 %, у 2019 році – на 12,3, у 2020 році – на 29,3 %, у 2021 році на 3,3 %, хоча і залишався негативним.

4. Статевий-гендерний аналіз. В загальній кількості постійного населення області на 01.01.2022 (2098,3 тис. осіб) особи віком 0-14 років налічували 189,3 тис. осіб (9,0 %), 15-64 років – 1396,7 тис. осіб (66,6 %), 65 років та старше – 512,3 тис. осіб (24,4 %). Гендерний склад: 45,8 % чоловіки, 54,2 % - жінки.

5. Збільшення демографічного навантаження. До 01.01.2019 року загальне демографічне навантаження населенням у віці 0-14 років та у віці 65 років і старше та населення у віці 15-64 роки в області було нижчим за

загальноукраїнський показник, з 2020 року – перевищувало і в 2022 році становило 502 особи на 1000 осіб (по Україні – 483).

6. Тенденція старіння населення. Частка населення похилого віку (65+) збільшилася з 16,5 % на 01.01.2014 до 24,4 % на 01.01.2022, частка населення дитячого віку навпаки скоротилася з 12,6 % на 01.01.2014 до 9,0 % на 01.01.2022.

7. Середній вік населення. Продовжується тенденція старіння населення – середній вік з 2014 року збільшився з 42,4 до 47,9 років. Особливо швидко цей процес протікав серед міського населення, де середній вік збільшився на 5,7 років (з 42,3 до 48 років), тоді як серед сільського населення на 3,9 років (з 43,4 до 47,3 років).

Період повномасштабного вторгнення рф в Україну з 24.02.2022р.

1. Демографія. Статистичні дані за період з 24.02.2024 року відсутні. За даними НСЗУ на 11.09.2025 підписано декларацій із лікарями ПМД 231 375 осіб, у тому числі 104 344 осіб (45,1%) – чоловіки, 127 031 особа (54,9%) – жінки. Віковий розподіл виглядає наступним чином: 0-5 років – 1,2%; 06 – 17 років – 10,8%; 18-39 років – 17,9%; 40-64 років – 38,2%; 65+ - 31,8%. Категорія 65+ майже в 2,5 рази більше за чисельністю категорії дітей 0-5 років та 06 – 17 років – 12% та становить 31,8% проти 12%.

2. Зовнішня міграція. З 24 лютого 2022 року через пошук безпеки, руйнування житла та інфраструктури, а також втрату джерел доходів, мільйони українців тимчасово виїхали за кордон, особливо в країни ЄС, зокрема Польщу, Німеччину, Чехію, Румунію, Угорщину. За оцінкою Агентства ООН у справах біженців, 6,9 млн українських мігрантів перебувало за кордоном станом на квітень 2025 року. З них 6,4 млн – у європейських країнах, 560,2 тис. – за межами Європи. Найбільше громадян України прийняли Польща та Німеччина – із великим відривом від інших країн. В Німеччині нині тимчасовий захист мають 1,2 млн українців. У Польщі – 999,7 тисяч, хоча за весь час війни в цій країні його отримали понад 1,9 млн українців.

3. Реєстрація ВПО, у тому числі в Луганській області. За даними ДП «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики України» на 27.10.2025 кількість зареєстрованих ВПО становить 4,6 млн осіб. Найбільшу кількість ВПО зареєстровано в Донецькій (509,6 тис. осіб), Харківській (507,4 тис. осіб), Дніпропетровській (465,3 тис. осіб) областях та у м. Києві (429,4 тис. осіб).

4. Сальдо міграції ВПО із Луганської області в інші регіони. Всього на 01.09.2025 за даними ДП «Інформаційно-обчислювальний центр Мінсоцполітики України» в інших регіонах України зареєстровано як ВПО 408 894 осіб із Луганської області, з них 200 995 осіб перемістилися після 24.02.2022 року. В Луганській області залишилося зареєстрованими як ВПО 264 717 осіб.

5. Сальдо міграції ВПО в розрізі територіальних громад. На 01.09.2025 року найбільша кількість ВПО, які вибули із Попаснянської громади 14079 осіб (57,3% до населення громади), Гірської 13006 осіб (40,0% до населення громади),

Луганської 174925 осіб (39,7%), Лисичанської 43225 (38,7%), Сєвєродонецької 43330 (38,2%), Кадіївської 77729 (36,1%) та інших громад.

Після 24.02.2022 найбільше зареєстровано ВПО, які вибули з Сєвєродонецької (42,0 тис. осіб), Лисичанської (41,1 тис. осіб) і Луганської (повторно, 21,5 тис. осіб) міських територіальних громад

6. Приймаючі регіони України. На 01.09.2025 рік найбільша кількість ВПО із Луганської області після 24.02.2022 року перемістилися та отримали довідку про взяття на облік в Дніпропетровській області (41606 осіб), м.Київ (34716), Київська область (20624), Харківська область (13874), Полтавська область (11376), Львівська область (10341).

4. РИНОК ПРАЦІ

Зайнята в суспільному виробництві частина населення є головною продуктивною силою, що створює матеріальні блага. Тому формування трудового потенціалу – важлива фундаментальна передумова економічного зростання. В свою чергу стан трудового потенціалу залежить переважно від демографічного стану території. Депопуляція населення, зменшення показників народжуваності, зниження тривалості життя, зростання смертності та міграційних втрат, старіння населення мають суттєвий негативний вплив на кількісно-якісний рівень робочої сили.

Сучасні демографічні процеси впливають на якість та чисельність економічно активного населення в перспективі. Тому гострою постає проблема активізації трудового потенціалу регіону.

Масовий відтік працездатного населення, суттєві руйнування виробничих та інфраструктурних об'єктів, закриття підприємств, припинення діяльності малого та середнього бізнесу, призвели до дисбалансів в економіці. Частина економічно активного населення залишилась на тимчасово окупованій території, інші мешканці Луганської області перемістились до підконтрольної території України або виїхали за кордон. Частина людей виїхали за кордон через територію російської федерації або Білорусі. Провести аналіз кількісних показників ринку праці з 2022 року не має можливості. У зв'язку з соціальною напругою в країні рівень безробіття постійно росте.

Багато українців набули статусу учасників бойових дій і стали потребувати особливої підтримки від держави. Додатковою вразливою категорією є ветерани та їх сім'ї, з яких дуже багато мають статус ВПО та не мають доступ до прийнятних умов праці, мають потребу у працевлаштуванні або шукають роботу з кращими умовами. Це призводить до збільшення рівня безробіття, зниження рівня життя та соціальної нестабільності.

4.1. Робоча сила

З 1995 року відповідно до рекомендацій Міжнародної організації праці (далі – МОП) у практику роботи органів державної статистики впроваджено вибіркове обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної

активності (з 2019 року – обстеження робочої сили). Це обстеження проводять за місцем постійного проживання населення та охоплюють осіб віком 15 років і старше (до 2019 року – 15–70 років), щодо яких розраховують оцінки про робочу силу, зайнятість та безробіття населення.

Робоча сила (до 2019 року – економічно активне населення) – це населення обох статей віком 15 років і старше (до 2019 року – 15-70 років), яке впродовж обстежуваного тижня забезпечувало пропозицію робочої сили на ринку праці. Робоча сила визначається як сума зайнятого та безробітного населення.

Відповідно до оновлених стандартів, передбачених Резолюцією щодо статистики трудової діяльності, зайнятості та недовикористання робочої сили, яка була прийнята 19-ю Міжнародною конференцією статистиків праці у жовтні 2013 року, за результатами обстеження робочої сили отримуються такі показники:

Робоча сила (до 2019 року – економічно активне населення) – це населення обох статей віком 15 років і старше, яке впродовж обстежуваного тижня забезпечувало пропозицію робочої сили на ринку праці. Зайняті та безробітні в сумі складають робочу силу.

Рівень участі населення в робочій силі (до 2019 року – рівень економічної активності) визначають як відношення (у відсотках) кількості робочої сили віком 15 років і старше до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

Зайняті – це особи віком 15 років і старше, які:

- працювали впродовж обстежуваного тижня хоча б одну годину за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вираженні, індивідуально (самостійно), в окремих громадян або на власному (сімейному) підприємстві;
- працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства, або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності;
- були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали впродовж обстежуваного періоду з певних причин.

Рівень зайнятості визначають як відношення (у відсотках) кількості зайнятого населення віком 15 років і старше до всього населення зазначеного віку чи населення відповідної соціально-демографічної групи.

Тимчасова окупація частини території Луганської області в 2014 році негативно вплинула на стан робочої сили регіону. Так, кількість робочої сили у віці 15-70 років зменшилася з 1078,0 тис. осіб у 2013 році до 331,2 тис. осіб у 2021 році. При цьому робоча сила міської місцевості у 2021 році по відношенню до 2014 року скоротилася на 72,8 %, в той час як у сільській місцевості – на 28,7 %.

Впродовж 2014-2021 років зафіксовано вищий рівень участі в робочій силі серед чоловіків, ніж жінок, майже на 10 %.

Динаміка основних характеристик щодо робочої сили Луганської області наведена в таблицях 30 - 31. З метою забезпечення порівняння показників у динаміці в таблиці інформацію наведено за результатами обстеження робочої сили щодо осіб віком 15 –70 років.

Таблиця 30. Динаміка робочої сили Луганської області

Період	Робоча сила			
	у віці 15-70 років		в т. ч. працездатного віку (15-59 років)	
	в середньому, тис. осіб	рівень участі населення в робочій силі, %	в середньому, тис. осіб	рівень участі населення в робочій силі, %
2013	1078,0	63,3	994,7	71,2
2014	990,3	58,7	953,3	68,4
2015 ¹	362,7	64,7	339,5	76,8
2016 ¹	355,5	66,2	338,1	76,5
2017 ¹	350,4	65,6	330,7	76,1
2018 ¹	351,4	67,0	333,4	78,8
2019 ¹	352,0	68,1	336,0	81,2
2020 ¹	339,4	66,7	325,1	80,3
2021 ¹	331,5	66,4	317,8	80,2

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

Таблиця 31. Динаміка участі робочої сили з розподілом за статтю та місцем проживання

	2014	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
Робоча сила у віці 15–70 років, тис. осіб								
Все населення	990,3	362,7	355,5	350,4	351,4	352,	339,4	331,5
Жінки	467,8	176,1	174,1	171,6	174,6	174	167,7	162,2
Чоловіки	522,5	186,6	181,4	178,8	176,8	178	171,7	169,3
Міські поселення	848,6	240,0	239,8	234,3	237,3	241,3	234,4	230,4
Сільська місцевість	141,7	122,7	115,7	116,1	114,1	110,7	105	101,1
Рівень участі в робочій силі, у відсотках								
Все населення	58,7	64,7	66,2	65,6	67	68,1	66,7	66,4
Жінки	52,5	60,0	61,7	61,1	63,5	64,2	63	62,1
Чоловіки	65,6	69,8	71,1	70,5	71	72,4	70,8	71
Міські поселення	57,7	59,2	61,9	60,8	62,8	64,7	63,8	63,8
Сільська місцевість	65,6	79,0	77,4	78,0	77,9	76,8	74,3	73

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

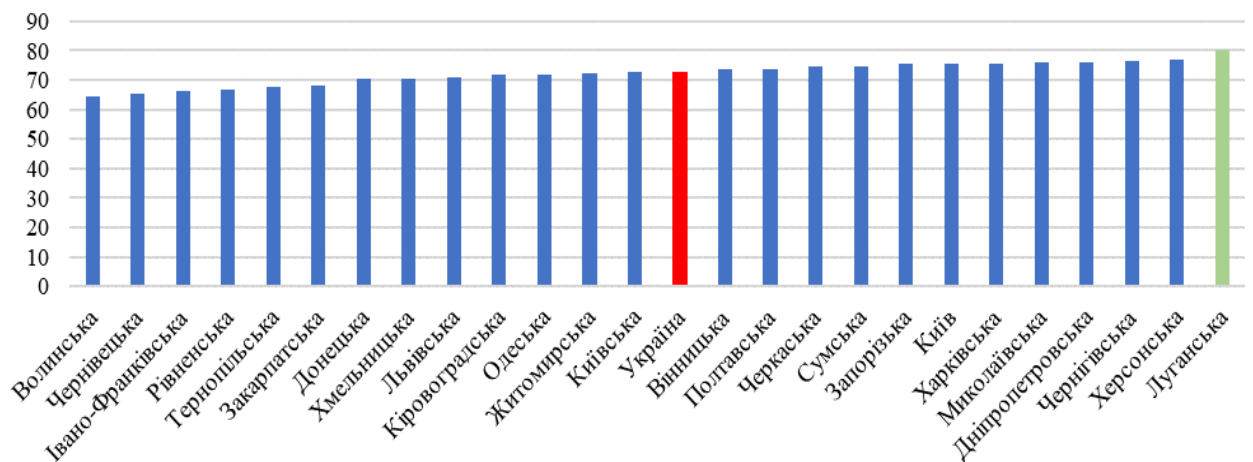
В 2021 році робоча сила була переважно сконцентрована в міській місцевості – 69,5%. Частка чоловіків у робочій силі дещо вища, ніж жінок (51,1 % і 48,9 % відповідно). Розподіл населення за статусом участі в складі робочої сили наведено в таблиці 32.

Таблиця 32. Населення у віці 15–70 років за статусом участі в складі робочої сили, статтю та місцем проживання у 2021 році

(тис. осіб)

	Усього	У тому числі			
		жінки	чоловіки	міська місцевість	сільська місцевість
Робоча сила	331,5	162,2	169,3	230,4	101,1
працездатного віку	317,8	155,1	162,7	223,2	94,6
старше працездатного віку	13,7	7,1	6,6	7,2	6,5
Зайняті	278,5	131,4	147,1	192,4	86,1
працездатного віку	264,8	124,3	140,5	185,2	79,6
старше працездатного віку	13,7	7,1	6,6	7,2	6,5
Безробітні	53,0	30,8	22,2	38,0	15,0
працездатного віку	53,0	30,8	22,2	38,0	15,0
старше працездатного віку	–	–	–	–	–
Особи, які не входять до складу робочої сили	168,1	99,0	69,1	130,8	37,3
працездатного віку	78,3	44,9	33,4	63,5	14,8
старше працездатного віку	89,8	54,1	35,7	67,3	22,5

За даними Держстату у 2021 році у Луганській області спостерігається найбільший рівень участі населення працездатного віку в робочій силі – 80,2 %, середній показник по Україні – 72,7 %, найнижчий – у Волинській області на рівні 64,5 % (діаграма 11).

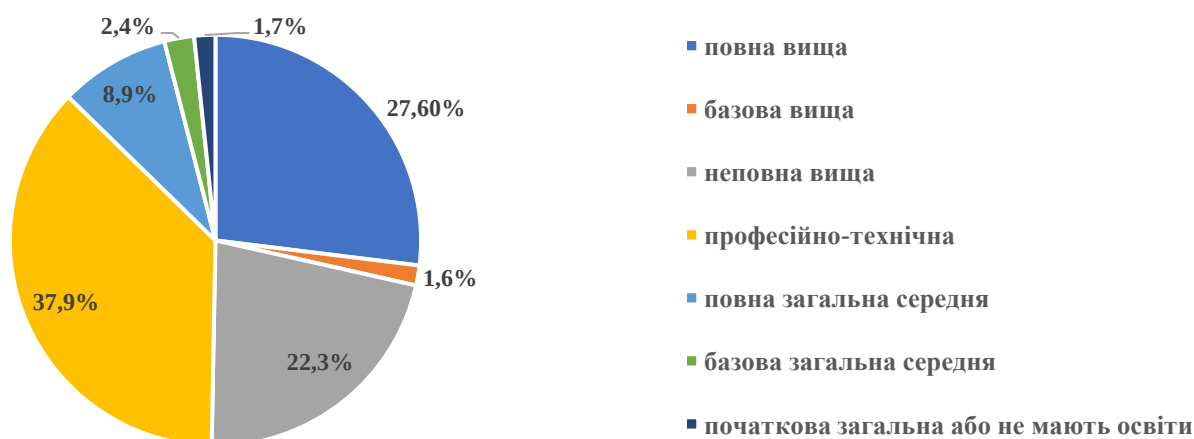

Діаграма 10. Рівень участі населення працездатного віку в робочій силі за 2021 рік, %

Освітня компонента ринку праці

За даними Держстату в 2021 році робоча сила області у віці 15-70 років за рівнем освіти розподілена наступним чином:

повна вища	- 27,6 %
базова вища	- 1,6 %
неповна вища	- 22,3 %
професійна	- 37,9 %
повна загальна середня	- 8,9 %
базова загальна середня	- 2,4 %
початкова загальна або не мають освіти	- 1,7 %

Діаграма 11. Рівень освіти робочої сили

За даними Держстату в 2021 році робоча сила у віці 15-70 років за рівнем освіти представлено в основному особами із професійною освітою – 37,9 %, повною вищою освітою – 27,6 %, неповною вищою – 22,7 %, повна загальна середня освіта – 8,9 %.

4.2. Зайнятість та безробіття

В Україні існує дві різні системи обліку безробіття, і кожна працює за своїми правилами та цілями.

1. Дані державної статистики ґрунтуються на методиці рекомендацій Міжнародної організації праці (МОП). З 1995 року відповідно до рекомендацій Міжнародної організації праці (МОП) у практику роботи органів державної статистики впроваджено вибіркове обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності (з 2019 року – обстеження робочої сили).

Безробітні (за методологією МОП) – особи віком 15 років і старше, які одночасно задовольняють трьома умовами: не мали роботи (прибуткового заняття); впродовж останніх чотирьох тижнів, що передували обстеженню, активно шукали роботу або намагались організувати власну справу; впродовж найближчих двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати за наймом або на власному підприємстві з метою отримання оплати

або доходу. До категорії безробітних також відносять осіб, які приступають до роботи протягом найближчих двох тижнів; знайшли роботу, чекають відповіді тощо.

2. Дані Державної служби зайнятості (ДСЗ) базуються на адміністративній статистиці, яка ведеться за кількістю офіційно зареєстрованих безробітних. Це особи, які особисто звернулися до центру зайнятості, пройшли реєстрацію та отримали статус безробітного, виконують вимоги (наприклад, відвідують консультації, приймають запропоновану роботу). Однак, багато людей без роботи не звертаються по реєстрацію (через невеликі виплати, роботу «в тіні» або самостійний пошук, хтось живе за рахунок родини, має власний бізнес «на паузі» тощо.).

Таким чином, Дані Держстату — це ширший, соціологічний зріз «фактичного» безробіття, а дані Служби зайнятості — це лише ті, хто добровільно став на облік. Особливо під час воєнного стану, люди, які виїхали за кордон або працюють сезонно, під час обстеження можуть потрапити в категорію безробітних за методологією МОП.

Останніми роками ринок праці України перебуває у стані трансформації, що супроводжується окремими негативними наслідками, зокрема пов'язаними із зниженням продуктивності праці, погіршенням умов зайнятості, поширенням сегменту нестандартної зайнятості тощо. Значними є прояви професійно-кваліфікаційного дисбалансу попиту та пропозиції на національному ринку праці, збільшення навантаження на регіональні ринки праці, зростання рівня безробіття та соціальної напруги в країні.

Повномасштабне російське вторгнення посилило виклики для ринку праці в країні – від структурних змін в економіці і демографічного спаду до масової міграції через війну та впливу технологій. Згідно з прогнозом НБУ рівень безробіття у 2025 році становитиме 10,9 %. За даними Державної служби зайнятості, в цілому по країні у 2024 році 389 тис. людей офіційно зареєструвалися як безробітні, однак їх реальна кількість є значно вищою.

Роботодавці Луганщини, які релокувались на підконтрольну територію України, відчувають дефіцит кадрів у зв'язку з трудовою міграцією, в т. ч. за кордон.

У зв'язку з мобілізацією, збільшенням кількості чоловіків, які мають обмеження внаслідок інвалідності, виникають труднощі з укомплектуванням вакансій за традиційно "чоловічими" професіями та прогнозується збільшення потреб в жінках, які опановують чоловічі професії – будівельники, електрогазозварники, слюсарі, електромонтери, водії, трактористи, машиністи крану, водії навантажувача, оператори верстатів з програмним керуванням, фрезерувальники і саме жінки в умовах війни посідають ці вакансії. Це сприяє розширенню гендерних ролей і змінює суспільні уявлення про можливості жінок у робочій сфері.

Разом із тим, за даними Луганського обласного центру зайнятості за 2024 рік на обліку перебувало 3024 осіб зі статусом ВПО, працевлаштовано – 800 осіб.

Луганська облдержадміністрація плідно співпрацює з Луганським обласним центром зайнятості для покращення процесів соціальної адаптації та професійного розвитку ВПО та ветеранів.

Учасникам бойових дій та ВПО пропонується безоплатно отримати ваучер на навчання для підвищення кваліфікації або здобуття нової професії, яка користується попитом на українському ринку праці.

Також є безоплатним здобуття нової професії, яка користується попитом на українському ринку праці, адже служба зайнятості має власні сучасні центри професійної освіти, які навчають слухачів за 95 робітничими професіям та 365 освітніми програмами.

Зайняте населення

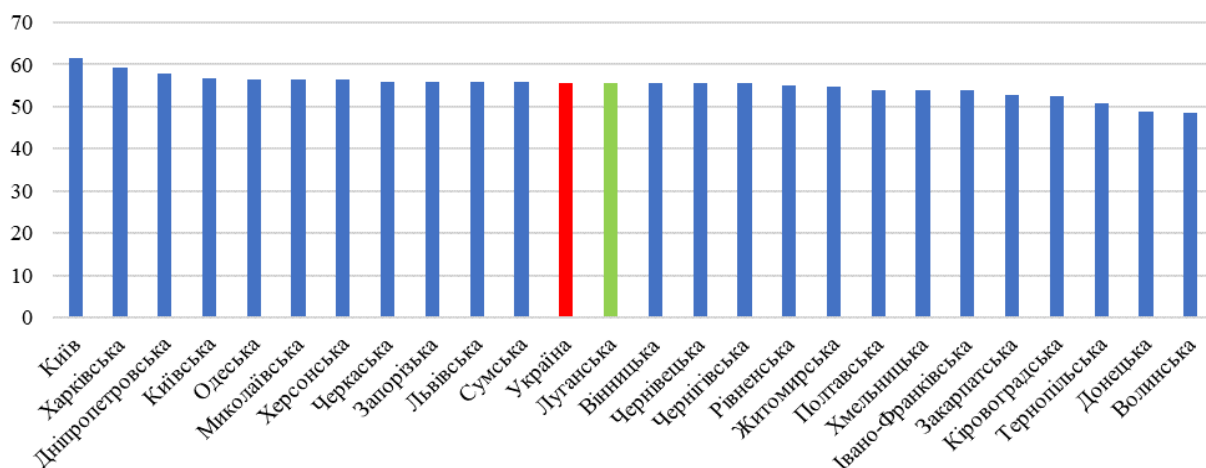
Зайнятими вважають осіб віком 15 років і старше (до 2019 року – 15-70 років), які:

- працювали впродовж обстежуваного тижня хоча б одну годину за наймом за винагороду в грошовому чи натуральному вираженні, індивідуально (самостійно), в окремих громадян або на власному (сімейному) підприємстві;
- працювали безкоштовно на підприємстві, у власній справі, що належить будь-кому з членів домогосподарства, або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, виробленої внаслідок цієї діяльності;
- були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце, власне підприємство (справу), але не працювали упродовж обстежуваного тижня з певних причин.

У порівнянні з вибраними областями України рівень зайнятості населення у віці 15-70 років Луганська область займає 12 позицію в рейтингу областей, що відображено в таблиці 33 та на діаграмі 13.

Таблиця 33. Співставлення показників рівня зайнятості Луганської області з вибраними областями України за 2021 рік

Регіон	Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років	
	%	Місце
Донецька	48,9	24
Луганська	55,7	12
Дніпропетровська	57,9	3
Харківська	59,3	2
Запорізька	55,8	9

Діаграма 12. Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років по регіонах України в 2021 році, %

Кількість зайнятого населення області протягом 2013-2021 років щорічно мала негативну тенденцію, крім 2018-2019 років, в яких спостерігалось незначне збільшення показника. Така динаміка корелюється з динамікою робочої сили. Так, як зазначалось вище, кількість робочої сили у віці 15-70 років зменшилася з 1078,0 тис. осіб у 2013 році до 331,2 тис. осіб у 2021 році, кількість зайнятого населення відповідної вікової категорії зменшилася з 1011,7 до 278,5 тис. осіб.

Рівень зайнятості серед жінок у віці 15-70 років як в області, так і в Україні впродовж 2014-2021 років залишається меншим, ніж рівень зайнятості чоловіків. В 2021 році ці показники для зайнятого населення у віці 15-70 років становили відповідно 50,3 % і 61,7 % до населення відповідної вікової групи по Луганській області та 50,4 % і 61,5 % по Україні.

За місцем проживання рівень зайнятості населення у віці 15-70 років в сільській місцевості впродовж 2014-2021 років вищий ніж в міській. Так в 2021 році цей показник становив в сільській місцевості 62,2 % до населення відповідної вікової групи, в міській – 53,3 %. Натомість в цілому по Україні цей показник для сільської місцевості менший ніж в міській – відповідно 53,6 % і 56,7 %).

Динаміка основних показників щодо зайнятого населення Луганської області наведена у таблицях 34-35.

Таблиця 34. Динаміка зайнятості населення у Луганській області

Період	Зайняте населення			
	у віці 15-70 років		в т. ч. працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи
2013	1011,7	59,4	928,4	66,4
2014	877,6	52,0	840,7	60,4

2015 ¹	306,3	54,6	283,3	64,1
2016 ¹	298,5	55,6	281,1	63,6
2017 ¹	292,1	54,7	272,4	62,7
2018 ¹	298,2	56,9	280,2	66,2
2019 ¹	303,7	58,8	287,7	69,5
2020 ¹	287,1	56,4	272,8	67,4
2021 ¹	278,5	55,7	264,8	66,9

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 35. Динаміка зайнятості населення у віці 15–70 років за статтю та місцем проживання

	2014	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
Зайняте населення, тис. осіб								
Все населення	877,6	306,3	298,5	292,1	298,2	303,7	287,1	278,5
Жінки	423,9	151,6	151,3	147,6	149,1	146,2	138,8	131,4
Чоловіки	453,7	154,7	147,2	144,5	149,1	157,5	148,3	147,1
Міське населення	756,2	197,9	195,4	189,6	197,6	205,6	196,6	192,4
Сільське населення	121,4	108,4	103,1	102,5	100,6	98,1	90,5	86,1
Рівень зайнятості, у % до населення відповідної вікової групи								
Все населення	52,0	54,6	55,6	54,7	56,9	58,8	56,4	55,7
Жінки	47,6	51,6	53,7	52,6	54,2	53,9	52,1	50,3
Чоловіки	57,0	57,9	57,7	57,0	59,9	64,1	61,2	61,7
Міське населення	51,4	48,8	50,4	49,2	52,3	55,2	53,5	53,3
Сільське населення	56,2	69,8	69,0	68,8	68,7	68,1	64,0	62,2

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

В 2021 році найбільша кількість населення зайнята у сферах: «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» – 28,8 % від загальної кількості, «Промисловість» – 18,6 %, «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство» - 13,0 %. Структура розподілу зайнятого населення за видами економічної діяльності з 2013 року майже не зазнала змін за виключенням кількості зайнятих в промисловості, питома вага яких знизилася з 23,8 % до 18,6 %. Збільшилася питома вага зайнятих в сферах «Державне управління й оборона; обов’язкове соціальне страхування» (з 4,3 % до 8,0 %) і «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» (з 26,8 % до 28,8 %).

Внаслідок тимчасової окупації частини території Луганської області в 2014 році кількість зайнятого населення в 2021 році у порівнянні з 2013 роком скоротилася на 72,5 %.

Динаміка основних показників щодо зайнятого населення Луганської області за видами економічної діяльності наведена у таблиці 36 і на діаграмах 14-15.

Таблиця 36. Динаміка кількості зайнятого населення Луганської області у віці 15–70 років за видами економічної діяльності, (тис. осіб)

Види діяльності	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
Усього	1011,7	877,6	306,3	298,5	292,1	298,2	303,7	287,1	278,5
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	130,8	119,6	37,9	38,2	38,0	39,6	40,3	36,5	36,1
Промисловість	240,7	172,2	94,7	82,2	68,0	59,3	58,2	53,5	51,9
Будівництво	41,2	39,8	11,3	11,2	13,1	12,9	14,8	13,5	12,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	271,6	263,4	61,6	65,9	69,7	79,0	85,7	81,3	80,1
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	62,1	55,5	19,5	16,6	16,8	17,1	18,7	18,1	17,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	16,5	15,4	5,0	5,6	5,4	5,5	5,5	4,1	4,1
Інформація та телекомунікації	8,8	7,8	2,8	2,4	2,2	2,1	2,3	2,1	1,9
Фінансова та страхова діяльність	8,5	7,9	1,6	1,5	1,4	1,3	1,2	1,2	1,2
Операції з нерухомим майном	8,3	7,6	1,9	1,8	1,8	2,7	3,2	3,2	3,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	15,7	15,2	5,7	5,5	5,4	8,5	8,4	6,5	6,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	12,7	12,0	2,8	2,7	3,4	3,6	3,5	2,6	2,5
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	43,3	29,3	18,8	23,5	24,7	25,5	20,3	25,5	22,3
Освіта	68,6	57,4	20,9	19,0	18,8	18,0	6,2	4,4	16,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	57,1	51,3	15,2	14,8	15,2	15,0	17,9	17,2	15,0
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	8,8	7,2	2,0	2,6	2,6	2,6	14,9	15	2,2
Надання інших видів послуг	17,0	16,0	4,6	5,0	5,6	5,5	2,6	2,4	4,9

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Діаграма 13. Кількість зайнятого населення Луганської області за видами економічної діяльності в 2013 і 2021 роках, тис. осіб

Діаграма 14. Питома вага зайнятого населення Луганської області за видами економічної діяльності в 2013 і 2021 роках, % до загальної кількості зайнятого населення

За даними Держстату в 2021 році в області зафіксовано досить високий рівень неформальної зайнятості – 25,8 % до кількості зайнятого населення в регіоні. За цим показником область займає 17 позицію в рейтингу областей, що відображено в таблиці 37.

Таблиця 37. Співставлення показників неформальної зайнятості Луганської області з вибраними областями України за 2021 р.

Регіон	Неформально зайняте населення у віці 15–70 років, тис. осіб	% до кількості зайнятого населення в регіоні	Місце серед регіонів України
Україна	3018,4	19,3	
Луганська	71,9	25,8	17
Донецька	74,2	10,6	5
Запорізька	163,0	23,5	15
Дніпропетровська	193,4	14,4	8
Харківська	85,1	7,2	2

Безробітне населення

Запровадження в 2014 році Антитерористичної операції та з 2018 року – Операції об'єднаних сил паралізував економічну діяльність в регіоні, серйозно вплинувши на добробут і рівень життя людей. Рівень безробіття в області щорічно зростає, і з 2014 по 2021 рік є вищим, ніж на решті території країни.

Динаміка основних показників безробіття у Луганській області наведена у таблиці 38.

Таблиця 38. Динаміка безробіття у Луганській області, Держстат

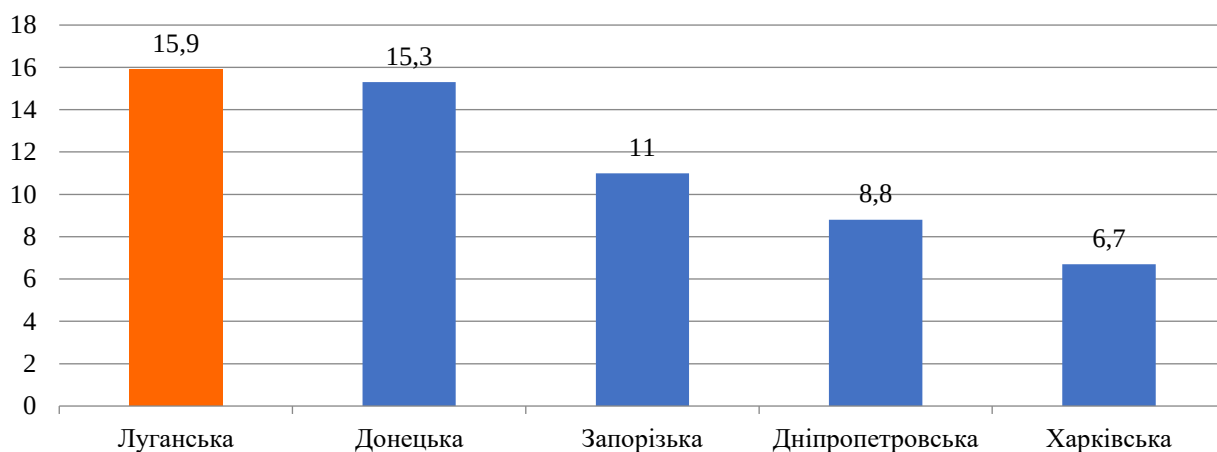
	Безробітне населення (за методологією МОП)				
	у віці 15-70 років			працездатного віку	
	в середньому, тис. осіб	у % до робочої сили відповідної вікової групи	Довідково: рівень безробіття по Україні у % до робочої сили відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до робочої сили відповідної вікової групи
2013	66,3	6,2	7,3	66,3	6,7
2014 ¹	112,7	11,4	9,3	112,6	11,8
2015 ¹	56,4	15,6	9,1	56,2	16,6
2016 ¹	57,0	16,0	9,3	57,0	16,9
2017 ¹	58,3	16,6	9,5	58,3	17,6
2018 ¹	53,2	15,1	8,8	53,2	16,0
2019 ¹	48,3	13,7	8,2	48,3	14,4
2020 ¹	52,3	15,4	9,5	52,3	16,1
2021 ¹	53,0	16,0	9,9	53,0	16,7

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

У порівнянні з вибраними областями України рівень безробіття населення у віці 15-70 років за 2021 рік займає останнє місце в рейтингу областей, що відображено в таблиці 39 та на діаграмі 16.

Таблиця 39. Співставлення показників рівня безробіття Луганської області з вибраними областями України за 2021 рік

Регіон	Рівень безробіття населення у віці 15 років і старше	
	%	Місце
Україна	9,8	
Луганська	15,9	25
Донецька	15,3	24
Запорізька	11,0	13-14
Дніпропетровська	8,8	7
Харківська	6,7	1

Діаграма 15. Співставлення показників рівня безробіття населення у віці 15 років і старше по Луганській області з вибраними областями України за 2021 рік, %

За даними Держстату впродовж 2014-2021 років диспропорції рівня безробіття за статтю зазнавали коливань. Так, в 2014 році рівень безробіття серед чоловіків становив 13,2 %, що на 3,8 в. п. вище, ніж серед жінок (9,4 %). Ця тенденція трималася до 2018 року, а з 2019 по 2021 роки рівень безробіття серед жінок перевищував показник серед чоловіків. В 2021 році це перевищення становило 5,9 в. п.

Змінилися також тенденції рівня безробіття залежно від місцевості. Так, в 2014 році рівень безробіття сільській місцевості становив 14,3 %, що на 3,4 в. п. вище, ніж в міській місцевості (10,9 %). З 2015 по 2021 роки фіксувався більший рівень безробіття в міській місцевості. В 2021 році це перевищення становило 1,7 в. п.

Динаміка показників безробіття за статтю та місцем проживання наведена в таблиці 40.

Таблиця 40. Динаміка показників безробіття в Луганській області за статтю та місцем проживання, дані Держстату

	2014	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
Безробітне населення у віці 15–70 років, тис. осіб								
Все населення	112,7	56,4	57,0	58,3	53,2	48,3	52,3	53,0
Жінки	43,9	24,5	22,8	24,0	25,5	27,8	28,9	30,8
Чоловіки	68,8	31,9	34,2	34,3	27,7	20,5	23,4	22,2
Міська місцевість	92,4	42,1	44,4	44,7	39,7	35,7	37,8	38,0
Сільська місцевість	20,3	14,3	12,6	13,6	13,5	12,6	14,5	15,0
Рівень безробіття, у відсотках								
Все населення	11,4	15,6	16,0	16,6	15,1	13,7	15,4	16,5
Жінки	9,4	13,9	13,1	14,0	14,6	16,0	17,2	19,0
Чоловіки	13,2	17,1	18,9	19,2	15,4	11,5	13,6	13,1
Міська місцевість	10,9	17,5	18,5	19,1	16,7	14,8	16,1	16,5
Сільська місцевість	14,3	11,7	10,9	11,7	11,8	11,4	13,8	14,8

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Дані Державної служби зайнятості

За даними Державної служби зайнятості у січні 2022 року роботодавці проінформували центри зайнятості Луганської області⁷ про наявність 1,2 тис. вакансій, що на 37,4 % менше, ніж у січні 2021 року. Структура вакансій за видами економічної діяльності була наступною: 17,3 % вакансій пропонувалося в оптовій та роздрібній торгівлі; 15,4 % – у переробній промисловості; 11,1 % – у сфері освіти; 9,8 % – у державному управлінні й обороні; 8,7 % – у сільському господарстві.

У професійному розрізі, найбільше вакансій пропонувалося для працевлаштування: професіоналів (16,0 %); робітників з обслуговування устаткування та машин (15,9 %); працівників сфери торгівлі та послуг (15,2 %); кваліфікованих робітників з інструментом (14,5 %); некваліфікованих працівників (13,2 %); фахівців (12,3 %); керівників, менеджерів (8,1 %).

Станом на 1 лютого 2022 року кількість актуальних вакансій, заявлених роботодавцями до Луганської обласної служби зайнятості становила 698 одиниць. За видами економічної діяльності, більшість вакансій налічувалась на підприємствах переробної промисловості (18,2 %); оптової та роздрібною торгівлі (18,1 %); державного управління й оборони (8,9 %); у закладах освіти (8,6 %); у транспорті (6,6 %).

За професійними групами: найбільший попит роботодавців спостерігався на професіоналів – 17,0 % (спеціаліст державної служби (місцевого

⁷ Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у січні 2022 року
<https://lug.dcz.gov.ua/analytics/68>

самоврядування), юрисконсульт, практичний психолог, психолог, інженер-проектувальник (цивільне будівництво), інженер-конструктор, інженер з охорони праці); кваліфікованих робітників з інструментом – 15,5 % (електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електрогазозварник, слюсар-ремонтник, пекар, слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, швачка); фахівців – 15,3 % (бухгалтер, сестра медична (брат медичний), вихователь, майстер виробничого навчання, представник торговельний, фахівець, механік, логопед); робітників з обслуговування устаткування та машин – 14,8 % (водій, тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, токар, тракторист, апаратник підготовки сировини та відпускання напівфабрикатів і продукції); працівників сфери торгівлі та послуг – 13,5 % (продавець, кухар, офіціант, охоронник, бармен, молодша медична сестра (молодший медичний брат), перукар, манікюрник); некваліфікованих працівників – 10,2 % (прибиральник службових приміщень, двірник, вантажник, підсобний робітник, прибиральник виробничих приміщень, робітник з благоустрою).

У січні 2022 року послугами Луганської обласної служби зайнятості скористалися 8,1 тис. зареєстрованих безробітних громадян. За видами економічної діяльності, серед безробітних, які мали професійний досвід, 41,3 % раніше працювали у сільському господарстві; 19,0 % – у державному управлінні й обороні; 8,9 % – в оптовій та роздрібній торгівлі; 8,4 % – на підприємствах переробної промисловості; 4,1 % – у транспорті. За професійними групами, серед зареєстрованих безробітних переважають робітники з обслуговування устаткування та машин (31,0 %); представники найпростіших професій (14,5 %); працівники сфери торгівлі та послуг (11,7 %); керівники, менеджери (10,6 %); професіонали (9,3 %).

Станом на 1 лютого 2022 року послуги Луганської обласної служби зайнятості отримували 7,3 тис. зареєстрованих безробітних, що на 28,6 % менше, ніж на відповідну дату минулого року.

За статтю: у загальній кількості зареєстрованих безробітних, чоловіки становили – 4,1 тис. осіб (або 55,9 %), жінки – 3,2 тис. осіб (або 44,1 %).

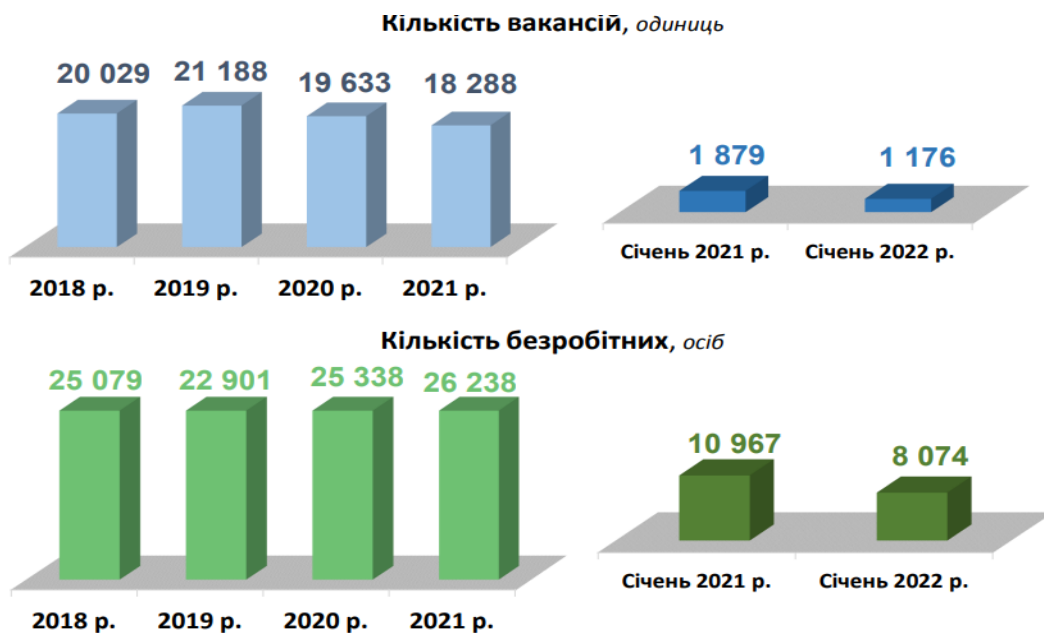
За віковими групами: 23,9 % зареєстрованих безробітних були у віці до 35 років; 28,5 % – у віці від 35 до 45 років; 30,1 % – у віці від 45 до 55 років; 17,5 % – понад 55 років.

За освітою: 39,3 % зареєстрованих безробітних мали вищу освіту; 40,9 % – професійну; 19,8 % – загальну середню освіту. Суттєвим залишається дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили.

Станом на 01.02.2022, в середньому по Луганській області, на одне вільне робоче місце претендувало 10 безробітних (на 01.02.2021 – 10 осіб).

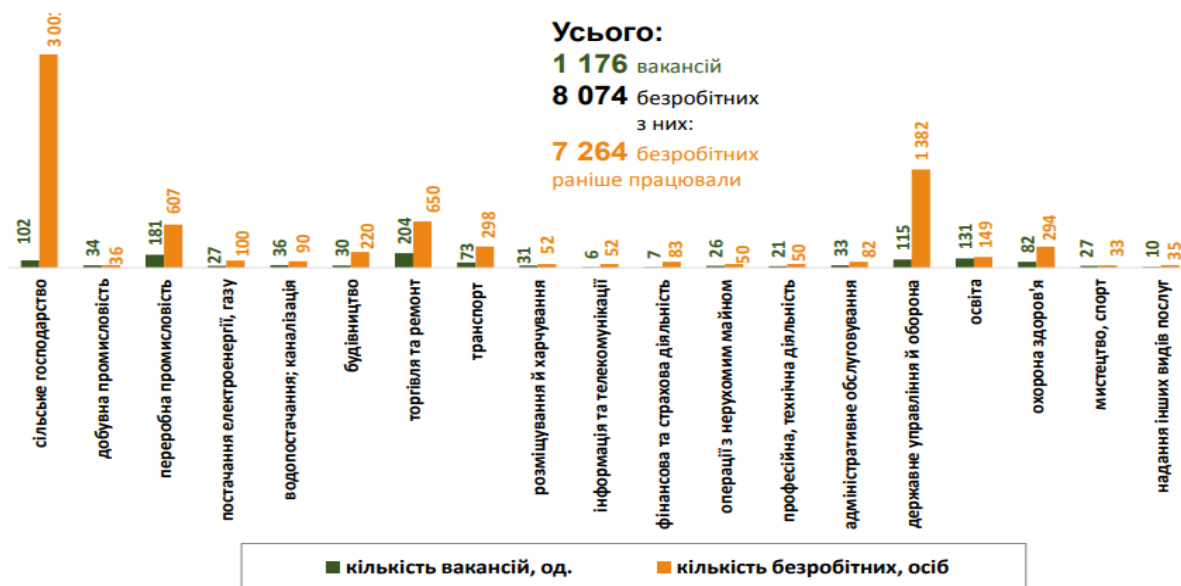
Найбільша невідповідність попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному розрізі спостерігалася серед робітників сільського та лісового господарств (на 1 вакансію претендувало 86 осіб) і робітників з обслуговування устаткування та машин (23 особи). Найбільша нестача вакансій спостерігалася для представників таких професій: для 1207

трактористів-машиністів сільськогосподарського (лісгосподарського) виробництва є 12 вакансій; для 698 водіїв автотранспортних засобів є 33 вакансії; для 461 безробітного є 9 вакансій підсобного робітника; для 183 спеціалістів державної служби на сьогодні є 18 вакансій. Нестача кадрів спостерігалася серед представників таких професій: інженер-конструктор, флорист, лікар-стоматолог, практичний психолог, артист оркестру (духового, естрадного, народних інструментів, симфонічного та ін.), керівник художній.

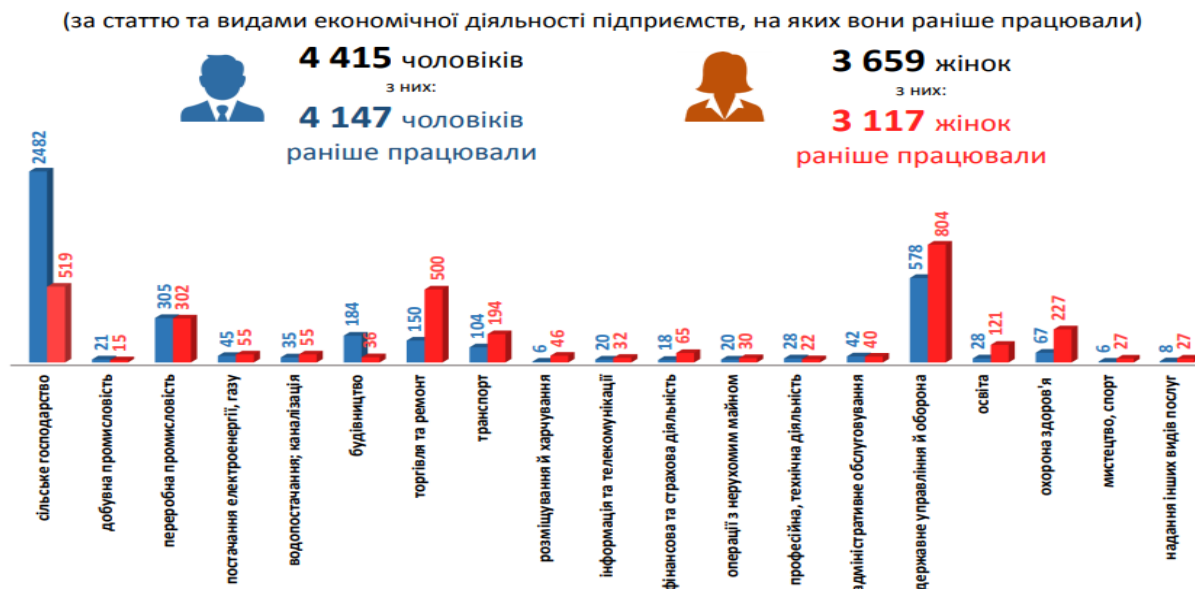
Діаграма 16. Динаміка кількості вакансій та безробітних, за даними служби зайнятості, січень 2022 року

Динаміка кількості безробітних і кількості вакансій негативна з 2018 року до 2022 року, кількість безробітних перевищує кількість вакансій.

Діаграма 17. Кількість безробітних та вакансій за видами економічної діяльності, січень 2022 року

Особливо значне перевищення кількості безробітних над кількістю вакансій спостерігається у сфері сільського господарства, переробній промисловості, державному управлінні, торгівлі та сфері транспорту та охорони здоров'я тощо.

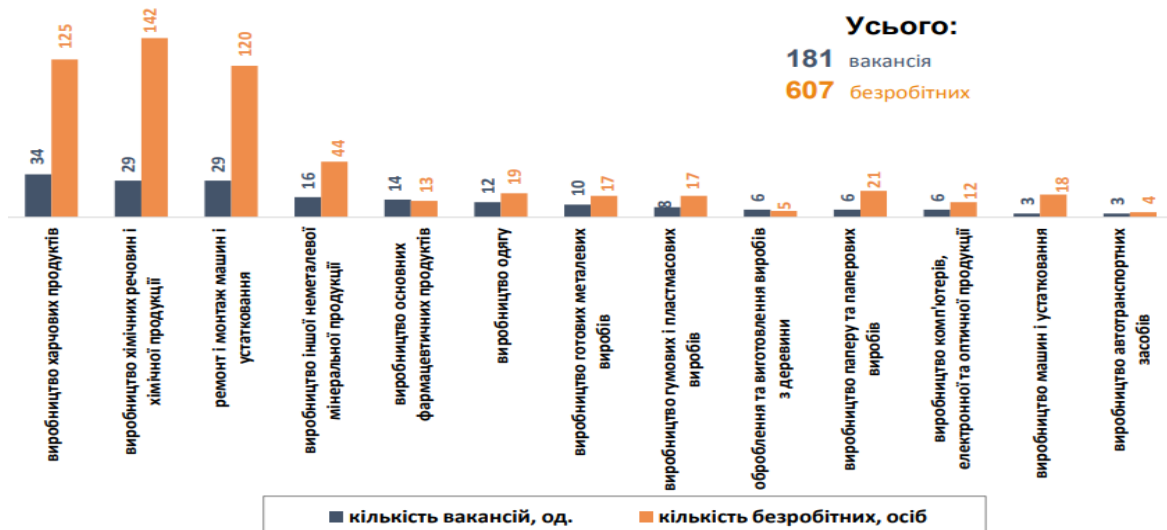
Діаграма 18. Кількість безробітних за статтю, січень 2022 року

У січні 2022 році кількість безробітних серед чоловіків (4147 осіб) переважає над кількістю безробітних серед жінок (3117). Особливо значне перевищення стосується сільського господарства: 2482 безробітних чоловіків, 519 безробітних жінок. Але в державному управлінні спостерігається навпаки перевага безробітних жінок (804 особи) над безробітними чоловіками (578 осіб).

Діаграма 19. Кількість безробітних за статтю за окремими видами переробної промисловості

Перевищення кількості жінок над кількістю чоловіків особливо чуттєво у сфері виробництва продуктів харчування (78 проти 46) і навпаки у сфері ремонту машин та устаткування кількість чоловіків (76 осіб) перевищує кількість жінок (42 особи).

Діаграма 20. Кількість вакансій та безробітних в розрізі видів переробної промисловості

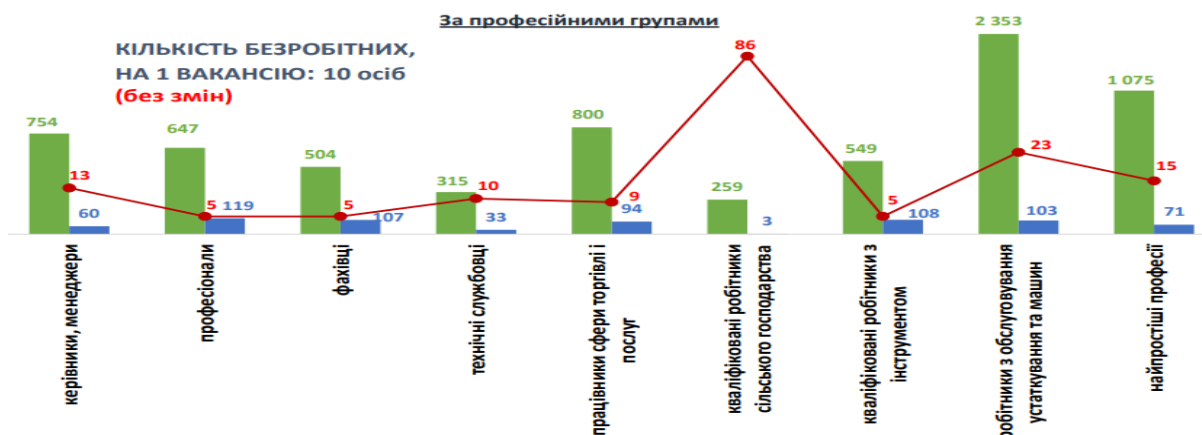
Дисбаланс ринку відчувається особливо у сфері виробництва харчових продуктів при наявності 34 вакансій кількість безробітних становить 125 осіб, хімічне виробництво (29 вакансій – 142 безробітних), ремонт машин (29 вакансій – 120 безробітних) тощо.

Діаграма 21. Кількість зареєстрованих безробітних, кількість вакансій та кількість претендентів на 1 вакансію, 01.02.2022 року

Таким чином, у сфері сільського господарства, державного управління й оборони, переробній промисловості, торгівлі та ремонті, охороні здоров'я, освіті спостерігається значне перевищення кількості безробітних над кількістю вакансій.

Найбільше навантаження на одну вакансію спостерігається у сфері сільського господарства (69), державного управління й оборони (20), фінансова та страхова діяльність (14), інформація та телекомунікації (13), будівництво (9).

Діаграма 22. Кількість зареєстрованих безробітних, кількість вакансій та кількість претендентів на 1 вакансію, 01.02.2022 року.

Перевищення кількості безробітних над кількістю вакансій спостерігається за всіма професійними групами.

Професії, по яких чисельність безробітних за статтю є найбільшою, станом на 1 лютого 2022 року

ТОП-10

Чоловіки	Жінки
✓ тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісгосподарського) виробництва	✓ підсобний робітник
✓ водій автотранспортних засобів	✓ продавець продовольчих товарів
✓ підсобний робітник	✓ спеціаліст державної служби (місцевого самоврядування)
✓ військовослужбовець	✓ прибиральник службових приміщень
✓ сторож	✓ продавець непродовольчих товарів
✓ робітник з комплексного обслуговування сільськогосподарського виробництва	✓ кухар
✓ електрогазозварник	✓ бухгалтер
✓ слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування	✓ сторож
✓ тракторист	✓ молодша медична сестра (молодший медичний брат) (санітарка, санітарка-прибиральниця, санітарка-буфетниця, санітар, санітар-прибиральник, санітар-буфетник та ін.)
✓ дорожній робітник	✓ продавець-консультант

Рис 11. Професії, по яких чисельність безробітних за статтю є найбільшою, 01.02.2022 року

2025 рік

За даними Державної служби зайнятості на 01.01.2025 року чисельність шукачів роботи становить **1665 осіб**, з яких 1306 мали статус безробітного. Найбільша частина шукачів – це працівники сфери торгівлі та послуг (375 осіб), фахівці (170), найпростіші професії (161) тощо.

Таблиця 41. Кількість вакансій та чисельність шукачів роботи, зареєстрованих в Державній службі зайнятості станом на 1 вересня 2025 року у розрізі професій

Назва професії (посади)	Код професії (посади)	Кількість вакансій (подані за формою №3-ПН та отримані з інших джерел), одиниць	Чисельність шукачів роботи, осіб	з них, мали статус безробітного, осіб
А	Б	1	2	3
Усього		206	1665	1306
Законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)		21	140	119
Професіонали		164	284	139
Фахівці		16	202	170
Технічні службовці		2	122	116
Працівники сфери торгівлі та послуг		0	390	375
Кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства		0	15	14
Кваліфіковані робітники з інструментом		1	95	91
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин		0	107	105
Найпростіші професії		2	163	161
Особи без професії		0	147	16

Таблиця 42. Кількість вакансій та чисельність шукачів роботи, зареєстрованих в Державній службі зайнятості станом на 1 вересня 2025 року, (за видами економічної діяльності)

Назва професії (посади)	Код професії (посади)	Кількість вакансій, одиниць	Чисельність шукачів роботи, осіб	з них, мали статус безробітного, осіб
А	Б	1	2	3
Усього		206	1665	1306
Чисельність шукачів роботи, по яких є інформація про останнє місце роботи		X	1289	1170
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	0	50	49
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	0	36	34
Переробна промисловість	C	0	126	119
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	0	26	25
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	0	19	19
Будівництво	F	0	26	26
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	1	319	305
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	0	48	44
Тимчасове розміщування й організація харчування	I	0	32	31
Інформація та телекомунікації	J	0	16	15
Фінансова та страхова діяльність	K	0	24	23
Операції з нерухомим майном	L	0	17	16
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	1	38	36
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	N	0	38	34
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	142	246	196
Освіта	P	48	87	72
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	12	96	83
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	1	12	12
Надання інших видів послуг	S	1	33	31
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	01	0	43	42
Виробництво харчових продуктів	10	0	25	25
Виробництво одягу	14	0	14	14

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

Оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини та корка, крім меблів	16	0	7	6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	0	17	16
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	0	4	3
Виробництво гумових і пластмасових виробів	22	0	3	3
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	23	0	13	13
Ремонт і монтаж машин і устаткування	33	0	13	13
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	35	0	26	25
Забір, очищення та постачання води	36	0	12	12
Збирання, оброблення й видалення відходів	38	0	6	6
Будівництво будівель	41	0	16	16
Будівництво споруд	42	0	5	5
Спеціалізовані будівельні роботи	43	0	5	5
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	45	0	6	6
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	46	0	45	42
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	47	1	268	257
Наземний і трубопровідний транспорт	49	0	25	21
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	52	0	5	5
Поштова та кур'єрська діяльність	53	0	18	18
Тимчасове розміщення	55	0	9	9
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	56	0	23	22
Надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення	64	0	22	21
Операції з нерухомим майном	68	0	17	16
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу	71	0	12	12
Обслуговування будинків і територій	81	0	24	22
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	84	142	246	196
Освіта	85	48	87	72
Охорона здоров'я	86	12	61	53
Надання послуг догляду із забезпеченням проживання	87	0	5	5
Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання	88	0	30	25
Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	93	0	8	8
Надання інших індивідуальних послуг	96	0	26	25

Найбільша кількість шукачів роботи у розрізі видів економічної діяльності – це у сфері «оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і

мотоциклів» - 305; роздрібна торгівля – 257, державне управління й оборона – 196, освіта – 72.

4.3. Оплата праці та соціально-трудова відносини

Оплата праці

В 2021 році середньомісячна заробітна плата у розрахунку на одного штатного працівника становила 12176 грн (по Україні 14014 грн). Найнижча заробітна плата у сфері «Тимчасове розміщування й організація харчування» - 6496 грн, найвища в сфері «Фінансова та страхова діяльність» – 16012 грн.

Динаміка середньомісячної заробітної плати штатних працівників за видами економічної діяльності наведена в таблиці 43.

Таблиця 43. Середньомісячна заробітна плата штатних працівників за видами економічної діяльності, дані Держстат

(у розрахунку на одного штатного працівника, грн)

	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ²
Усього	3377	3427	4637	5862	7365	8731	10182	12176
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2248	3155	3854	5312	6643	8917	9642	12055
Промисловість, в т. ч.:	4099	3536	5156	5755	7271	9431	11270	13105
добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5348	3428	5400	6686	8508	10472	11400	13393
переробна промисловість	3745	3529	5138	5551	7187	8925	10606	12386
постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	5286	4472	5074	5680	6672	10278	13892	15659
водопостачання; каналізація, поводження з відходами	2866	2726	3443	4158	5411	7367	8084	9811
Будівництво	2553	3107	3762	4375	6442	6357	8659	10669
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	2310	2040	2896	3956	5046	6441	6122	7406
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3910	3546	4126	4405	6645	7785	9169	9465
Тимчасове розміщування й організація харчування	1380	2687	3734	3504	3697	4752	4502	6496
Інформація та телекомунікації	2460	3398	4124	5202	6142	7695	9569	11651
Фінансова та страхова діяльність	4117	5384	7798	9617	11437	13051	14604	16012
Операції з нерухомим майном	1840	2451	2892	4587	4880	6075	6306	7344
Професійна, наукова та технічна діяльність	3954	4424	5856	6712	6175	9401	11743	11911
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного	2167	2360	2836	3517	4605	5841	6552	7835

обслуговування								
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	3707	5032	5560	9068	12050	12328	13262	15905
Освіта	2486	3041	3617	5707	6879	7749	8976	11185
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2257	2860	3949	5573	6260	6857	8941	12459
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2938	2798	3693	4980	5805	6785	8804	10093
Надання інших видів послуг	1571	1831	4522	5959	4141	6153	7468	10133

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території Луганської області.

²Дані наведено по юридичних особах та відокремлених підрозділах юридичних осіб із кількістю найманих працівників 10 і більше осіб.

Соціально-трудові відносини

Координація діяльності органів виконавчої влади з питань соціального діалогу здійснюється Департаментом економічного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації.

Розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 25.05.2021 № 359 затверджено персональний склад Луганської обласної тристоронньої соціально-економічної ради (далі – Тристороння рада). На сьогодні проводиться робота щодо його оновлення.

У зв'язку з тимчасовою окупацією майже всієї території області та організацією роботи облдержадміністрації на підконтрольній українській владі території засідання Тристоронньої ради під час дії в Україні правового режиму воєнного стану не проводились. Постійно діючі комісії/комітети Тристоронньої ради та тристоронні соціально-економічні ради на рівні територіальних громад регіону не створювались.

На 31.12.2021 відповідно до частини одинадцятої статті 9 Закону України «Про колективні договори і угоди» місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування зареєстровано 903 укладених договорів, якими охоплено 76,5 тисяч працівників, або 80 % до облікової кількості штатних працівників. За цим рівнем охоплення працівників колективними показником область займає 5 позицію в рейтингу областей, що відображено в таблиці 44.

Таблиця 44. Стан укладання колективних договорів по регіонах на 31 грудня 2021 року

	Кількість укладених та зареєстрованих колективних договорів, одиниць	Кількість працівників охоплених колективними договорами		
		тис. осіб	у % до облікової кількості штатних працівників	місце
Україна	43154	5064,4	70,2	-
Дніпропетровська	2908	528,2	73,9	14
Донецька	1951	277,6	80,6	4
Запорізька	1837	252,3	75,4	12
Луганська	903	76,5	80,0	5
Харківська	3601	418,3	77,8	9

4.4. Дослідження ринку праці Луганської області у 2023 року

У 2023 році Helvetas Swiss Intercooperation за підтримки Федеративного міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ), в рамках проекту «Підтримка відновлення соціальної та фінансової стійкості громад у постраждалих від війни громадах на сході та заході України» було проведено дослідження⁸ спільно із Державною службою зайнятості, в тому числі по Луганській області.

Дані по Луганській області репрезентують підприємства, що були релокованими в інші регіони України. Дані по Донецькій та Луганській областях є репрезентативними на рівні області і не містять розподілу по районам.

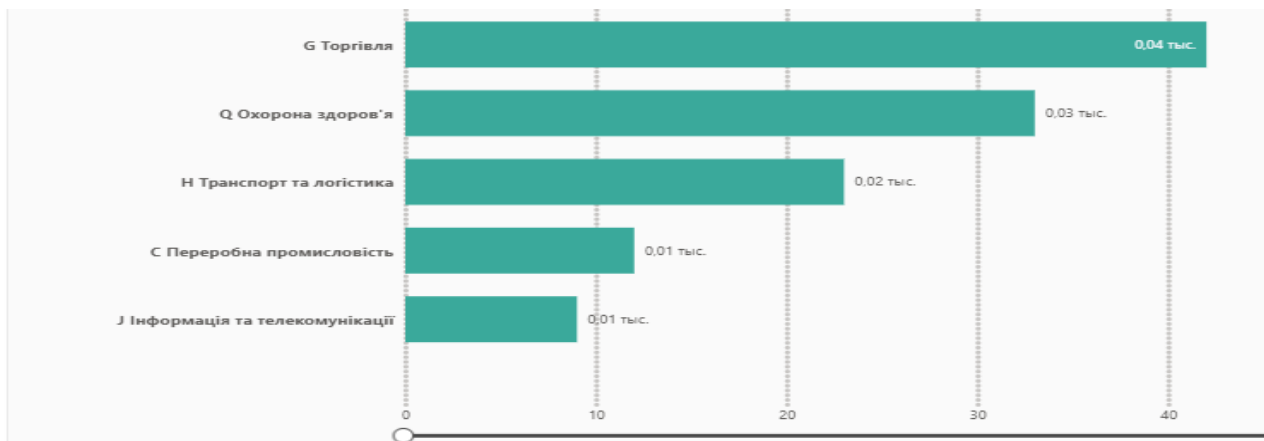
Кількість опитаних роботодавців Луганської області складає 160, з них великих (більше 250 найманих працівників) – 10, середніх (50-249) – 10, малих (10-49) – 20, мікробізнес (0-9) – 120.

Кількість працюючих на підприємствах на 01.01.2022 складала 8000 працівників, на 01.01.2023 – 4000 осіб, на 01.11.2023 – 4000 осіб.

За рік діяльності підприємства втратили половину робочої сили, а саме 4000 осіб.

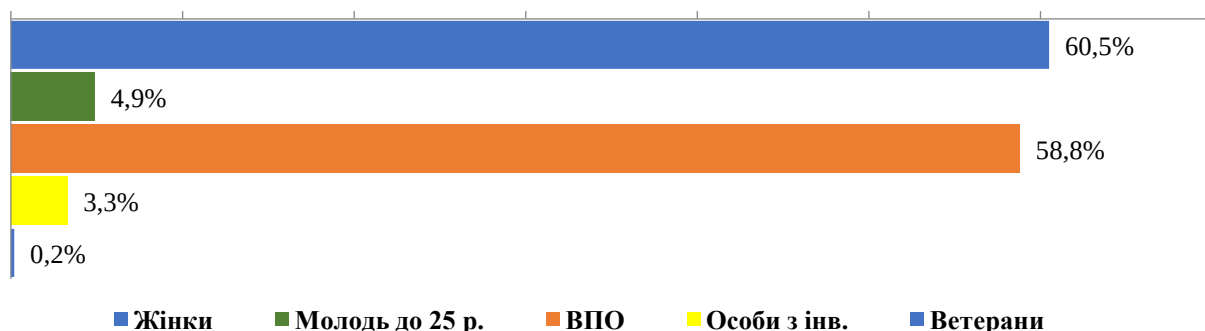
Види економічної діяльності підприємств – респондентів показані на діаграмі 23.

⁸ Сайт Дежавної служби зайнятості України
 eyJrIjojNDgyM2MwZjUtZTgyNy00MTU4LTljYjUtOWUwNGU1MjJjMTQyIiwidCI6IjAzOWU2MTFmLWFhODUtNDcyZS05ZTU5LTZyZNDNhNWYwYzg1OCIsImMiOjI9

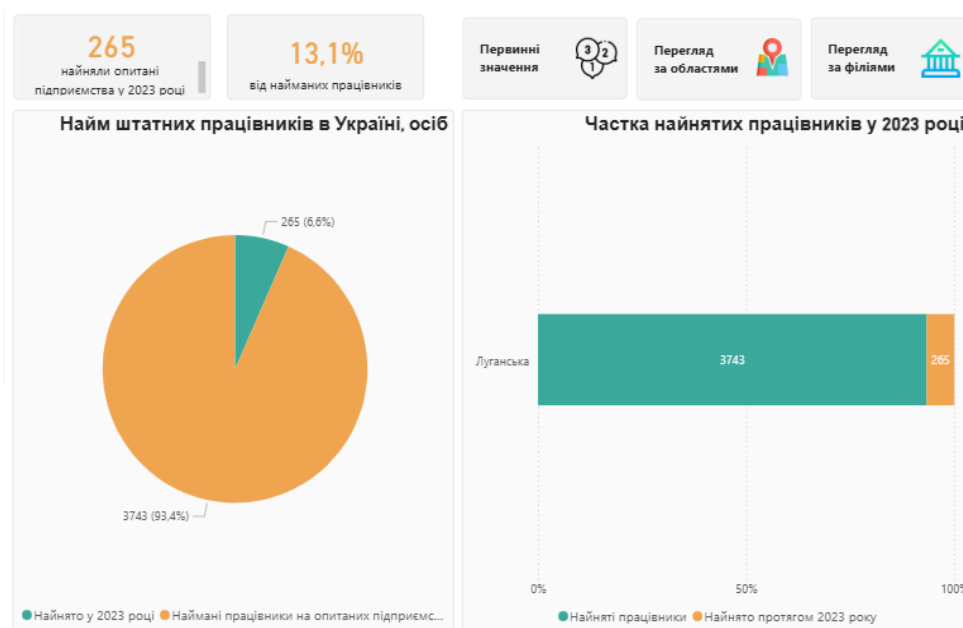

Діаграма 23. Підприємства – респонденти за видами економічної діяльності

Серед працюючих найбільшу частку складають жінки – 60,5% та ВПО – 58,8%.

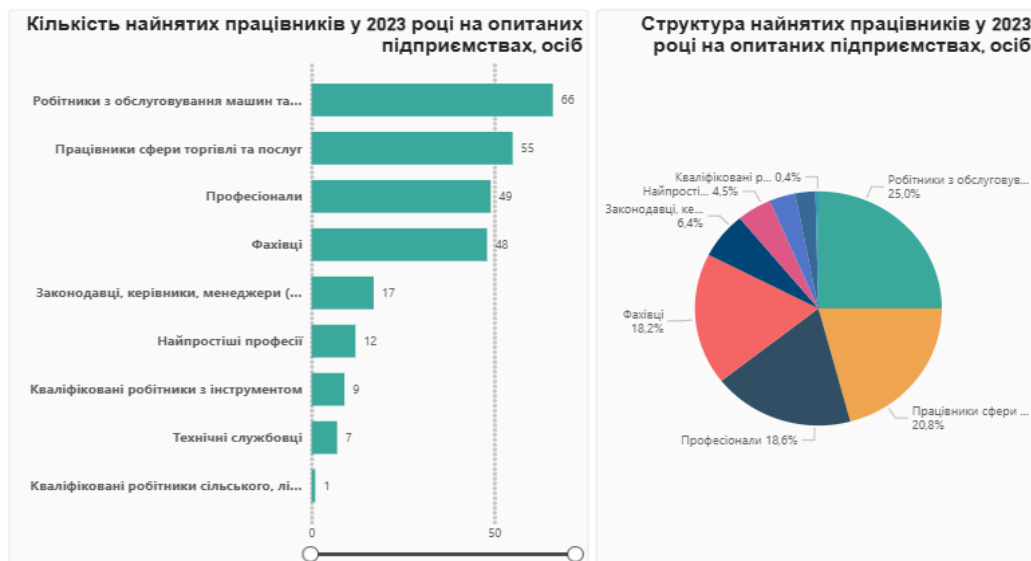

Діаграма 24. Вразливі групи у відсотках до загальної кількості працівників, 2023 рік

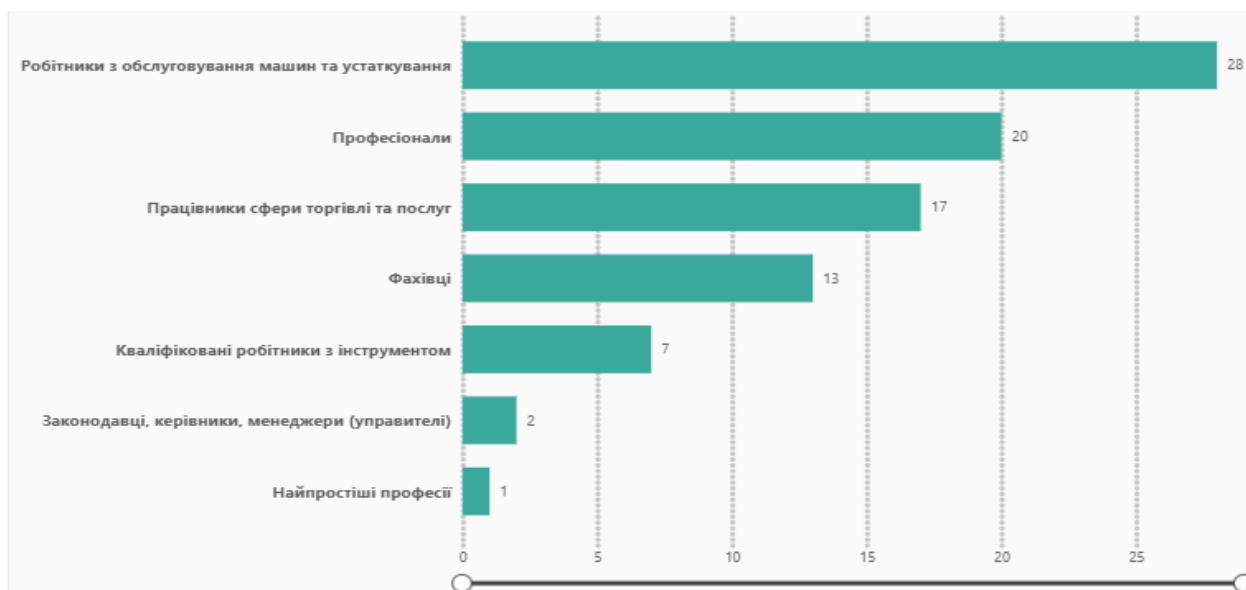
Діаграма 25. Кількість найманих працівників у 2023 році

У 2023 році підприємства – респонденти найняли 265 працівників, що складає 6,6 % до загальної чисельності найманих працівників на опитаних підприємствах.

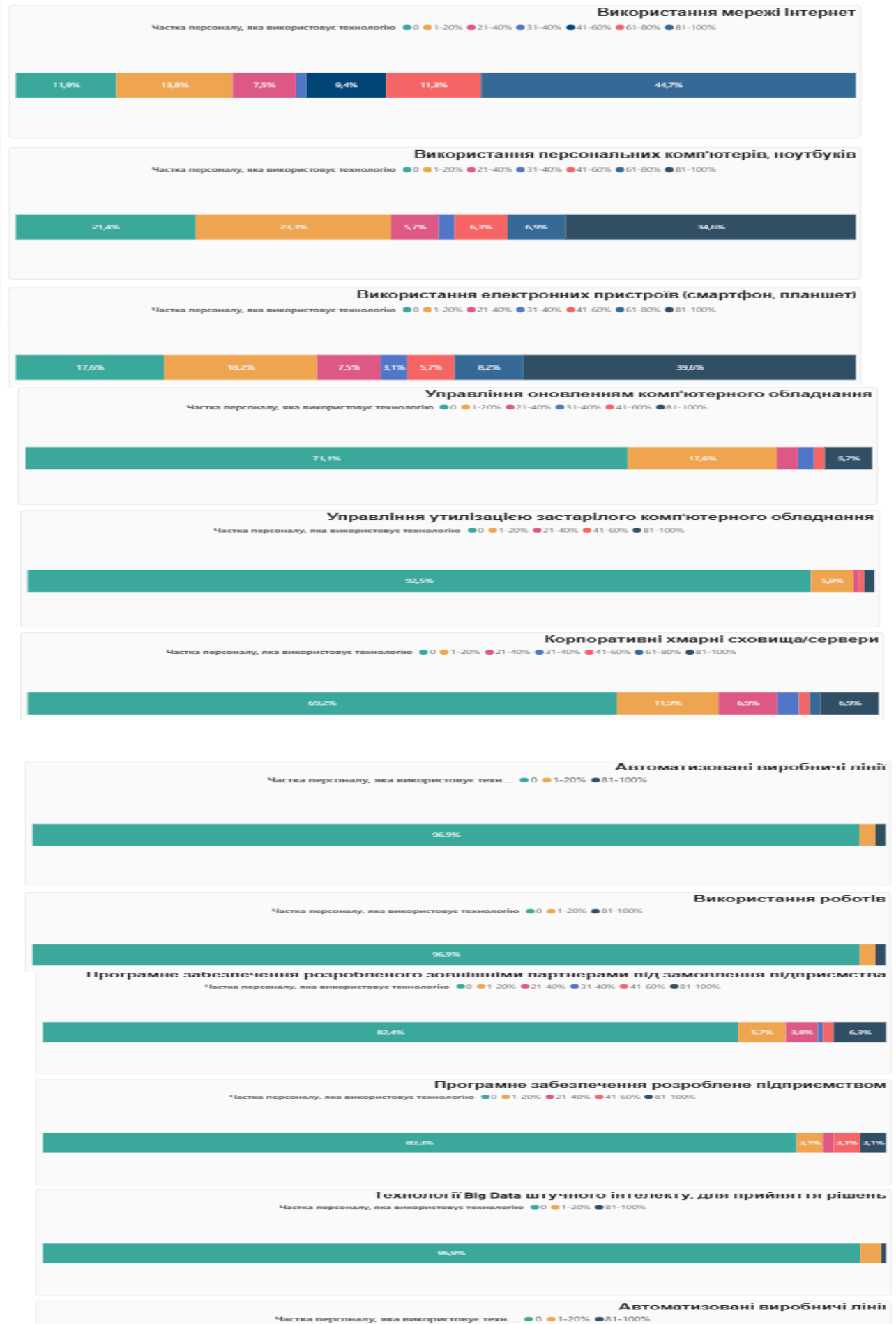
Діаграма 26. Професійний склад найманих працівників у 2023 році

Серед затребуваних професій у 2023 році були робітники з обслуговування машин та устаткування 25%, працівники сфери торгівлі та послуг 20,8%, професіонали 18,6%, фахівці 18,2% тощо.

Діаграма 27. Запланований найом працівників респондентами у 2024 році

Підприємства – респонденти запланували у 2024 році запросити ще 88 працівників, з яких більшу частину, а саме 28 – робітники з обслуговування машин та устаткування, 20 – професіонали, 17 – працівники сфери торгівлі та послуг, 13 – фахівці тощо.

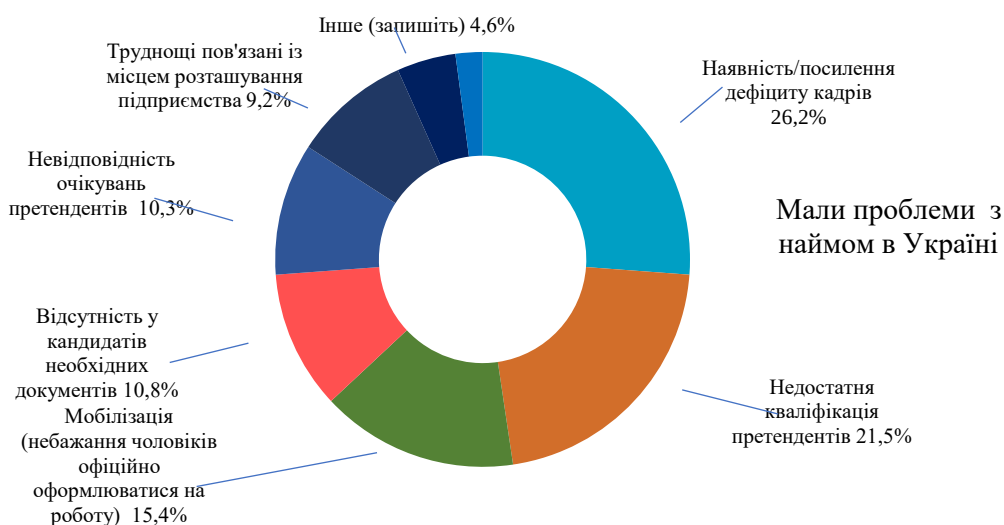

Діаграма 28. Диджиталізація релокованого бізнесу Луганської області

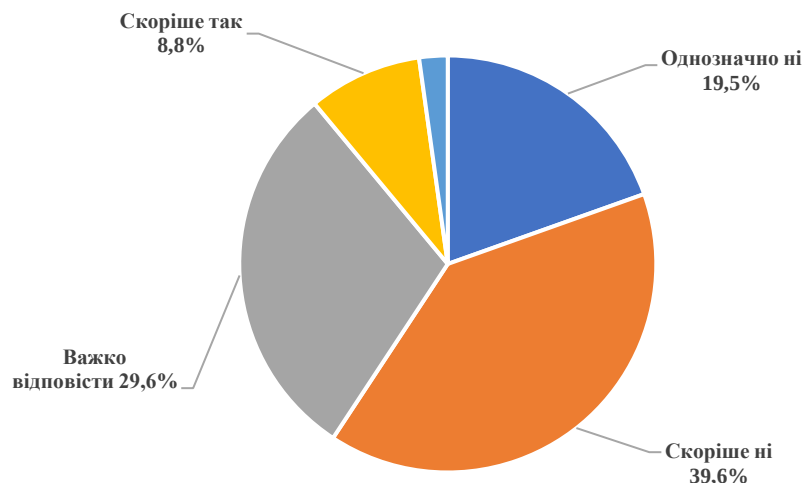
Серед категорій диджиталізації бізнесу, найбільша кількість респондентів зазначили про використання Інтернету, персональних комп'ютерів та електронних пристроїв, соціальних мереж, електронної звітності, онлайн-перемовин із клієнтами та контрагентствами тощо.

Найменша – використання роботів, автоматизованих виробничих ліній тощо.

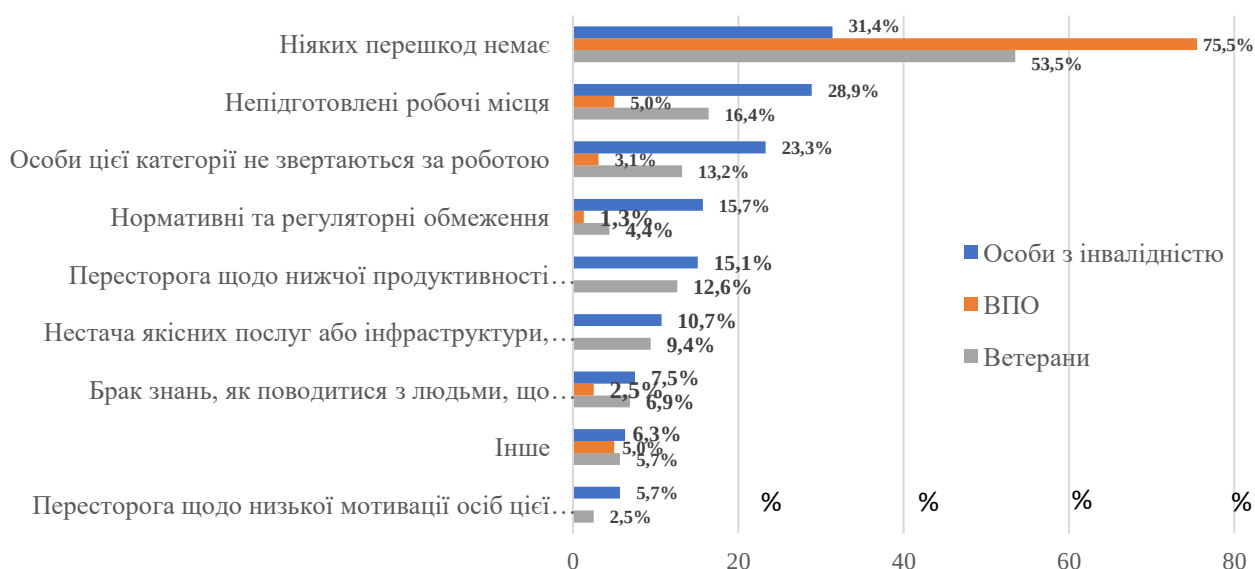
Діаграма 29. Труднощі з підбором працівників у 2023 році

Серед основних проблем, які мали підприємства з наймом у 2023 році – це наявність/посилення дефіциту кадрів – 26,2%, недостатня кваліфікація претендентів – 21,5%, мобілізація/небажання чоловіків офіційно оформлюватися на роботу 15,4%, невідповідність очікувань претендентів – 10,3% тощо.

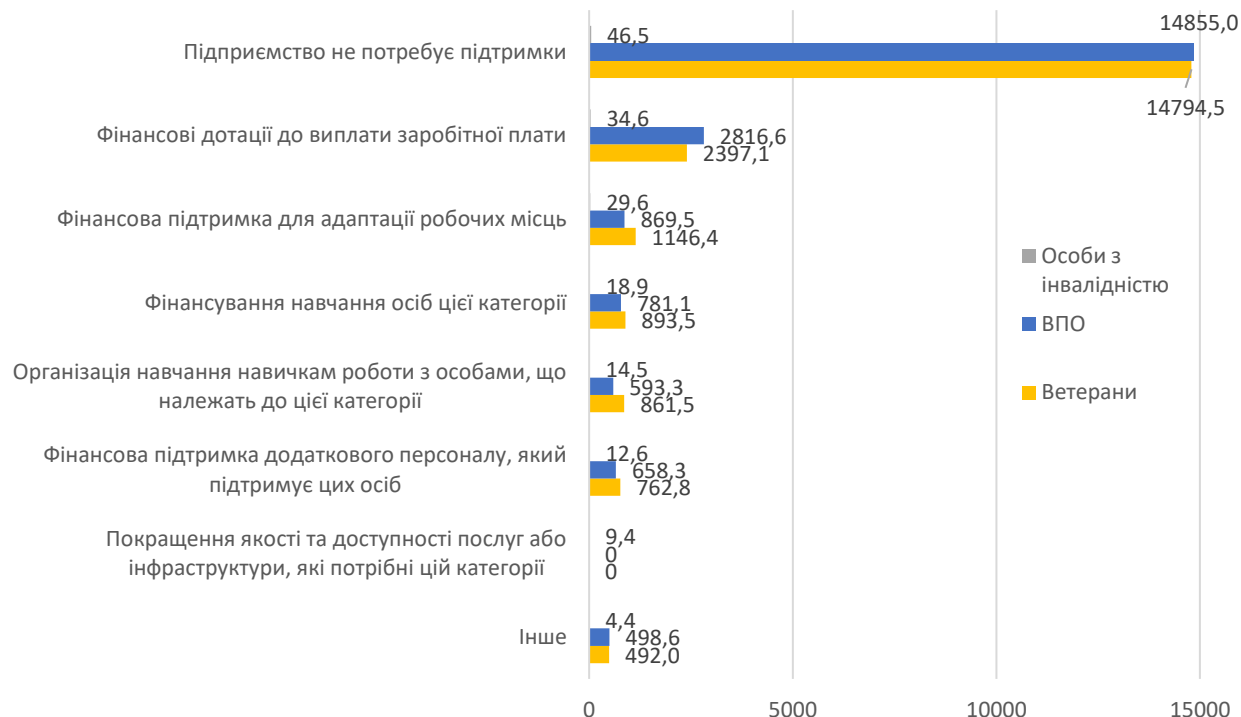
Діаграма 30. Прогноз труднощів у підборі працівників у 2024 році

Перешкодами на шляху працевлаштування вразливих категорій є в основному невідповідність робочі місця, нормативні та регуляторні обмеження та пересторога щодо нижчої продуктивності даної категорії осіб. Особливо це стосується людей з інвалідністю та ветеранів. Однак, великий відсоток респондентів зазначили що такі категорії, як люди з інвалідністю та ветерани не звертаються в пошуках роботи.

Діаграма 31. Перешкоди на шляху вразливих категорій

Серед основних потреб підприємств – респондентів для можливостей у працевлаштуванні таких категорій – є необхідність фінансових дотацій для заробітних плат та адаптації робочих місць, а також фінансування їх навчання тощо.

Діаграма 32. Необхідна підтримка у працевлаштуванні вразливих категорій

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 4.

Період до широкомасштабного вторгнення рф (до 24.02.2022р.).

1. Робоча сила. Тимчасова окупація частини території Луганської області в 2014 році негативно вплинула на стан робочої сили регіону. Так, кількість робочої сили у віці 15-70 років зменшилася з 1078,0 тис. осіб у 2013 році до 331,2 тис. осіб у 2021 році. При цьому робоча сила міської місцевості у 2021 році по відношенню до 2014 року скоротилася на 72,8 %, в той час як у сільській місцевості – на 28,7 %.

2. Якість робочої сили. Гендерна характеристика робочої сили. Впродовж 2014-2021 років зафіксовано вищий рівень участі в робочій силі чоловіків, ніж жінок, майже на 10 %. Частка чоловіків у робочій силі дещо вища, ніж жінок (51,1 % і 48,9 % відповідно). **Освіта.** За даними Держстату в 2021 році робоча сила у віці 15 – 70 років за рівнем освіти представлено в основному особами із професійною освітою – 37,9%, повною вищою освітою – 27,6%, неповною вищою освітою – 22,7%, із повною загальною середньою освітою – 8,9%.

Вікова структура. Спостерігається найбільший рівень участі населення працездатного віку (15 – 70 років) в робочій силі – 80,2 %, середній показник по Україні – 72,7 %, найнижчий – у Волинській області на рівні 64,5 %. **За рівнем**

місцевості. В 2021 році робоча сила області була переважно сконцентрована в міській місцевості – 69,5%.

3. Зайнятість. Внаслідок тимчасової окупації частини території Луганської області в 2014 році кількість зайнятого населення в 2021 році у порівнянні з 2013 роком скоротилася на 72,5 %. В 2021 році найбільша кількість населення зайнята у сферах: «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» - 28,8 % від загальної кількості, «Промисловість» - 18,6 %, «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство» - 13,0 %. **Неформальна зайнятість.** За даними Держстату в 2021 році в області зафіксовано досить високий рівень неформальної зайнятості – 25,8 % до кількості зайнятого населення в регіоні. За цим показником область займає 17 позицію в рейтингу областей

4. Безробіття за даними Держстату. Рівень безробіття населення у віці 15 років і старше в області щорічно зростає, і в 2021 рік є вищим, ніж на решті території країни та становить 15,9% проти 9,8% по Україні (Харківська, наприклад, 6,7%). **Гендерна структура.** У 2021 році на 30,8 тис. безробітних осіб жіночої статі приходить 22,2 тис. осіб безробітних чоловіків. **За типом місцевості.** У 2021 році у міській місцевості проживало 38 тисяч безробітних проти 15 тисяч у сільській місцевості. Рівень безробіття у міській місцевості становив 16,5, що вище ніж у сільській місцевості – 14,8.

5. Актуальні вакансії за даними Державної служби зайнятості. Станом на 1 лютого 2022 року кількість **актуальних вакансій**, заявлених роботодавцями до Луганської обласної служби зайнятості становила 698 одиниць. За видами економічної діяльності, більшість вакансій налічувалась на підприємствах переробної промисловості (18,2%); оптової та роздрібною торгівлі (18,1%); державного управління й оборони (8,9%); у закладах освіти (8,6%); у транспорті (6,6%). За професійними групами: найбільший попит роботодавців спостерігався на професіоналів – 17,0%; кваліфікованих робітників з інструментом – 15,5%; фахівців – 15,3%; робітників з обслуговування устаткування та машин – 14,8%; працівників сфери торгівлі та послуг – 13,5% некваліфікованих працівників – 10,2%.

6. Безробітні за даними Державної служби зайнятості. Станом на 1 лютого 2022 року послуги Луганської обласної служби зайнятості отримували 7,3 тис. зареєстрованих безробітних, що на 28,6% менше, ніж на відповідну дату минулого року. **За статтю:** у загальній кількості зареєстрованих безробітних, чоловіки становили – 4,1 тис. осіб (55,9%), жінки – 3,2 тис. осіб (44,1%).

За віковими групами: 23,9% зареєстрованих безробітних були у віці до 35 років; 28,5% – у віці від 35 до 45 років; 30,1% – у віці від 45 до 55 років; 17,5% – понад 55 років. **За освітою:** 39,3% зареєстрованих безробітних мали вищу освіту; 40,9% – професійну; 19,8% – загальну середню освіту. Станом на 1 лютого 2022 року, в середньому по Луганській області, на одне вільне робоче місце претендувало 10 безробітних (на 1 лютого 2021 року – 10 осіб).

7. Дисбаланс на ринку праці за даними Державної служби зайнятості (співвідношення кількості вакансій кількості шукачів роботи). Найбільша

невідповідність попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному розрізі спостерігалася серед **робітників сільського та лісового господарств** (на 1 вакансію претендувало 86 осіб) і **робітників з обслуговування устаткування та машин** (23 особи). Дисбаланс ринку відчувається особливо у сфері виробництва харчових продуктів при наявності 34 вакансій кількість безробітних становить 125 осіб, хімічне виробництво (29 вакансій – 142 безробітних), ремонт машин (29 вакансій – 120 безробітних) тощо. Найбільше навантаження на одну вакансію спостерігається у сфері сільського господарства (69), державного управління й оборони (20), фінансова та страхова діяльність (14), інформація та телекомунікації (13), будівництво (9). Найбільша **нестача вакансій** спостерігалася для представників таких професій: для 1207 трактористів-машиністів сільськогосподарського (лісогогосподарського) виробництва наявні 12 вакансій; для 698 водіїв автотранспортних засобів наявні 33 вакансії; для 461 безробітних осіб наявні 9 вакансій підсобного робітника; для 183 спеціалістів державної служби наявні 18 вакансій. **Нестача кадрів спостерігалася** серед представників таких професій: інженер-конструктор, флорист, лікар-стоматолог, практичний психолог, артист оркестру (духового, естрадного, народних інструментів, симфонічного та ін.), керівник художній.

8. Оплата праці. В 2021 році середньомісячна заробітна плата у розрахунку на одного штатного працівника становила 12176 грн (по Україні 14014 грн). Найнижча заробітна плата у сфері «Тимчасове розміщування й організація харчування» - 6496 грн, найвища в сфері «Фінансова та страхова діяльність» - 16012 грн.

Період повномасштабного вторгнення рф в Україну з 24.02.2022р.

9. Ринок праці за даними Державної служби зайнятості 2025. За даними Державної служби зайнятості на 01.01.2025 року чисельність шукачів роботи становить 1665 осіб, з яких 1306 мали статус безробітного. Найбільша частина шукачів – це працівники сфери торгівлі та послуг (375 осіб), фахівці (170), найпростіші професії (161) тощо. Найбільша кількість шукачів роботи у розрізі видів економічної діяльності – це у сфері «оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів» – 305; роздрібна торгівля – 257, державне управління й оборона – 196, освіта – 72.

10. Дослідження ринку праці Луганської області 2023. У 2023 році Helvetas Swiss Intercooperation за підтримки Федеративного міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ), в рамках проекту «Підтримка відновлення соціальної та фінансової стійкості громад у постраждалих від війни громадах на сході та заході України» було проведено дослідження⁹ спільно із Державною службою зайнятості, в тому числі по Луганській області.

⁹ Сайт Державної служби зайнятості України
eyJrIjojNDgyM2MwZjUtZTgyNy00MTU4LTljYjUtOWUwNGU1MjJjMTQyIiwidCI6IjAzOWU2MTFmLWFhODUtNDcyZS05ZTU5LTZyZNDNhNWYwYzg1OCIsImMiOjI9

11. Вибірка дослідження. Дані по Луганській області репрезентують підприємства, що були релокованими в інші регіони України. Кількість опитаних роботодавців Луганської області **складає 160**, з них великих (більше 250 найманих працівників) – 10, середніх (50-249) – 10, малих (10-49) – 20, мікробізнес (0-9) – 120. Кількість працюючих на підприємствах на 01.01.2022 складала **8000 працівників**, на 01.01.2023 – 4000 осіб, на 01.11.2023 – 4000 осіб. За рік діяльності підприємства втратили половину робочої сили, а саме 4000 осіб.

12. Дослідження показують, що релоковані підприємства Луганської області в інші регіони України розвиваються, збільшуючи кількість найманих працівників. У 2023 році підприємства – респонденти найняли 265 працівників, що складає 6,6% до загальної чисельності найманих працівників на опитаних підприємствах. Серед затребуваних професій у 2023 році були робітники з обслуговування машин та устаткування 25%, працівники сфери торгівлі та послуг 20,8%, професіонали 18,6%, фахівці 18,2% тощо. Підприємства – респонденти запланували у 2024 році запросити ще 88 працівників, з яких більшу частину, а саме 28 – робітники з обслуговування машин та устаткування, 20 – професіонали, 17 – працівники сфери торгівлі та послуг, 13 – фахівці тощо.

13. Проблеми ринку праці на думку релокованого бізнесу Луганської області. Серед основних проблем, які мали підприємства з наймом у 2023 році – це наявність/посилення дефіциту кадрів – 26,2%, недостатня кваліфікація претендентів – 21,5%, мобілізація/небажання чоловіків офіційно оформлюватися на роботу 15,4%, невідповідність очікувань претендентів – 10,3% тощо.

14. Проблеми працевлаштування вразливих категорій громадян (люди з інвалідністю, ВПО, ветерани). Перешкодами на шляху працевлаштування вразливих категорій є в основному непідготовлені робочі місця, нормативні та регулятивні обмеження та пересторога щодо нижчої продуктивності даної категорії осіб. Особливо це стосується людей з інвалідністю та ветеранів війни. Серед основних потреб підприємств – респондентів для можливостей у працевлаштуванні вразливих категорій громадян – є необхідність фінансових дотацій для заробітних плат та адаптації робочих місць, а також фінансування їх навчання тощо. Однак, великий відсоток підприємств - респондентів зазначили що такі категорії, як люди з інвалідністю та ветерани не звертаються в пошуках роботи.

5. ІНФРАСТРУКТУРА

5.1. Дорожньо-транспортна інфраструктура

Автомобільний транспорт

Дорожня інфраструктура відіграє ключову роль у функціонуванні економіки Луганської області, забезпечуючи зв'язок між населеними пунктами, промисловими зонами, аграрними підприємствами та транспортними вузлами. Для регіону, який історично відіграв важливу роль як індустріальний

та сільськогосподарський центр, якісний стан автомобільних доріг має стратегічне значення.

До 2014 року Луганська область була одним із провідних промислових центрів України, де активно розвивалися металургія, машинобудування, хімічна та вугільна промисловість. Для підтримки економічної діяльності функціонувала розгалужена дорожня мережа 643 автомобільні дороги загального користування загальною протяжністю 6 024,5 км, з яких:

- 27 доріг державного значення – 2 076,5 км;
- 616 доріг місцевого значення – 3 948,0 км.

На автодорогах загального користування області було розташовано 563 мостові споруди, з яких:

- 209 мостів – на дорогах державного значення;
- 354 мости – на дорогах місцевого значення.

Територією області проходили важливі транзитні магістралі, що забезпечували як міжнародне, так і внутрішньообласне транспортне сполучення.

Основними автомагістралями були:

- М-03 Київ – Харків – Довжанський та М-04 Знам'янка – Луганськ – Ізварине (зараз М-30 Стрий – Умань – Дніпро – Ізварине), що входить до міжнародних транспортних маршрутів Е40 та Е50;

- Н-21 Старобільськ – Луганськ – Хрустальний – Макіївка – Донецьк та Р-07 (Н-26) Чугуїв – Мілове;

- Н-32 Покровськ – Бахмут – Михайлівка;

- Р-22 КПП «Красна Талівка» – Луганськ;

- Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ;

- Т-13-02 КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут;

- Т-13-07 Сватове – Новопсков – Мілове.

Автомобільні дороги та мости забезпечували:

- постачання сировини на підприємства (вугільні шахти, металургійні заводи, хімічні комбінати);

- транспортування готової продукції до споживачів та на експорт через порти, залізничні вузли та кордони;

- перевезення робочої сили між населеними пунктами, особливо у віддалених районах.

Луганщина також мала значний агропромисловий потенціал, спеціалізуючись на вирощуванні зернових культур, соняшнику та тваринництві. Автомобільні дороги відігравали важливу роль у забезпеченні доставки агропродукції до переробних підприємств і елеваторів, а також у постачанні добрив, сільськогосподарської техніки та пального до підприємств та експорті продукції через міжнародні транспортні коридори.

Рівень життя мешканців регіону значною мірою залежав від стану дорожньої інфраструктури, оскільки вона забезпечувала мобільність громадян, розвиток підприємництва та доступ до ринків збуту.

До 2018 року управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення здійснювалося центральними органами влади. У рамках децентралізації, згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів

України від 02.10.2013 № 759-р, ці дороги були передані у сферу управління обласних державних адміністрацій.

У 2018 році було створено Державний дорожній фонд, який акумулює кошти на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування державного і місцевого значення. Це забезпечило стабільне фінансування дорожньої галузі, що стало важливим кроком для розвитку інфраструктури Луганщини.

Найбільш актуальні проблеми

З початком збройного конфлікту у 2014 році частина території Луганської області опинилася під тимчасовою окупацією, що суттєво вплинуло на транспортну інфраструктуру. Бойові дії спричинили значні руйнування дорожньої мережі, а втрата контролю над окремими районами ускладнила логістичні процеси.

Зруйновані мости, дороги та транспортні вузли обмежили транспортне сполучення між підконтрольними та окупованими територіями, що негативно позначилося на економічних зв'язках. Крім того, через пошкодження залізничних шляхів суттєво зросло навантаження на автомобільний транспорт.

На підконтрольній Україні території залишилося 3 630,3 км (61,5 % від загальнообласної протяжності) автомобільних доріг загального користування, з яких:

- 1 191,3 км (60,8 %) – доріг державного значення;
- 439 км (61,9 %) – місцевого значення.

Крім цього, протяжність вулиць і доріг міст та інших населених пунктів складала 3 984,7 км. Також більша частина автодорожніх мостів та шляхопроводів (469 об'єктів) залишилось на неокупованій території, з яких:

- 131 міст (62,7 %) – на дорогах державного значення;
- 223 мости (63 %) – на дорогах місцевого значення;
- 115 мостів – на вулицях і дорогах міст та інших населених пунктів.

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну у 2022 році рівень руйнувань транспортної інфраструктури Луганської області значно зріс. За попередньою інформацією, на території області зруйновано та пошкоджено 7 вокзалів, 485 км автомобільних доріг загального користування державного значення, понад 2 000 км місцевого значення, а також вулиць і доріг міст та інших населених пунктів – всього 231 одиниці доріг. Крім того, зафіксовано руйнування 26 автодорожніх мостів (таблиця 43), з яких:

- 11 мостів – на дорогах державного значення;
- 9 мостів – на дорогах місцевого значення;
- 6 мостів – на вулицях і дорогах міст та інших населених пунктів.

Таблиця 45. Перелік автодорожніх мостів, які за наявною інформацією зазнали руйнувань внаслідок повномасштабного російського вторгнення¹⁰

№ з/п	Найменування об'єкта	Довжина, м	Балансоутримувач
Автодороги загального користування державного значення			
1.	Міст (шляхопровід через залізницю) на км 150+758 автодороги Т-13-02 КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут (Район НПЗ)	64,8	Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Луганській області
2.	Міст через р. Сіверський Донець на км 130+818 автодороги Т-13-02 КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут (Томашовський міст)	101,0	
3.	Міст (шляхопровід через залізницю) на км 105+958 автодороги Н-32 Покровськ – Бахмут – Михайлівка	40,1	
4.	Міст через р. Айдар на км 42+433 автодороги Т-13-06 Сіверськодонецьк – Новоайдар (сmt Новоайдар)	101,0	
5.	Міст через р. Уразова на км 25+000 автодороги Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ (сmt Троїцьке)	32,0	
6.	Міст через р. Гнила на км 61+707 автодороги Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ (с. Нижня Дуванка)	36,2	
7.	Міст через р. Красна на км 64+300 автодороги Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ (с. Нижня Дуванка)	34,0	
8.	Міст через р. Плотва на км 95+100 автодороги Т-13-02 КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут (Нова Астрахань)	24,0	
9.	Міст через р. Деркул на км 2+917 автодороги Р-22 КПП «Красна Талівка» – Луганськ (с. Красна Талівка)	129,0	
10.	Міст через р. Сіверський Донець на км 47+049 автодороги Р-22 КПП «Красна Талівка» – Луганськ (сmt Станиця Луганська)	283,0	
11.	Міст через р. Сіверський Донець на км 21+518 автодороги Т-13-15 Райгородка – Слов'яносербськ – Михайлівка (с. Трьохізбенка)	97,0	

¹⁰ За даними Мапи України <https://map.meta.ua/ua/lugansky-region/#zoom=9&lat=49.14497&lon=36.90909&base=B00>

№ з/п	Найменування об'єкта	Довжина, м	Балансоутримувач
Автодороги загального користування місцевого значення			
12.	Міст через р. Лугань на км 37+062 автодороги О131201 (КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут) – Комишуваха – Попасна – МиронГРЕС (с. Троїцьке)	49,1	Луганська обласна ВА
13.	Міст через р. Сіверський Донець на км 4+200 автодороги С131624 (КПП «Красна Талівка» – Луганськ) – Станиця Луганська (сmt Станиця Луганська)	273,0	
14.	Міст через р. Красна на км 25+946 автодороги О130505 Греківка – Голубівка – Нова Астрахань (с. Красноріченське)	101,3	
15.	Міст через р. Жеребець на км 10+018 автодороги О130505 Греківка – Голубівка – Нова Астрахань (с. Макіївка)	48,8	
16.	Міст через р. Жеребець на км 4+396 автодороги О131307 Першотравневе (Харківська обл.) – Райгородка – (Чугуїв – Мілове)	24,5	
17.	Міст через р. Жеребець на км 5+472 автодороги С131306 Коломийчиха – Стельмахівка – Андріївка	18,6	
18.	Міст через р. Жеребець на км 10+408 автодороги С131306 Коломийчиха – Стельмахівка – Андріївка	12,6	
19.	Міст через р. Жеребець на км 1+903 автодороги С131318 Райгородка – Новогорівка – Твердохлібове	14	
20.	Міст через р. Жеребець на км 1+110 автодороги С130502 Новолюбівка – Невське	48,7	
Вулиці та дороги комунальної та іншої власності			
21.	Міст (шляхопровід через залізницю) на км 3+000 автодороги С131228 Сіверськ – (КПП «Танюшівка» – Старобільськ – Бахмут) (на м. Сіверськ)	71,8	Лисичанський НПЗ
22.	Міст через р. Сіверський Донець по вул. Первомайська в м. Лисичанськ (Пролетарський міст)	243,0	Лисичанська МВА
23.	Технологічний міст через р. Сіверський Донець на автодорозі м. Лисичанськ – сmt Сиротіне (Ювілейний міст)	159,5	
24.	Міст через р. Сіверський Донець на км 164+600 автодороги Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ в районі с. Павлоград (Павлоградський міст)	288,0	Сіверськодонецька МВА

№ з/п	Найменування об'єкта	Довжина, м	Балансоутримувач
25.	Міст через р. Борова на км 157+800 автодороги Р-66 КПП «Демино-Олександрівка» – Сватове – Лисичанськ – Луганськ (м. Сіверськодонецьк)	135,4	
26.	Міст через р. Айдар на вул. Центральна смт Новоайдар	30,0	Новоайдарська СТГ

Рис 12. Карта автомобільних доріг Луганської області

Автомобільне пасажирське сполучення

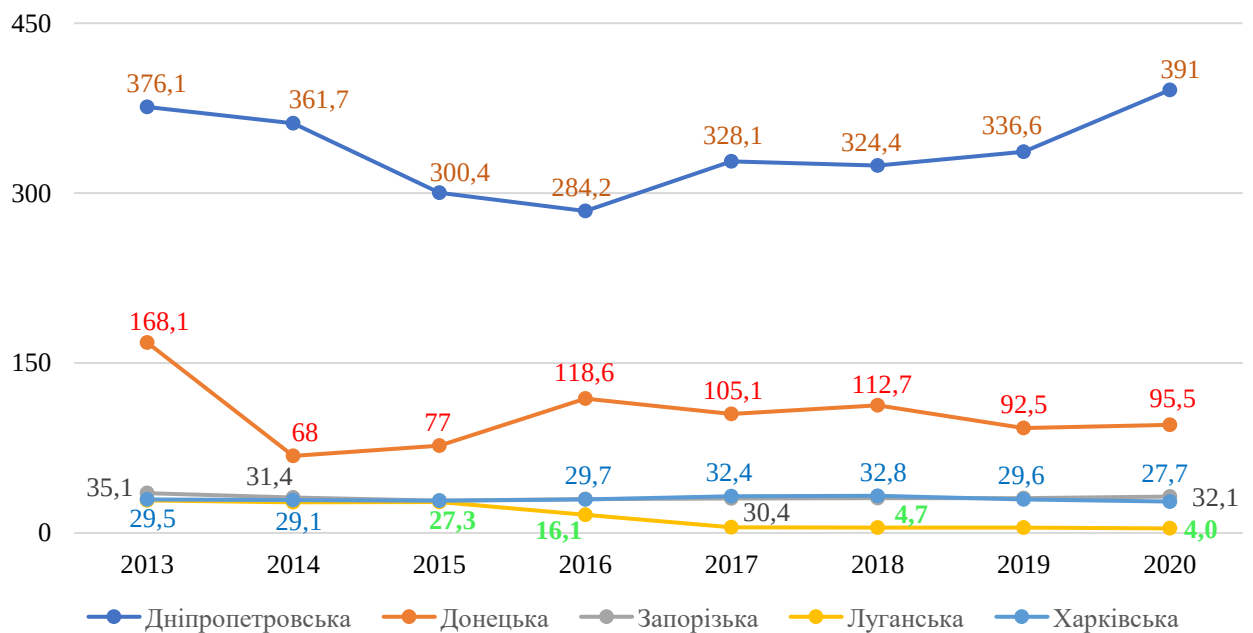
На території області, підконтрольній до 24.02.2022 функціонувало 15 автостанцій ТОВ «Регіональне управління автобусних станцій», які обслуговували 94 % усіх внутрішньообласних маршрутів.

Прямі рейси здійснювались до обласних центрів України (Києва, Дніпра, Запоріжжя, Харкова), та міжнародні до міст російської федерації (Москва, Санкт-Петербург, Ростов-на-Дону, Краснодар, Воронеж) та Європейського Союзу (Люблін, Варшава, Зелена Гура, Щецин, Слупськ).

Основні показники діяльності автомобільного транспорту області в динаміці по роках, а також у порівнянні з іншими регіонами, наведені у таблицях 46-49 та діаграмах 34-37.

Таблиця 46. Перевезення вантажів автомобільним транспортом за регіонами (млн т)

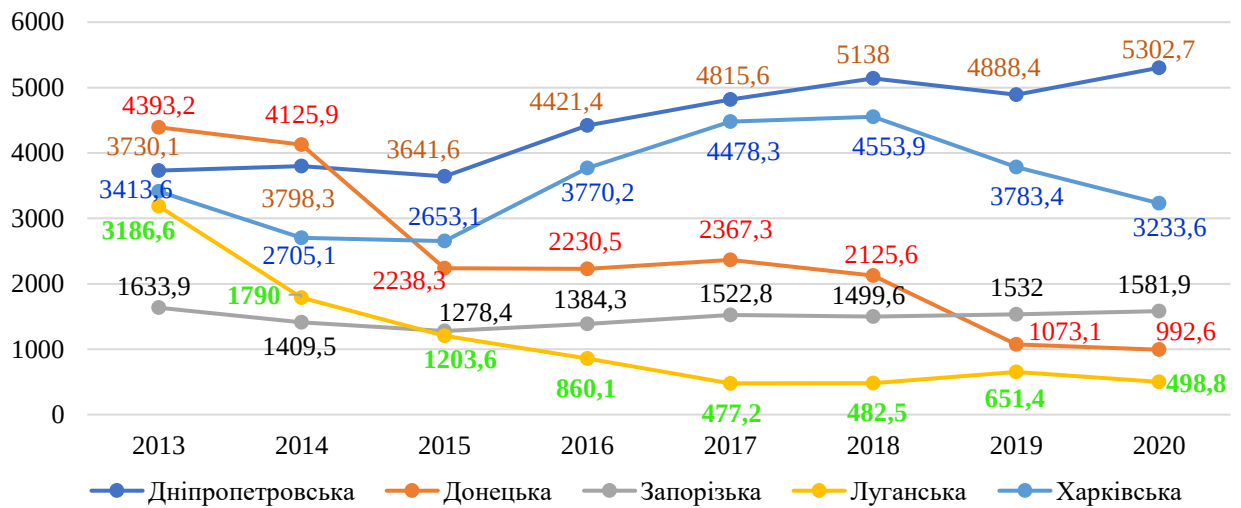
Регіон	Роки								Рівень 2014 до 2013, %	Рівень 2020 до 2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
Україна, у т. ч.:	1260,8	1131,3	1020,6	1085,7	1121,7	1205,5	1147	1232,4	89,73	97,75
Дніпропетровська	376,1	361,7	300,4	284,2	328,1	324,4	336,6	391	96,17	103,96
Донецька	168,1	68	77	118,6	105,1	112,7	92,5	95,5	40,45	56,81
Запорізька	35,1	31,4	28,5	29,9	30,4	30,7	30,7	32,1	89,46	91,45
Луганська	28,7	26,9	27,3	16,1	4,9	4,7	4,8	4	93,73	13,94
Харківська	29,5	29,1	28,3	29,7	32,4	32,8	29,6	27,7	98,64	93,9

Діаграма 33. Перевезення вантажів автомобільним транспортом за регіонами (млн т)

Таблиця 47. Вантажооборот автомобільного транспорту за регіонами (млн ткм)

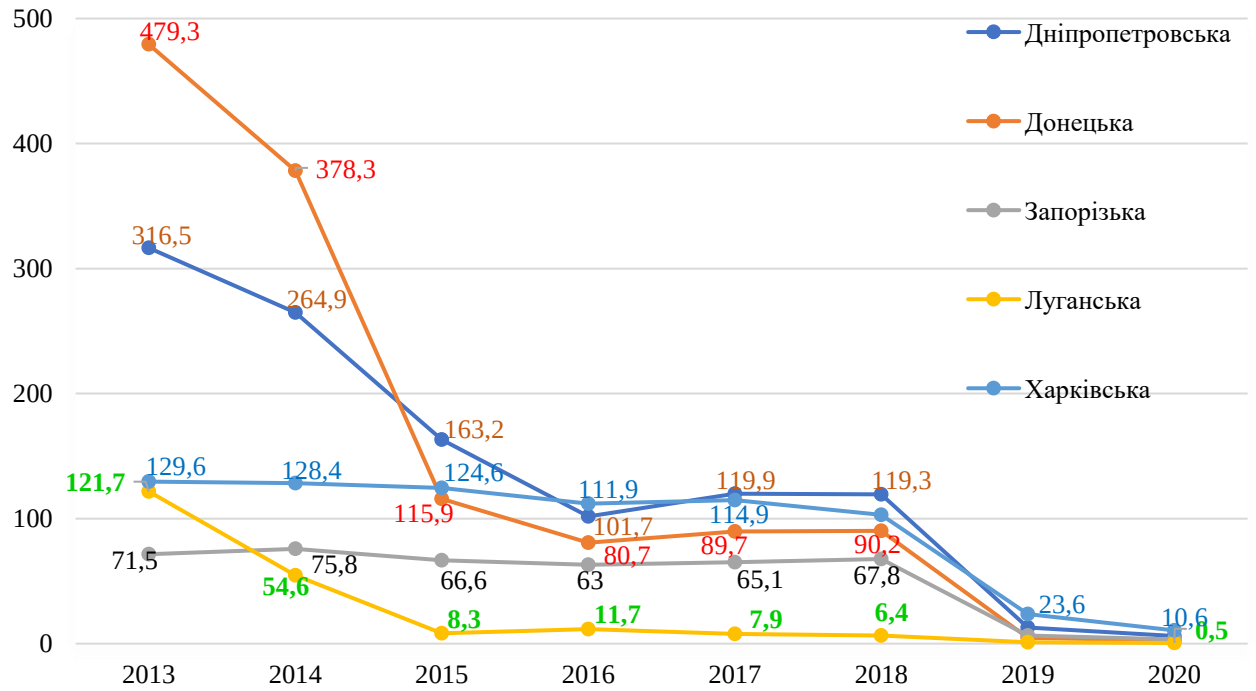
Регіон	Роки								Рівень 2014 до 2013, %	Рівень 2020 до 2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
Україна, у т.ч.:	58683	55964	53293	58030	62297	72068	64953	65177	95,37	111,1
Дніпропетровська	3730,1	3798,3	3641,6	4421,4	4815,6	5138	4888,4	5302,7	101,8	1,42
Донецька	4393,2	4125,9	2238,3	2230,5	2367,3	2125,6	1073,1	992,6	93,92	22,59
Запорізька	1633,9	1409,5	1278,4	1384,3	1522,8	1499,6	1532	1581,9	86,27	96,82
Луганська	3186,6	1790	1203,6	860,1	477,2	482,5	651,4	498,8	56,17	15,65
Харківська	3413,6	2705,1	2653,1	3770,2	4478,3	4553,9	3783,4	3233,6	79,24	94,73

Діаграма 34. Вантажооборот автомобільного транспорту за регіонами (млн ткм)

Таблиця 48. Перевезення пасажирів автомобільним транспортом (автобусами) за регіонами (млн пас.)

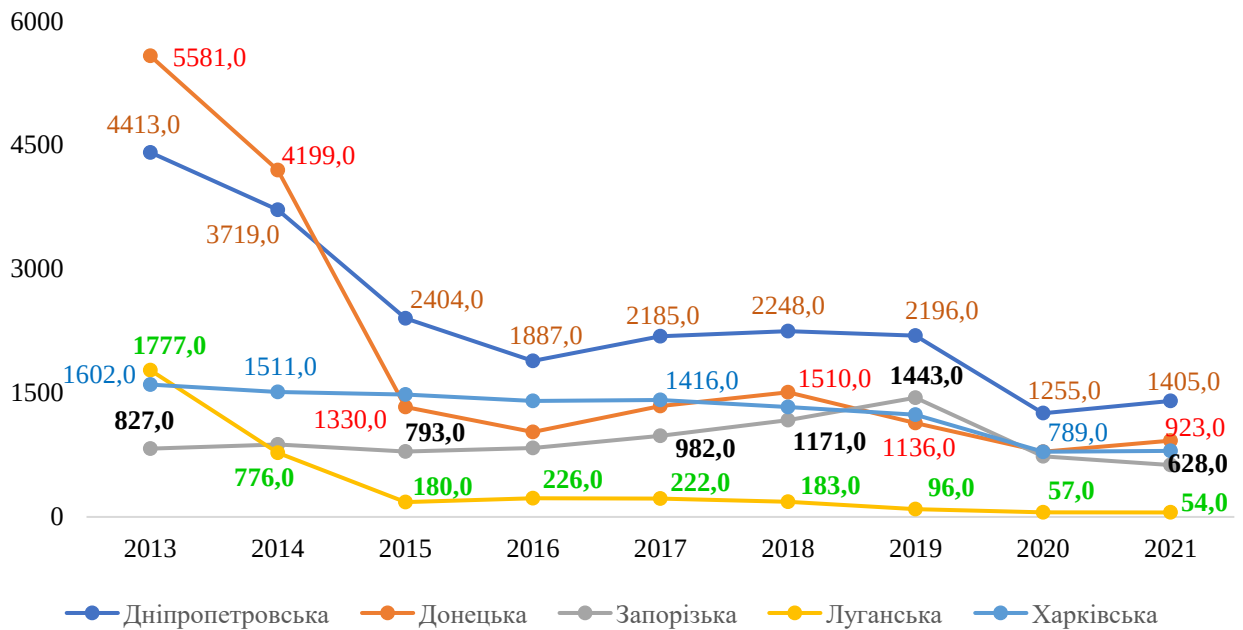
Регіон	Роки								Рівень 2014 до 2013, %	Рівень 2020 до 2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020		
Україна, у т.ч.:	3343,7	2913,3	2250,3	2024,9	2019,3	1906,9	154,8	68,3	87,13	2,04
Дніпропетровська	316,5	264,9	163,2	101,7	119,9	119,3	12,8	6,1	83,7	1,93
Донецька	479,3	378,3	115,9	80,7	89,7	90,2	4,8	2,3	78,93	0,48
Запорізька	71,5	75,8	66,6	63	65,1	67,8	6,6	3,4	106,01	4,76
Луганська	121,7	54,6	8,3	11,7	7,9	6,4	1,1	0,5	44,86	0,41
Харківська	129,6	128,4	124,6	111,9	114,9	103	23,6	10,6	99,07	8,18

Діаграма 35. Перевезення пасажирів автомобільним транспортом (автобусами) за регіонами (млн пас.)

Таблиця 49. Пасажирооборот автомобільного транспорту (автобусів) за регіонами (млн.пас.км)

Регіон	Роки									Рівень 2014 до 2013, %	Рівень 2014 до 2013, %
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
Україна, у т.ч.:	49028	42632	34585	34555	35509	34560	33880	19092	18763	86,95	44,78
Дніпропетровська	4413	3719	2404	1887	2185	2248	2196	1255	1405	84,27	33,75
Донецька	5581	4199	1330	1028	1342	1510	1136	789	923	75,24	18,79
Запорізька	827	877	793	836	982	1171	1443	733	628	106,05	83,58
Луганська	1777	776	180	226	222	183	96	57	54	43,67	7,35
Харківська	1602	1511	1481	1404	1416	1331	1236	789	799	94,32	52,22

Діаграма 36. Пасажирооборот автомобільного транспорту (автобусів) за регіонами (млн.пас.км)

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні транспортної сфери області, до якої відноситься дорожньо-транспортна інфраструктура, складають **5,622** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **3,420** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **723,7** млн дол. США.

Відповідні дані про руйнування та пошкодження об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури внесені до Державної електронної системи обліку руйнувань, статусу відновлення інфраструктури України, а також до Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією проти України.

Таким чином найбільш критичними є наступні проблеми:

- руйнування та зношеність доріг: дороги Луганщини мають критичні пошкодження або повністю зруйновані через бойові дії;
- руйнування мостів та транспортних розв'язок: більшість мостових споруд пошкоджені або знищені, що унеможливорює повноцінне транспортне сполучення;
- втрата контролю над територіями: Україна не може здійснювати ремонтні та відновлювальні роботи на території Луганщини під час її окупації;
- втрата ключових транспортних коридорів: припинено сполучення між Луганською областю та іншими регіонами України через окупацію значної частини території.

Залізничний транспорт

Інфраструктура залізничного транспорту на території області є державною власністю та закріплена за АТ «Укрзалізниця» на праві господарського відання.

До 2014 року розгорнута довжина залізничних колій по всій території Луганської області становила 1 206,9 км, експлуатаційна довжина – 1 067,4 км, у тому числі експлуатаційна довжина електрифікованих колій – 233,8 км.

Основними станціями залізничної мережі були: Луганськ; Дебальцеве (важливий залізничний вузол у Донецькій області); Сєвєродонецьк (Сіверськодонецьк); Алчевськ; Красний Луч (Хрустальний).

З м. Луганська у дальньому сполученні курсували потяги до міст Києва, Харкова, Суми, Донецька, Сімферополя, Феодосії, Одеси, Москви.

У 2014 році внаслідок появи лінії розмежування мережа залізничних шляхів області була розділена. На підконтрольній території залишились дві залізничні гілки: Попасна – Сватове – Куп'янськ та Кіндрашівська-Нова – Старобільськ – Лантратівка, і остання з 2015 року повністю відрізана від залізничної мережі України.

На території області, підконтрольній до 24.02.2022, довжина залізничних колій становила 625,7 км, експлуатаційна довжина – 519,5 км, у тому числі експлуатаційна довжина електрифікованих колій – 8,7 км. Функціонували вокзали залізничних станцій Лисичанськ, Рубіжне, Попасна.

У дальньому сполученні курсували потяги сполученням Лисичанськ – Дніпро, Попасна – Київ, Лисичанськ – Ужгород, Одеса – Лисичанськ, Лисичанськ – Хмельницький, Жмеринка – Лисичанськ, Попасна – Харків.

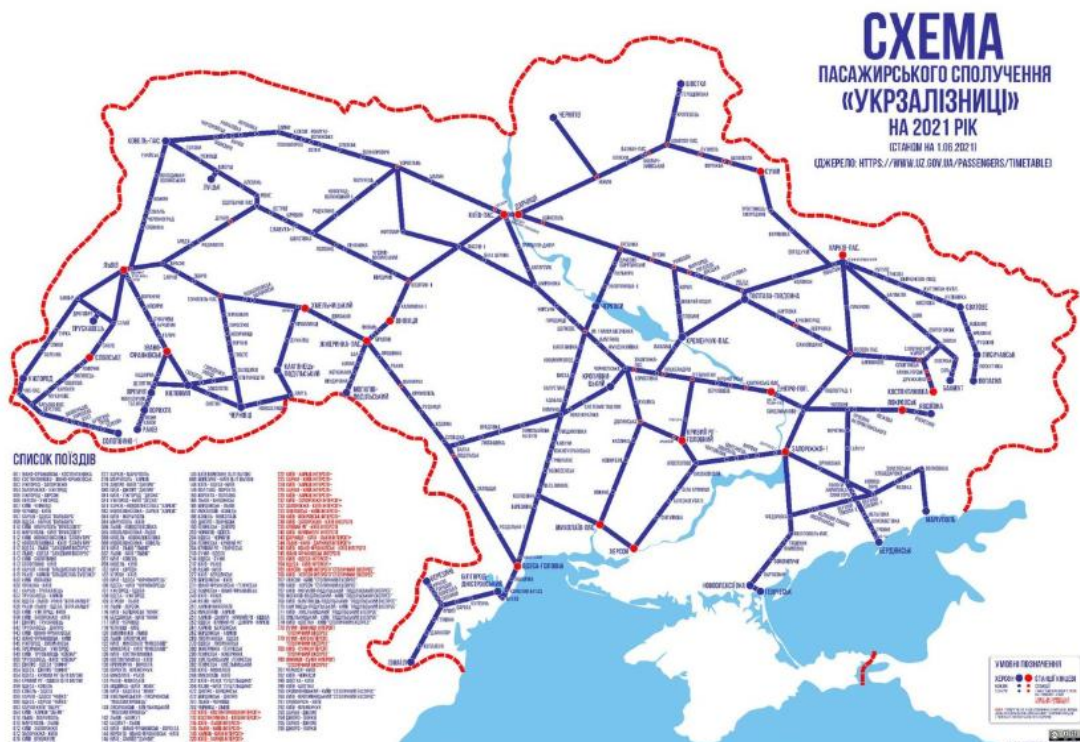
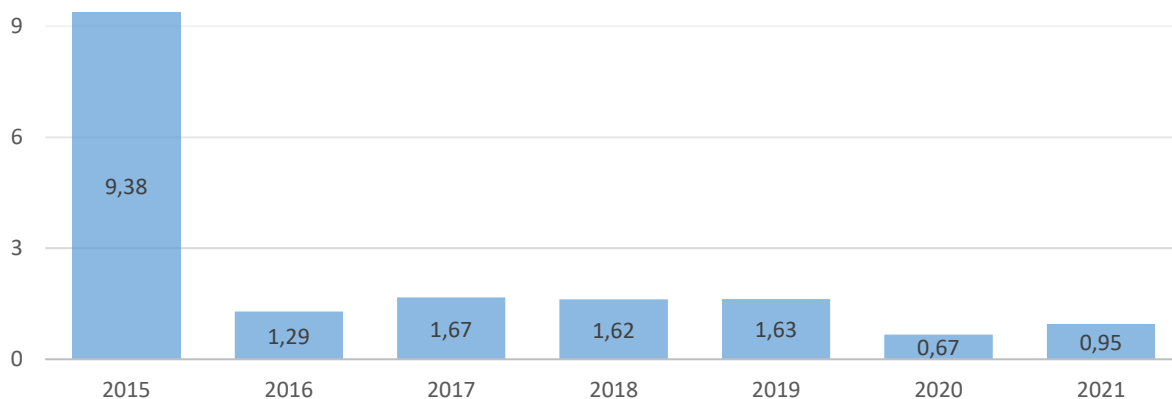
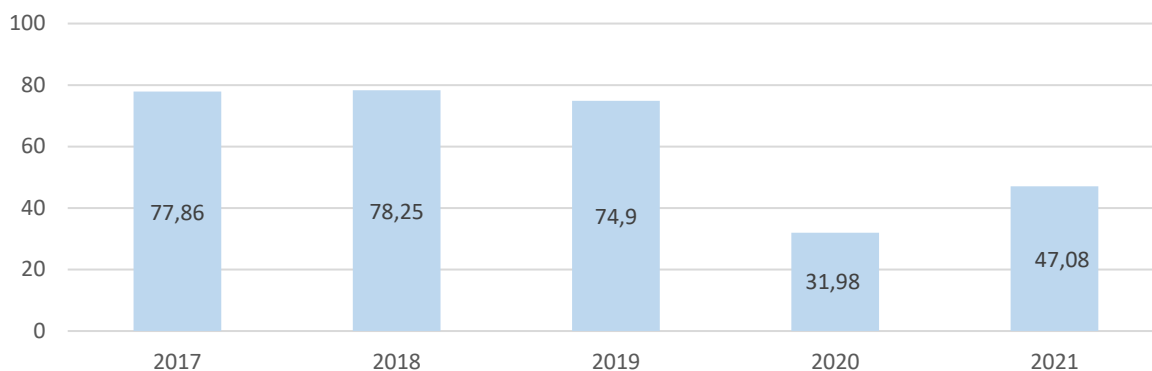

Рис 13. Схема пасажирського сполучення Укрзалізниці, 2021 рік

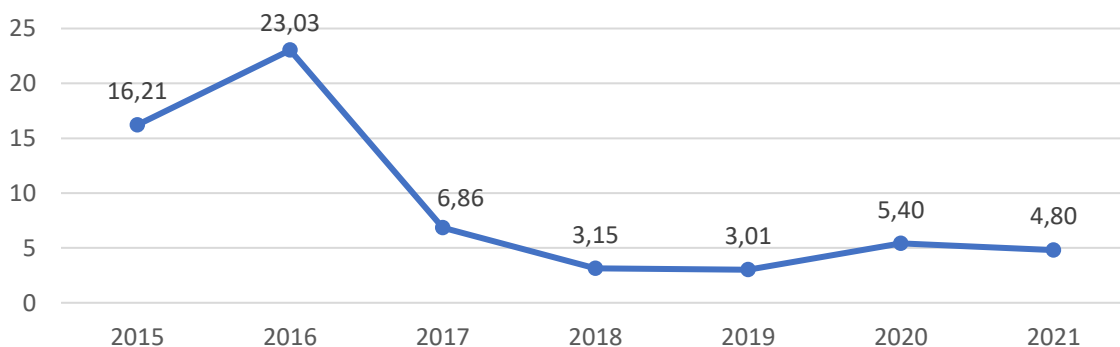
Основні показники діяльності залізничного транспорту області в динаміці по роках, а також у порівнянні з іншими регіонами, наведені у діаграмах 38 - 42.

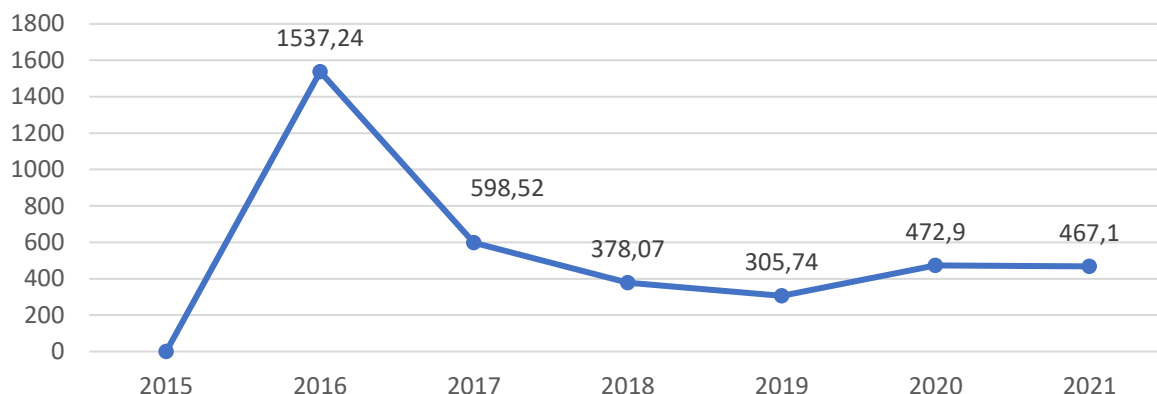
Діаграма 37. Кількість перевезених пасажирів на залізничному транспорті у Луганській області, млн пас.

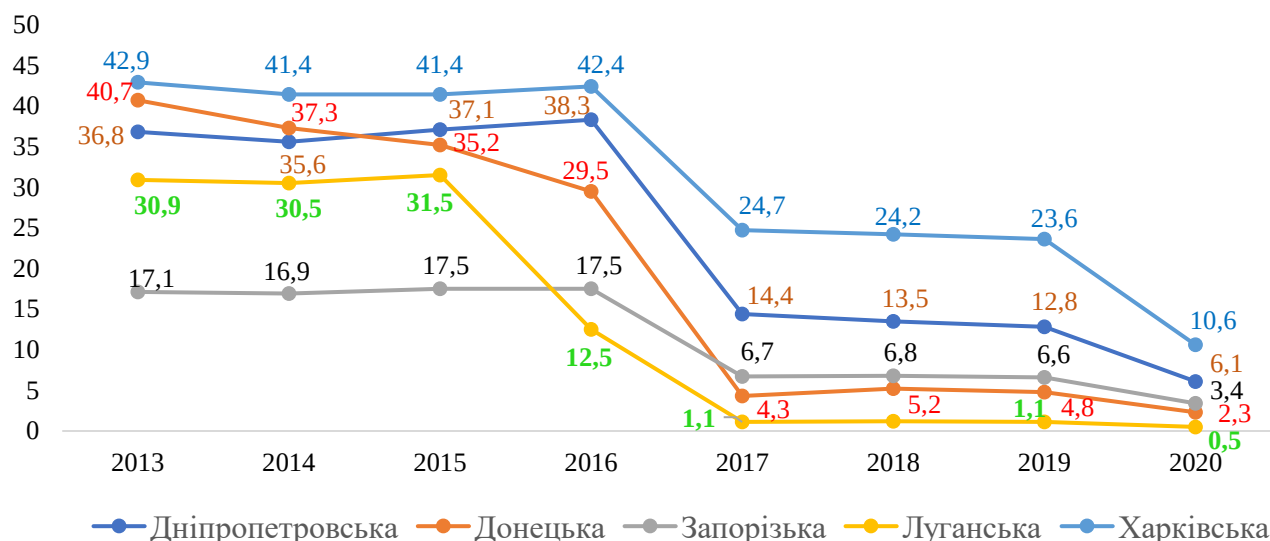
Діаграма 38. Пасажирооборот залізничного транспорту у Луганській області, млн пас. км

Діаграма 39. Обсяг перевезених вантажів залізничним транспортом у Луганській області, млн т

Діаграма 40. Вантажооборот залізничного транспорту у Луганській області, млн ткм

Діаграма 41. Відправлення пасажирів залізничним транспортом за регіонами (млн пас.)

Авіаційний транспорт

Роботу авіаційного транспорту у Луганській області до 2014 року забезпечувало Луганське обласне комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт Луганськ».

Аеропорт виконував регулярні рейси до Києва та Москви авіакомпаніями UTair та UTair-Ukraine, чартерні рейси здійснювались до Анталії – авіакомпанією МАУ та до Салоніки – грецькою авіакомпанією Astra Airlines.

У 2014 році ЛОКП «Міжнародний аеропорт Луганськ» зазнало значних пошкоджень і руйнувань, з цього року авіасполучення в Луганській області відсутнє.

Основні причини виникнення проблем в транспортній галузі:

- інтенсивні бойові дії, масовані артилерійські та ракетні обстріли, підриви мостів та інші військові руйнування знищили значну частину дорожньої мережі області;
- окупація призвела до втрати контролю над критично важливими шляхами, включаючи магістралі міжнародного значення;
- відсутність можливості проводити ремонтні та відновлювальні роботи на окупованих територіях;
- втрата контролю над частиною залізничної інфраструктури та основними автомагістралями призвела до різкого скорочення обсягів вантажних і пасажирських перевезень;
- відключення області від національних і міжнародних транспортних коридорів, що значно ускладнило економічні зв'язки та доступ до ринків збуту продукції.

Заходи, вжиті для розв'язання визначених проблем

Заходи, спрямовані на розв'язання визначених проблем, здійснювалися Департаментом розвитку, утримання мережі автомобільних доріг області, промисловості та транспорту облдержадміністрації у межах реалізації Регіональної цільової програми дорожнього будівництва у Луганській області на 2016-2025 роки (далі – Програма), затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 06.04.2016 № 189 (у редакції від 30.11.2018 № 978 (зі змінами)). Програма охоплює комплексні заходи щодо ремонту, реконструкції та будівництва дорожньої інфраструктури Луганської області.

У період з 2016 по 2022 рік відповідно до Програми було досягнуто таких результатів:

- капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 5,5 км;
- поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 145,8 км;
- поточний середній ремонт вулиць і доріг комунальної власності – 10 931,1 м²;
- будівництво, реконструкція та капітальний ремонт штучних споруд – виконано роботи на довжині 161,2 пог. м;
- відновлення штучних споруд – 7 од.

У 2023 році були здійснені додаткові заходи щодо підготовки до майбутнього відновлення транспортної інфраструктури області:

- розроблено проєкт «Відновлення зруйнованих автодорожніх мостів на основних транспортних сполученнях та напрямках області», який представлено на Другій Міжнародній виставці-конференції ReBuild Ukraine powered by Energy, яка відбулася 14-15.11.2023 у м. Варшаві (Польща);
- взято участь у діяльності комісії з перевірки стану мостових споруд, яка була утворена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.06.2023 № 578. Робота цієї комісії дозволила оцінити технічний стан мостів та

визначити найбільш пріоритетні об'єкти для реконструкції після звільнення території.

Враховуючи наявні дані та пропозиції, надані Службою відновлення та розвитку інфраструктури у Луганській області, військовими адміністраціями населених пунктів, обласною державною адміністрацією розроблено «дорожню карту» з алгоритмом першочергових дій щодо відновлення зруйнованих та пошкоджених автомобільних доріг загального користування, вулиць і доріг міст та інших населених пунктів, мостових та інших штучних споруд на території області після її деокупації.

«Дорожньою картою» передбачено визначення пріоритетних напрямків транспортних сполучень та об'єктів, які потребуватимуть першочергового відновлення, проведення їх огляду, встановлення ступеню руйнувань та обсягів робіт.

До проведення відбудови та капітального ремонту мостів першочергово потрібно виконати аварійно-відновлювальні роботи для забезпечення проїзду певних категорій транспорту та у разі необхідності визначені маршрути об'їзду або альтернативні напрямки руху і вжиті заходи щодо їх облаштування.

5.2. Енергетична інфраструктура і постачання енергії

Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України пошкоджень або руйнувань зазнали об'єкти:

- об'єктів електроенергетики – понад 539 одиниць (ПЛ 110 кВ, ПЛ 35 кВ, ПС 110 кВ, ПС 35/10 кВ, ТП 10/0,4 кВ) та понад 2000 км повітряних ліній;
- об'єктів газопостачання – понад 1400 км газопроводів та 136 газорегуляторних пунктів.

Також пошкоджень/руйнувань зазнали автомобільна та спеціалізована техніка, адмінбудівлі тощо.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери енергетики та видобування корисних копалин області складають **123,7** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **322** млн дол. США.

Вугільна галузь

До 24.02.2022 на підконтрольній українській владі території області працювали лише 4 шахти ПАТ «Лисичанськвугілля» та 4 шахти ДП «Первомайськвугілля».

Електроенергетичну галузь економіки області представляють:

енергогенеруючі підприємства: ВП «Луганська ТЕС» ТОВ ДТЕК Східенерго», ДП «Северодонецька ТЕЦ»; енерготранспортуюче підприємство «Бахмутський ремонтно-експлуатаційний центр» ВП «Північна електроенергетична система» ДП «НЕК «Укренерго»;

енергорозподільчі: ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання» та Луганська філія ДП «Регіональні електричні мережі».

ВП «Луганська ТЕС» ДТЕК «Східенерго» (далі - Луганська ТЕС) є основним генеруючим підприємством регіону а також головним промисловим та бюджетоутворюючим об'єктом на території Щастинської міської територіальної громади. Питома вага у виробництві електроенергії області – 92,1 %.

Свого часу це була одна за найбільших електростанцій світу, наразі – одна з найбільших в Україні. Її електрична потужність складає 1450 МВт. Луганська ТЕС оснащена 8 енергоблоками (5 - 200 МВт, 2 – 175 МВт, 1 – 100 МВт), котельними агрегатами ТП-100 (5 шт.), ТП-100А (2 шт.), турбінами К-200-130 та електрогенераторами ТГВ-200 (4 шт.), ТГВ-200М (2 шт.). Загальна орієнтовна потужність 1450 МВт. Вид палива: вугілля, газ, мазут. Під'єднання до енергосистеми забезпечується за допомогою 2х ЛЕП 220 кВ.

Станом на 2015 рік в штаті Луганської ТЕС працювало близько 1500 працівників, у 2021 році – близько 800 працівників. У 2021 році підприємство нараховувало 556 тис. споживачів.

Луганська ТЕС лідер серед підприємств області за викидами шкідливих речовин в атмосферу. Частка викидів серед підприємств в Луганську – 97%, серед підприємств в області – 25%.

Таблиця 50. Викиди в атмосферу, тон

SO ₂ (т)			NO (т)		Пил (т)
2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік	2018 рік	2019 рік
13501	21702	9670	5985	8451	16764

З 25.02.2022 року станція разом зі Щастинською міською громадою знаходиться в тимчасовій окупації. Наразі станція відключена від загальноукраїнської енергосистеми, окупанти спрямували потік електроенергії до країни агресора. За неофіційною інформацією, зараз станція не працює на повну потужність, дуже часто стаються зупинки генераторів, місто Щастя залишається без опалення. Професійних кадрів не вистачає.

Свою діяльність підприємства галузі регіону здійснювали у рамках оптового ринку електроенергії України. Крім цього, на деяких промислових підприємствах (ПрАТ «ЛИНІК», ПрАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», ТОВ «НВП «Зоря») є блокстанції, які виробляють електроенергію для власних потреб.

З метою підвищення надійності енергозабезпечення області та відновлення сталої роботи провідних підприємств регіону у 2020 році було завершено будівництво електропідстанції ПС 500 кВ «Кремінська» із заходами ПЛ 500 кВ «Донбаська-Донська» та ПЛ 220 кВ «Кремінська-Ювілейна». У 2022 році під час активних бойових дій електропідстанцію було знищено.

Газова промисловість області представлена:

ТОВ «Куб-газ» – розвідка запасів та видобуток природного газу і газового конденсату;

Сіверськодонецький цех з видобутку нафти, газу та конденсату
філії «Газопромислове управління «Шебелинкагазвидобування»

АТ «Укргазвидобування»;

Сіверськодонецьке лінійне виробниче управління магістральних газопроводів філії Управління магістральних газопроводів «Харківтрансгаз»

АТ «Укртрансгаз» – транспортування природного газу магістральними газопроводами (не користуються правами юридичної особи);

Діяльність з транспортування природного газу розподільними трубопроводами в межах області здійснювало АТ «Луганськгаз», до складу якого входять 5 міжрайонних управлінь з експлуатації газового господарства: Лисичанське; Марківське; Новопсковське; Сіверськодонецьке; Старобільське.

Послуги з постачання природного газу за нерегульованим тарифом для промислових споживачів, бюджетних та релігійних організацій, а також побутових споживачів області надавало ТОВ «Луганськгаз Збут» та інші постачальники України.

Найбільш актуальні проблеми:

пошкодження або руйнування об'єктів електроенергетики, газопостачання.

Можливі шляхи вирішення проблем:

сприяння отриманню державного фінансування вугледобувних підприємств на капітальне будівництво та технічне переоснащення;

сприяння залученню інвестицій на підприємства електро- та газопостачання, впровадження новітніх розробок, які забезпечать підвищення технічних та технологічних показників ефективності використання устаткування.

В разі реалізації реалістичного або оптимістичного сценарію слід використати унікальний чинник щодо наявності в регіоні однієї з двох в Україні точок вимірювання газу, який може постачатися з РФ до країн Європейського Союзу (друга така точка розміщується в Суджі на кордоні з Курською областю РФ); відповідною фізичною точкою з'єднання на Луганщині є газовимірювальна станція «Сохранівка», компресорною станцією – «Новопсков»).

Використання такої унікальності полягає не в контексті негайного відновлення постачання газу до Європи через «Сохранівку», а в тому, що одразу після встановлення контролю над районом на ці два об'єкти має бути запрошено представників інституцій, відповідальних за провадження Спільної енергетичної політики Європейського Союзу ТЕН-Е з метою монтування сучасного вимірювання обсягів газу, який потенційно може надходити з РФ.

Закріплення такої пропозиції спрямовано на:

підвищення позицій України в контексті переговорного процесу щодо доєднання до Європейського Союзу з погляду запровадження цивілізованих прозорих практик господарювання;

техніко-технологічне забезпечення виключення можливостей для маніпуляцій РФ щодо начебто відбору Україною газу із газопроводу до Євросоюзу.

Очікувані результати:

відновлення роботи АТ «Лисичанськвугілля», освоєння виробничої потужності ДП «Первомайськвугілля»;

відновлення сталого і якісного електропостачання енергоємних промислових підприємств та інших підприємств регіону для забезпечення їх виробничої діяльності.

5.3. Інфраструктура зв'язку

До 2014 року Луганщина входила до п'ятірки регіонів з найбільш розвиненою інформаційною інфраструктурою.

В ефірі мовили 44 телерадіокомпанії та 22 радіокомпанії. Діяли 50 регіональних інформаційно-аналітичних веб-ресурсів.

Після окупації півдня області на непідконтрольній Україні території залишилось 44 телерадіоорганізації. Найбільш технічно потужні продовжили працювати, транслюючи російські або місцеві сепаратистські канали.

Майже цілодобово здійснюють мовлення канал «Луганск-24», декілька потужних ФМ – радіо.

За даними Національної ради з питань телебачення та радіомовлення України, Концерну РРТ, статистичні дані Департаменту масових комунікацій облдержадміністрації з 2014 по 2022 рік на території Луганської області, підконтрольній Україні, працювало 25 телерадіоорганізації, з них: 5 мовників (Регіональна філія ПАТ НСТУ «UA: Донбас», ТОВ НТРК «ІРТА», ТОВ «Телекомпанія «СТВ», ТОВ «Телерадіокомпанія «Акцент», ТОВ «Телерадіокомпанія «Енергія», ТРК «Донбас онлайн»), 11 провайдерів програмної послуги, 10 регіональних редакцій дрогового мовлення, 4 ФМ-радіомовлення, 2 підприємства цифрового кабельного телебачення, 3 – здійснювали цифрове ефірне телебачення Т2, а також 16 місцевих друкованих видань, загальний щомісячний тираж яких становив близько 100 тис. прим.

На території області забезпечували мовлення 18 радіотелевізійних передавальних станцій різної потужності.

Програми загальнонаціональних телекомпаній були доступні для перегляду в аналоговому та цифровому форматах на всій території області, окрім населених пунктів, де не працювали провайтери програмної послуги та був слабкий сигнал ефірного телебачення, недостатня кількість передавачів, обмежена їх потужність.

У рамках реалізації Регіональної цільової програми інформаційної реінтеграції та розвитку інформаційної сфери Луганської області на 2020–2023 роки, затвердженої розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 27.12.2019 № 1094, проблему дискретності інформаційного простору області вдалося вирішити

після встановлення радіотелевізійних станцій у Щастинському районі поблизу с. Бахмутівки та у Сіверськодонецькому районі с. Комишуваха.

Проте після повномасштабного вторгнення рф роботу веж на захоплених територіях було припинено. Крім того, було зафіксовано руйнування радіотелевізійних передавальних станцій, зокрема щойно зведеної станції у Сіверськодонецькому районі.

Роботу всіх видів ЗМІ на території Луганської області було припинено, лише деякі з них було релоковано, а саме: НТРК «ІРТА», філія АТ «НСТУ» «РД UA: Донбас», «Сєверодонецьк онлайн», СПО «Трибун», «SurSever+».

Крім того, в області функціонувало 324 відділення поштового зв'язку АТ «Укрпошта», з них: 317 – стаціонарних (97 – міських, 220 – сільських) та 7 – пересувних.

Функціонувала розвинена телекомунікаційна мережа третього та четвертого покоління (далі – 3G, 4G), яку розвивали ПрАТ «Vodafone УКРАЇНА» та ПрАТ «Київстар».

В області працювали 120 базових станцій 3G, з них 25 – у м. Сіверськодонецьку. Покриттям також забезпечені міста Лисичанськ та Рубіжне, 12 районних центрів та 20 населених пунктів у сільській місцевості.

Під час повномасштабного вторгнення рф на територію Луганської області загарбниками було вимкнено мережі українських операторів мобільного зв'язку.

Наразі по усій території Луганщини відсутній мобільний зв'язок. Натомість використовуючи захоплені потужності мобільних операторів рф налагодила роботу підконтрольного їй оператора «Лугаком».

Також зафіксовано численні руйнування внаслідок воєнних дій обладнання українських операторів мобільного зв'язку. Проте, вичерпних даних щодо завданих збитків немає. Загалом станом на 01.07.2025 є наявна інформація щодо руйнацій або пошкоджень 20 об'єктів телекомунікацій та зв'язку за даними *Національної ради з питань телебачення та радіомовлення України, Концерну РРТ, статистичні дані Департаменту масових комунікацій облдержадміністрації*.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери телекомунікацій та цифрових технологій області, до якої відноситься інфраструктура зв'язку, складають **430,6** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **191,2** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **185** млн дол. США.

Найбільш актуальні проблеми:

- необхідність повного відновлення об'єктів телекомунікаційної сфери після деокупації території Луганської області: будівництво радіотелевізійних

передавальних станцій, встановлення веж мобільного зв'язку, будівництво стаціонарних відділень поштового зв'язку;

- відновлення діяльності регіональних медіа;
- відсутність технічних та журналістських кадрів для роботи у ЗМІ.

Заходи, вжиті для розв'язання визначених проблем

В рамках підготовки до деокупації Луганської області, виходячи із наявної інформації щодо стану руйнування телекомунікаційної інфраструктури регіону Департаментом масових комунікацій ОВА розроблено «Дорожню карту забезпечення повного покриття ефірним сигналом телевізійного та радіомовлення території Луганської області після її деокупації». Загальна потреба у коштах на відновлення телекомунікаційних об'єктів становить 623,7 млн грн.

Для оперативного відновлення мовлення на деокупованих територіях Луганською обласною державною адміністрацією від Кімонікс Інтернешнл Інк., що має в Україні статус організації, яка реалізує проєкт міжнародної технічної допомоги «Фонд «Партнерство за сильну Україну», були отримані дві сучасні пересувні радіотелевізійні станції та мобільна телекомунікаційна лабораторія для ретрансляції українських радіо- та телепрограм, а також для проведення вимірів розповсюдження та якості радіосигналу.

5.4. Інфраструктура житлово-комунального господарства

Внаслідок збройної агресії російської федерації проти України значна частина області є окупованою. Територія, яка підконтрольна українській владі, на цей час перебуває в зоні активних бойових дій. За цей період обладнання підприємств житлово-комунального господарства, зокрема водопровідно-каналізаційного господарства, теплоенергетики, житлового фонду, зруйновано або зазнало значних пошкоджень, тому з початком бойових дій надання послуг припинено.

Галузь житлово-комунального господарства особливо постраждала у тих регіонах, де проводились активні бойові дії (мм. Попасна, Золоте, Гірське, Щастя, Кремінна, Рубіжне, Сіверськонецьк, Лисичанськ та прилеглі до них території).

Житловий фонд

До 24.02.2022 загальна площа житлового фонду становила 18,8 млн кв. м. Внаслідок збройної агресії російської федерації та проведення бойових дій на території області за оперативною інформацією на 27.06.2025 руйнувань різного ступеню зазнали 14189 об'єктів житлової інфраструктури, у тому числі 5976 приватних садиб та 515 багатоповерхових житлових будинків непридатні для проживання, пошкоджені (потребують легкого/середнього ремонту) 5175 приватних садиб та 2523 багатоповерхових житлових будинків.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за

підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні житлової інфраструктури області складають **7,123** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **5,136** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **1,227** млрд дол. США.

Закон України від 23.02.2023 № 2931-IX «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» визначає правові та організаційні засади надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації з дня набрання чинності Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні».

Після деокупації області, проведення стабілізаційних і безпекових заходів, отримання повного та безперешкодного доступу до об'єктів нерухомого майна з метою конкретизації пошкоджень/руйнувань буде проведена робота із складання актів комісійного обстеження, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 № 473, та інші дії, необхідні для отримання компенсації за пошкоджене/зруйноване житло. Підприємства житлово-комунального господарства, органи місцевого самоврядування та військові адміністрації області відновлять свою роботу у повному обсязі згідно з Планом дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1219-р та з урахуванням фактичного стану інфраструктури області.

Водопостачання та водовідведення

До 24.02.2022 послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення в підконтрольних українській владі населених пунктах області здійснювали 8 комунальних підприємств: ЛКСП «Лисичанськводоканал», КП «Рубіжанське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства», КП «Кремінське водопровідно-каналізаційне господарство», КП «Жилбудсервіс» (м. Щастя), КП «Попаснянський районний водоканал», МКП «Сватівський водоканал», КП «Вода Старобільщини», КП «Севєродонецькводоканал».

У сільській місцевості надання такої послуги забезпечували КП «Білокуракинекомунсервіс», КП «Біловодське ремонтно-експлуатаційне підприємство», КП «Марківкавода», КП «Комсервіс» Міловської селищної ради, КП «Новоайдарське СКП», КП «Новопсковжитло», КП «Троїцький центр комунальних послуг», КП «Теплосервіс» Станично-Луганської селищної територіальної громади та ряд інших підприємств.

Протяжність водопровідних мереж становила 2004,1 км, каналізаційних – 880,45 км, на яких функціонували 50 водозаборів, 287 одиниць свердловин, 24

одиниці каналізаційних очисних споруд та 69 одиниць каналізаційних насосних станцій. Системи водопостачання працювали стабільно від водозаборів до виконавців послуг та їх споживачів.

Станом на 01.07.2025 наявна інформація щодо пошкодження або руйнування внаслідок збройної агресії російської федерації проти України 30 об'єктів водопостачання та водовідведення (водопровідно-насосні станції, каналізаційно-насосні станції, очисні споруди тощо).

Також пошкоджень/руйнувань зазнали автомобільна та спеціалізована техніка, адмінбудівлі, гаражі, матеріальні склади, мережі електроустаткування, магістральні мережі, розвідні мережі, кількість яких буде можливим з'ясувати після припинення активних бойових дій та детального обстеження.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери водопостачання та водовідведення області складають **2,991** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **1,591** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **247** млн дол. США.

Теплопостачання

Теплопостачання підконтрольних українській владі населених пунктів області здійснювали 8 комунальних підприємств (КП «Сєверодонецьктеплокомуненерго», КП «Лисичанськтепломережа», КСТП «Рубіжнетеплокомуненерго», КП «Креміннатеплокомуненерго», КП «Первомайськтеплокомуненерго», КП «Сватове-тепло», КП «Теплосервіс Станічно-Луганського району», КП «Щастинська тепла енергетична компанія») та 1 державне (ДП «Сєверодонецька теплоелектроцентрально»).

Спеціалізованими теплопостачальними підприємствами експлуатувалися 78 котелень (з них 10 комбінованого типу). На балансі теплопостачальних підприємств знаходилось 287,2 км теплових мереж у двотрубному обчисленні. Внаслідок збройної агресії пошкоджень та руйнувань зазнали 65 об'єктів (котельні та допоміжне обладнання, адмінбудівлі, мережі теплопостачання тощо).

З метою забезпечення відновлення діяльності теплопостачальних підприємств після деокупації області, відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 19.07.2022 № 812 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу щодо особливостей постачання природного газу виробникам теплової енергії та бюджетним установам» найбільшим підприємствам – ДП «Сєверодонецька ТЕЦ», КП «Сєверодонецьктеплокомуненерго», КП «Лисичанськтепломережа», КП «Первомайськтеплокомуненерго», затверджені фіксовані обсяги газу: обсяг І (для забезпечення надання послуг населенню) – 45 831,283 тис. м куб.; обсяг ІІІ (для забезпечення надання послуг бюджетним установам) – 7 482,369 тис. м куб.

Благоустрій

Послуги з поводження з побутовими відходами на території області надавали 20 підприємств, з них: 16 – комунальних та 4 – приватних.

Внаслідок збройної агресії пошкоджено та зруйновано майно комунальних підприємств, які здійснюють діяльність у сфері поводження з побутовими відходами (32 об'єкти). В основному це спецтехніка (сміттєвози, бульдозери, трактори, екскаватори), контейнери для збирання відходів, контейнерні майданчики.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери муніципальних послуг області, до якої відноситься інфраструктура поводження з твердими побутовими відходами, складають **778,2** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **326,3** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **518** млн дол. США.

У секторі лісового господарства постраждали парки, сквери, зелені насадження (33 об'єктів). Велика кількість цих міст благоустрою відноситься до громад, де проводились активні бойові дії (Попаснянська, Гірська, Рубіжанська, Кремінська, Сєвєродонецька, Лисичанська, Щастинська громади).

Найбільш актуальні проблеми:

- збитковість комунальних підприємств водопостачання та водовідведення, теплопостачання;
- незадовільний технічний стан систем водопостачання та водовідведення, комунальної теплоенергетики, низький ККД обладнання;
- незадовільний стан благоустрою міст (дорожнього покриття вулиць та доріг міст, мереж зовнішнього освітлення вулиць).

Можливі шляхи вирішення проблем:

Після деокупації Луганської області (реалістичний або оптимістичний сценарій розвитку) першочерговим завданням буде реалізація заходів Плану першочергових дій зі стабілізації ситуації на деокупованих територіях Луганської області та їх реінтеграції, затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 21.09.2023 № 206.

За результатами виконання Плану буде можна визначитись з цілями, напрямками та завданнями щодо відновлення та розвитку Луганської області. Специфічні та конкретні завдання для деокупованих територій із значними руйнуваннями та наявною частиною можливо буде сформувати після встановлення ступеня руйнувань промислової, енергетичної, логістичної інфраструктури та можливого перегляду спеціалізації регіону з огляду на довгострокові наслідки війни (незворотні руйнування та втрати, зміни зовнішнього середовища, нові безпекові ризики).

При цьому загальними завданнями після деокупації в сфері житлово-комунального господарства мають бути:

- сприяння залученню інвестицій на підприємства електро- та газопостачання, впровадження новітніх розробок, які забезпечать підвищення технічних та технологічних показників ефективності використання устаткування;
- сприяння реформуванню та розвитку водопровідно-каналізаційного господарства;
- сприяння відновленню та модернізації матеріально-технічної бази комунальних підприємств;
- сприяння забезпеченню повного збирання, перевезення, перероблення, утилізації та захоронення ТПВ і запобігання їх шкідливій дії на навколишнє природне середовище та здоров'я людей;
- сприяння утриманню у належному стані вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах області;
- сприяння підвищенню рівня благоустрою територій – будівництво, реконструкція і капітальний ремонт мереж вуличного освітлення у населених пунктах області.

Очікувані результати:

- покращання матеріально-технічної бази комунальних підприємств області;
- забезпечення населення області питною водою, якість якої відповідає чинним нормативним вимогам;
- забезпечення сталого та якісного теплопостачання населених пунктів, зменшення екологічного навантаження на довкілля;
- підвищення рівня благоустрою територій.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 5.

1. Автомобільний транспорт до 2014 року. До 2014 року Луганська область була одним із провідних промислових центрів України, де активно розвивалися металургія, машинобудування, хімічна та вугільна промисловість. Для підтримки економічної діяльності функціонувала розгалужена дорожня мережа 643 автомобільні дороги загального користування загальною протяжністю 6 024,5 км. На автодорогах загального користування області було розташовано 563 мостові споруди. Територією області проходили важливі транзитні магістралі, що забезпечували як міжнародне, так і внутрішньообласне транспортне сполучення.

2. Залізничний транспорт до 2014 року. До 2014 року розгорнута довжина залізничних колій по всій території Луганської області становила 1 206,9 км, експлуатаційна довжина – 1 067,4 км, у тому числі експлуатаційна довжина електрифікованих колій – 233,8 км. Основними станціями залізничної мережі були: Луганськ; Дебальцеве (важливий залізничний вузол у Донецькій області); Сєвєродонецьк (Сіверськодонецьк); Алчевськ; Красний Луч (Хрустальний). З м. Луганська у дальньому сполученні курсували потяги до міст Києва, Харкова, Суми, Донецька, Сімферополя, Феодосії, Одеси, Москви.

3. Вплив конфлікту 2014 року на транспортну інфраструктуру. З початком збройного конфлікту у 2014 році частина території Луганської області опинилася під тимчасовою окупацією, що суттєво вплинуло на транспортну інфраструктуру. Зруйновані мости, дороги та транспортні вузли обмежили транспортне сполучення між підконтрольними та окупованими територіями, що негативно позначилося на економічних зв'язках. Крім того, через пошкодження залізничних шляхів суттєво зросло навантаження на автомобільний транспорт. У 2014 році внаслідок появи лінії розмежування між тимчасово окупованою територією і територією, яка була підконтрольна українській владі, мережа залізничних шляхів області була розділена. На підконтрольній території залишились дві залізничні гілки: Попасна – Сватове – Куп'янськ та Кіндрашівська-Нова – Старобільськ – Лантратівка, і остання з 2015 року повністю відрізана від залізничної мережі України. Функціонували вокзали залізничних станцій Лисичанськ, Рубіжне, Попасна.

4. Вплив повномасштабного вторгнення 2022 року на транспортну інфраструктуру. За попередньою інформацією, на території області зруйновано та пошкоджено 7 вокзалів, 485 км автомобільних доріг загального користування державного значення, понад 2 000 км місцевого значення, а також вулиць і доріг міст та інших населених пунктів – всього 231 одиниці доріг. Крім того, зафіксовано руйнування 26 автодорожніх мостів.

5. Авіаційний транспорт. Роботу авіаційного транспорту у Луганській області до 2014 року забезпечувало Луганське обласне комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт Луганськ». Аеропорт виконував регулярні рейси до Києва та Москви авіакомпаніями UTair та UTair-Ukraine, чартерні рейси здійснювались до Анталії – авіакомпанією МАУ та до Салоніки – грецькою авіакомпанією Astra Airlines. У 2014 році ЛОКП «Міжнародний аеропорт Луганськ» зазнало значних пошкоджень і руйнувань, з цього року авіасполучення в Луганській області відсутнє.

6. Збитки після повномасштабного вторгнення 2022 року на транспортну інфраструктуру. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні транспортної сфери області, до якої відноситься дорожньо-транспортна інфраструктура, складають 5,622 млрд дол. США. Обсяг завданої шкоди по області оцінено в 3,420 млрд дол. США. Прямі збитки сягнули 723,7 млн дол. США.

6. СОЦІАЛЬНА СФЕРА

Повномасштабне вторгнення РФ створило серйозні виклики для добробуту українців, для інфраструктури, бізнесу та економічної стійкості. Війна зачепила кожен регіон України, проте окремі регіони зазнали більших загроз та потребують особливої уваги. Для регіонів з підвищеним воєнним ризиком

(«ризикових регіонів») необхідно знайти рішення критичних проблем: відновлення інфраструктури, підтримка економіки та безпеки громадян.

55% громад України мають високий, дуже високий або непереборний ризик безпеки в освіті через війну.

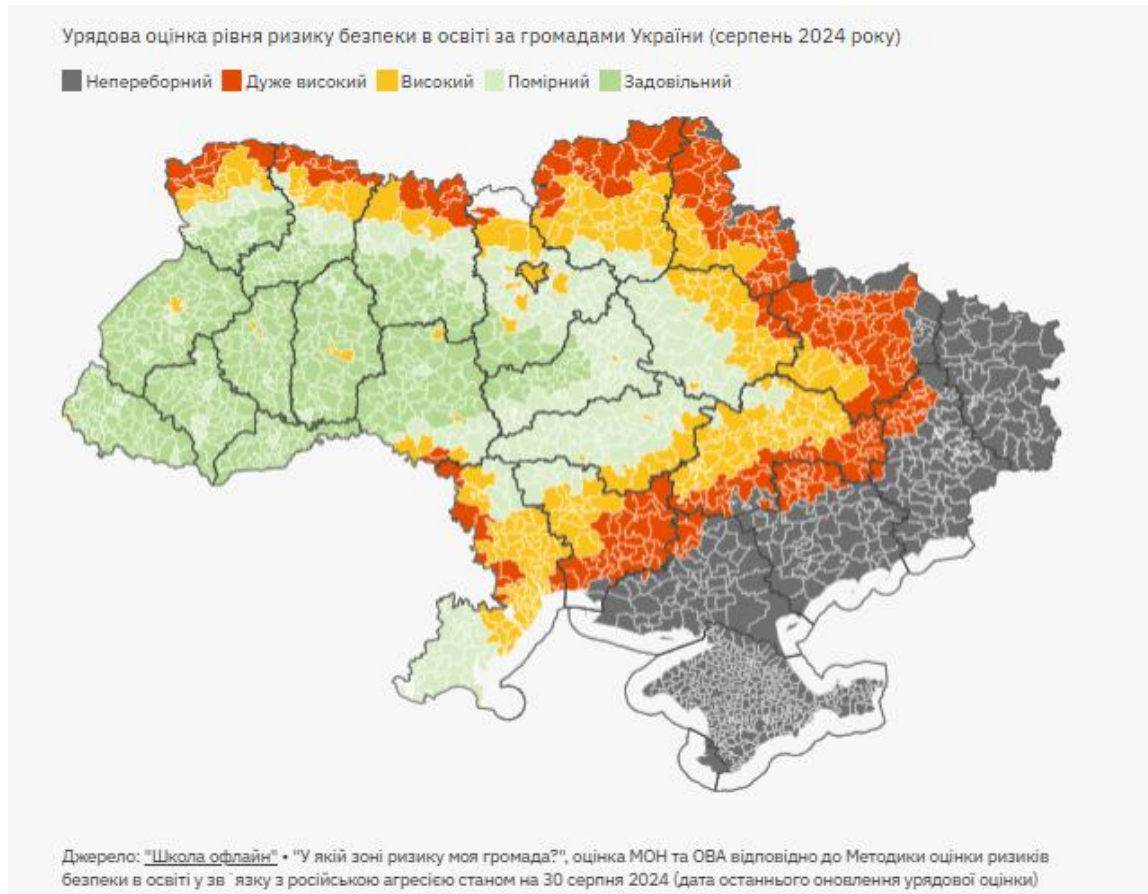

Рис 14. Рівень безпеки в регіонах України

6.1. Освітня інфраструктура

Розпочатий у 2014 році збройний конфлікт на Сході України різко погіршив стан сфери освіти області, яка внаслідок тимчасової окупації частини території зазнала істотних втрат. До початку антитерористичної операції в області діяла розвинута мережа закладів освіти, яка відповідала потребам населення: 548 дошкільних, 714 загальноосвітніх, 109 позашкільних, 31 заклад обласної комунальної власності (23 школи-інтернати, 3 дитячі будинки, 4 ліцеї, училище фізичної культури та Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти), 78 професійних та 34 вищі навчальні заклади. У період проведення АТО було зруйновано 26 навчальних закладів, з яких 24 було відновлено, 2 заклади було знищено повністю. 21 заклад освіти було переміщено на підконтрольні території.

Внаслідок тимчасової окупації з 2014 року частини області мережа закладів освіти зазнала значного скорочення: 251 заклад дошкільної, 307 загальної середньої, 27 професійної, 17 вищої освіти I-II рівнів акредитації та 8 закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації.

Дошкільна освіта

Внаслідок вимушеної внутрішньої та зовнішньої міграції у 2014 році, кількість закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) та дітей, охоплених дошкільною освітою, скоротилася на 57,0 % та 73,0 % відповідно. До настання ситуації, пов’язаної із збройним конфліктом у 2014 році, спостерігалася тенденція до щорічного зростання кількості дошкільних закладів та дітей, які навчалися в них.

Таблиця 51. Кількість закладів дошкільної освіти та дітей, охоплених дошкільною освітою в 2015 – 2024 роках

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість ЗДО	237	246	253	268	270	270	260	2	21	16
Кількість дітей в ЗДО	15391	15531	15785	15462	15512	13627	13043	30	349	360

Упродовж 2015-2020 років мережа ЗДО та кількість місць у діючих закладах зростала відповідно до потреб населення у послугах дошкільної освіти (таблиця 51). Разом із тим, демографічна ситуація, зокрема, у сільській місцевості, зумовила поступове зменшення кількості дітей у ЗДО та, відповідно, скорочення їх мережі.

Станом на 01.01.2022 фактично надавали освітні послуги 252 заклади дошкільної освіти, в яких виховувалися 12927 дітей. Черга на влаштування в заклади дошкільної освіти була відсутня. Середній показник завантаженості закладів дошкільної освіти по області складав 89 дітей на 100 місць.

З моменту повномасштабного вторгнення станом на 01.07.2025 під час бойових дій 66 будівель ЗДО зазнали значних пошкоджень, з них 5 повністю зруйновано.

У 2022 році відновили роботу у дистанційному режимі 2 ЗДО (30 вихованців). У 2023 їх кількість за рішенням засновників зросла до 21 (347 вихованців), а у 2024 зменшилася до 16 (360 вихованців). Однак потреба жителів області у послугах дошкільної освіти у дистанційному форматі на цей час задоволена на 100 відсотків. Поступове відновлення роботи ЗДО в дистанційному форматі спрямовано на створення умов для соціалізації дітей ВПО та підготовку їх до навчання у закладах загальної середньої освіти. Динаміка показника кількості ЗДО зумовлена зростанням потреби населення у послугах дошкільної освіти та, водночас, браком коштів на фінансування заробітної плати педагогічних працівників.

Загальна середня освіта

Через збройний конфлікт у 2014 році кількість закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) порівняно з 2013 роком зменшилася більш ніж у 2 рази (на 54,3 %). Відповідно і кількість учнів усіх форм навчання зменшилася зі 170,9 до 58,6 тис. осіб (на 65,7 %).

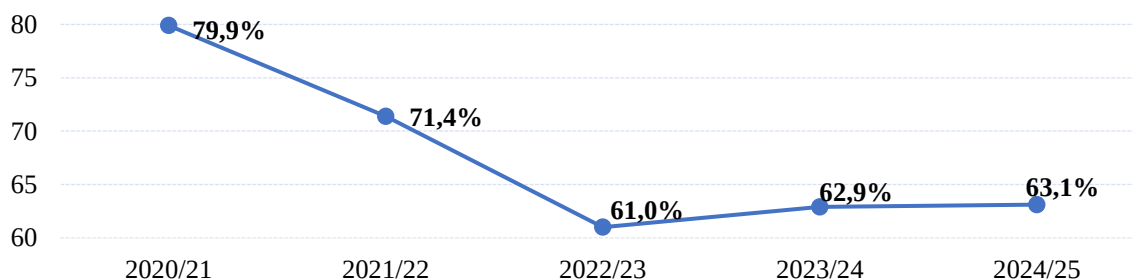
Система освіти області гнучко і швидко забезпечувала конституційне право на освіту великої кількості дітей шкільного віку, які разом із батьками

покинули зону збройного конфлікту. У непростих демографічних і соціально-економічних умовах з метою більш ефективного використання їх матеріально-технічних, кадрових, фінансових, управлінських ресурсів для забезпечення доступності та якості освіти було проведено оптимізацію та модернізацію мережі закладів освіти, у 13 закладах освіти реалізовано проекти в рамках програми Президента України «Велике будівництво», розпочато реформування системи шкільного харчування, проведено закупівлю шкільних автобусів.

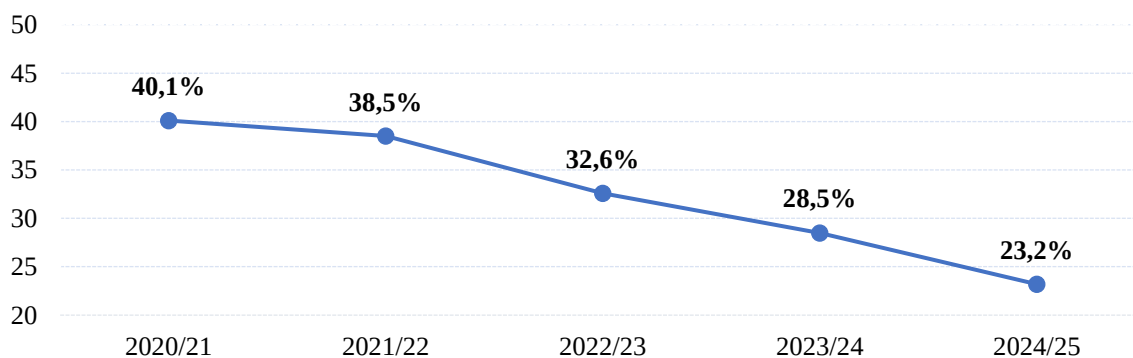
Таблиця 52. Кількість закладів загальної середньої освіти та учнів в них в 2015 – 2024 роках

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість ЗЗСО	308	300	293	280	276	273	254	83	83	83
Кількість учнів в них	51338	52300	53000	54287	55003	55482	55234	27050	23234	20420

Упродовж 2017-2021 років кількість закладів загальної середньої освіти зменшувалася переважно через втрату у процесі створення опорних шкіл окремими ЗЗСО статусу юридичної особи та набуттям ними статусу філій (таблиця 52).

Діаграма 42. Частка учнів в ЗЗСО¹¹

Діаграма 43. Частка учнів у 1 – 4 класах

¹¹ За даними МОН

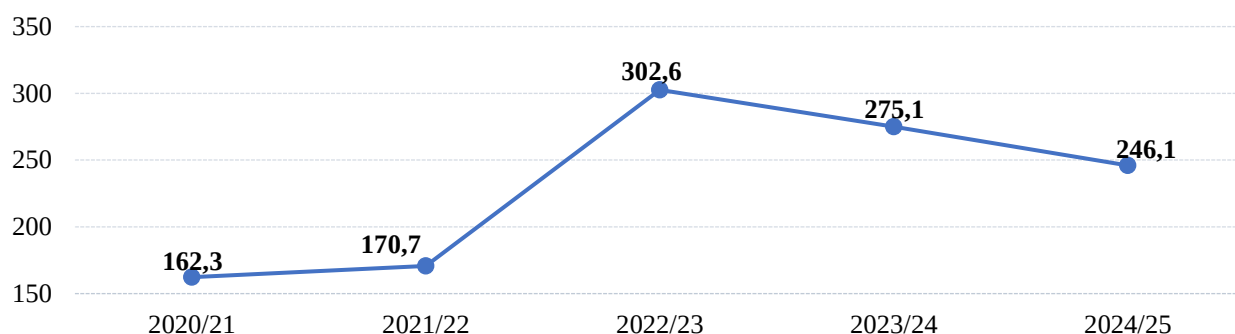
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoieM4NDExNWEtODhiZi00ODE2LWEyZmItZWewOTA2NmYyZmViIiwidCI6IjcxNmVkNjRjLTl2ZTltNGI5ZS04Yjg4LTcyZjllZDlhNWU4M4YsImMiOiI9>

Контингент дітей 1-4 класів постійно зменшується з 2020 року у порівнянні із загальним контингентом дітей ЗЗСО, який вказує на стабільність протягом 2022-2025 років.

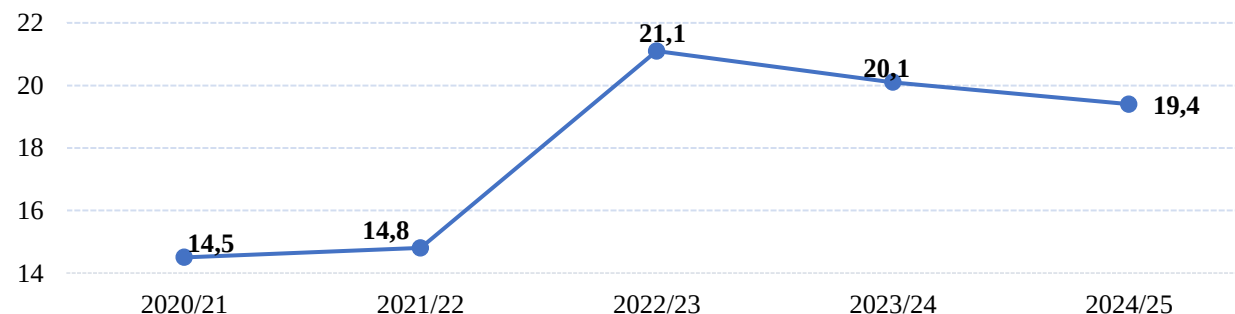
До початку повномасштабного вторгнення армії рф освітні послуги жителям області надавали 252 ЗЗСО, в яких навчалися 55234 учні, в тому числі у 9 закладах обласної комунальної власності – 1296 дітей. У ЗЗСО функціонувало 382 інклюзивних класи, в яких навчались 590 учнів з особливими освітніми потребами та працювали 375 асистентів вчителів. Освітній процес забезпечували 6076 педагогічних працівників.

У результаті збройної агресії рф будівлі усіх 252 ЗЗСО залишилися на тимчасово окупованій території області. Під час бойових дій 111 (44 %) з них зазнали пошкоджень, 11 – зруйновано.

Упродовж 2022-2024 років контингент учнів ЗЗСО постійно скорочується через еміграцію, внутрішню міграцію та реінтеграцію жителів області у приймаючі громади в Україні. Невизначеність термінів деокупації області, тривалий період дистанційного навчання та пов'язані з ним проблеми освітніх втрат та розривів зумовлюють вибір батьками учнів очної форми навчання у ЗЗСО за місцем тимчасового перебування.

Діаграма 44. Наповнюваність шкіл (всі типи)¹²

Діаграма 45. Наповнюваність класів

¹² За даними МОН

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoieYmE4NDE4NWU4ODhiZi00ODE2LWUyZmItZWUwOTA2NmYyZmViliwidCI6IjcxNmVkJRjLTi2ZTtNGI5ZS04Yjg4LTcyZjllZDlhNWU4MyIsImMiOjI9>

Наповнюваність шкіл всіх типів та класів зменшується, починаючи із 2022 року – початку повномасштабного вторгнення.

У 2024/2025 навчальному році функціонували 83 заклади загальної середньої освіти, з них 82 здійснюють освітній процес у дистанційному режимі, 1 (Луганський обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою) працює в очному форматі. У них навчаються 20233 учні, з них 4612 є внутрішньо переміщеними особами, 7848 перебувають за кордоном, 7694 перебувають на тимчасово окупованих територіях. Освітній процес забезпечують 1463 педагогічних працівників.

Отже, станом на 24.02.2022 мережа ЗЗСО потребувала оптимізації та реорганізації відповідно до освітнього законодавства та потреб громад. Зокрема, це дозволило б створити додаткові умови для збільшення наповнюваності класів та покращання матеріально-технічної бази ЗЗСО, що разом із підтримкою професійного зростання педагогічних працівників позитивно вплинуло б на результативність навчання. Окремої уваги потребували комп'ютеризація та інтернетизація закладів освіти, а також розвиток психологічної служби, які мали особливу актуальність в умовах проведення ООС на території області та необхідності забезпечення повної загальної середньої освіти дітей, що проживали на тимчасово окупованій території.

Професійна освіта

Через початок збройного конфлікту у 2014 році та окупації значної території області кількість закладів професійної освіти області (далі – заклади ПО) зазнала істотних змін.

До 2013 року їх кількість складала 78 одиниць. У 2014 році на території, підконтрольній українській владі, залишилося 27 закладів ПО.

На кінець 2016 року їх кількість зменшилася до 24 за рахунок об'єднання трьох та припинення роботи одного закладів освіти.

У 2017, 2019, 2021 роках у зв'язку з оптимізацією кількість закладів ПО області зменшилася до 18 одиниць.

Відповідно до зменшення кількості навчальних закладів та у зв'язку з демографічною ситуацією в регіоні контингент здобувачів освіти у закладах ПО області постійно зменшується.

На початку 2022 року в Луганській області функціонували 18 закладів, з яких 3 вищі професійні училища, 14 професійних ліцеїв та 1 відокремлений підрозділ Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Після 24.02.2022 у зв'язку зі збройною агресією російської федерації майнові комплекси всіх закладів ПО залишилися на окупованих територіях, зазнали значних пошкоджень і руйнувань. На підконтрольну українській владі територію тимчасово переміщені та дистанційно здійснювали освітню

діяльність 10 закладів ПО. У 2024/2025 навчальному році у зв'язку з відсутністю контингенту припинено освітню діяльність ще одного закладу освіти (таблиця 53).

Таблиця 53. Кількість закладів ПО та здобувачів освіти в них в 2014 – 2024 роках

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість закладів П(ПТ)О	27	24	24	20	20	19	19	18	10	10	9
Кількість здобувачів освіти, тис. осіб	6,3	5,9	5,9	5,8	5,4	4,8	4,6	4,5	3,5	2,0	1,4

У зв'язку з важкою економічною ситуацією регіону у 2022 році регіональне замовлення на прийом здобувачів освіти до закладів ПО області не було затверджено, що значно вплинуло на зниження контингенту закладів.

Фахова передвища освіта

До 2019 року, коли був прийнятий Закон України «Про фахову передвищу освіту», заклади, які готували фахівців за освітньо-професійний ступенем «молодший спеціаліст», мали статус закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації. У Луганській області з 2014 по 2023 рік їх налічувалося 17 одиниць: 4 державні фахові коледжі, фінансування яких з 2019 року здійснюється за рахунок обласного бюджету, 4 фахові коледжі обласної комунальної власності та 9 фахових коледжів – відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти.

Після вимушеного переміщення у 2022 році всі заклади фахової передвищої освіти області (далі – заклади ФПО) продовжили освітню діяльність у відносно безпечних регіонах України на базі закладів-партнерів.

У 2023 році припинив діяльність як заклад ФПО Відокремлений підрозділ «Коледж Луганської академії культури і мистецтв», залишившись у складі академії як структурний підрозділ з підготовки фахових молодших бакалаврів.

Таким чином, з 2023 року в області нараховується 16 закладів ФПО, 1 з них тимчасово припинив освітню діяльність (таблиця 54).

Таблиця 54. Кількість закладів ФПО та здобувачів освіти в них в 2015 – 2024 роках

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість закладів ФПО	17	17	17	17	17	17	17	17	16	16
Кількість здобувачів освіти в них, тис. осіб	6,7	6,6	6,3	6,4	6,5	6,8	6,2	3,8	3,1	3,8

Заклади ФПО до 2022 року здійснювали стабільний розвиток та зберігали контингент здобувачів відносно на одному рівні (з незначними коливаннями, спричиненими демографічною ситуацією та загальним зменшенням у певні роки кількості випускників шкіл). Різке скорочення контингенту спостерігається у 2022 та 2023 роках, що передусім зумовлено відсутністю регіонального та зменшенням державного замовлення у закладах ФПО, а також загальними втратами, спричиненими вимушеним переміщенням.

Вища освіта

Упродовж 2014-2022 років мережа закладів вищої освіти області (далі – ЗВО) зазнала істотних змін, зумовлених частковою втратою контингенту, відсутністю належної матеріально-технічної бази та кадрового складу, нездатністю витримати освітню конкуренцію з боку більш потужних багатогалузевих університетів. Це призвело до укрупнення ЗВО та відповідно поступового скорочення їх кількості.

У 2024 році після другого переміщення у зв'язку із повномасштабною агресією росії проти України освітню діяльність продовжили 5 закладів вищої освіти області (таблиця 55), з яких 2 – багатогалузеві національні університети у підпорядкуванні МОН, 2 – державні профільні ЗВО, підпорядковані іншим центральним органам державної влади, та 1 – обласної комунальної власності, який надає послуги у сфері післядипломної освіти та не має постійного контингенту здобувачів.

Таблиця 55. Кількість ЗВО та здобувачів освіти в них в 2015 – 2024 роках

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість ЗВО	8	8	8	7	7	6	6	6	5	5
Кількість здобувачів освіти в них, тис. осіб	15,2	14,7	14,8	15,3	15,6	14,8	13,8	12,1	12,7	11,9

Коливання кількості здобувачів зумовлені реорганізаційними процесами у сфері вищої освіти та втратою значної кількості студентів через збройну агресію рф та вимушене переміщення ЗВО. Станом на 01.07.2025 наявна інформація про руйнування або пошкодження 50 об'єктів ЗВО.

Найбільш актуальні проблеми:

- значні руйнування освітньої інфраструктури: було пошкоджено та/або зруйновано 328 об'єктів сфери освіти: 66 об'єктів дошкільної освіти; 212 об'єктів закладів загальної середньої, позашкільної та фахової передвищої освіти; 50 об'єктів закладів вищої освіти;

- відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні сфери освіти та науки області складають **2,749** млрд дол. США. Обсяг завданої шкоди по області оцінено в **1,243** млрд дол. США. Прямі збитки сягнули **217,8** млн дол. США;

- втрата матеріально-технічної бази закладів освіти;
- втрата значної частини кадрового потенціалу закладів освіти;
- втрата напрацьованих зв'язків ЗВО, ФПО та П(ПТ)О з роботодавцями Луганської області, неможливість проведення повноцінного аналізу регіонального ринку праці;
- небезпечні умови навчання та деструктивний вплив окупаційної влади на дітей, які перебувають на тимчасово окупованій території;
- надскладні умови праці внутрішньо переміщених освітян;
- відсутність кризових психологів, для надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу;
- відсутність відділів освіти, які здійснювали б свої повноваження на території України у Нижньотеплівській та Станично-Луганській громадах Щастинського району.

Заходи, вжиті для розв'язання проблем

Розпорядженням голови Луганської обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 02.05.2023 № 88 затверджено Стратегію відновлення та розвитку освіти Луганської області на 2023-2027 роки.

Документом визначено бачення, стратегічні та операційні цілі відновлення та розвитку освіти на період 2023-2027 років відповідно до пріоритизації проблем та антикризових заходів різних складників освіти, а також при формуванні враховано етапність деокупаційних процесів.

Наказом Департаменту освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації від 30.08.2023 № 37 затверджено дорожню карту щодо реалізації антикризових цілей і завдань Стратегії відновлення та розвитку освіти Луганської області на 2023-2027 роки на період дії воєнного стану до деокупації регіону.

Можливі шляхи вирішення проблем

Критично важливою для відновлення Луганської області є державна підтримка закладів вищої освіти регіону. Її необхідно розглядати як в контексті укріплення відносин з мешканцями Луганщини, котрі вимушено переїхали до інших регіонів України та до інших країн, так і в контексті налагодження зв'язку з українцями, котрі залишилися в тимчасовій окупації. Слід виключити навіть теоретичну імовірність під приводом оптимізації розгляд питань щодо приєднання університетів Луганщини до інших закладів (за умов виконання ними освітніх стандартів МОН та Національного агентства з якості вищої освіти України).

Виходячи з відкриття та акредитації ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава) низки освітніх програм аграрно-продовольчого та медичного профілів, є доцільним: з метою відродження в регіоні системної аграрної освіти, надати ЗВО державну підтримку (кампус ЛНУ, відбудований у Рубіжному із залученням гранту Європейського Союзу, потребуватиме певного відновлення, корпуси університету та гуртожитки в Старобільську пошкоджені внаслідок бойових

дій не зазнали); розглянути питання щодо приєднання до ЛНУ на період війни ДЗ «Луганський державний медичний університет» (м. Рівне) як самостійного відокремленого структурного підрозділу.

Стратегією відновлення та розвитку освіти Луганської області на 2023-2027 роки передбачено відновлення та розвиток освіти Луганщини залежно від результатів та строків деокупації регіону. Відтак, планування такого відновлення та розвитку можливе за двома складниками:

1) антикризові цілі на період дії воєнного стану до деокупації регіону (песимістичний сценарій);

2) антикризові цілі в умовах деокупованого регіону (реалістичний або оптимістичний сценарій).

Враховуючи особливості збройної агресії рф, що розпочалася у 2014 році та мала продовження внаслідок повномасштабної війни у 2022 році, відновлення та розвиток освіти в області відбуватиметься за двома траєкторіями відповідно до таких особливостей:

реінтеграція з посиленими заходами гуманітарного розвитку, що більш актуально для територій, тимчасово окупованих у 2014 році;

відбудова з посиленими інфраструктурними заходами, що більш актуально для територій, тимчасово окупованих у 2022 році.

6.2. Охорона здоров'я

У 2013 році мережа комунальних медичних закладів налічувала 275 лікувально-профілактичних закладів, у тому числі: 97 лікарняних закладів, 23 диспансери, 60 амбулаторно-поліклінічних закладів, 10 станцій швидкої медичної допомоги, 27 фельдшерсько-акушерських пунктів, 10 санаторіїв, 1 будинок дитини та інші. Медичну допомогу населенню області надавали 7595 лікарів, 19259 молодших спеціалістів з медичною освітою.

Первинна ланка була представлена 53 медичними закладами, у тому числі: 11 поліклінік, 2 амбулаторії, 40 центрів первинної медико санітарної допомоги, 146 фельдшерських пунктів та інші.

У Луганській області залишається найменша кількість підписаних декларацій серед областей України – 231,31 тисяч осіб.

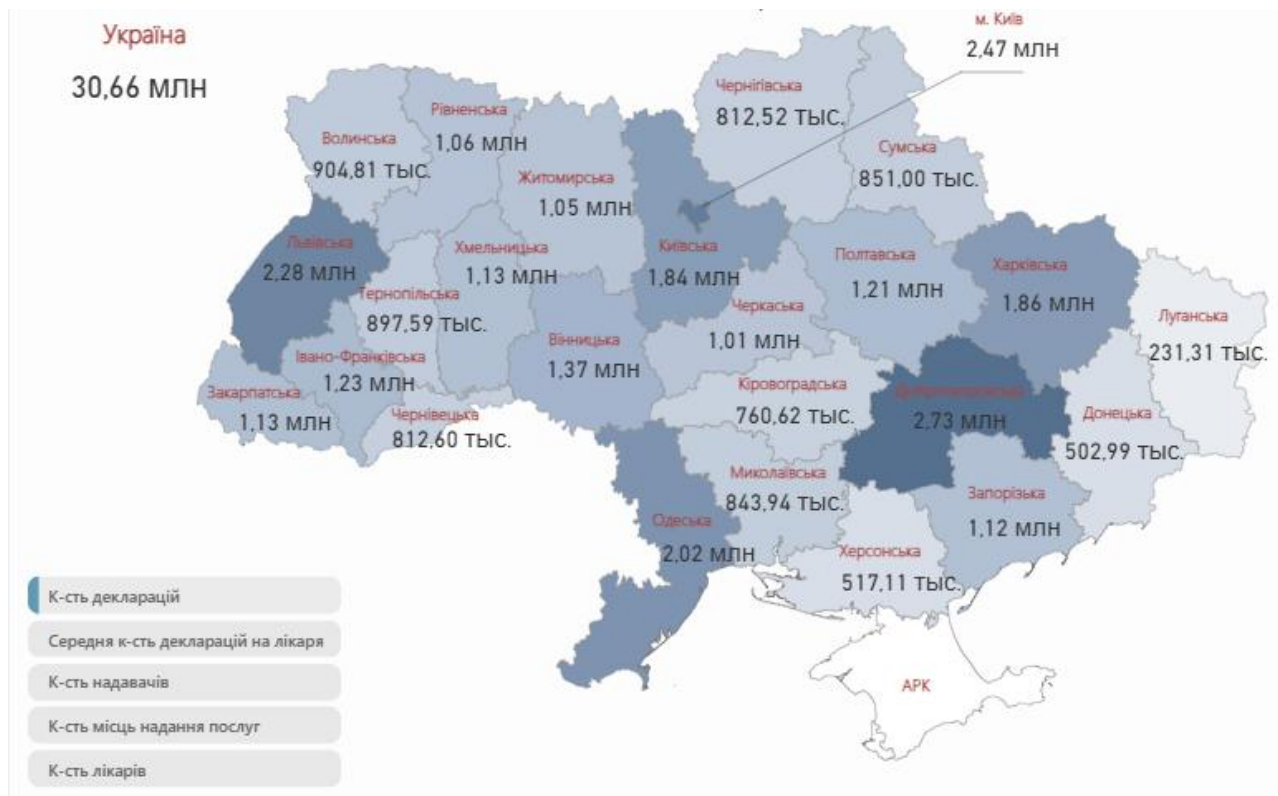

Рис 15. Розподіл кількості декларацій за областями, 17.09.2025¹³

Стаціонарну допомогу вторинного рівня населенню області надавали 101 заклад.

Третинний рівень медичної допомоги включав 67 обласних лікувальних закладів.

У 2014 році внаслідок збройного конфлікту та ведення активних бойових дій на території Луганської області, на якій органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, залишилися 11 з 14 міст обласного значення, у тому числі обласний центр – місто Луганськ, де були розташовані майже всі обласні лікувальні заклади, оснащені сучасним медичним обладнанням, які надавали населенню високоспеціалізовану медичну допомогу третинного рівня (обласна лікарня для дорослих, обласна дитяча лікарня, онкологічний та кардіологічний диспансери, центр профілактики та боротьби з ВІЛ/СНІД, тощо).

З 67 обласних лікувальних закладів, які функціонували на початок 2014 року в області після захоплення частини її території, в адміністративно-територіальних одиницях, що входять до складу території підконтрольній українській владі, залишилося лише 9, які мали змогу надавати стаціонарну медичну допомогу лише окремим категоріям хворих в галузі психіатрії, фтизіатрії, фізіотерапії, дерматології та венерології.

¹³ За даними НСЗУ <https://edata.e-health.gov.ua/e-data/dashboard/declar-stats>

Отже, система надання високоспеціалізованої медичної допомоги населенню в області таким чином практично перестала існувати.

Впродовж 2014-2022 років було проведено оптимізацію медичної галузі і відбулись зміни в кількості закладів охорони здоров'я. З 2015 року – за рахунок перереєстрації обласних лікувально-профілактичних закладів (далі – ЛПЗ) з міста Луганськ у міста Сіверськодонецьк, Лисичанськ та Рубіжне. У 2016 році проведено реорганізацію мережі ЛПЗ в Попаснянському районі шляхом приєднання до центральної районної лікарні трьох малих міських лікарень.

У 2018-2020 продовжилося реформування системи охорони здоров'я.

Станом на 24.02.2022 року первинна медична допомога населенню області надавалася 19 комунальними некомерційними підприємствами (далі – КНП), у тому числі: 4 міських та 12 районних центрів первинної медико-санітарної допомоги; 3 комунальних некомерційних підприємства первинної ланки новоутворених громад – «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Чмирівської сільської ради, Нижньо-Дуванська амбулаторія ЗПСМ та Красноріченська амбулаторія ЗПСМ та у статусі юридичних осіб, до складу яких входять: 10 центральних амбулаторій (тип «Ц»), 23 амбулаторії групової практики (тип «АГ»), 67 амбулаторій монопрактики (тип «АМ»), 49 пунктів здоров'я, 154 фельдшерських та фельдшерсько-акушерських пунктів.

За даними НСЗУ на 17.09.2025 рік залишилося 27 місць надання ПМД 215 лікарями ПМД, з яких 7,5% – педіатри, 21,3% – терапевти, 69,2% – сімейні лікарі. Діючих декларацій із лікарями ПМД – 231309.

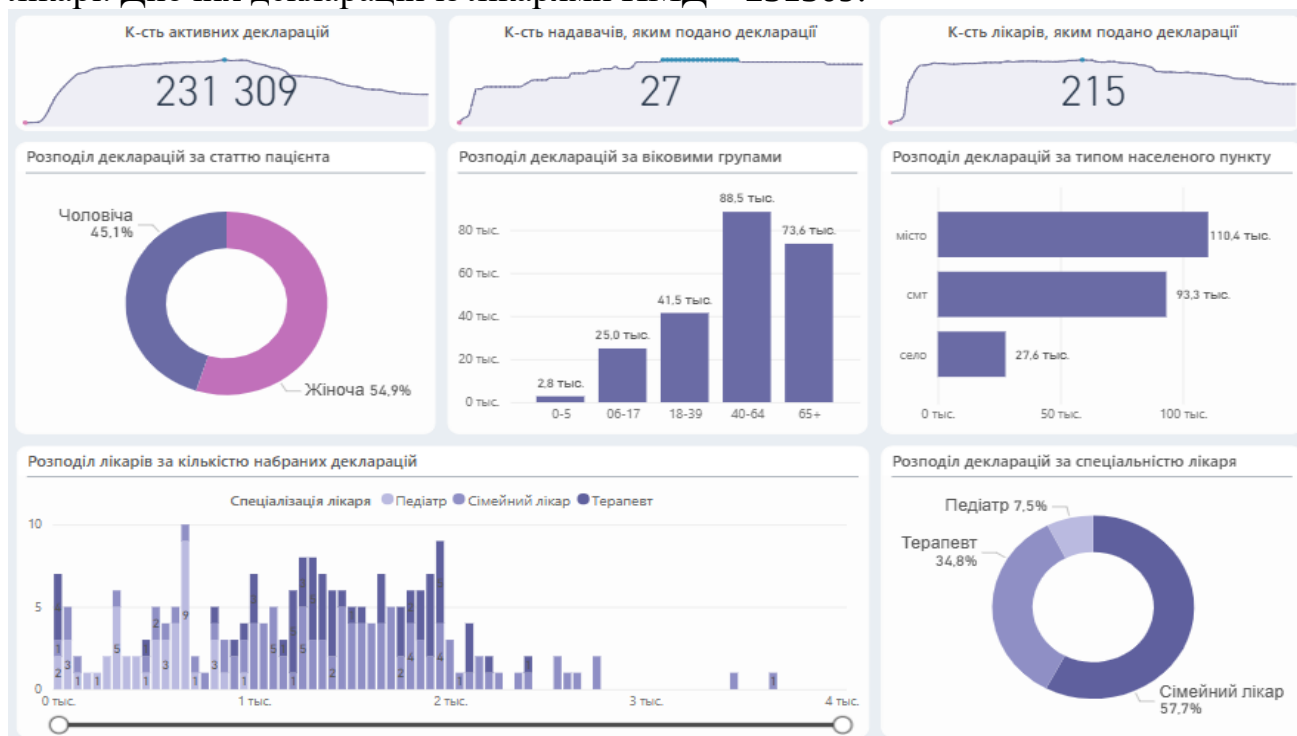

Рис 16. Статистика поданих декларацій про вибір лікаря первинної медичної допомоги, 17.09.2025

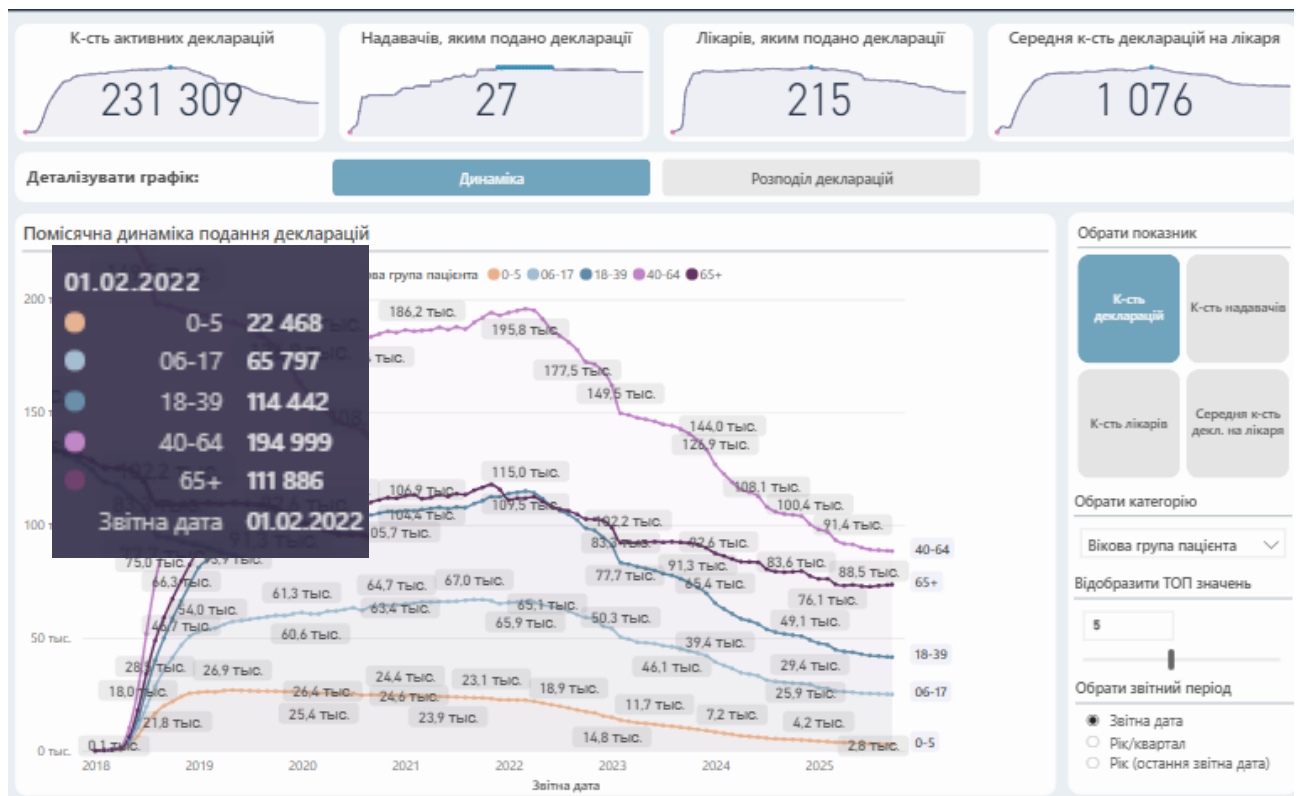

Рис 17. Динаміка поданих декларацій за даними НСЗУ

Динаміка поданих декларацій за даними НСЗУ вказує на стрімке падіння кількості з початку повномасштабного вторгнення 2022 року з 01.02.2022 року (509592) до 17.09.2025 (231309)

Завершилося формування оновленої мережі надавачів вторинної медичної допомоги. 19 лікувально-профілактичних закладів, що надають вторинну медичну допомогу, перетворено у комунальні некомерційні підприємства та зареєстровані в електронній системі охорони здоров'я.

У 2020 році кількість закладів охорони здоров'я обласної комунальної власності було оптимізовано. Частина обласних закладів припинила свою діяльність шляхом приєднання до більш крупних. Так, КНП Луганської обласної ради «Луганський обласний медичний центр соціально небезпечних інфекційних хвороб» об'єднало 6 юридичних осіб з надання медичної допомоги для лікування важких захворювань (ВІЛ, СНІД та туберкульоз), КНП ЛОР «Луганський регіональний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» – 4 юридичні особи та централізував роботу з надання екстреної медичної допомоги.

КНП ЛОР «Луганський обласний кардіологічний диспансер» увійшов до складу КНП ЛОР «Луганська обласна клінічна лікарня».

Для 8 закладів охорони здоров'я обласного підпорядкування не був передбачений перехід до статусу комунальних некомерційних підприємств: 3 медичних коледжі, Сєвєродонецька станція переливання крові, Луганський обласний будинок № 2, КУ «Луганська обласна база спеціального медичного призначення», Луганський комунальний заклад «Обласний центр медико-

соціальної експертизи» та Луганське обласне бюро судової медичної експертизи.

Здійснювалося реформування системи екстреної медичної допомоги області. КНП ЛОР «Луганський регіональний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» об'єднав зусилля усіх регіональних станцій швидкої медичної допомоги по наданню невідкладної медичної допомоги.

До початку повномасштабного вторгнення система охорони здоров'я Луганщини складалась з 57 лікувально-профілактичних закладів: 20 закладів первинної ланки (центрів первинної медико-санітарної допомоги та амбулаторій у статусі окремих юридичних осіб), 18 закладів, що надавали вторинну медичну допомогу та 19 закладів обласного підпорядкування. Внаслідок повномасштабного вторгнення усі 57 закладів втратили місця своєї постійної дислокації та матеріально-технічну базу. За наявною станом на 01.07.2025 інформацією пошкоджено або знищено 235 будівель закладів охорони здоров'я.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери охорони здоров'я області складають **1,040** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **194,4** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **1,089** млрд дол. США.

Починаючи з 01.04.2022 на територіях областей, що підконтрольні владі України, відновлено роботу 51 закладу, з них: 18 закладів первинної ланки, 15 вторинної ланки та 18 закладів обласного підпорядкування.

Протягом 2024 року призупинили свою діяльність 4 заклади: КНП «Новопсковський центр первинної медико санітарної допомоги», КНП ««Міловська центральна районна лікарня», Луганський комунальний заклад «Обласний центр медико-соціальної експертизи», Луганське обласне бюро судово-медичної експертизи. У 2025 році – 7 закладів: КНП «Коломийчеський центр первинної медіко-санітарної допомоги», КП «Міловський районний центр первинної медико-санітарної допомоги Міловської селищної ради», КНП «Білокуракинський центр первинної медико-санітарної допомоги», КНП «Центр первинної медико-санітарної допомоги Станично-Луганської селищної територіальної громади», КНП «Білокуракинська багатoproфільна лікарня», КНП «Щастинська міська лікарня» Щастинської міської військово-цивільної адміністрації Щастинського району Луганської області, КНП «Міська стоматологічна поліклініка» Северодонецької міської ради. Луганський обласний будинок дитини № 2 припинено в результаті реорганізації(приєднання) до КНП ЛОР «Луганська обласна дитяча клінічна лікарня».

Багато медичних працівників виїхали з постраждалих внаслідок повномасштабного вторгнення територій за кордон, що додатково знизило доступність медичних послуг. Медичні заклади всіх рівнів зіштовхуються з

нестачею медичного обладнання, що впливає на здатність надавати життєво необхідні медичні послуги.

Для населення, яке має хронічні захворювання, відсутність або висока вартість медичних послуг та ліків приводять до надто пізнього звернення за медичною допомогою та погіршення стану здоров'я. Зокрема, це стосується хворих на діабет, рак, гіпертонію і серцево-судинні захворювання, що можуть призвести до інфаркту та інсульту, що впливає на більше половини людей старше 50 років.

Бойові дії негативно впливають на здатність людей відновлювати фізичні та душевні сили та перешкоджає їхньому одужанню, включаючи медичних працівників, що, в свою чергу, знижує якість та доступність необхідних послуг. Чим довше триватиме така ситуація, тим нижчою буде життєстійкість системи охорони здоров'я та населення, яке потребує її послуг, що неминуче призведе для послаблення здатності справлятися з додатковими загрозами.

Динаміка основних показників охорони здоров'я у Луганській області представлена у таблицях 56 – 58.

Таблиця 56. Заклади охорони здоров'я Луганської області

Періоди	Кількість лікарняних закладів, од	Кількість лікарняних ліжок		Кількість лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, од.	Планова ємність амбулаторно-поліклінічних закладів	
		всього, тис. од.	на 10 тис. населення		Кількість відвідувань за зміну, тис.	на 10 тис. населення
2013	126	21,2	94,7	558	49,3	220,7
2014 ¹	25	4,9	... ²	198	17,4	... ²
2015 ¹	30	7,2	... ²	209	18,5	... ²
2016 ¹	27	6,5	... ²	204	18,3	... ²
2017 ¹	27	6,5	... ²	207	18,4	... ²
2018 ¹	27	6,1	... ²	209	17,5	... ²
2019	27	5,5		209	18,1	
2020	27	4,8		209	17,8	
2021	26	4,7		176	17,1	
2022	20	3,2		99		
2023	20	0,1		106		
2024	20	0,1		106		

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

Таблиця 57. Забезпеченість медичними кадрами

Період	кількість лікарів усіх спеціальностей		кількість середнього медичного персоналу	
	всього ¹ , тис. осіб	на 10 тис. населення	всього, тис. осіб	на 10 тис. населення
2013	9,4	41,9	20,6	92,3
2014 ²	2,0	... ³	5,3	... ³
2015 ²	2,1	... ³	5,3	... ³
2016 ²	2,1	... ³	5,4	... ³
2017 ²	2,2	... ³	5,5	... ³
2018 ²	2,0	... ³	5,2	... ³
2019	2,0		5,0	
2020	1,9		4,5	
2021	1,8		4,4	
2022	1,3		2,8	
2023	1,2		2,5	
2024	1,0		1,9	

¹Без урахування зубних лікарів

²Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області

³ Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

Таблиця 58. Співставлення основних показників закладів охорони здоров'я Луганської області з вибраними областями України за 2023 рік

(за даними сайту Центру громадського здоров'я МОЗ України (http://medstat.gov.ua/ukr/statdov_r.html))

Показники	Області				
	Луганська	Донецька	Дніпропетровська	Запорізька	Харківська
1	2	3	4	5	6
Лікарняні заклади та їх ліжковий фонд					
Число закладів, одиниць	17	56	76	30	73
Число ліжок, одиниць	110	9651	22212	7159	1672073
Показники використання ліжкового фонду					

Середнє число днів зайнятості ліжка	120,96	117,49	282,74	219,53	256,38
Середнє перебування хворого на ліжку	4,62	9,49	9,23	8,87	9,61
Летальність	0,24	3,08	2,04	2,23	2,19
Чисельність лікарів основних спеціальностей					
Абсолютні дані, осіб	1172	3863	10560	4711	9070
Дані про середні медичні кадри					
Штатні посади середнього мед. персоналу, шт. од.	4020	12784,75	21703,25	8253,25	17584,75
Фізичні особи середнього мед. персоналу, осіб	2498	8376	17771	6316	13789
Госпіталізація в лікарняні заклади					
Число осіб, госпіталізованих в лікарняні заклади, тис.	2,88	94,42	682,53	179,76	443,43
Середня тривалість лікування серед усього населення					
Кількість виписаних хворих (абсолют. дані)	2870	89637	653114	169873	427430
Середня тривалість лікування	4,6	9,68	9,28	9,03	9,64

Найбільш актуальні проблеми:

- відсутність приміщень для релокованих медичних закладів області та недостатній рівень їх оснащеності необхідним обладнанням;
- зменшення кількості медичних працівників, які розпочали роботу в переміщених закладах, дефіцит лікарських кадрів;
- внаслідок бойових дій будівлі закладів охорони здоров'я зазнали руйнувань або пошкоджень, медичне обладнання залишилося на тимчасово окупованих територіях та із значним ступенем ймовірності також зазнало пошкоджень, вандалізму та пограбувань;
- відсутність системи надання високоспеціалізованої медичної допомоги населенню в області;

- втрата парку автомобілів швидкої медичної допомоги КНП ЛОР «Луганський обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф»;
- зменшення фінансування Національною службою здоров'я України медичних закладів, які перемістилися на підконтрольну територію України.

6.3. Соціальний захист

Соціальні та реабілітаційні послуги

Найбільш актуальні проблеми

Значні проблеми переживає мережа надавачів соціальних та реабілітаційних послуг. Діяльність більшості установ надавачів соціальних та реабілітаційних послуг було призупинено у 2022 році. Станом на 01.07.2025 наявна інформація про пошкодження або знищення 11 будівель соціального захисту.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери соціального захисту і засобів до існування області складають **25,9** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **17,3** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **1,6** млн дол. США.

Різко скоротилась мережа таких закладів та установ: центрів соціальних служб (3 проти 7 у 2021 році), територіальних центрів соціального обслуговування/надання соціальних послуг (3 проти 7 у 2021 році), центрів з надання соціальних послуг (7 проти 16 у 2021 році), центрів соціальної реабілітації (3 проти 6 у 2021 році).

В результаті на території області значно погіршилась ситуація з наданням якісних соціальних та реабілітаційних послуг – скорочення кількості об'єктів соціального захисту населення, часткова або повна втрата поточної та архівної інформації щодо діяльності служб і закладів. З другого півріччя 2022 року розпочалось відновлення їх роботи. На сьогодні відновлено роботу менше ніж 50 % установ надавачів послуг.

При цьому варто відзначити, що кількість осіб, які потребують таких послуг постійно збільшується (таблиця 59).

Таблиця 59. Порівняння потреби у соціальних послуг у Луганській області з відповідними показниками по роках

	Отримувачі соціальних послуг, відповідно до річного звіту			
	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025
Кількість осіб, які потребують соціальних	27629	9105	9826	18274

послуг, осіб				

Крім того, відновлені установи надають обмежений перелік послуг (від 5 до 8 типів послуг проти 15-18 у 2021 році). Діяльність окремих типів надавачів послуг фактично не відновлено (приклад: спеціалізовані служби надання допомоги особам постраждалим від насильства).

Таблиця 60. Порівняння кількості осіб, потенційних отримувачів соціальних послуг у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України, станом на 01.07.2024

Назва регіону	Кількість отримувачів послуг, осіб
Донецька область	11515
Запорізька область	6894
Луганська область	18698
Херсонська область	3687

При цьому станом на 01.01.2025 найбільш затребуваними соціальним послугами є:

- натуральна допомога (19118 осіб/сімей);
- соціальна профілактика (1526 осіб/сімей);
- інформування (11614 осіб/сімей);
- консультування (11206 осіб).

Спостерігається тенденція на збільшення запиту щодо отримання «доглядових послуг» станом:

- на 01.01.2023 – 30 осіб;
- на 01.01.2024 – 56 осіб;
- на 01.01.2025 – 104 особи.

Таблиця 61. Реєстр надавачів соціальних послуг Луганської області

№ п/п	Найменування надавача соціальної послуги	Адреса реєстрації надавача соціальних послуг	Назва послуги	Кількість адрес надання соціальних послуг	Кількість соціальних послуг	Кількість отримувачів соціальних послуг
1	Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Щастинської міської військової адміністрації Щастинського району Луганської області»	Луганська обл., Щастинський район, смт Петропавлівка, площа Петропавлівська 1, корп., кв. 1	Натуральна допомога, Соціальна адаптація, Соціальна профілактика, Консультування, Інформування	2	5	640

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

2	Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Нижньодуванської селищної ради Сватівського району Луганської області»	Луганська обл., Сватівський район, смт Нижня Дуванка, вулиця Каштанова 79, корп. , кв. 79	Натуральна допомога, Догляд вдома, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація	1	12	0
3	Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Шульгинської сільської ради Старобільського району Луганської області»	Луганська обл., Старобільський район, с. Шульгинка, вулиця Театральна 1Д, корп. , кв. 1Д	Натуральна допомога, Догляд вдома, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація	1	12	0
4	Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг» Гірської міської територіальної громади» Сіверськодонецького району Луганської області	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Золоте, Сонячний квартал 8-а	Інформування, Консультації, Посередництво, Представництво інтересів, Надання притулку	2	5	81
5	Старобільський обласний психоневрологічний інтернат	Луганська обл., Старобільський район, с. Лиман, вулиця Заводська 2а	Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальним и та психічними порушеннями, Паліативний догляд	1	11	0
6	Луганська обласна організація Товариства Червоного Хреста України	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Сіверськодонецьк, про- спект Центральний 17	Натуральна допомога, Паліативний догляд, Денний догляд, Догляд вдома, Соціальний супровід сімей / осіб	1	11	0
7	Луганський обласний центр соціально- психологічної допомоги	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Сіверськодонецьк, Гва- рдійський 30	Інформування, Консультації, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Представництво інтересів, Екстрене (кризове) втручання, Соціальний супровід сімей / осіб, Консультативни й кризовий телефон	1	8	624

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

8	Комунальна установа "Центр надання соціальних послуг" Марківської селищної ради Марківського району Луганської області	Луганська обл., Старобільський район, с. Марківка, провулок Південний 2	Натуральна допомога, Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю, Соціально-психологічна підтримка	1	15	0
9	Благодійний фонд "Милосердя-Луганськ"	Луганська обл., Старобільський район, м. Старобільськ, Гаршина 8	Натуральна допомога, Денний догляд дітей з інвалідністю, Догляд вдома	1	3	0
10	Лисичанський міський центр зайнятості	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Лисичанськ, проспект Перемоги 177	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	0	7	0
11	Рубіжанський міський центр зайнятості	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Рубіжне, вулиця Будівельників 34	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
12	Сєверодонецький міський центр зайнятості	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Сіверськодонецьк, вулиця Гагаріна 116	Соціальний супровід при працевлаштуванні та на робочому місці, Консультування, Інформування	1	3	0
13	Марківський районний центр зайнятості	Луганська обл., Старобільський район, с. Марківка, провулок Південний 13	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
14	Білокуракинський районний центр зайнятості	Луганська обл., Сватівський район, смт Білокуракине, вулиця Центральна 84	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

15	Кремінський районний центр зайнятості	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Кремінна, площа Красна 6Б	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
16	Міловський районний центр зайнятості	Луганська обл., Старобільський район, с. Мілове, вулиця Козацька 6А	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
17	Новоайдарський районний центр зайнятості	Луганська обл., Щастинський район, смт Новоайдар, провулок Незалежності 4	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
18	Новопсковський районний центр зайнятості	Луганська обл., Старобільський район, с. Айдар, вулиця Шкільна 3	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
19	Попаснянський районний центр зайнятості	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Попасна, вулиця Базарна 2	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
20	Сватівський районний центр зайнятості	Луганська обл., Сватівський район, м. Сватове, вулиця Слобожанська 5	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
21	Станично-Луганський районний центр зайнятості	Луганська обл., Щастинський район, смт Станиця Луганська, вулиця Дубравна 35	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

22	Старобільський районний центр зайнятості	Луганська обл., Старобільський район, м. Старобільськ, квартал Ватутіна 68	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
23	Троїцький районний центр зайнятості	Луганська обл., Сватівський район, смт Троїцьке, вулиця Гагаріна 2А	Персональний асистент, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Соціальний супровід	1	7	0
24	Теплівський обласний психоневрологічний інтернат	Луганська обл., Щастинський район, с. Тепле, вулиця Миру 4а	Паліативний догляд, Догляд стаціонарний, Соціальна адаптація, Транзитне підтримане проживання	1	6	0
25	Сватівський обласний будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів	Луганська обл., Сватівський район, м. Сватове, вулиця Грушевського 1	Догляд стаціонарний, Соціальна адаптація, Транзитне підтримане проживання / учбова соціальна квартира	1	6	0
26	Троїцький обласний будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів	Луганська обл., Сватівський район, смт Троїцьке, Світанкова 1	Паліативний догляд, Догляд стаціонарний, Транзитне підтримане проживання / учбова соціальна квартира	0	5	0
27	КЗ "Попаснянський обласний психоневрологічний інтернат"	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Попасна, вулиця Польова 2	Соціальна адаптація, Підтримане проживання, Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальним і та психічними порушеннями, Паліативний догляд, Догляд	1	7	89
28	Новоастраханський обласний психоневрологічний інтернат	Луганська обл., Сіверськодонецький район, с. Гузіївка, вулиця Шкільна 27	Паліативний догляд, Догляд стаціонарний, Соціальна адаптація	1	3	0

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

29	Дмитрівський обласний психоневрологічний інтернат	Луганська обл., Щастинський район, с. Дмитрівка, вулиця Центральна 32 А	Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями, Соціально-психологічна реабілітація	1	11	0
30	Білокуракинський обласний будинок-інтернат для громадян похилого віку та інвалідів	Луганська обл., Сватівський район, смт Білокуракине, вулиця Підгірна 342	Транспортні послуги, Фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату	1	9	0
31	Ринкова Ірина Іванівна	Луганська обл., Старобільський район, с. Євсуг, вулиця Широка 217	Догляд стаціонарний, Консультування	1	2	0
32	Станично-Луганський Благодійний Фонд "Надія" гуртожиток для людей похилого віку	Луганська обл., Щастинський район, с. Валуйське, вулиця Ювілейна 2а	Догляд стаціонарний, Надання притулку, Представництво інтересів, Посередництво, Консультування	1	5	0
33	Комунальна установа "Старобільський міський центр соціальних служб"	Луганська обл., Старобільський район, м. Старобільськ, вулиця Центральна 35	Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Екстрене (кризове) втручання, Соціальний супровід	1	11	0
34	Міловський районний центр соціальних служб	Луганська обл., Старобільський район, с. Мілове, вулиця Миру 39	Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Екстрене (кризове) втручання, Соціальний супровід	1	11	0
35	Комунальна установа "Центр надання соціальних послуг" Кременської міської ради	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Кременна, площа Красна 2	Натуральна допомога, Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю, Соціально-психологічна підтримка	1	16	0

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

36	Центр соціальних служб Біловодської селищної ради	Луганська обл., Старобільський район, с. Біловодськ, вулиця Центральна 103	Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація, Екстрене (кризове) втручання, Соціальний супровід	1	11	0
37	СІВЕРСЬКОДОНЕЦЬКИЙ МІСЬКИЙ ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Сіверськодонецьк, б-р НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ М. СІВЕРСЬКОДОНЕ ЦБК 32-А	Інформування, Консультування, Представництво інтересів, Надання притулку, Соціальна профілактика, Соціальна адаптація	3	12	133
38	Комунальний заклад "Лисичанський міський центр соціальних служб"	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Лисичанськ, вулиця Севєродонецька 62	Екстрене (кризове) втручання, Представництво інтересів, Консультування, Інформування, Натуральна допомога	1	5	769
39	Комунальна установа "Центр з надання соціальних послуг" Троїцької селищної ради Троїцького району Луганської області	Луганська обл., Сватівський район, смт Троїцьке, Центральна 69	Транспортні послуги, Натуральна допомога, Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю	1	22	0
40	"КЗ «Центр надання соціальних послуг» Попаснянської міської військово-цивільної адміністрації"	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Попасна, вулиця Герцена 3	Інформування, Консультування, Натуральна допомога, Соціальна профілактика, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Соціальна адаптація	3	13	3800
41	Комунальна установа "Центр надання соціальних послуг Новопсковської селищної ради"	Луганська обл., Старобільський район, с. Айдар, вулиця Айдарська 13-В	Інформування, Консультування, Надання притулку, Екстрене (кризове) втручання, Натуральна допомога	2	5	273

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

42	Комунальна установа "Центр надання соціальних послуг Лозно-Олександрівської селищної ради"	Луганська обл., Сватівський район, смт Лозно-Олександрівка, Центральна 1	Догляд вдома, Консультування, Інформування	1	3	0
43	Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Красноріченської селищної ради»	Луганська обл., Сватівський район, смт Красноріченське, вул. Центральна 20	Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю, Соціально-психологічна реабілітація	1	16	0
44	Комунальна установа "Центр надання соціальних послуг" Білокуракинської селищної територіальної громади	Луганська обл., Сватівський район, смт Білокуракине, вул. О. Рудяшка 2Б	Консультування, Інформування, Соціальна профілактика, Натуральна допомога	1	4	526
45	Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг» Станично-Луганської селищної територіальної громади	Луганська обл., Щастинський район, смт Станиця Луганська, Дубравна 35	Транспортні послуги, Натуральна допомога, Догляд вдома, Соціальна адаптація	1	7	0
46	Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Біловодської селищної ради Луганської області	Луганська обл., Старобільський район, с. Біловодськ, вул. КОЗЮМЕНСЬКОГО (СМТ БІЛОВОДСЬК) 15А	Інформування, Консультування, Соціальна адаптація, Соціальна інтеграція та реінтеграція, Транспортні послуги, Натуральна допомога	1	7	976
47	Сватівський міський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)	Луганська обл., Сватівський район, м. Сватове, вул. Слобожанська 1-б, корп. , кв. 1	Натуральна допомога, Соціально-психологічна реабілітація, Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальною відсталістю	1	16	0
48	Комунальний заклад "Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Білолуцької селищної ради	Луганська обл., Старобільський район, смт Білолуцьк, вулиця Чернишової 1 А	Транспортні послуги, Натуральна допомога, Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю	1	14	0

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

49	Комунальна установа "Старобільський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)" Старобільської міської ради Луганської області	Луганська обл., Старобільський район, м. Старобільськ, Слобожанська 21А	Натуральна допомога, Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю, Соціально-психологічна підтримка	1	10	0
50	Лисичанський територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Лисичанськ, вулиця Малиновського 22Б	Натуральна допомога, Представництво інтересів, Консультування, Інформування, Догляд вдома	2	5	598
51	Рубіжанський Центр надання соціальних послуг Рубіжанської міської ради Луганської області	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Рубіжне, вулиця Будівельників 25	Інформування, Консультування, Представництво інтересів, Натуральна допомога	1	4	3567
52	Комунальна установа "Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Міловської селищної ради Луганської області"	Луганська обл., Старобільський район, с. Мілове, вулиця Миру 43, корп. , кв. 9	Натуральна допомога, Догляд вдома, Соціальна адаптація, Консультування	1	4	0
53	Комунальна установа "Новоайдарський центр надання соціальних послуг" Новоайдарської селищної ради Луганської області	Луганська обл., Щастинський район, смт Новоайдар, вулиця Банківська 31	Натуральна допомога, Соціальна адаптація, Консультування, Інформування	4	4	268
54	Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Сєверодонецької міської ради	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Сіверськодонецьк, вул. Новікова 15-Б	Транспортні послуги, Натуральна допомога, Догляд вдома, Соціальна адаптація, Представництво інтересів, Інформування, Консультування, Соціальна профілактика	3	7	992
55	Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Чмирівської сільської військової адміністрації Старобільського району Луганської області»	Луганська обл., Старобільський район, с. Чмирівка, вул. Повітрянофлотська (с.Чмирівка) 52А	Інформування, Консультування, Соціальна профілактика, Соціальна адаптація, Натуральна допомога	1	5	454

56	Луганський обласний Центр зайнятості	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Сіверськодонецьк, Гагаріна 116	Інформування, Консультування, Соціальний супровід при працевлаштуванні та на робочому місці	1	3	0
57	Комунальна установа "Кремінський міський центр надання соціальних послуг та комплексної реабілітації "Добро"	Луганська обл., Сіверськодонецький район, м. Кремінна, пл. Кооперативна (м.Кремінна) 20	Інформування, Консультування, Консультативний кризовий телефон, Представництво інтересів, Соціальна допомога	1	9	9792

За даними міністерства соціальної політики в реєстрі надавачів соціальних послуг знаходиться 57 надавачів соціальних послуг.

Можливі шляхи вирішення проблем

Подальший розвиток соціальних та реабілітаційних послуг у повному обсязі можливий після деокупації та повного відновлення роботи закладів та установ надавачів таких послуг.

За оптимістичного або реалістичного сценарію після деокупації території області стратегічним для області має стати і відновлення та розбудова інфраструктури інституцій, які практично були зруйновані в результаті тимчасової окупації територій області включно із обласним центром Луганськом, а особливо – спеціалізованої допомоги системи надання соціальних послуг.

Більшість вузькоспеціалізованих закладів обласного підпорядкування залишилися на території, непідконтрольній Україні, і окремі соціальні групи населення втратили можливості отримання високоспеціалізованих послуг та гарантованої державою підтримки, а саме: діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, та діти, які опинились у складних життєвих обставинах; діти/особи з інвалідністю; ВІЛ-інфіковані; особи, які потребують паліативної допомоги; особи похилого віку; потерпілі від насильства, у т. ч. гендерно зумовленого, сексуальне насильство пов'язане з конфліктом (СНПК).

Для забезпечення населення повним сектором соціальних послуг, реабілітації, особливо підтриманого проживання та догляду необхідно відновити діяльність раніше діючих центрів та створити нові комплексні заклади, які надавали б соціальні послуги соціальним групам з урахуванням профілактичної роботи та можливості повної соціальної адаптації та реінтеграції у суспільство.

Служба у справах дітей

За останніми статистичними даними, наданими Головним управлінням статистики в Луганській області, станом на 01.01.2021 року на території, підконтрольній Україні, проживало 97 008 дітей.

Станом на 01.01.2025 за даними, наданими Департаментом соціального захисту населення облдержадміністрації, на обліку внутрішньо переміщених осіб, які проживають на території інших областей, перебуває 40973 дитини. Більшість дитячого населення залишилась на тимчасово окупованій території області.

Воєнні дії та тимчасова окупація території Луганської області вагомо вплинули і на облік дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та влаштування вказаної категорії дітей до сімейних форм виховання.

За даними Служби у справах дітей облдержадміністрації на первинному обліку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до повномасштабного вторгнення збройних формувань російської федерації на територію України перебувало 1432 дитини. З них 992 дитини були влаштовані у 803 сім'ї опікунів/піклувальників. Функціонувало 29 дитячих будинків сімейного типу, в яких виховувалось 218 дітей (осіб) вихованців та 73 прийомних сім'ї, в яких виховувалось 130 прийомних дітей.

Станом на 01.01.2025 кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають на первинному обліку в службах у справах дітей міських, сільських, селищних військових адміністрацій тимчасово окупованих територій з 24.02.2022, становить 992 дитини.

Також в області функціонує 21 дитячий будинок сімейного типу, в яких виховується 143 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, з них 10 дитячих будинків сімейного типу перемістились на підконтрольну Україні територію, 2 – виїхали за межі України, 9 – залишились на тимчасово окупованій території області. Також функціонує 56 прийомних сімей, в яких виховується 100 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, з них 15 прийомних сімей перемістились на підконтрольну Україні територію, 3 – виїхали за межі України до завершення воєнних дій на території області, 36 – перебувають на тимчасово окупованій території України, 2 сім'ї – виїхали на територію російської федерації.

Найпоширенішою формою влаштування дітей зазначеної категорії в області є опіка, піклування. Під опікою, піклуванням перебуває 686 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

З 2020 року на території області було запроваджено надання послуги патронату над дитиною – тимчасовий догляд, виховання і реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя. Це послуга в громадах, завдяки якій діти залишаються в сімейному середовищі навіть тоді, коли батьки з тих чи інших причин тимчасово не можуть про них піклуватися.

До повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України в області функціонувало 10 сімей патронатного вихователя, на вихованні в яких перебувало 17 дітей. У зв'язку з тимчасовою окупацією території області патронатні сім'ї припинили надавати послуги патронату у зв'язку з тим, що патронатні вихователі залишились мешкати на тимчасово окупованій території. Діти в цих сім'ях на вихованні не перебувають.

Найбільш актуальні проблеми

Через збройну агресію російської федерації проти України, тимчасову окупацію майже всієї території області сьогодні неможливо здійснювати вчасне виявлення та взяття на облік дітей, які залишилися без батьківського піклування, проводити роботу з батьками дитини щодо відновлення їх здатності забезпечувати їй належний догляд і виховання, надавати послуги сім'ї, яка опинилась у складних життєвих обставинах, за місцем проживання на території Луганської області.

Крім того у зв'язку з тимчасовою окупацією території області неможливо створювати нові прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу та є проблематичним здійснення соціального супроводу таких сімей. Відновлення в повному обсязі функцій створення, поповнення дітьми прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу, організація їх супроводу можливі після деокупації території області.

Заходи, вжиті для розв'язання визначених проблем

Службою у справах дітей облдержадміністрації, службами у справах дітей районних, міських, сільських, селищних військових адміністрацій постійно проводиться моніторинг щодо з'ясування інформації про дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються в прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, в сім'ях опікунів/піклувальників, які залишилися на територіях, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та які тимчасово переміщені (евакуйовані) на безпечну територію України або за кордон.

Постійно ведеться взаємодія з Головним управлінням Національної поліції в Луганській області щодо встановлення місцеперебування дітей, із законними представниками яких відсутній зв'язок.

6.4. Сфера культури

Заклади культури та мистецтв

Наприкінці 2013 року сфера культури Луганської області мала потужну розгалужену мережу, яка налічувала 1245 закладів культури і мистецтва системи Міністерства культури України, серед яких: 570 державних публічних бібліотек (включаючи філії), 529 клубних установ, 5 театрів, 34 музеї (з яких 10 на правах відділів), 78 шкіл естетичного виховання (19 музичних, 6 художніх, 53 школи мистецтв), 10 парків культури і відпочинку, 11 демонстраторів фільмів, філармонія, будинок творчої інтелігенції, 2 методичні центри, палац культури, 2 вищі навчальні заклади, цирк.

У 2014 році, внаслідок часткової окупації територій області та обласного центру російською федерацією, на територіях контрольованих українською владою залишились 695 закладів культури і мистецтв, що становило 55,8 % від загальної кількості 2013 року, зокрема: 338 державних публічних бібліотек, 310 клубних установ, 2 театри, 14 музеїв (включаючи відділи), 27 шкіл естетичного виховання, 3 парки та вищий навчальний заклад культури.

Особливо критичною була ситуація з обласними установами: з 16 закладів та їх 4 відділів/філій на підконтрольній українській владі території області перебувало лише 2 обласні заклади та 1 відділ.

Впродовж 2015-2016 років вдалось покращити ситуацію та перемістити з м. Луганська 6 обласних закладів культури.

Після завершення адміністративно-територіальної реформи мережу закладів культури області було реорганізовано відповідно до нових утворених громад та районів. Наприкінці 2021 року вона склала 649 закладів, з яких 640 перебували у сфері управління органів місцевого самоврядування, а 8 закладів та 1 відділ музею – під управлінням облдержадміністрації. Кількісний склад базової мережі закладів культури у розрізі територіальних громад області станом на 01.01.2022 року наведений у таблиці 60.

У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення рф в Україну, фактично всі заклади культури, разом з більшістю наявних матеріальних ресурсів (бібліотечні та музейні фонди, музичні інструменти, звукове та освітлювальне обладнання, сценічні костюми, декорації, комп'ютерна техніка, меблі тощо), опинилися на окупованих територіях області.

Будівлі та приміщення закладів культури зазнали різного роду руйнувань та пошкоджень. На цей час, з відкритих джерел відомо про пошкодження понад 200 закладів культури області (встановлення точної кількості неможливо через окупацію територій області).

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні сфери культури та туризму області складають 692,5 млн дол. США. Обсяг завданої шкоди по області оцінено в 284 млн дол. США. Прямі збитки сягнули 83 млн дол. США.

Значна частина працівників сфери культури була вимушена змінити місце проживання, виїхавши з районів проведення активних бойових дій і тимчасово окупованих територій до більш безпечних регіонів України та за кордон.

Таблиця 62. Кількісний склад мережі закладів культури

№ з/п	Назва військової адміністрації (ВА)	Загальна кількість закладів культури , од.	з них за типами закладів, од.:						
			клубні	бібліотечні	мистец. освіти	музеї	кінотеатри	парки	галереї
Сватівський район									
1	Сватівська міська ВА	29	14	13	1	1	-	-	-
2	Троїцька селищна ВА	47	25	20	1	1	-	-	-
3	Білокуракинська селищна ВА	42	22	18	1	1	-	-	-
4	Красноріченська селищна ВА	16	6	9	1	-	-	-	-
5	Коломийчеська сільська ВА	12	6	6	-	-	-	-	-
6	Нижньодуванська селищна ВА	15	9	6	-	-	-	-	-
7	Лозно-Олександрівська селищна ВА	16	8	8	-	-	-	-	-
	Всього по району:	177	90	80	4	3	0	0	0
Сіверськодонецький район									
1	Сіверськодонецька міська ВА	21	6	10	4	-	-	-	1
2	Лисичанська міська ВА	37	11	15	6	4	1	-	-
3	Попаснянська міська ВА	15	6	7	1	1	-	-	-
4	Гірська міська ВА	15	6	6	3	-	-	-	-
5	Кремінська міська ВА	19	7	9	2	1	-	-	-
6	Рубіжанська міська ВА	19	8	9	1	1	-	-	-
	Всього по району:	126	44	56	17	7	1	0	1
Старобільський район									
1	Старобільська міська ВА	28	12	14	1	-	-	1	-
2	Біловодська селищна ВА	46	24	19	1	1	-	1	-
3	Білолуцька селищна ВА	20	10	9	1	-	-	-	-
4	Марківська селищна ВА	37	20	15	1	1	-	-	-
5	Міловська селищна ВА	33	15	16	1	1	-	-	-
6	Новопсковська селищна ВА	38	17	18	1	2	-	-	-
7	Чмирівська сільська ВА	14	7	6	1	0	-	-	-
8	Шульгинська сільська ВА	13	7	5	1	-	-	-	-
	Всього по району:	229	112	102	8	5	0	2	0
Щастинський район									
1	Щастинська міська	17	6	9	1	1	-	-	-

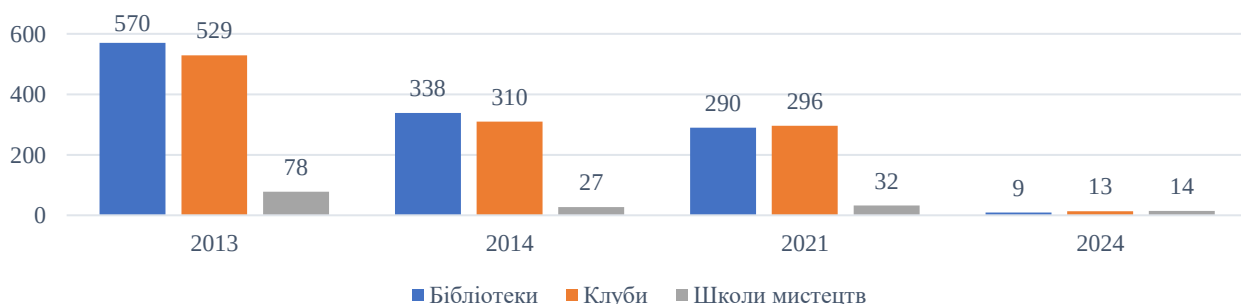
	ВА								
2	Новоайдарська селищна ВА	37	17	17	1	2	-	-	-
3	Станично-Луганська селищна ВА	18	7	10	1	-	-	-	-
4	Нижньотеплівська сільська ВА	18	9	8	-	1	-	-	-
5	Широківська сільська ВА	18	11	7	-	-	-	-	-
	Всього по району:	108	50	51	3	4	0	0	0
	ВСЬОГО:	640	296	289	32	19	1	2	1

Впродовж 2022–2024 років до більш безпечних регіонів України було переміщено 49 закладів культури (7,4 % від загальної кількості на кінець 2021 року), з них:

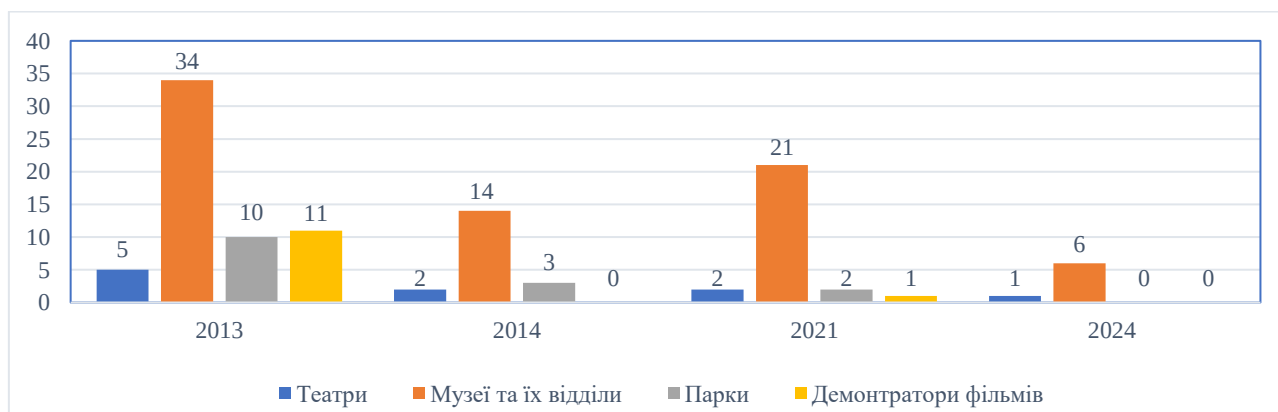
7 обласних закладів культури (театр, філармонія, фаховий коледж культури і мистецтв, музей, бібліотека, 2 методичні центри);

42 заклади культури та мистецтв територіальних громад області (9 бібліотек, 14 клубів, 14 мистецьких шкіл, 5 музеїв).

На цей час у зазначених закладах продовжують свою роботу 322 (12,9 %) працівники. У 2021 році в закладах культури області працювало понад 2500 фахівців. На діаграмах 47-48 наведена динаміка кількості закладів культури області.

Діаграма 46. Динаміка кількості бібліотек, клубів та шкіл мистецтв

Діаграма 47. Динаміка кількості театрів, музеїв, парків та демонстраторів фільмів

Разом зі зменшенням кількості закладів культури області суттєво скоротився і обсяг видатків на сферу культури області. Так, у порівнянні з 2021 роком, фінансування культури та мистецтва в 2022 році зменшилося на 61,8 %. Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво Луганської області (у розрізі закладів) у 2022 році у порівнянні з іншими областями України (у млн. грн) представлені у таблиці 63.

Таблиця 63. Видатки на діяльність закладів культури по регіонах України у 2022 році

№ з/п	Область	Загальна сума видатків (млн. грн)	Театри	Концертні організації, художні колективи	Кінематограф	Бібліотеки, музеї, виставки	Клубні заклади	Інші заходи та заклади культури і мистецтв
1.	Донецька	331,1	11,6	3,9	4,2	97,4	151,1	60,4
2.	Запорізька	547,65	110,48	50,51	4,1	152,39	146,7	83,4
3.	Луганська	131,14	14,76	15,09	0	39,23	51,2	11,86
4.	Миколаївська	400,8	74,2	10,1	0	136,2	134,8	45,6
5.	Харківська	839,19	84,57	51,25	0	224,6	247,88	230,86
6.	Херсонська	265,99	45,9	5,39	0,84	96,88	98,75	18,2

Фактичні видатки на культуру та мистецтво Луганської області з державного та місцевих бюджетів у 2020-2022 роках, у порівнянні з іншими вибраними областями України, наведені у таблиці 64.

Таблиця 64. Динаміка видатків на діяльність закладів культури по регіонах України у 2020-2022 роках

№ з/п	Область	Видатки за КФКВК 0820 Культура та мистецтво, тис. грн.			Видатки за 0820 Культура та мистецтво в загальній сумі видатків за відповідним типом бюджету, %		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022
1.	Донецька	585122,83	677526,27	331080,7	2,15	2,03	2,16
2.	Запорізька	617901,31	702249,15	547650,9	2,77	2,81	2,93
3.	Луганська	286086,34	346017,29	132141,63	3,21	3,05	3,24
4.	Миколаївська	447452,76	527008,02	400811,7	3,26	3,46	2,27
5.	Харківська	1061637,76	1214604,54	839191,7	2,84	2,67	2,85
6.	Херсонська	367523,42	435 487,6	265988,3	3,02	3,14	3,83

З таблиць 63 та 64 видно, що показники мають негативну динаміку: найбільшим падіння було у Луганській – 61,81 %, Донецькій – 51,13 %, більше ніж на 30 % зменшилися видатки у Харківській та Херсонській областях. Ключовим фактором скорочення видатків стала війна, яка внесла значні корективи у можливості виконання бюджетів.

З початком військових дій сфера культури області зазнала значних викликів, які відчутно вплинули на її роботу та розвиток.

Найбільш актуальні проблеми

- втрата значної частини мережі закладів культури області;
- унеможливлення використання будівель та матеріально-технічної бази закладів культури;
- значні пошкодження та руйнування об'єктів культурної інфраструктури;
- дефіцит і втрата кваліфікованих кадрів;
- низький рівень заробітних плат працівників закладів культури;
- недостатній рівень фінансування сфери культури області.

Основні причини виникнення проблем

Основною причиною наявності перелічених вище проблем є військова агресія російської федерації, унаслідок якої відбулися бойові дії та окупація значної частини території області. Додатковим чинником є обмеженість фінансових ресурсів державного та місцевого бюджетів, що ускладнює належне функціонування та розвиток сфери культури.

Заходи, вжиті для розв'язання визначених проблем

Для розв'язання проблемних питань сфери культури області було вжито низку першочергових заходів.

Попри значні втрати, сфера культури Луганщини продовжує функціонувати у складних безпекових умовах, забезпечуючи надання культурних послуг мешканцям області. Діяльність охоплює широкий спектр напрямів — від доступу до мистецтва та культурної спадщини до організації дозвілля, культурної освіти та творчого розвитку.

Упродовж 2022–2025 років відновлено роботу 49 закладів культури та мистецтв області, у тому числі 7 обласних комунальних закладів культури, що функціонують на підконтрольній Україні території.

З метою збереження культурного процесу та з урахуванням потреб внутрішньо переміщених осіб на базі 37 гуманітарних хабів працівниками закладів культури організовано надання культурних послуг, адаптованих до умов воєнного часу.

Важливим напрямом стало залучення міжнародної грантової допомоги на підтримку сфери культури області:

- у бібліотечній сфері реалізовано три грантові проєкти, спрямовані на популяризацію культури Луганщини, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб та розвиток цифрових навичок у бібліотеках-хабах цифрової освіти;

- у сфері культурної спадщини та музейної справи за підтримки міжнародних партнерів реалізовано проєкт з оцифрування облікової документації на нерухомі пам'ятки культурної спадщини Луганської області. Проведено три навчальні та обмінні візити музейників Луганщини до Польщі. Створено та представлено дві пересувні виставки і чотири виставкові проєкти у Києві та Дніпрі. У 2025 році розпочато реалізацію грантового проєкту «Музей у тривожній валізі» за підтримки Посольства Швейцарії.

У межах наявних фінансових ресурсів забезпечено організацію та проведення фестивалів, конкурсів, театральних вистав, концертних програм, гастролей та інших культурно-мистецьких заходів.

Незважаючи на складні обставини, збережено сталість культурного процесу. Проведення фестивалів, конкурсів та гастрольних заходів стало важливим чинником соціальної єдності, психологічної підтримки населення та збереження культурного потенціалу регіону. Основна увага заходів спрямована на підтримку української ідентичності, патріотичне виховання, інтеграцію внутрішньо переміщених осіб і збереження культурної спадщини Луганщини.

Можливі шляхи вирішення проблем

Після деокупації Луганської області, згідно з Планом першочергових дій зі стабілізації ситуації на деокупованих територіях та їх реінтеграції, затвердженому головою облдержадміністрації – начальником обласної військової адміністрації від 21.09.2023 № 206, з урахуванням реалістичного або оптимістичного сценаріїв розвитку головними завданнями у сфері культури стануть відновлення культурної інфраструктури, повернення культурного життя у громади та відродження регіональної ідентичності.

Покращити функціонування сфери культури області можливо шляхом вирішення наступних завдань:

- проведення оцінки збитків та стану сфери культури області у післявоєнний період;
- відновлення закладів культури області;
- пошуку і залучення позабюджетних коштів та участі у грантових проєктах;
- надання консультативно-методичної допомоги територіальним громадам області щодо розробки та реалізації проєктів розвитку сфери культури;
- організації проведення семінарів, тренінгів з обміну досвідом, вивчення кращих практик відновлення сфери культури у післявоєнний період;
- організації та проведення методичних заходів за участю провідних спеціалістів галузі, з метою підвищення кваліфікації працівників культури.

Реалізація завдань із вирішення проблемних питань у сфері культури дасть суттєвий результат у:

- відновленні базової мережі закладів культури області;
- забезпеченні надання якісних культурних послуг населенню області;
- підтримці майстрів народної творчості й талановитої молоді, збереженні та розвитку творчого потенціалу області;
- збереженні кваліфікованого кадрового потенціалу сфери культури області.

6.5. Сфера молодіжної політики, фізичної культури та спорту

Молодіжна політика. З 2014 року у зв'язку з подіями, що відбувались на сході України, продовжувалась постійна міграція працездатного населення в інші регіони України, з них більше 60 % – це молодь від 14 до 35 років.

На 01.01.2020 населення області від 14 до 35 років складало 26 % від загальної чисельності, а саме – 176,6 тис. осіб (без урахування населення тимчасово окупованої території з 2014 року), з них міського – 72,5 тис. осіб, сільського – 104,1 тис. осіб.

За даними Міністерства молоді та спорту України, участь у роботі молодіжних та дитячих громадських організацій брали 2,4 % молоді, органів учнівського або студентського самоврядування – 7,9 %, молодіжних центрів – 3,6 %, досвід волонтерства мали 8,9 %, а також залишалась невисокою активність молоді в інших формах організованої діяльності.

Станом на 01.01.2020 за даними Державної служби зайнятості України, найвищим в Україні показник безробіття був серед працездатного населення Луганської області (16,6 %, по Україні – 9,6 %).

Станом на 24.02.2022 в області функціонували 24 молодіжних центри. Нажаль, сьогодні майже всі вони залишились на окупованій території. В усіх громадах діяли молодіжні ради, проводились традиційні щорічні обласні молодіжні заходи такі як «Молода людина Луганщини», Музичний фестиваль «День дружби», молодіжні форуми та інші, реалізовувались проєкти як всеукраїнського рівня так і міжнародного, зокрема було проведено 7 всеукраїнських заходів національно-патріотичного спрямування за рахунок коштів державного бюджету на суму 709,83 тис. грн.

Сьогодні, на території України працюють 2 обласні комунальні установи: Луганський обласний центр підтримки молодіжних ініціатив та соціальних досліджень у м. Київ та Луганський обласний центр соціокультурної адаптації молоді з інвалідністю у м. Полтава.

Фізична культура і спорт. Упродовж 2017-2020 років у рамках впровадження Регіональної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури та спорту рівень охоплення населення руховою активністю зріс із 6,2 % до 9,3 %, а також:

- збільшено кількість видів спорту, що культивуються в області, з 55 до 74, з яких 25 – олімпійські;
- забезпечено участь спортсменів у 1251 змаганні різного рівня; збільшено представництво області у складі збірних команд України із 179 спортсменів у 2017 році до 294 – у 2020 році;
- спортсменами області на змаганнях міжнародного та всеукраїнського рівнів завойовано понад 3200 медалей різного ґатунку; щороку виплачувалося 64 стипендії перспективним і провідним спортсменам області.

Разом з тим, за даними щорічного звіту «2-ФК Фізична культура і спорт» Міністерства молоді та спорту України, на 01.01.2020 в області заняттями фізичною культурою і спортом охоплено 9,3 % громадян, що є нижче середнього в Україні (14,2 %).

До лютого 2022 року в області здійснювали свою діяльність 7 комунальних закладів сфери фізичної культури і спорту, серед яких: Луганська обласна школа вищої спортивної майстерності, комунальні установи «Луганський обласний фізкультурний центр «Олімп», «Луганська обласна спеціалізована

дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву «Олімпійська надія», «Луганська обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву», комунальні заклади «Луганський обласний ліцей-інтернат фізичної культури і спорту», «Луганський регіональний центр з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт», «Луганська обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів» та 20 дитячо-юнацьких спортивних шкіл (далі – ДЮСШ), управління якими здійснювали військово-цивільні адміністрації (далі – ВЦА) та органи місцевого самоврядування.

Станом на 01.01.2022 для занять фізичною культурою і спортом, на території підконтрольній українській владі, область мала – 23 стадіони, 1014 площинних спортивних споруд, 366 спортивних залів площею не менше 162 м², 8 плавальних басейнів, 1 кінноспортивну базу, 1 споруду зі штучним льодом, 1 водноспортивну базу, 547 інших споруд. Всього – 1 961 одиниці. Наразі всі спортивні споруди знаходяться на окупованій території або території де ведуться бойові дії, доступ до них відсутній.

Через військову агресію рф проти України значних руйнувань зазнала спортивна інфраструктура області – зруйновано й пошкоджено Льодовий палац спорту, стадіони, басейни, спортивні комплекси, бази дитячо-юнацьких спортивних шкіл, навчальних закладів, спортивні майданчики, які розташовані в громадах області.

У спортивних школах області займалось 7077 учнів під наглядом 305 тренерів, культивувалися 74 види спорту, 25 з яких – олімпійські.

З метою мотивування до високих спортивних досягнень було передбачено 64 обласні стипендії провідним та перспективним спортсменам – переможцям всеукраїнських та міжнародних змагань (виплачувались щомісяця) та разові винагороди – чемпіонам та призерам чемпіонатів світу та Європи, Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор.

З початком повномасштабного вторгнення рф на територію України всі спортивні споруди знаходяться на тимчасово окупованій території області, 10 шкіл громад евакуйовано (співробітники 3 з яких знаходяться у простої, діяльність 1 закладу призупинено), 10 шкіл залишилось на непідконтрольній території українській владі.

Найбільш актуальні проблеми

Україна переживає складні часи у своєму розвитку, борючись за суверенітет та територіальну цілісність. Страждають всі верстви населення серед якого особливо потрібно виділити молодь як незахищену категорію. Саме молоді українці в умовах агресії зазнали потужного впливу, оскільки частина з них була змушена виїхати за кордон.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило одну з найбільших міграційних криз в Україні з часів Другої світової війни. Молодь, як найбільш мобільна та вразлива частина населення, зазнала значного впливу.

Головною причиною міграції молоді є загроза життю та здоров'ю через бойові дії, обстріли та окупацію. Також, серед основних причин є те, що багато молодих людей втратили можливість навчатися в Україні через руйнування

навчальних закладів або небезпеку перебування в них. Втрата роботи, нестабільність економіки та обмежені можливості для самореалізації також спонукають до міграції.

Масштабна міграція української молоді негативно впливає на національну безпеку держави, адже знижується чисельність населення та рівень народжуваності, скорочується надходження до бюджету, втрачається інтелектуальний потенціал та здорова робоча сила.

Молодь, яка проживає на тимчасово окупованих територіях України, стикається з численними проблемами, що впливають на їхнє життя, освіту, безпеку та майбутнє.

Внаслідок тимчасової окупації частини території Луганщини, яка триває з 2014 року, та у зв'язку із повномасштабним вторгненням росії в Україну у 2022 році, українська освіта зазнала незворотних змін.

Діти та молодь, котрі перебувають на тимчасово окупованих територіях, стають об'єктами «російського державного перевиховання», яке ведеться через російське освітнє середовище, де діти змушені навчатися за російськими стандартами, програмами, навчальними матеріалами. Також широко розгорнута російська система «патріотичного виховання», яка має на меті формування російської громадянської ідентичності, впровадження російських традиційних цінностей, мілітаризацію свідомості й лояльне ставлення до воєнних дій, розв'язаних рф на території України, спотворення історичних фактів та формування негативного ставлення до України, позбавлення доступу до якісної української освіти та інше.

Молодь, яка мешкає на тимчасово окупованих територіях втрачає українську ідентичність, зокрема у зв'язку з:

- примусовим процесом паспортизації, що проводить рф;
- ускладненим доступом до публічних послуг в інших регіонах України;
- відсутністю в Україні дієвих механізмів реінтеграції дітей та молоді з тимчасово окупованих територій;
- ускладненим доступом до отримання освіти у навчальних закладах України дітей та молоді з тимчасово окупованих територій;
- низьким рівнем поінформованості про можливості реалізації прав і свобод мешканцями тимчасово окупованих територій в інших регіонах України.

За різними даними близько 300 тисяч дітей, які зараз проживають на тимчасово окупованих територіях, досягли 14-18 річного віку і перебувають під постійним впливом пропаганди росії, що спотворює історичні факти, викривлює уявлення про державу, громадянами якої вони є та загрожує знищенню української ідентичності. В таких умовах діти та молодь з тимчасово окупованих територій фактично втрачають можливість реінтегруватися в українське суспільство.

Загальна гуманітарна і соціально-економічна ситуація на тимчасово окупованих територіях змушує батьків шукати шляхи для максимально економічної освіти своїм дітям, що призводить до надання переваги отримання

освіти в навчальних закладах РФ або на тимчасово окупованій території. Сьогодні навчання дітей в Україні залишається витратним для батьків і студентів з тимчасово окупованих територій.

Проте, незважаючи на важку ситуацію в Україні, за офіційною інформацією, 11 тисяч дітей із ТОТ у 2024 році стали студентами українських закладів вищої освіти. Цю цифру оприлюднив Уповноважений Верховної Ради з прав людини Дмитро Лубінець. Якщо порівнювати з 2023 роком, то тоді вступило лише 1,6 тис. осіб. Такий значний приріст пояснюється, зокрема, тісною співпрацею держави та громадських організацій, які активно інформують та допомагають молоді отримати освіту в Україні.

Заходи, вжиті для розв'язання визначених проблем

Забезпечується робота на підконтрольній території України 2 обласних комунальних установи: Луганський обласний центр підтримки молодіжних ініціатив та соціальних досліджень у м. Київ та Луганський обласний центр соціокультурної адаптації молоді з інвалідністю у м. Полтава.

Проведена робота в напрямку створення нових молодіжних платформ (просторів, центрів, ХАБів). Зокрема протягом 2022-2024 років, за співпраці органів місцевого самоврядування Луганської області та органів влади приймаючих громад, за фінансової підтримки міжнародних партнерів, у містах Дніпро, Ворохта та Чернівці було відкрито ресурсні центри молоді Луганщини, молодіжний простір «Твоя територія» при гуманітарному ХАБі Кременської міської військової адміністрації (м. Рівне) та молодіжний простір «Територія успіху» при гуманітарному ХАБі Старобільської районної держадміністрації (м. Київ).

Значна увага приділяється залученню молоді до прийняття управлінських рішень. Спільно з військовими адміністраціями населених пунктів області створено 20 молодіжних рад. Працює Луганська обласна молодіжна рада.

За період 2022-2024 роки в різних регіонах України відновили свою діяльність та продовжують працювати:

- обласна школа вищої спортивної майстерності;
- регіональний центр з фізичної культури та спорту інвалідів «Інваспорт»;
- обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву «Олімпійська надія»;
- обласна спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву;
- обласна дитячо-юнацька спортивна школа для інвалідів.

Щодо обласного фізкультурного центру «Олімп», то вся його матеріально технічна база (спортивні споруди) знаходяться на окупованій території області.

В ДЮСШ Северодонецької, Лисичанської, Рубіжанської, Сватівської, Кременської та Попаснянської територіальних громад культивуються такі види спорту як: теніс, скелелазіння, боротьба вільна, легка атлетика, бокс, плавання,

сучасне п'ятиборство, спортивне орієнтування, підводний спорт, пауерліфтинг, армспорт, годзю-рю карате, акробатичний рок-н-ролл, айкідо, український рукопаш «Спас».

У 2024 році:

- на Олімпійських іграх у Франції Луганщину представляли 4 спортсмени, з 3 видів спорту: стрибки у воду, гімнастика спортивна, футбол;
- на Паралімпійських іграх Луганщину представляв 1 спортсмен з пауерліфтингу.

У 2025 році на Всесвітніх іграх у Китаї Луганщину представляв 1 спортсмен з пауерліфтингу.

За період 2022 – 9 місяців 2025 року:

- забезпечено виплату стипендій провідним та перспективним спортсменам області на загальну суму 8,5 млн грн;
- забезпечено виплату винагород спортсменам області та їх тренерам за підсумками виступів на міжнародних на загальну суму 1,6 млн грн;
- забезпечено участь спортсменів області у змаганнях різного рівня, за результатами виступів у яких отримано 904 медаль: на міжнародних змаганнях 137 медалей, з них 49 золоті та на всеукраїнських змаганнях 767 – медалей, з них 315 золоті;
- за результатами участі у змаганнях та підготовки спортсменів присвоєно 54 спортсменам області розряди «Кандидат у майстри спорту України», 12 спортсменам звання «Майстер спорту України», 3 - «Майстер спорту України міжнародного класу»; 2 - «Заслужений майстер спорту України»; 2 тренерам звання «Заслужений тренер України»;
- до складу збірної команди України з олімпійських видів спорту від Луганщини увійшло 31 спортсмен, з неолімпійських видів спорту - 15 спортсменів.

В області функціонують спортивні федерації з таких видів спорту як: важка атлетика, футбол, скелелазіння, боротьба греко-римська, бодібілдинг, пауерліфтинг, годзю-рю карате, силових видів спорту, айкідо, український рукопаш «Спас», спортивне орієнтування.

Можливі шляхи вирішення проблем

Найголовнішим для швидкого відновлення економіки та зміцнення національної безпеки є стимулювання реєміграції молоді. Молодь України потребує оновленої політики зайнятості повоєнної економіки шляхом формування законодавчої бази зі створення власного бізнес-проєкту; розвитку фінансової та інформаційної грамотності; створення робочих місць на принципах концепції гідної праці; забезпечення зростання кількості громадських активістів та публічних службовців серед молоді для реалізації молодіжної політики; підвищення рівня довіри до держави та демонстрації економічної привабливості державних програм для молодих людей.

Для вирішення проблеми реінтеграції повинні бути створені необхідні умови для мотивації дітей та молоді з тимчасово окупованих територій приїхати в інші регіони України та стати повноцінними громадянами своєї

держави, носіями української ідентичності та європейських цінностей. Це може стати одним з ключових чинників, здатних вплинути на якнайшвидшу реінтеграцію тимчасово окупованих територій в Україну.

Наявність офіційних документів про громадянську належність є основним чинником, який підтверджує правовий зв'язок між особою та державою і визначає їх взаємні права та обов'язки.

Підвищення престижу українського паспорту та громадянства – є запорукою бажання мешканців тимчасово окупованих територій відновити та посилити свій зв'язок з Україною та інтегруватися в українське суспільство.

Поширення українського інформаційного простору на тимчасово окуповані території стане вагомим підґрунтям для реінтеграції мешканців тимчасово окупованих територій та створить інформаційними інструментами передумови для відновлення територіальної цілісності та суверенітету України.

6.6. Підтримка ветеранів війни та членів їх сімей

За даними військових адміністрацій області, на обліку перебувають майже 6,3 тис. ветеранів війни, які отримали цей статус після 2014 року, у тому числі:

- учасників бойових дій – 5176;
- осіб з інвалідністю внаслідок війни – 363;
- учасників війни – 75;
- особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною – 11;
- членів сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни, Захисника чи

Захисниці України – 725.

У 2024 році Луганський обласний центр соціально-психологічної допомоги включений до Реєстру суб'єктів надання послуг із психологічної допомоги для ветеранів і членів їх сімей Міністерства у справах ветеранів України. Протягом 2025 року послуги вже отримали 27 осіб.

До основних установ ветеранської політики області належать Управління з питань ветеранської політики обласної державної адміністрації, 3 відділи з питань ветеранської політики районних державних адміністрацій та 8 в місцевих громадах, які забезпечують координацію підтримки ветеранів війни та членів їх сімей.

Реалізуються 26 місцевих програм соціальної підтримки для військовослужбовців, ветеранів війни, Захисників/Захисниць України, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників/Захисниць України.

У 2025 році на здійснення заходів вказаних програм місцевими бюджетами передбачено фінансування у розмірі у розмірі 152,3 млн грн, з початку року надано матеріальної допомоги на загальну суму 47,957 млн грн:

- 1294 військовослужбовцям та членам їх сімей на загальну суму 28,001 млн грн;

- 1176 ветеранам війни, Захисникам/Захисницям України на загальну суму 16,456 млн грн;
- 291 члену сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників/Захисниць України на загальну суму 3,499 млн грн.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 6.

Освітня інфраструктура

1. Освітня інфраструктура під час проведення АТО у 2014 – 2022 роках.

Було зруйновано 26 навчальних закладів, з яких 24 було відновлено, 2 заклади було знищено повністю, 21 заклад освіти було переміщено на підконтрольні території. Внаслідок тимчасової окупації з 2014 року частини області мережа закладів освіти зазнала значного скорочення: 251 заклад дошкільної, 307 загальної середньої, 27 професійної, 17 вищої освіти I-II рівнів акредитації та 8 закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації. Упродовж 2015-2020 років мережа ЗДО та кількість місць у діючих закладах зростала відповідно до потреб населення у послугах дошкільної освіти. Через збройний конфлікт у 2014 році кількість закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) порівняно з 2013 роком зменшилася більш ніж у 2 рази (на 54,3 %). Відповідно і кількість учнів усіх форм навчання зменшилася зі 170,9 до 58,6 тис. осіб (на 65,7 %).

2. Освітня інфраструктура під час повномасштабного вторгнення з 24.02.2022. Під час бойових дій 66 будівель ЗДО зазнали значних пошкоджень, з них 5 повністю зруйновано. У 2022 році відновили роботу у дистанційному режимі 2 ЗДО (30 вихованців). У 2023 їх кількість за рішенням засновників зросла до 21 (347 вихованців), а у 2024 зменшилася до 16 (360 вихованців). Будівлі усіх 252 ЗЗСО залишилися на тимчасово окупованій території області. Під час бойових дій 111 (44 %) з них зазнали пошкоджень, 11 – зруйновано. Упродовж 2022-2024 років контингент учнів ЗЗСО постійно скорочується через еміграцію, внутрішню міграцію та реінтеграцію жителів області у приймаючі громади в Україні. На цей час функціонують 83 заклади загальної середньої освіти, з них 82 здійснюють освітній процес у дистанційному режимі, 1 (Луганський обласний ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою) працює в очному форматі. У них навчаються 20233 учні, з них 4612 є внутрішньо переміщеними особами, 7848 перебувають за кордоном, 7694 перебувають на тимчасово окупованих територіях. Освітній процес забезпечують 1463 педагогічні працівники.

3. Професійна освіта. На початку 2022 року в Луганській області функціонували 18 закладів, з яких 3 вищі професійні училища, 14 професійних ліцеїв та 1 відокремлений підрозділ Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Після 24.02.2022 у зв'язку зі збройною агресією російської федерації майнові комплекси всіх закладів П(ПТ)О залишилися на окупованих територіях, зазнали значних пошкоджень і руйнувань. На підконтрольну українській владі територію тимчасово переміщені та дистанційно здійснювали освітню діяльність 10 закладів П(ПТ)О.

У 2024/2025 навчальному році у зв'язку з відсутністю контингенту припинено освітню діяльність ще одного закладу освіти

4. Фахова передвища освіта. У Луганській області з 2014 по 2023 рік закладів фахової передвищої освіти налічувалося 17 одиниць: 4 державні фахові коледжі, фінансування яких з 2019 року здійснюється за рахунок обласного бюджету, 4 фахові коледжі обласної комунальної власності та 9 фахових коледжів – відокремлених структурних підрозділів закладів вищої освіти. Після вимушеного переміщення у 2022 році всі заклади фахової передвищої освіти області (далі – заклади ФПО) продовжили освітню діяльність у відносно безпечних регіонах України на базі закладів-партнерів. У 2023 році припинив діяльність як заклад ФПО Відокремлений підрозділ «Коледж Луганської академії культури і мистецтв». З 2023 року в області нараховується 16 закладів ФПО, 1 з них тимчасово припинив освітню діяльність

5. Вища освіта. У 2024 році після другого переміщення у зв'язку із повномасштабною агресією росії проти України освітню діяльність продовжили 5 закладів вищої освіти області, з яких 2 – багатогалузеві національні університети у підпорядкуванні МОН, 2 – державні профільні ЗВО, підпорядковані іншим центральним органам державної влади, та 1 – обласної комунальної власності, який надає послуги у сфері післядипломної освіти та не має постійного контингенту здобувачів.

6. Збитки у сфері освіти та науки. відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери освіти та науки області складають **2,749** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **1,243** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **217,8** млн дол. США.

Охорона здоров'я та соціальний захист

7. Охорона здоров'я до повномасштабного вторгнення та після нього. До початку повномасштабного вторгнення система охорони здоров'я Луганщини складалась з 57 лікувально-профілактичних закладів: 20 закладів первинної ланки (центрів первинної медико-санітарної допомоги та амбулаторій у статусі окремих юридичних осіб), 18 закладів, що надавали вторинну медичну допомогу та 19 закладів обласного підпорядкування. Внаслідок повномасштабного вторгнення усі 57 закладів втратили місця своєї постійної дислокації та матеріально-технічну базу. За наявною станом на 01.07.2025 інформацією пошкоджено або знищено 235 будівель закладів охорони здоров'я. Починаючи з 01.04.2022 до теперішнього часу на територіях областей, що підконтрольні владі України, відновлено роботу 51 закладу, з них: 18 закладів первинної ланки, 15 вторинної ланки та 18 закладів обласного підпорядкування.

8. Збитки у сфері охорони здоров'я. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації

Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери охорони здоров'я області складають **1,040** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **194,4** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **1,089** млрд дол. США.

9. Збитки у сфері соціального захисту. Станом на 01.07.2025 наявна інформація про пошкодження або знищення 11 будівель соціального захисту. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери соціального захисту і засобів до існування області складають **25,9** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **17,3** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **1,6** млн дол. США. Різко скоротилась мережа таких закладів та установ: центрів соціальних служб (3 проти 7 у 2021 році), територіальних центрів соціального обслуговування/надання соціальних послуг (3 проти 7 у 2021 році), центрів з надання соціальних послуг (7 проти 16 у 2021 році), центрів соціальної реабілітації (3 проти 6 у 2021 році).

Культура та спорт

10. Сфера культури. У 2014 році, внаслідок часткової окупації територій області та обласного центру російською федерацією, на територіях контрольованих українською владою залишились 695 закладів культури і мистецтв (55,8 % від загальної кількості 2013 року), а саме: 338 державних публічних бібліотек, 310 клубних установ, 2 театри, 14 музеїв (включаючи відділи), 27 шкіл естетичного виховання, 3 парки та вищий навчальний заклад культури. Особливо критичною була ситуація з обласними установами: з 16 закладів та їх 4 відділів/філій на підконтрольній українській владі території області перебувало лише 2 обласні заклади та 1 відділ.

11. Сфера культури під час повномасштабних окупації. У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення рф в Україну, фактично всі заклади культури, разом з більшістю наявних матеріальних ресурсів (бібліотечні та музейні фонди, музичні інструменти, звукове та освітлювальне обладнання, сценічні костюми, декорації, комп'ютерна техніка, меблі тощо), опинилися на окупованих територіях області. Будівлі та приміщення закладів культури зазнали різного роду руйнувань та пошкоджень. Станом на 01.07.2025 з відкритих джерел відомо про пошкодження не менш ніж 208 закладів культури області (встановлення точної кількості неможливо через окупацію територій області).

12. Збитки у сфері культури. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні сфери культури та туризму області складають 692,5 млн дол. США. Обсяг завданої шкоди по області оцінено в 284 млн дол. США. Прямі збитки сягнули 83 млн дол. США.

13. Спорт. Станом на 01.01.2022 для занять фізичною культурою і спортом, на території підконтрольній українській владі, область мала – 23 стадіони, 1014 площинних спортивних споруд, 366 спортивних залів площею не менше 162 м², 8 плавальних басейнів, 1 кінноспортивну базу, 1 споруду зі штучним льодом, 1 водноспортивну базу, 547 інших споруд. Всього – 1 961 одиниці. Наразі всі спортивні споруди знаходяться на окупованій території або території де ведуться бойові дії, доступ до них відсутній. Через військову агресію РФ проти України значних руйнувань зазнала спортивна інфраструктура області – зруйновано й пошкоджено Льодовий палац спорту, стадіони, басейни, спортивні комплекси, бази дитячо-юнацьких спортивних шкіл, навчальних закладів, спортивні майданчики, які розташовані в громадах області. З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України всі спортивні споруди знаходяться на тимчасово окупованій території області, 10 шкіл громад евакуйовано (співробітники 9 з яких знаходились у простой, діяльність 1 закладу призупинено), 10 шкіл залишилось на непідконтрольній території українській владі.

7. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО

7.1. Макроекономічні показники

Валовий регіональний продукт

До 2014 року у структурі національної економіки Луганська область була однією із найбільших за своїм потенціалом: у загальному обсязі валового регіонального продукту частка Луганської області в 2012 році становила 4 % у ВВП України; частка в експорті продукції – 5,6 %; частка зайнятого населення – 4,9 % загального показника в Україні. У Луганській області на початок 2014 року функціонувало 44,7 тис. юридичних осіб. Значна кількість з них належала до групи великих підприємств переважно у таких галузях: вугледобувна, енергетична, металургійна, коксохімічна, хімічна та машинобудівна промисловість. Треба відзначити, що і до початку збройного конфлікту Луганська область стикалася із суттєвими довгостроковими викликами, пов'язаними з бідністю, складною демографічною ситуацією та застарілою структурою економіки. Протягом тривалого часу підприємства галузі важкої промисловості скорочували обсяги виробництва. За офіційною статистичною інформацією Головного управління статистики у Луганській області на 01.01.2022 в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України на території області, підконтрольній Уряду України, обліковувалось 12943 юридичні особи (з урахуванням непідконтрольної станом на 23.02.2022 території області – 41445 юридичних осіб).

Збройна агресія Росії проти України, яка триває з 2014 року та різко загострилася з повномасштабним вторгненням у 2022 році, спричинила масштабні руйнування в українській економіці, що викликало ланцюгову

реакцію дисбалансу всіх макроекономічних показників економічного і соціального розвитку Луганської області та України в цілому.

Динаміка показників валового регіонального продукту представлена в таблицях 65-66.

Таблиця 65. Валовий регіональний продукт Луганської області та його частка у валовому внутрішньому продукту (ВВП) України

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Валовий регіональний продукт, млн грн.	55108	31393	23849	31356	30265	35204	40291	43204	52135
Валовий внутрішній продукт, млн грн	1522657	1586915	1988544	2385367	2981227	3560302	3977198	4222026	5450849
Частка валового регіонального продукту у загальному ВВП, %	3,6	2,0	1,2	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

При порівнянні показників 2013 та 2021 років встановлено, що при загальному зростанні розміру ВВП з 1 522 657 млн грн до 5 450 849 млн грн (в 3,6 разів) валовий регіональний продукт зменшився з 55 108 млн грн до 52 135 млн грн (на 5,4 %), та його питома вага у загальному ВВП зменшилась з 3,6 % до 1,0 %.

Таблиця 66. Валовий регіональний продукт Луганської області на 1 особу населення, грн

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Валовий регіональний продукт Луганської області на 1 особу, грн.	24514	14079	10778	14251	13873	16300	18793	20297	24684
Валовий регіональний продукт на 1 особу в середньому по Україні, грн	33473	36904	46413	55899	70170	84228	94633	101138	131734
Рівень досягнення середнього по Україні ВРП, %	73,2	38,2	23,2	25,5	19,8	19,4	19,9	20,1	18,7

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

При порівнянні показників 2013 та 2021 років встановлено, що при загальному зростанні розміру валового регіонального продукту в середньому по Україні на 1 особу з 33 473 грн до 131 734 грн (в 3,9 разів) валовий регіональний продукт Луганської області на 1 особу практично залишився на тому ж самому рівні (приріст з 24 514 грн до 24 684, або на 0,7 %). При цьому, якщо у 2013 році валовий регіональний продукт Луганської області був меншим від середньоукраїнського показника в 1,4 рази (73,2 % від

середньоукраїнського), то у 2021 році це відношення стало меншим у 5,3 рази (18,7 % від середньоукраїнського).

Як видно із вищенаведеної статистики, до 2014 року в Луганській області всі основні економічні показники відповідали середньому національному рівню по Україні. Однак, із початком збройної агресії росії на Донбасі рівень всіх індикаторів різко понизився і наразі область з 2014 по 2021 роки належить до найбідніших регіонів України. Так за показником валового регіонального продукту область перемістилася з 9 місця (2013 рік) на 15 місце у 2014 році та на 25 місце у 2021 році, за показником валового регіонального продукту у розрахунку на 1 особу – з 15 місця (2013 рік) на 25 місце у 2014 році та й займає його у 2015-2021 роках.

Валова додана вартість

Основним чинником покращення макроекономічних показників є зростання величини доданої вартості. Дослідження динаміки обсягів і структури валової доданої вартості за видами економічної діяльності дозволяє не тільки виявити основні проблеми розвитку області, а й розробити комплекс заходів щодо забезпечення стабільного та довгострокового економічного зростання.

Динаміка валової доданої вартості за видами економічної діяльності області наведена у таблиці 67.

Таблиця 67. Показники валової доданої вартості за видами економічної діяльності Луганської області

Показники	од. вим.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Валова додана вартість, всього, у тому числі	млн грн	46864	26989	19945	25913	25980	30938	35425	38911	47111
	%	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	млн грн	3236	3137	4079	5413	5530	6722	6952	8011	11888
	%	6,9	11,6	20,5	20,9	21,3	21,7	19,6	20,6	25,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	млн грн	6316	2068	3096	3113	1145	766	692	662	828
	%	13,5	7,7	15,5	12	4,4	2,5	2	1,7	1,8
Переробна промисловість	млн грн	9797	4889	2678	4407	2627	2874	3311	3151	3225
	%	20,9	18,1	13,4	17	10,1	9,3	9,3	8,1	6,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	млн грн	2019	1582	411	1292	2084	2587	2265	1542	2089
	%	4,3	5,9	2,1	5	8	8,4	6,4	4	4,4
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	млн грн	585	255	205	135	139	176	208	193	219
	%	1,2	0,9	1	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

Будівництво	млн грн	825	405	211	237	262	315	436	454	410
	%	1,8	1,5	1,1	0,9	1	1	1,2	1,2	0,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	млн грн	4953	2220	1004	1237	1732	2460	3493	3643	4152
	%	10,6	8,2	5	4,8	6,7	8	9,9	9,4	8,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	млн грн	3614	1943	1019	1240	901	935	1143	1137	1642
	%	7,7	7,2	5,1	4,8	3,5	3	3,2	2,9	3,5
Тимчасове розміщування й організація харчування	млн грн	346	137	53	71	81	104	151	144	208
	%	0,7	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4
Інформація та телекомунікації	млн грн	474	374	431	433	400	476	636	683	762
	%	1	1,4	2,2	1,7	1,5	1,5	1,8	1,8	1,6
Фінансова та страхова діяльність	млн грн	1188	1005	416	618	713	745	1345	2252	2545
	%	2,5	3,7	2,1	2,4	2,7	2,4	3,8	5,8	5,4
Операції з нерухомим майном	млн грн	3471	2623	1596	1851	2137	2672	3174	3428	3985
	%	7,4	9,7	8	7,1	8,2	8,6	9	8,8	8,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	млн грн	709	366	317	332	410	457	527	536	599
	%	1,5	1,4	1,6	1,3	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	млн грн	419	97	101	147	187	297	424	364	399
	%	0,9	0,4	0,5	0,6	0,7	1	1,2	0,9	0,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	млн грн	2788	2200	2228	2937	4034	5216	6195	7495	8031
	%	5,9	8,2	11,2	11,3	15,5	16,9	17,5	19,3	17
Освіта	млн грн	3192	2020	1121	1256	1861	2202	2383	2634	3206
	%	6,8	7,5	5,6	4,8	7,2	7,1	6,7	6,8	6,8
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	млн грн	2069	1235	627	769	1078	1138	1224	1724	1960
	%	4,4	4,6	3,1	3	4,1	3,7	3,5	4,4	4,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	млн грн	330	207	114	160	309	376	389	362	388
	%	0,7	0,8	0,6	0,6	1,2	1,2	1,1	0,9	0,8
Надання інших видів послуг	млн грн	533	226	238	265	350	420	477	496	575
	%	1,1	0,8	1,2	1	1,3	1,4	1,3	1,3	1,2

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

Ключову роль за цим показником за 2021 рік відіграють такі сфери економічної активності, як сільське господарство (25,2 %), державне управління та оборона (17,0 %), оптова та роздрібна торгівля (8,8 %). У 2013 це добувна та переробна промисловість (34,4 %). Такі структурні зміни обумовлені насамперед тимчасовою окупацією у 2014 році південної промислової частини області, де розташовані основні металургійні, вугільні та переробні виробництва, переважанням у північній частині області аграрного виробництва, та розвитком оборонної сфери у зв'язку зі збройною агресією росії.

Порівняння рівня макропоказників у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України за 2021 рік відображено в таблиці 68.

Таблиця 68. Порівняння рівня макропоказників у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України за 2021 рік

Регіон	Валовий регіональний продукт		Наявний дохід населення	
	у розрахунку на одну особу населення			
	Гривень	Місце	гривень	місце
Донецька	69446	22	49217	24
Луганська	24684	25	32223	25
Харківська	122227	6	92746	7
Дніпропетровська	186697	3	113085	2
Запорізька	138521	5	97924	4

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

Одним із наслідків повномасштабного вторгнення РФ після 24.02.2022 року є зсув економічної активності із ризикових регіонів до більш безпечних. Частка західних областей України в економіці зросла, у той час як більшості східних, крім Дніпропетровської, зменшилася. Західні області не можуть розширювати свою частку безмежно, у тому числі через обмежену екологічну ємність.

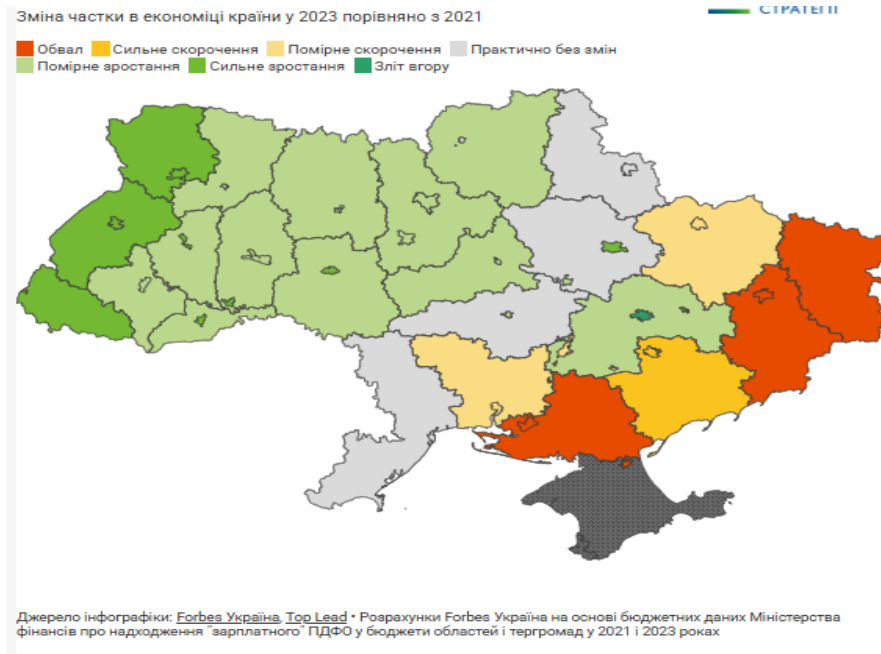

Рис 18. Економічна активність регіонів у 2023 році

Проміжні висновки

До 2014 року у структурі національної економіки Луганська область була однією із найбільших за своїм потенціалом, всі основні економічні показники відповідали середньому національному рівню по Україні. Однак, із початком міжнародного збройного конфлікту рівень всіх індикаторів різко знизився і сьогодні область належить до найбідніших регіонів України.

Так за показником валового регіонального продукту область перемістилася з 9 місця на 25, за показником валового регіонального продукту у розрахунку на 1 особу – з 15 місця на 25.

Збройна агресія росії на Донбасі загострила розгортання кризових явищ, викликало ланцюгову реакцію дисбалансу всіх макроекономічних показників економічного і соціального розвитку області. З 2017 року додатковим обмежувальним чинником економічного розвитку виступило припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними та автомобільними шляхами у межах області, що призвело до зупинки виробничої діяльності ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Алчевськкокс» та ПРАТ «Екоенергія» та порушення виробничої діяльності в окремих галузях економіки, зокрема у виробництві коксу, металургійному комплексі та енергетиці.

7.2. Дослідження та інновації

Науковий потенціал області зазнав значних втрат, особливо в питанні наукових кадрів – окупація значної частини області змусила викладачів університетів, науковців, інноваторів переїжджати в інші регіони, частина викладацького складу з різних причин залишилась на непідконтрольній українській владі території.

Відповідно до інформації Державної служби статистики України в Луганській області кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок у 2020 році, склала 209 осіб, з них дослідники – 155 осіб, техніки – 21 особа, допоміжний персонал – 33 особи. Починаючи з 2015 року, у зв'язку із втратою значної частини Луганської області, кількість дослідників стрімко зменшувалася. У 2012 році кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок складала 3251 осіб, у 2013 році – 2621 осіб, у 2014 році – 1008 осіб, у 2015 році – 501 особа, у 2016 році – 369 осіб, у 2017 році – 350 осіб, у 2019 році – 214 осіб.

Відповідно до інформації Державної служби статистики України в Луганській області кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок у 2021 році, склала 137 осіб, з них дослідники – 112 осіб, інформація щодо техніків і допоміжного персоналу відсутня. Найменша кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок лише у Кіровоградській області – 78 осіб. Найбільша кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок у 2021 році у м. Київ – 36171 особа, у Харківській області – 7763 осіб, у Дніпропетровській області – 6314 осіб, у Львівській області – 4177 осіб.

Відповідно до інформації Головного управління статистики у Луганській області та Держстату, інформація щодо кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за категоріями персоналу, за регіонами у 2022 році відсутня, оскільки дані за 2022 рік наведено без тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок у 2012 році склали 157195,4 тис. грн, у 2013 році – 37109,6 тис. грн, у 2014 році – 60056,3 тис. грн, у 2015 році – 26606,6 тис. грн, у 2016 році – 23577,7 тис. грн, у 2017 році – 29332,4 тис. грн, у 2018 році – 37020,6 тис. грн, у 2019 році – 39288,4 тис. грн.

Витрати на виконання наукових досліджень і розробок у 2020 році склали 31 025,4 тис. грн. У тому числі на виконання прикладних наукових досліджень – 20 073,7 тис. грн, що складає 64,8% до загального обсягу витрат на виконання наукових досліджень і розробок. Витрати на виконання наукових досліджень і розробок у 2021 році склали 13,7 млн грн. У тому числі на виконання прикладних наукових досліджень – 3,2 млн грн, що складає 23,4% до загального обсягу витрат на виконання наукових досліджень і розробок. Відповідно до інформації Державної служби статистики України в Луганській області, інформація щодо витрат на наукові дослідження і розробки за видами робіт за регіонами за 2022 рік відсутня, оскільки дані за 2022 рік наведено без тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

Питома вага промислових підприємств регіону, що займалися інноваціями у 2012 році, становила 13,0 %, загальна сума витрат – 328170,8 тис. грн. Питома вага промислових підприємств регіону, що займалися інноваціями у 2013 році, становила 11,2 %, загальна сума витрат – 372457,6 тис. грн. Питома вага

промислових підприємств регіону, що займалися інноваціями у 2014 році, становила 12,2 %, загальна сума витрат – 35129,5 тис. грн. Питома вага промислових підприємств регіону, що займалися інноваціями у 2015 році, становила 11,3 %, загальна сума витрат – 24254,1 тис. грн. Питома вага промислових підприємств регіону, що займалися інноваціями у 2017 році, становила 10,0 %, загальна сума витрат – 20219,9 тис. грн.

Питома вага промислових підприємств регіону, що займалися інноваціями у 2019 році, становила 14,9 %, загальна сума витрат – 26,7 млн грн. Питома вага підприємств, що впроваджували інновації у 2019 році, склала 12,2 %.

Питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції у 2019 році становила 3,0 %, у 2012 році – 3,4 %.

Основні установи, які займалися науковими дослідженнями та розробками до початку повномасштабного вторгнення:

- ТОВ «Науково-проектний інститут хімічних технологій «Хімтехнологія»;
- ДП «Луганський науково-дослідний та проектний інститут землеустрою»;
- Державний науково-дослідний інститут техніки безпеки хімічних виробництв;
- Науково-дослідний і проектний інститут «Водоочисні технології»;
- ПрАТ «Сєвєродонецький науково-дослідний та конструкторський інститут хімічного машинобудування»;
- ДП «Науково-дослідний і проектний інститут хімічних технологій «Хімтехнологія».

Луганська область характеризується недостатнім рівнем інноваційних процесів, що виявляється у малій кількості підприємств, які ініціюють активну інноваційну діяльність, та незначній частці інноваційної продукції в загальному обсязі виробленої продукції.

У промисловому комплексі до повномасштабного вторгнення інноваційною діяльністю займалася невелика кількість підприємств, а саме:

- ПрАТ «СНВО «Імпульс» – провідна в Україні компанія, яка пропонує широкий спектр систем управління для різних галузей промисловості, та є розробником програмно-технічних комплексів систем контролю та управління для атомної та теплової енергетики, нафтогазового комплексу, хімії, залізничного транспорту, аерофлоту, космосу, металургії, машинобудування, оборонної галузі, морфлоту;
- ТОВ «Науково-виробниче підприємства «Зоря» – сучасне хімічне підприємство, яке проводить роботу зі створення вибухових речовин для розробки вугільних родовищ, здійснює науково-дослідні, конструкторські роботи, головна задача яких полягає вдосконаленні виробничих процесів і технологій, виробляє ексклюзивний продукт для фармакології – 3,5-динітробензойну кислоту;
- ТОВ НВП «МІКРОТЕРМ» – сучасний науково-виробничий комплекс, основним напрямом діяльності якого є розроблення та виробництво приладів

контролю і регулювання технологічних процесів, засобів автоматизації в різних галузях народного господарства: для вимірювання температури, тиску, рівня; широкої номенклатури пневмоелектричних та електропневматичних пристроїв, бар'єрів іскробезпеки, цифрових індикаторів, реєстраторів та інших пристроїв;

- ТОВ НДП «Водоочисні технології» – підприємство є одним з найбільших постачальників реагентів для оброблення води, випуску обладнання для водопідготовки;

- ТОВ НВФ «МІКРОХІМ» – українське фармацевтичне підприємство повного циклу, яке спеціалізується на розробленні і виробництві фармацевтичних синтетичних субстанцій (10 найменувань) і готових лікарських засобів у формі пігулок, спреїв, ін'єкційних розчинів (29 найменувань), розробляє із розробки нові види лікарських засобів;

- ТОВ «АГК Україна», що займається розробленням і реалізацією проєктів, пов'язаних з організацією процесу переробки полімерних матеріалів, а також із застосуванням виготовленої в результаті цього продукції;

- ТДВ «Попаснянський вагоноремонтний завод» – високотехнологічне підприємство з виробництва та ремонту вантажного рухомого складу залізничного шляху, спеціалізується на випуску 4-вісного люкового піввагона моделі 12-9745, капітальному, деповському і поточному ремонті рухомого складу;

- ПрАТ «Біловодський маслоробний завод» – спеціалізоване підприємство з переробки молока та виробництва сиру. На підприємстві постійно оновлюється технологічне та допоміжне обладнання, яке відповідає сучасним вимогам передових технологій. Продукція підприємства користується попитом на регіональному і національному рівні;

- ТОВ «Сватівська олія» – великий виробничий комплекс з переробки насіння соняшнику методом пресування і екстракції, виробнича структура якого відповідає технологічним вимогам приймання, очищення, переробки і зберігання насіння соняшнику і представлена основним, допоміжним і обслуговуючим виробництвами, ділянками зберігання сировини, готової продукції та допоміжних матеріалів.

Підтримка інноваційної діяльності у регіоні до початку повномасштабного вторгнення

Підтримка інноваційної діяльності у регіоні та поширення детальної інформації щодо інноваційних можливостей і переваг Луганської області знайшли своє відображення в наступних заходах.

У травні 2019 року за ініціативи Департаменту міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин відбувся круглий стіл «Впровадження елементів е-демократії та е-врядування у Луганській області» для представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування.

Під час засідання круглого столу були обговорені сучасні рішення стосовно впровадження нових технологій оплати проїзду в громадському транспорті, контролю за прозорістю закупівель, модернізації ЦНАПів,

створення call-центрів, використання інтерактивних мап з інформацією щодо туристичних цікавинок, реагування на аварійні ситуації в місті тощо.

У липні 2019 року Департаментом ініційовано та проведено за підтримки Програми ООН із відновлення та розбудови миру семінар-тренінг «Інноваційний розвиток як одна із умов соціально-економічного розвитку регіону». Учасники заходу – представники органів державної влади, органів місцевого самоврядування Луганської і Донецької областей.

За ініціативи Департаменту та сприяння проєкту USAID «Економічна підтримка на Сході України» відбувся семінар-презентація компанії «Schneider electric», світового експерта з керування енергією і одного з основних розробників енергоефективних рішень для інфраструктури та енергетики. На захід були запрошені представники СНУ ім. В. Даля. Представники Schneider Electric презентували технічні рішення для представників бізнесу Луганської області, а також діючу програму з підтримки вищих навчальних закладів у вигляді відкриття науково-технічних лабораторій із сучасним обладнанням.

З метою налагодження комунікації між зацікавленими сторонами та висвітлення сучасного стану наукової та інноваційної діяльності у Луганській області Департаментом було підготовлено кілька інформаційних матеріалів, представлених широкому загалу.

У жовтні 2019 року в м. Сіверськodonецьку у Центрі розвитку місцевого самоврядування пройшов Інформаційний день «Можливості участі в Програмі Горизонт 2020». Інформаційний день об'єднав представників наукових установ, закладів вищої освіти та інноваційних підприємств області. Під час заходу були висвітлені питання залучення грантових коштів щодо комерціалізації інноваційних науково-технічних розробок.

Інноваційні проєкти для дітей та молоді (2020-2021 роки)

У Луганській області спостерігалось зростання зацікавленості в створенні інноваційних проєктів для молоді. Зокрема, в Щастинській міській ВЦА було підтримано проєкт «Роботоклуб – ключ до пізнання (с-ще Петропавлівка)» (сума проєкту – 98697 грн). Проєктом передбачається організація на базі КЗ «Петропавлівська спеціалізована школа № 2 I-III ступенів» гуртка ЛЕГО-робототехніки для формування нового сучасного простору неформальної освіти дітей та молоді з використанням інформаційних технологій.

У 2021 році реалізовано проєкт «Організація гуртка з 3D моделювання на базі Золотівської загальноосвітньої школи 1-3 ступенів № 5: шлях до згуртування молоді громади» вартістю 327436 грн, який було реалізовано Громадською організацією «Будемо удосконалювати місто Гірське» за програмою малих грантів, яка адмініструвалася ІСАР Єднання в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки Європейського Союзу. Проєкт було реалізовано у співпраці з Департаментом міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин Луганської ОДА, Золотівською загальноосвітньою школою 1-3 ступенів № 5 та Гірською міською ВЦА.

Створення гуртка 3D моделювання дало можливість покращити якість неформальної освіти для дітей та молоді в Гірській територіальній громаді, створити спільний сучасний позакласний простір, згуртувати підростаюче покоління, педагогів та батьків, надати зацікавленим сторонам нові інструменти, в тому числі інноваційні, для особистого та професійного розвитку.

Інноваційні проєкти, які було реалізовано після початку повномасштабного вторгнення:

Проект «Розширення мультифункціонального коворкінгу для дітей» на базі Шелтеру для переселенців Луганщини.

Партнери – Проект реалізовано за підтримки Програма EGAP Фонд Східна Європа, Громадської організації «Світло культури». Партнерами проєкту виступають Департамент міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин Луганської обласної державної адміністрації та Агенція регіонального розвитку Луганської області.

Мета проєкту – створення сучасного інноваційного навчально-розвивального центру для людей, які проживають в Шелтері, зокрема покращення умов облаштування навчального процесу, запровадження нових форм роботи, дозволя з можливістю реалізувати освітній та культурний потенціал.

Завдяки закупленій у межах проєкту інноваційної 3D лабораторії з робототехнікою, діти мають можливість відвідувати гуртки з робототехніки та 3-Д моделювання, тим самим отримувати нові знання та набувати нових навичок.

Проект «Енергозалежність Шелтера переселенців Луганщини».

Мета – комфортне проживання, можливості сталого навчання та саморозвитку мешканців Шелтера шляхом встановлення сонячних панелей.

Завдяки енергозалежності Шелтера тепер інноваційний навчально-розвивальний центр «Мультифункціональний коворкінг «CoWorking Club» зможе працювати навіть за відсутності світла, де внутрішньо переміщені особи можуть відвідати 3D лабораторію чи скористатися комп'ютерною технікою.

Сонячні панелі допоможуть зменшити рахунки за електроенергію для Шелтера, що дозволить економити кошти та виділяти їх на інші потреби, пов'язані з підтримкою переселенців.

Партнери - Ініціативу реалізовано завдяки згуртованій командній роботі Департаменту міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин Луганської обласної державної адміністрації, Програми EGAP Фонд Східна Європа, Агенції регіонального розвитку Луганської області, Громадської організації «Світло культури».

Проект «Навчання з цифрової грамотності, інформаційної безпеки та цифрової гігієни».

Більш ніж 260 державних службовців та представників органів місцевого самоврядування Луганщини взяли участь у навчанні з цифрової грамотності.

За ініціативи Департаменту з 27 лютого по 2 березня 2023 року було проведено онлайн навчання з теми *«Цифрова грамотність для публічних службовців»*.

Навчання було організовано Волинським регіональним центром підвищення кваліфікації за підтримки нашого надійного партнера - Проєкту EGAP «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» Фонду Східна Європа.

Під час навчання учасники з Луганщини розглянули наступні актуальні питання сьогодення: цифрова безпека; Е-демократія; Е-послуги; цифрова комунікація.

За ініціативи Департаменту з 26 квітня по 5 травня 2023 року було проведено онлайн навчання з теми *«Інформаційна безпека та цифрова гігієна»*. Навчання було організовано Волинським регіональним центром підвищення кваліфікації за підтримки нашого надійного партнера - Проєкту EGAP «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади» Фонду Східна Європа.

Мета курсу – формування професійної компетентності щодо захисту інформації, що циркулює у державних службовців.

Під час навчання більш ніж 60 учасників з Луганщини розглянули наступні актуальні питання сьогодення:

- основи інформаційної безпеки;

- нормативно-правове забезпечення в сфері технічного захисту інформації та інформаційної безпеки;

- загрози інформаційної безпеки та цифрова гігієна;

- управління інформаційною безпекою.

Сучасні лабораторії у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля.

За сприяння Проєкту USAID «Економічна підтримка України» створено за грантом три сучасні лабораторії: лабораторію електромехатроніки (ElectromechatronicsLab), електроенергетики (EnergyLab) для підготовки інженерів-електриків та лабораторію прототипування і виробництва (FabLab) для IT-спеціалістів.

Надано: офісні (20 столів, 38 стільців і 4 шафи) і лабораторні меблі (18 столів і 18 стільців), 4 комп'ютери та 15 мікрокомп'ютерів, акустичні системи, інтерактивні дошки, проєктори, 3 багатофункціональні пристрої, мережеве обладнання, програмне забезпечення, 3D-принтер, лазерний верстат, 8 навчальних стендів компанії FESTO та додаткове інженерне обладнання.

Сума гранту: близько 20 мільйонів гривень.

Спеціалісти Департаменту міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин надавали всебічну методичну та консультаційну допомогу щодо підготовки грантової заявки, організовували заходи-консультації з компаніями – потенційними постачальниками обладнання, порушували питання дуальної освіти та наголошували на важливості підтримки релокованого вищого навчального закладу.

Інноваційний центр ІТ рішень (ЦІТ) у м. Миргород на базі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Мета: вивчення, розробка, впровадження та поширення серед студентів, викладачів, держслужбовців, школярів та населення регіону нових, інноваційних інженерно-технічних рішень в галузі ІТ на засадах використання сучасного обчислювального та інженерно-технічного обладнання.

Створений у межах угоди ENI/2018/398-605 – Підтримка ЄС для Сходу України – відновлення, зміцнення миру та урядування за фінансової підтримки Європейського Союзу з метою сприяння реалізації державної політики в галузі цифровізації на території Миргородської громади та Полтавської області, для зміцнення потенціалу органів місцевого самоврядування, розробки технічних завдань для впровадження нового програмного забезпечення в громадах, надання допомоги щодо супроводу інформаційних систем на рівні громад, надання послуг віртуального дистанційного навчання, підвищення кваліфікації, перекваліфікації, проведення заходів з навчання з питань цифровізації навчального процесу, органів місцевого самоврядування і різних верств населення.

ЦІТ ННІМІТ ЛНУ пропонує такі послуги:

- надання допомоги щодо впровадження, налаштування та супроводу інформаційних систем на різних рівнях;
- впровадження сучасних віртуальних обчислювальних систем на засадах рішень VMware vSphere та VMware Horizon та розгортання різноманітного програмного забезпечення у мережі Інтернет;
- створення навчальних віртуальних комп'ютерних операційних систем Windows та Linux;
- надання допомоги у розгортанні, впровадженні, налаштуванні різноманітних програмних засобів та створенні Web систем;
- підвищення кваліфікації для вчителів загальноосвітніх шкіл та ліцеїв, викладачів навчальних закладів I-IV рівнів акредитації;
- проведення заходів з цифрового навчання населення, держслужбовців, здобувачів освіти;
- створення місць для проходження студентами навчальних закладів (в тому числі фахових коледжів) навчальної та інших видів практики;
- співпрацю з органами державної влади та місцевого самоврядування, з іншими установами та організаціями, з метою підвищення рівня володіння комп'ютерними електронними засобами;
- розробку технічних завдань для впровадження нового програмного забезпечення в громадах областей задля переходу до виключно цифрової взаємодії між структурними підрозділами відповідної ради та округами, владою, державою, а також з жителями громади;
- створення майданчика трансферу технологій інтернету речей між різними сферами господарювання в регіоні.

7.3. Промисловість

Луганська область посідала провідне місце серед регіонів України за обсягами реалізації промислової продукції та виробляла 6,2 % усієї реалізованої продукції України (2012 рік). Регіон займав 5-е місце після Донецької, Дніпропетровської, Запорізької областей та м. Київ.

Динаміка показників діяльності промисловості Луганської області у 2012-2023 роках наведено у таблиці 69.

Таблиця 69. Основні показники діяльності промисловості Луганської області за 2012-2023 роки*

Роки	Індекс промислового виробництва до попереднього року, %	Довідково Індекс промислового виробництва України %	Обсяг реалізованої промислової продукції,		Кількість підприємств, одиниць			
			млн грн	до реалізованої продукції України, %	Всього	у тому числі		
						велик і	середні	малі
2012	92,5	99,3	84460,4	6,2	1639	26	304	1306
2013	91,1	95,7	72657,0	5,5	1889	24	278	1587
2014	58,0	89,9	33600,0	2,4	485	9	104	372
2015	34,0	87,7	24866,7	1,7	496	7	94	395
2016	139,0	104,0	37097,5	2,1	718	6	85	627
2017	69,0	101,1	22748,5	1,1	493	4	79	410
2018	83,0	103,0	22846,6	1,0	471	**	**	391
2019	96,0	99,5	21908,5	0,9	571	**	**	**
2020	93,4	95,5	18954,2	0,8	467	**	**	**
2021	90,6	101,9	24595,4	0,7	493	3	62	428
2022 січень	109,9	87,4	1972,1	0,5	*	**	**	**
2023	-	-	-	-	106	**	**	**

*Дані Державної статистики України.

** Відсутні статистичні дані.

З 2012 року внаслідок дій внутрішніх та зовнішніх факторів, які вплинули на загальноекономічний розвиток як в цілому України, так і регіону, у структурі переробного комплексу області відбулися зміни. Зменшення частки на 6,2 в.п. у виробництві коксу і нафтоперероблення, пояснюється зупинкою ПРАТ «ЛИНІК», через неконкурентоспроможність виробляємих моторних палив. Підприємство повністю зупинило виробничу діяльність з 15.03.2012.

Водночас з цим у порівнянні з 2011 роком, продовжувала рости частка продукції галузей, що випускали кінцеву продукцію. Машинобудівна галузь збільшила питому вагу на 1,0 відсотковий пункт, хімічна та нафтохімічна на 1,3 в.п. (таблиця 69).

Індекс промислової продукції за підсумками 2012 році скоротився проти 2011 року на 7,5 % та становив 92,5 %.

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2012 рік склав 84,5 млрд грн, що становило 6,2 % від загальнодержавного показника.

У 2013 році в регіоні виробничу діяльність здійснювало 1889 промислових підприємств, із них: 24 – великі, 278 – середні, 1587 – малі.

Індекс промислової продукції у 2013 році становив 91,1 % до 2012 року.

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2013 рік склав 72,7 млрд грн, що становило 5,5 % від загальнодержавного показника.

У структурі обсягів реалізованої промислової продукції 63,5 % становила продукція переробної промисловості. Найбільша питома вага припадала на металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів (25,5 %), машинобудування (11,8 %), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (9,2 %), виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення (7,7 %), виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність (2,2 %), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (1,6 %), продукцію легкої промисловості (0,7 %) (таблиця 69).

До 2014 року в Луганській області всі основні економічні показники відповідали середньому національному рівню по Україні, але бойові дії та окупація частини території Луганської області у 2014 році вкрай негативно вплинули на стан промисловості.

Промислове виробництво Луганської області зменшилося у 5 разів, майже 75 % промислового потенціалу залишилось на непідконтрольній українській владі території області.

На території Луганської області, що підконтрольна українській владі, у 2014 році здійснювали виробничу діяльність 485 промислових підприємств, з них: 9 – великих, 104 – середніх та 372 малі. Основні підприємства було зосереджено у містах Сіверськ, Донецьк, Рубіжному, Лисичанську, Попасній, Кременній.

Індекс промислової продукції за 2014 рік склав 58,0 % до 2013 року, обсяг реалізованої промислової продукції за підсумками роботи у 2014 році – 33,6 млрд грн (2,4 % у загальному обсязі реалізованої продукції України).

Більшість промислових підприємств працювало не на повну потужність.

Починаючи з 2014 року основними проблемними питаннями ведення господарської діяльності промислового комплексу Луганської області на підконтрольних українській владі територіях регіону були:

- ненадійне енергопостачання Луганської області та ізоляція від об'єднаної енергосистеми України, що не давало можливості забезпечення сталої роботи підприємств, специфікою яких є безперервний виробничий цикл, та підвищена вибухонебезпечність у разі нестабільного енергопостачання;
- відмова банків різної форми власності у кредитуванні підприємств, що знаходяться в близькості до зони проведення АТО;
- висока ціна на природний газ, що робило виробництво хімічної продукції нерентабельним;
- скасування пільг по земельному податку казенним підприємствам;
- ввезення іноземного тротилу на територію України.

Індекс промислової продукції у 2015 році становив 34 % до 2014 року, обсяг реалізованої промислової продукції за підсумками роботи у 2015 році

склав 24,9 млрд грн (2,1 % у загальному обсязі реалізованої продукції України).

Проте, у 2015 році ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» було перереєстровано на території, підконтрольній українській владі, надавало статистичну звітність до Державної статистики України, сплачувало всі податки та збори до Державного бюджету України.

Звітування ПАТ «Алчевський металургійний комбінат» до Державної статистики України дало можливість отримати позитивний результат. Так, у 2016 році індекс промисловості продукції становив 139 % до 2015 року, обсяг реалізованої промислової продукції за підсумками роботи у 2016 році склав 37,1 млрд грн. (1,7 % у загальному обсязі реалізованої продукції України).

Також, відбулися зміни у структурі реалізації питома вага реалізованої продукції галузі «Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів» збільшилась майже на 10 в. п. та становила 29 % (таблиця 69).

У 2017 році індекс промислової продукції зменшився та становив 69 % до 2016 року, обсяг реалізованої промислової продукції – 22,7 млрд грн, що становило 1,1 % у загальному обсязі реалізованої продукції України.

Зниження відбулося через зменшення обсягів виробництва у 2-х основних галузях економіки: «Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення» та «Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів».

Базовими підприємствами вищевказаних галузей є ПрАТ «ЛІНІК» та ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», до складу якого входить «Алчевський коксохімічний завод».

З 2017 року додатковим обмежувальним чинником економічного розвитку виступило припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними та автомобільними шляхами у межах області, що призвело до зупинки виробничої діяльності ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Алчевськкокс» та ПрАТ «Екоенергія».

Внаслідок цього питома вага вищевказаних галузей знизилась у 2017 році до 1,1 % (7,7 % – 2016 рік) та 8,1 % (29,0 % – 2016 рік) відповідно.

Втрата металургійної галузі призвела до змін у структурі та зростання питокої ваги таких галузей як: виготовлення виробів із деревини, паперу та поліграфічна діяльність (15 %); виробництва хімічних речовин та хімічної промисловості (14,8 %); машинобудування (10,4 %) (таблиця 69).

Протягом 2018-2021 років промисловим комплексом поступово нарощувалися обсяги виробництва. Підприємства виходили на заплановані показники діяльності.

Одним з важелів для сталого розвитку промислового комплексу Луганщини стало введення в дію Підстанції «Кремінська» напругою 500 кВ, що дало змогу підвищити надійність енергозабезпечення споживачів півночі Луганщини, зняло обмеження для роботи промисловості на повну потужність (зокрема, Сєвєродонецького «Азот» та інших) та дало (підвищило) можливості для розвитку регіону.

У 2021 році на підконтрольних українській владі територіях області здійснювали виробничу діяльність 493 промислових підприємства, з них: 3 – великі, 62 – середні, 428 – малі підприємства.

Індекс промислової продукції у 2021 році становив 90,6 % до 2020 року.

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2021 рік без урахування тимчасово окупованої території склав 24,6 млрд грн, що становило 0,7 % від загальнодержавного показника.

Збільшення обсягу реалізованої продукції при зниженні індексу промислового виробництва відбулося за рахунок зростання вартості продукції підприємств.

У структурі реалізації 60,4 % обсягів всієї реалізованої продукції становила продукція переробної промисловості. Найбільша питома вага припадала на продукцію підприємств з виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (21,4 %); на продукцію підприємств з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (19,6 %); продукцію підприємств машинобудування (5,2 %) та підприємств з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (3,6 %).

Внаслідок широкомасштабної збройної агресії проти України економіка області зазнала суттєвих втрат у сфері промисловості. Станом на 01.07.2025 є інформація щодо пошкодження або руйнації 146 об'єктів промисловості.

Для оцінки негативних соціально-економічних наслідків для області слід зазначити, що за даними 2021 року, наприклад, дванадцять суб'єктів господарювання приватного сектору економіки, які зазнали пошкоджень та руйнувань, із загальним річним обсягом реалізації продукції (надання послуг) понад 10,9 млрд грн забезпечували 8 400 робочих місць для регіону, надходження понад 1,2 млрд грн податків та зборів до бюджетів усіх рівнів і дотримувалися політики високої соціальної відповідальності в регіоні присутності (дані наведено без урахування значної кількості малих підприємств та фізичних осіб – підприємців, які також вимушені були зупинити свою діяльність). Частина з них була місто- та бюджетоутворюючими, зокрема: ПрАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат» та ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря» – для громади м. Рубіжного, ПрАТ «Севєродонецьке об'єднання АЗОТ» та ПрАТ «Севєродонецьке науково-виробниче об'єднання «Імпульс» – для громади м. Сіверськостаніславська, ТДВ «Попаснянський вагоноремонтний завод» – для громади м. Попасної та інші.

Оцінити стан об'єктів переробної промисловості буде можливим після деокупації тимчасово окупованих територій області, припинення бойових дій, здійснення заходів із розмінування та відновлення безпечного доступу до відповідних об'єктів.

Таблиця 70. Динаміка питомої ваги окремих галузей промисловості у загальному обсязі реалізованої промисловості Луганської області у 2012-2021 роках, %

Галузі промисловості	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Переробна промисловість	66,3	63,5	64,5	60,8	60,4	57,8	60,8	59,4	65,2	60,4
з неї										
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,5	0,7	0,6	0,3	к	0,6	0,5	к	к	к
виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	1,8	2,2	3,8	9,5	7,3	15,0	20,4	15,6	16,2	19,6
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	12,5	7,7	к	к	к	к	к	-	-	-
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	9,2	9,1	7,4	8,2	8,7	14,8	14,2	15,5	24,0	21,4
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	2,2	1,6	1,0	1,1	0,8	1,9	2,1	2,4	3,2	3,6
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	23,1	25,5	30,9	19,3	29,0	8,1	0,4	0,8	1,2	0,8
Машинобудування	11,8	10,2	10,8	5,3	4,2	10,4	15,2	13,4	9,2	5,2

К-дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Станом на 01.07.2025 в області за оперативним даними пошкоджено або зруйновано 146 промислових об'єктів.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери торгівлі та промисловості області, до якої відноситься промисловість, складають **1,070** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **681** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **641,3** млн дол. США.

Найбільш актуальні проблеми

До основних проблем розвитку промисловості Луганської області можна віднести:

- високий рівень зносу основних фондів, що негативно впливає на конкурентоспроможність економіки регіону;
- високу матеріало-, енерго- та капіталоемність виробництва продукції;
- низьку інноваційну активність підприємств;
- втрату трудового та інтелектуального потенціалу;
- історично сформована пасивна експлуатація наявного ресурсного потенціалу: природного, трудового, соціального, економічного тощо;

- порушення інфраструктурних та логістичних зв'язків через військові дії, що обмежує можливості руху людей, капіталів, продукції та інформації;
- високі військові ризики для ведення бізнесу в регіоні;
- відсутність заінтересованості інвесторів у вкладенні коштів у розвиток Луганської області та, як наслідок, брак фінансових, інвестиційних та матеріально-технічних ресурсів, що спрямовуються на розвиток зазначеного регіону.

Основні причини виникнення проблем

Російсько-український збройний конфлікт на сході України здійснив надзвичайно негативний вплив на промисловість області.

З початком збройної агресії російської федерації проти України багато українських промислових підприємств на тимчасово окупованій території Луганської області перестали здійснювати свою діяльність.

Однак, цей потенціал – це застарілі технології, небезпечні та шкідливі умови праці, висока енергомісткість виробництва.

Регіональна економіка та ринок праці були переважно орієнтовані саме на російську федерацію і великі підприємства не модернізували виробництво у зв'язку з наявністю традиційного ринку збуту.

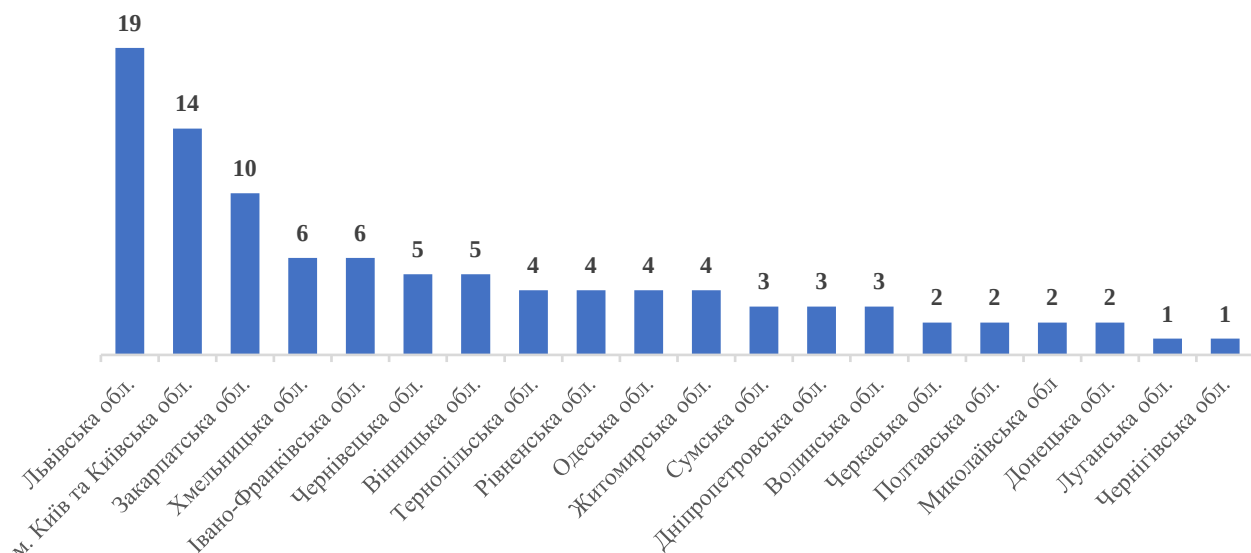
Ще один з негативних факторів – імідж регіону як такий, що пов'язаний із бойовими діями.

Індустріальні (промислові) парки

Основною метою створення індустріальних парків є формування єдиної території з облаштованою інфраструктурою для розміщення нових об'єктів промисловості, інноваційної сфери, логістики і супутніх послуг, забезпечення сприятливих умов для залучення інвестицій в економіку регіону та підвищення її конкурентоспроможності.

Вбачаючи перспективи розвитку регіону, ще у 2020 році Попаснянською міською радою прийнято рішення про створення індустріального парку «Східний регіон» та впродовж 2020-2021 років проведено активну роботу: затверджено Концепцію індустріального парку; внесено до Реєстру індустріальних (промислових) парків України; підписано 4 меморандуми з суб'єктами господарської діяльності щодо майбутньої спільної діяльності; визначено та укладено договір з керуючою компанією ТОВ ПКФ «ПРАЙД».

За даними Міністерства економіки України, станом на 10.01.2025, до Реєстру індустріальних (промислових) парків включено 100 індустріальних парків (діаграма 49).

Діаграма 48. Індустріальні (промислові) парки України, включені до Реєстру індустріальних (промислових) парків станом на 10.01.2025 року

У порівнянні показників Луганської області з показниками суміжних регіонів та регіонів з однаковим типом економіки до Реєстру індустріальних парків України було включено 6 індустріальних парків, завдяки яким будуть створені нові робочі місця (таблиця 71).

Таблиця 71. Порівняння показників розвитку індустріальних парків у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України

№	Область	Кількість індустріальних парків/кількість нових робочих місць												
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1	Луганська									1/850				
2	Донецька						1/1200	1/1330						
3	Харківська													
4	Дніпропетровська			1/1300				1/600					1/900	
5	Запорізька													

Наразі виділяти земельні ділянки для створення індустріальних парків не є можливим, у зв'язку з тим, що переважна більшість території Луганської області тимчасово окупована збройними формуваннями країни-агресора. В населених пунктах, які знаходяться під контролем Уряду України, йдуть активні бойові дії.

В свою чергу, Програмами соціально-економічного розвитку деяких громад Луганської області (Севєродонецькою, Рубіжанською, Попаснянською,

Коломийчиською) на 2024-2027 роки, одним із заходів передбачено створення та розвиток індустріальних парків на території громад після деокупації території.

Вугільна промисловість

Розробку та реалізацію Стратегії щодо цієї галузі є доцільним здійснювати з обов'язковим поєднанням трьох напрямів з використанням інноваційних інституційних, організаційно-управлінських і науково-технічних заходів:

- за традиційним використанням наявного ресурсного потенціалу регіону (переважно – в межах часового періоду песимістичного та реалістичного сценаріїв);

- з утилізацією-переробленням відходів вуглевидобутку (переважно – в межах часового періоду реалістичного та оптимістичного сценаріїв);

- із заснуванням розвитку виробництв, пов'язаних з неенергетичним використанням вугілля в підгалузях економіки з високою доданою вартістю (переважно – в межах часових періодів реалістичного та оптимістичного сценаріїв).

Ключовими активами вугільної промисловості в частині регіону, контрольованій Україною до 2022 р., є ПАТ «Лисичанськвугілля» (в державній власності 4 шахти об'єднання: шахта імені Г. Г. Капустіна, шахта імені Д. Ф. Мельникова, шахта «Привільнянська» та шахта «Новодружівська») спеціалізацією якого є видобуток вугілля марок «Д» та «ДГ» і реалізація концентрату марки «ДГСШ 0-13); внаслідок бойових дій шахти не зазнали значних пошкоджень, однак традиційні проблеми галузі щодо ґрунтових вод загострилися.

Можливі шляхи вирішення проблем

Виходячи із сукупності інституційних й економічних чинників варіантами подальшого розвитку означених підприємств можуть бути:

- передача в довгострокову концесію бізнес-формуванням Китаю або Індії (на початковому етапі подібні пропозиції є сенс підготувати також для Малайзії та Нової Зеландії);

- продаж інвесторам в контексті доцільного створення в регіоні Луганської спеціальної економічної зони (або – з виокремленням означених підприємств у відокремлену субзону).

Обов'язковою умовою реалізації таких пропонованих заходів є дотримання комплексу наведених трьох напрямів розвитку галузі з метою виключення консервації існування вітчизняної вугільної промисловості за традиційної схемою використання копалин.

Нафтохімічна галузь

Визначальними активами галузі в регіоні, контрольованому до 2022 р., є Лисичанський нафтопереробний завод і хімічний комбінат «Азот» (Сіверськодонецьк).

Власником Лисичанського нафтопереробного заводу, який профільну діяльність зупинив у 2012 році, є Тюменська нафтогазова компанія ТНК-ВР. Відновлення об'єкту за сукупності чинників правового, безпекового (потужності заводу зазнали достатньо значного пошкодження в 2022 році) та техніко-технологічного характеру слід вважати проблематичним навіть за часовими межами оптимістичного сценарію.

Відновлення комбінату «Азот», який на ринку мінеральних добрив України в цілому займав питому вагу на рівні 15% і входить до холдингу OSTCHEM бізнес-групи Group DF, передбачає необхідність залучення значних інвестиційних коштів не тільки на техніко-технологічну модернізацію, а й на ліквідацію пошкоджень внаслідок бойових дій 2022 року.

Військово-промисловий комплекс

За умов законодавчого закріплення на загальнонаціональному рівні військово-промислового комплексу до переліку пріоритетних галузей регіон отримає додаткові конкурентні переваги, оскільки «Науково-виробниче підприємство «Зоря» (Рубіжне) серед основних видів діяльності має речовини вибухової промисловості. Відновлення підприємства не передбачає значних витрат на ліквідацію пошкоджень внаслідок бойових дій, однак має враховувати занадто диверсифікацію його виробництва протягом останніх років.

7.4. Сільське господарство

Агропромисловий комплекс (далі – АПК) є одним із перспективних напрямів розвитку Луганської області, чому сприяють родючі чорноземи та значні земельні площі, придатні для вирощування сільськогосподарських культур. Площа сільськогосподарських угідь до 2014 року становила 1908,9 тис. га або 71,5 % загальної площі області. Після агресії російської федерації та окупації частини території – 14027,4 тис. га або 76 %. АПК має розгалужену структуру – від виробництва зберігання та переробки вирощеної продукції.

В галузі до 2014 року було задіяно 19,6 тис. осіб, станом на 01.01.2022 – 11,9 тис. осіб.

В структурі виробництва валової продукції області станом на 01.01.2014 рослинництво займало 86,1 %, тваринництво – 13,9 %, відповідно на 01.01.2022 – 91,5 % та 8,5 %. В структурі виробництва продукції рослинництва першість посідають зернові й технічні культури. Провідну роль в тваринництві посідають молочно-м'ясне скотарство, свинарство та птахівництво.

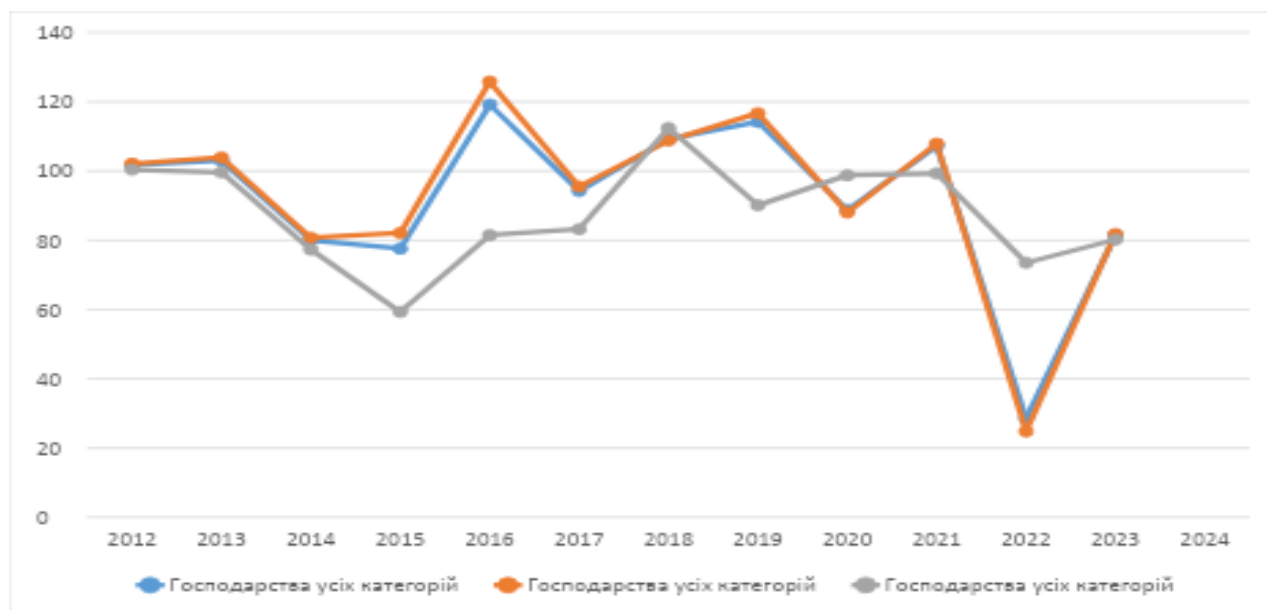
АПК Луганщини представлено 1082 сільськогосподарськими підприємствами, у тому числі 807 – фермерські господарства, 156 – господарські товариства, 87 – приватні підприємства 11 – виробничі кооперативи, 21 – інші суб'єкти господарювання та 43,0 тис. – особисті селянські господарства. Індекси сільськогосподарської продукції наведені в таблиці 72 та діаграмі 50.

Таблиця 72. Індекси сільськогосподарської продукції
(у постійних цінах 2021 року; % до попереднього року)

еріод	Господарства усіх категорій			У тому числі					
	Продукція сільськогосподарства	з неї		Підприємства			господарства населення		
		продукція рослинництва	продукція тваринництва	Продукція сільськогосподарства	з неї		Продукція сільськогосподарства	з неї	
					продукція рослинництва	продукція тваринництва		продукція рослинництва	продукція тваринництва
2012	101,7	102,1	100,4	100,6	101,1	97,6	103,9	104,5	102,9
2013	103	103,9	99,6	103,3	104,2	97,6	102,4	103	101,2
2014 ¹	80	80,7	77,3	82,9	86,4	61,3	74,7	67,5	89,8
2015 ¹	77,6	82,1	59,3	75,2	79,4	37,6	82,6	90	70,9
2016 ¹	119,2	125,8	81,5	130,3	132,6	87,5	98,6	108	79,8
2017 ¹	94,2	95,5	83,2	94,4	94,8	83,5	93,8	97,8	83
2018 ¹	109,2	108,8	112,4	106	106,5	90,1	117	116,2	119,4
2019 ¹	114,2	116,7	90,1	115,8	116,3	94	110,9	117,8	89,2
2020 ¹	88,7	88	98,8	87,7	87,7	89,6	91,1	88,7	101
2021 ¹	107,2	107,9	99,3	108,7	109,2	86,3	104	104,5	102,2
2022 ²	28,5	24,8	73,5	0,7	0,4	13,9	93,5	96	84,6
2023 ²	81,5	81,8	80,2	4,5	7	0	82,7	82,8	82,7
2024 ²									

¹ Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. Дані можуть бути уточнені.

² Інформація наведена без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Дані можуть бути уточнені.

Діаграма 49. Індекси сільськогосподарської продукції
(у постійних цінах 2021 року; % до попереднього року)

Таблиця 73. Порівняння показників розвитку сільського господарства у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України у 2021 році

Регіон	Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва, відсотків до попереднього року	
	%	місце
Україна	116,4	
Дніпропетровська	122,3	5
Донецька	108	15
Запорізька	117,4	8
Луганська	107,4	17
Харківська	98,3	22

Рослинництво

Агропромисловий комплекс Луганщини відрізняється певними особливостями, які обумовлені розташуванням області у різних природно-кліматичних зонах і є найменш сприятливим для ведення галузі рослинництва. Характерним є довгострокові бездощові періоди з високим рівнем температури повітря. За бонітетом ґрунтів область займає останні місця в Україні.

Понад 87 % території області – степи. Земельні ресурси Луганської області складають 2668,3 тис. га, у тому числі сільськогосподарські угіддя – 1908,9 тис. га. За якісною характеристикою орні ґрунти діляться на чотири категорії: гарні родючі ґрунти – 37 %; ґрунти середньої родючості – 47 %; ґрунти слабкої родючості – 13 %; низькородючі або неродючі ґрунти – 3 %. Це означає, що за

рівних умов вирощування сільськогосподарських культур їхня врожайність формується нижче, ніж у сусідніх областях (Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій та Харківській).

На зернові, зернобобові та соняшник в структурі посівних площ припадало до 2014 року – 43,4 % та 28,6 %, після – 38,9 % та 34,8 % відповідно.

Із зернових вирощуються озимі (пшениця, ячмінь, жито) та ярі зернові і зернобобові культури (ярий ячмінь, овес, горох, просо, гречку, кукурудзу, сорго).

До кормових культур належать кукурудза на силос і зелений корм, кормові коренеплоди, баштанні кормові, однорічні трави, багаторічні трави. Протягом останніх років спостерігається тенденція до скорочення кормового клину, що зумовлено стрімким зменшенням поголів'я сільськогосподарських тварин.

Посівні площі під овоче-баштаними культурами та картоплею постійно збільшуються – займають в структурі області 2,2 %, або ж 28 тис. гектарів (таблиця 74). З них 98 % (27,4 тис. га) зосереджено в господарствах населення.

Таблиця 74. Виробництво основних сільськогосподарських культур, тис. ц

Період	Культури зернові та зернобобові		соняшник		картопля		культури овочеві	
	площа зібрана, тис.га	обсяг виробництва (валовий збір), тис.ц	площа зібрана, тис.га	обсяг виробництва (валовий збір), тис.ц	площа зібрана, тис.га	обсяг виробництва (валовий збір), тис.ц	площа зібрана, тис.га	обсяг виробництва (валовий збір), тис.ц
2012	529	12938	368,1	5583,5	35,9	4044	15,1	3333,1
2013	555,2	12930	366,8	6394,8	31,8	3979,5	15,8	3109,3
2014 ¹	413,2	12263	329,8	5256,6	27,9	2849	9	1817,5
2015 ¹	400,8	9928	310,5	4847,7	16,5	2080	9	1632,7
2016 ¹	380,9	12742	340,8	6701,2	17,2	2528,4	9,4	1680,3
2017 ¹	387,6	12762	361,1	5661,4	15,8	2986,7	к	к
2018 ¹	407,8	11594	361,3	7209,1	10,7	2320	6,1	1641,7
2019 ¹	407,7	14465	375,7	8605,7	11,1	2086,2	6,3	1778,3
2020 ¹	398,6	13759	403,5	6782,9	10,9	2137,8	5,5	1485,3
2021 ¹	392	13912	442,3	8089,7	10,2	2013,7	5,7	1537,8
2022 ²	91,6	2530	73,5	1228	10,7	2075,2	5,2	1466,7
2023 ²	72,1	2110	62	1013	8,2	1591	4,3	1144,7
2024 ²								

1 - Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. Дані можуть бути уточнені.

2 - Інформація наведена без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Дані можуть бути уточнені.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо забезпечення гарантій органів державної статистики щодо статистичної конфіденційності.

Тваринництво

Якщо в 1990 році частка продукції тваринництва в структурі валової продукції сільського господарства області становила 53,1 %, то у 2022 році – 15,4 %. У сільгосппідприємствах вона знизилася з 46,4 % до 1,9 %, у господарствах населення – з 73 % до 23 %.

Такий спад обумовлено втратою виробничих потужностей, зруйнованою логістикою та масовим скороченням поголів'я худоби після 2014 року.

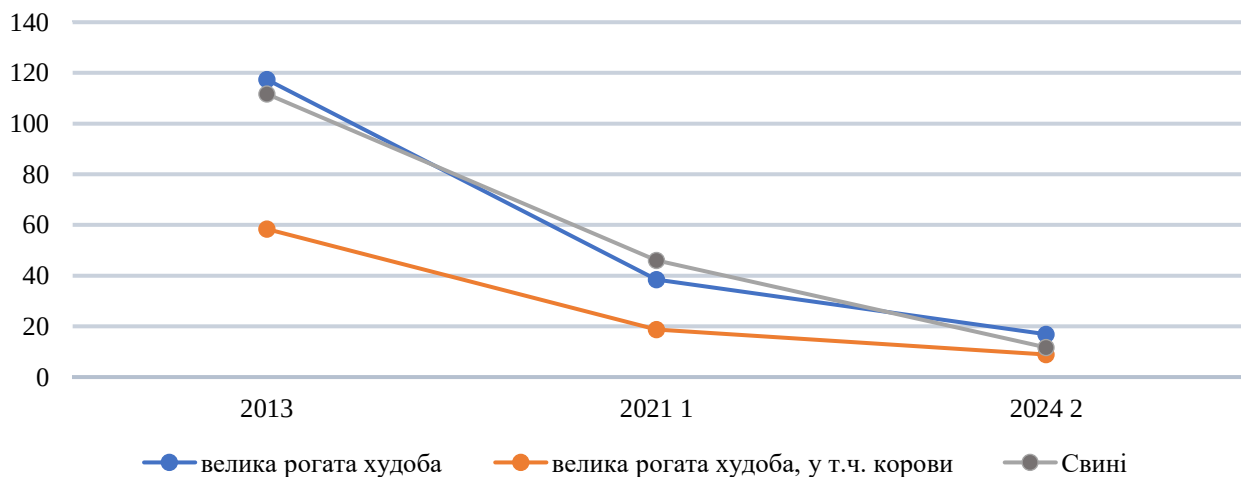
Динаміка виробництва продукції тваринництва представлена у таблицях 75-76 та у діаграмах 51-52.

Таблиця 75. Кількість сільськогосподарських тварин на 1 січня, тис.голів

Період	велика рогата худоба		Свині	вівці та кози	птиця
	усього	у т.ч. корови			
2013	117,4	58,4	111,7	59	5855,9
2014	112,4	55,3	106,7	58,9	5789,5
2015	61,5	31,3	66,8	26,6	1180,5
2016	57,9	28,7	65,5	26,4	967,5
2017	53,3	27	61,4	27,4	858,7
2018	49,1	25,4	44,9	25,8	880,9
2019	54,1	24,5	46,7	25,2	996,8
2020	45	20,8	45,9	22,7	908,8
2021	38,4	18,8	46	22,2	849,3
2022	33,5	16,9	40,9	19,8	838,9
2023	19,6	10,7	14,6	16,6	489,3
2024	16,9	8,9	11,7	14,6	432,7

1 Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. Дані можуть бути уточнені.

2 Інформація наведена без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Дані можуть бути уточнені.

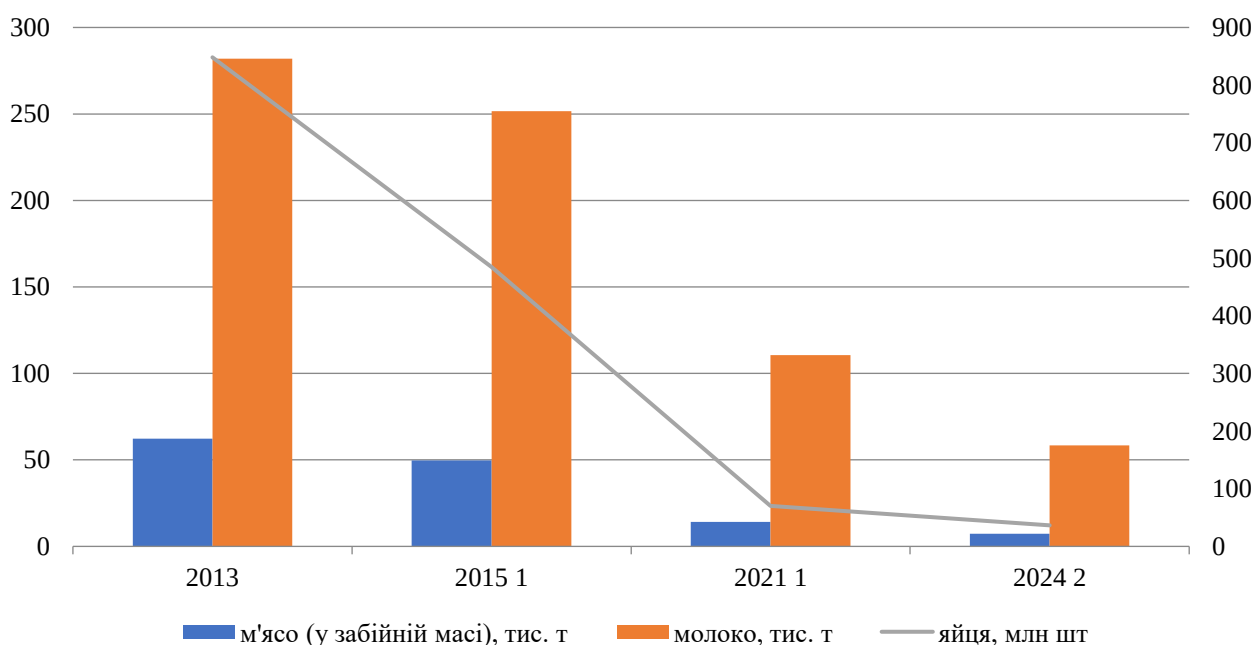
Діаграма 50. Кількість сільськогосподарських тварин на 1 січня, тис. голів

Таблиця 76. Виробництво основних видів продукції тваринництва

Період	м'ясо (у забійній масі), тис. т	молоко, тис. т	яйця, млн шт
2013	62,2	282	848,2
2014	67,4	281,1	803,4
2015	49,6	251,6	484,2
2016	32,4	158,7	124,7
2017	30,6	123,8	98,4
2018	19,5	124,9	108,5
2019	10,8	127	72,2
2020	14,3	113,5	72,9
2021	14,2	110,6	70,2
2022	13,5	102,1	78,5
2023	9,5	73,1	47,5
2024	7,4	58,4	36,5

1 - Інформація наведена без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. Дані можуть бути уточнені.

2 - Інформація наведена без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. Дані можуть бути уточнені.

Діаграма 51. Виробництво основних видів продукції тваринництва

Таблиця 77. Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств станом на 1 січня 2024 року

Види сільськогосподарських тварин	Тис. голів	У % до 1 січня 2023 р.
Господарства усіх категорій		
Велика рогата худоба	16,9	86,2
у т.ч корови	8,9	83,2
Свині	11,7	80,1
Вівці та кози	14,6	88
Птиця свійська	432,7	88,4
Підприємства		
Велика рогата худоба	К	
у т.ч корови	К	
Свині	...	
Вівці та кози	К	
Птиця свійська	К	
Господарства населення		
Велика рогата худоба	К	
у т.ч корови	К	
Свині	...	
Вівці та кози	К	
Птиця свійська	К	

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

² Інформація наведена з урахуванням оцінки, здійсненої згідно з пунктом 3 розділу VI та розділу X Методологічних положень державного статистичного спостереження "Виробництво продукції тваринництва, кількість сільськогосподарських тварин і забезпеченість їх кормами" (наказ Держстату від 23.06.2023 № 222) та розділу V Методики розрахунку показників державного статистичного спостереження "Виробництво продукції тваринництва, кількість сільськогосподарських тварин і забезпеченість їх кормами" (наказ Держстату від 30.11.2021 № 295, зі змінами). Дані можуть бути уточнені.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо забезпечення гарантій органів державної статистики щодо статистичної конфіденційності.

Крапки (...) – відомості відсутні.

Харчова та переробна промисловість

Галузь займає вагомe місце у вирішенні питання продовольчої безпеки регіону. Підприємства області забезпечують населення майже всіма видами харчових продуктів та напоїв. Виробництво здійснювалося 134 середніми та малими підприємствами у 8 підгалузях: хлібопекарська, борошномельно-

круп'яна, олійно-жирова, м'ясна, молочна, пивобезалкогольна, комбікормова, кондитерська.

Після 2014 року в області налічувались промислові потужності в:

- олійно-жировій галузі – 390 тис. тонн сировини на рік;
- молокопереробна галузь – 135 тис. тонн на рік;
- м'ясопереробна галузь – 1,0 тис. тонн на рік;
- хлібопекарська галузь – 65,8 тис. тонн на рік.

Кількість працівників в галузі до 01.01.2021 складала 2032 особи. Динаміка переробної промисловості сільськогосподарської продукції представлена у таблиці 78.

Таблиця 78. Переробна промисловість сільськогосподарської продукції¹

Найменування продукції	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
М'ясо великої рогатої худоби свіже чи охолоджене, тис.т	2,0	1,4	0,5	0,4	0,3	0,2	0,3	к	к
М'ясо свиней свіже чи охолоджене, тис.т	6,6	3,5	0,3	0,3	0,3	0,1	0,0	0,0	0,01
М'ясо свійської птиці свіже чи охолоджене тис.т	17,4	13,6	—	—	—	—	—	—	—
М'ясо свійської птиці заморожене, тис.т	5,0	2,8	к	—	—	—	—	—	—
Вироби ковбасні, тис.т	18,1	8,3	к	к	к	к	К	к	к
Олія соняшникова нерафінована та її фракції (крім хімічно модифікованих), тис.т	72,9	97,9	91,5	85,5	99,1	99,4	108,3	к	к
Молоко рідке оброблене, тис.т	19,9	12,5	2,8	3,3	2,2	1,5	1,1	к	к
Масло вершкове, тис.т	1,2	1,1	0,9	1,1	0,8	0,9	0,8	к	к
Сир свіжий неферментований, тис.т	1,4	0,6	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,04
Сири сичужні та плавлені, тис.т	0,3	0,3	к	к	к	к	к	к	к
Молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані	7,6	4,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

продукти, тис.т									
Борошно, тис.т	151,0	76,5	54,1	36,7	32,7	30,2	33,4	к	к
Крупи та борошно грубого помелу, з пшениці, тис.т	24,5	11,4	к	к	к	к	—	—	—
Хліб та вироби хлібобулочні, тис.т	60,8	30,0	11,7	11,0	9,6	7,9	7,3	5,9	5,3
Вироби макаронні, локшина та вироби борошняні подібні, тис.т	10,2	4,9	0,1	0,0	0,1	0,0	к	к	—

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Найбільш актуальні проблеми

Внаслідок збройної агресії російської федерації, починаючи з 2014 року значна кількість виробничих і переробних потужностей, об'єктів інфраструктури агропромислового комплексу залишилися на окупованій території. Лінія розмежування пройшла через внутрішні українські торговельні та логістичні ланцюги. Значна кількість виробничих і переробних потужностей агропромислового комплексу (далі АПК) залишилися на окупованій території. Спад обсягів виробництва валової продукції у вартісному еквіваленті був найбільш відчутним у секторах овочівництва і скотарства – втрата ринків збуту; птахівництва – втрата значної частини виробничих активів; зерновому і олійних секторах – зменшення виробничої бази (землі). Підсумкові втрати – 2,0 млрд. грн (-32%).

Після широкомасштабного вторгнення агресора у 2022 році проблеми АПК масштабувалися через окупацію майже всієї території області, знищення, руйнацію, розграбування майнового комплексу, забруднення та пошкодження вибуховими матеріалами земельних ресурсів. Сьогодні немає остаточних кількісних оцінок шкоди, заподіяної внаслідок збройної агресії російської федерації. Однак оперативні оцінки цієї шкоди дають змогу припустити, що вона є значною. Станом на 01.07.2025 відомо про руйнування або пошкодження 41 сільськогосподарського об'єкту.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сільськогосподарської сфери області складають **3,990** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **1,750** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **2,793** млн дол. США.

Водночас, треба розуміти, що війна продовжується і так само не припинятимуться бойові дії та пов'язані з ними обмеження, відповідно буде завдано ще більшої шкоди.

За I півріччя 2023 року територіальні громади Луганської області повністю втратили податок на прибуток підприємств (за даними https://public.tableau.com/app/profile/rem.der/viz/_16793268811780/Das1_PrbPid).

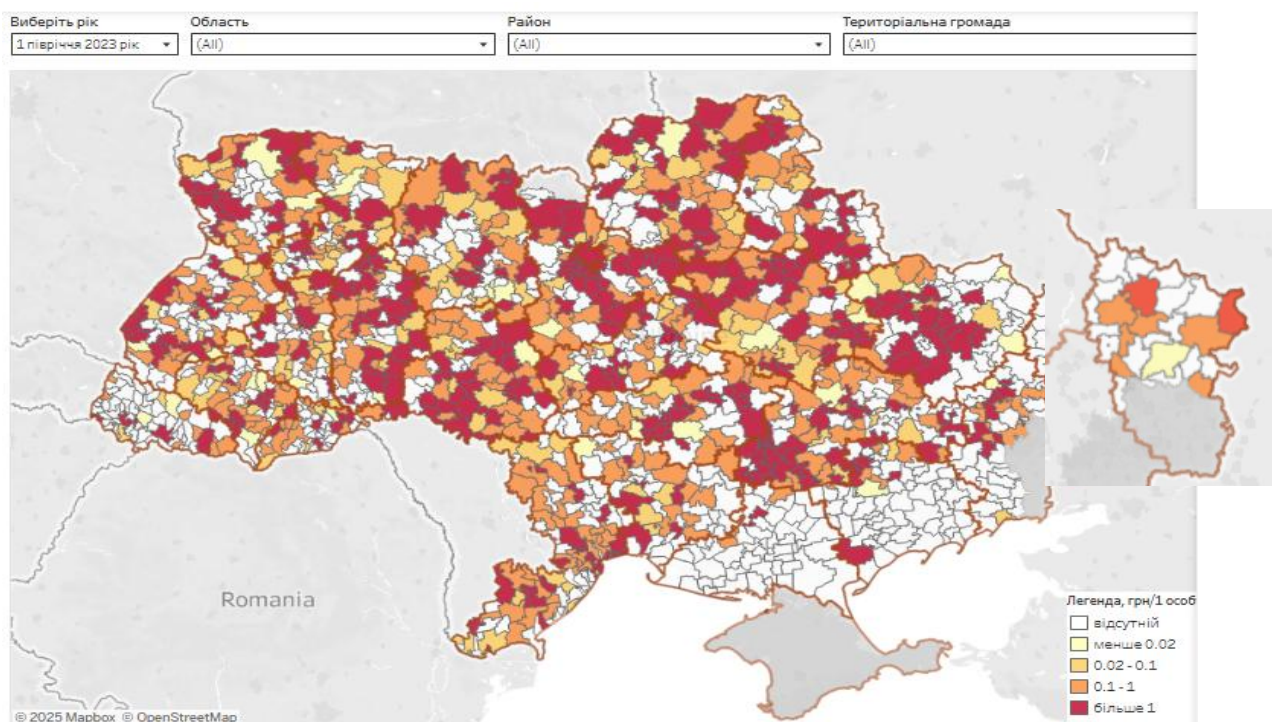

Рис 19. Податок на прибуток підприємств в розрахунку на одну особу за I півріччя 2023 року та 2022 рік

У порівнянні:

1. Міловська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 0,90 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 1,24 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

2. Білокуракинська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 2,75 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 1,13 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

3. Біловодська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 0,77 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 0,80 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

4. Старобільська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 0,00 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 0,00 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

5. Сватівська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 1,28 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 0,73 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

6. Красноріченська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 0,13 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 0,22 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

7. Лисичанська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 2,06 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 0,60 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

8. Новоайдарська громада

Податок на прибуток підприємств, 2021 р.: 0,68 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 2022 р.: 0,08 грн/1 особу

Податок на прибуток підприємств, 1 півріччя 2023 р.: 0,00 грн/1 особу

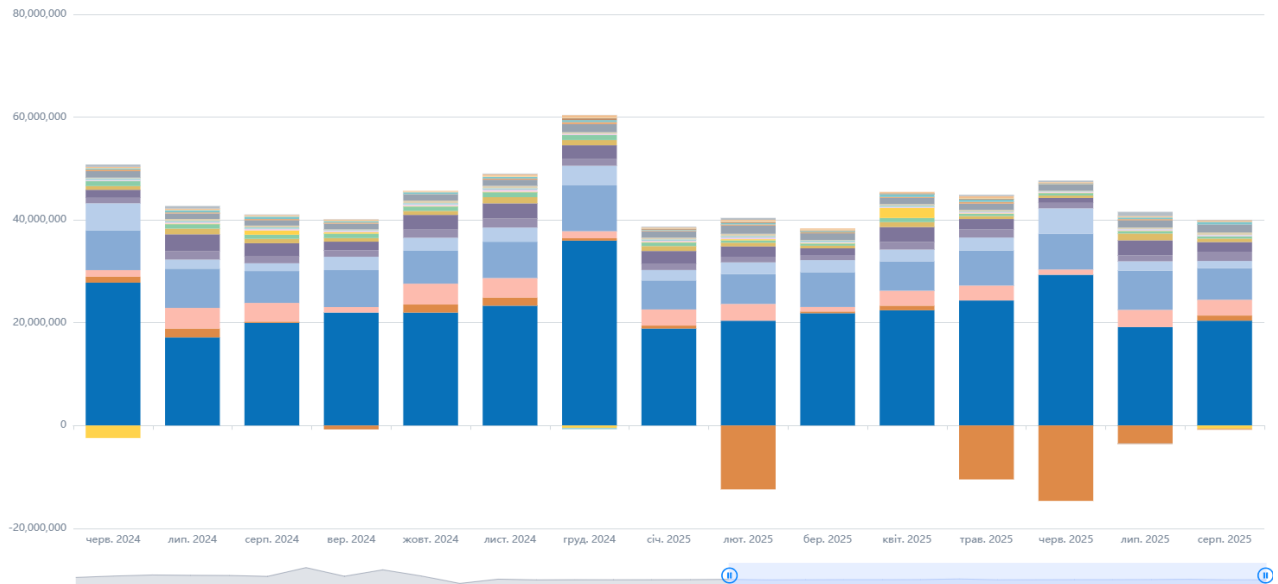
За даними Податкової карти України <https://map.tax.gov.ua/main> економічною спеціалізацією області на серпень 2025 року залишаються наступні галузі економіки, які сплачують податки.

Луганська область

Податкові надходження до місцевих бюджетів, грн (агрегація даних по кодифікатору територіальних громад)

Мапа

Графік

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

● Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	20 399 704	52,1%
● Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	997 930	2,5%
● Інформація та телекомунікації	3 076 727	7,9%
● Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6 125 522	15,6%
● Освіта	1 404 285	3,6%
● Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1 814 144	4,6%
● Професійна, наукова та технічна діяльність	1 870 998	4,8%
● Переробна промисловість	675 233	1,7%
● Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	461 368	1,2%
● Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	-598 857	-1,5%
● Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	207 972	0,5%
● Фінансова та страхова діяльність	56 850	0,1%
● Будівництво	465 712	1,2%
● Надання інших видів послуг	1 563 771	4,0%
● Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-224 440	-0,6%
● Операції з нерухомим майном	469 309	1,2%
● Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	33 968	0,1%
● Тимчасове розміщування й організація харчування	63 424	0,2%
● Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	224 504	0,6%
● Діяльність екстериторіальних організацій і органів	0	0,0%
● Вид діяльності відсутній	0	0,0%
● Діяльність домашніх господарств	0	0,0%
● Інші види діяльності	83 764	0,2%
Всього	39 171 889	100%

Рис 20. Структура податкових надходжень до місцевих бюджетів, грн. за даними Податкової служби України

Таблиця 79. Структура податкових надходжень до місцевих бюджетів за даними Податкової служби України, грн.

N п/п	Вид економічної діяльності	2025		2024	
		Обсяг податків. грн.	%	Обсяг податків. грн.	%
1	Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	20399704	52,1%	19972834	48,7%
2	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	997930	2,5%	247492	0,6%
3	Інформація та телекомунікації	3076727	7,9%	3628949	8,8%
4	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	6125522	15,6%	6199142	15,1%
5	Освіта	1404285	3,6%	1515959	3,7%
6	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів	1814144	4,6%	1313650	3,2%
7	Професійна, наукова та технічна діяльність	1870998	4,8%	2585227	6,3%

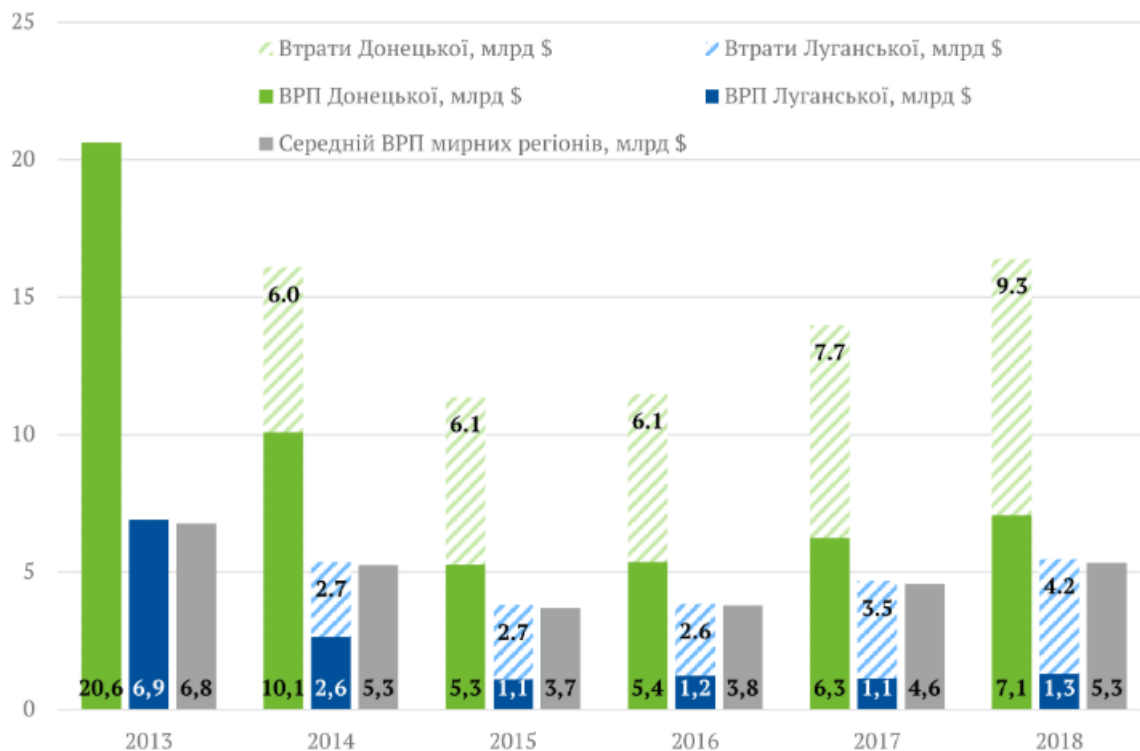
8	Переробна промисловість	675233	1,7%	853214	2,1%
9	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	461368	1,2%	796756	1,9%
10	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	-598857	-1,5%	840098	2,0%

Лідерами по сплаті податків до місцевих бюджетів у 2025 році є державне управління й оборона; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, обов'язкове соціальне страхування, професійна, наукова та технічна діяльність.

Через збройну агресію РФ на сході України постраждали усі регіони, але економіка Донецької та Луганської областей постраждала найбільше. Через втрату територій, людей та активів, розрив ланцюжків вартості та міграцію населення ці області не просто скоротили регіональний продукт у порівнянні із мирними часами, але суттєво відстали від решти областей України. **Було визначено нижню межу оцінки втрат регіону внаслідок агресії у розмірі більше 50 млрд дол. США за 2014-2018 роки або 13,5 млрд дол. США лише у 2018 році.**

Розрахунки були зроблені в межах проєкту «Підтримка Стратегії трансформації економіки Донбасу», який фінансується посольством Великої Британії в рамках Фонду ефективного урядування.

Щоб відповісти на це питання, було пораховано, наскільки міг би бути більшим валовий регіональний продукт (ВРП) в Донецькій та Луганській області, якби його динаміка співпадала із середньою по країні (в середньому інші регіони України росли в рік на 22% в гривневому еквіваленті за період 2013-2018 років; в доларовому виразі було падіння на 2% через девальвацію гривні.

Джерело: Держстат, розрахунки ЦЕС

Діаграма 52. Втрати Донецької та Луганської областей через збройну агресію РФ, млрд дол. США

На графіку зображено середній валовий регіональний продукт мирних регіонів України та окремо Донецької та Луганської областей. Дані подані у доларовому виразі, щоб прибрати вплив високої інфляції, що супроводжувала кризу. Якби річна зміна ВРП Донецької та Луганської областей була в середньому така ж, як у інших регіонах України, то валовий регіональний продукт цих двох областей разом у 2018 році становив би 595 млрд грн, а не 227 млрд грн, тобто втрати склали близько 367 млрд грн, або 13,5 млрд дол. США.

Всього за весь період з 2014 до 2018 Донецька та Луганська області втратили близько 1,2 трлн грн, або, якщо перевести в долари за середньорічним курсом, то 51 млрд дол. США. Це близько 10% від ВВП, що Україна в цілому виробила з 2014 до 2018 року.

Ці розрахунки включають лише недовироблену додану вартість – вони не враховують втрати активів, що були зруйновані або зараз знаходяться на непідконтрольній Україні території, а також вплив економічної кризи, викликаной військовою агресією РФ, що привела до падіння економіки усіх регіонів. Тому справжні втрати є набагато вищими, і цифра у 1,2 трлн грн за 5 років (2014-2018 рр.) може вважатися лише нижньою межею.

Основні причини виникнення проблеми:

- неможливість провадження сільськогосподарської діяльності на тимчасово окупованих російською федерацією територіях;

- складні умови відновлення сільськогосподарської діяльності на деокупованих територіях через замінування та забруднення сільськогосподарських угідь, пошкодження виробничих і складських приміщень, техніки та оснащення.

У 2020 році за підтримки Світового банку було розпочато впровадження проєкту «Східна Україна: возз'єднання, відновлення, відродження» (Проєкт 3В), одна із компонент якого – відновлення сільськогосподарської галузі на територіях Луганської області. Зокрема планувалось реалізація проєктів з будівництва агрологістичного хабу і лабораторії для перевірки на безпечність сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, розбудови сільськогосподарських кластерів, відновлення інфраструктури зрошувальних та меліоративних систем.

Після деокупації не буде часу на підготовку, тому щоб відновлення було швидким і ефективним, потрібно вже сьогодні, спільними зусиллями використовувати всі можливості в межах державних ініціатив і міжнародних програм відбудови України.

Трансформація регіональної економіки не може і не буде мати на меті відновити все, як було. Але у такій трансформації є підґрунтя: потужна, хоча і розірвана інфраструктурна мережа, кваліфіковані та працьовиті люди, природні ресурси, родючі землі. Ці сильні сторони необхідно врахувати та забезпечити на їх основі побудову сучасної економіки, зокрема сільськогосподарської галузі.

Європейські орієнтири надають аграрному сектору відповідний вектор розвитку та відкривають нові можливості для відродження сільського господарства, створюють додаткові порівняльні переваги на агропродовольчому ринку в умовах глобалізації економіки на засадах ефективного управління, збалансованого природокористування та безпечної реінтеграції. Пріоритетним має стати широке використання ідеології партнерства держави та бізнесу як організаційно-економічної рамкової основи побудови інвестиційної моделі взаємовідносин держави, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання. Посилення зв'язку аграрного виробництва з розвитком сільських територій виступає важливою складовою європейської моделі, на яку орієнтуються країни Східної Європи, які мають перспективи інтеграції вступу до Європейського союзу, що дасть змогу створити нові можливості для розвитку, комфортного та стабільного проживання в регіоні з високим рівнем освіти, соціального та медичного забезпечення тощо. Разом з тим, інтегруючи наш аграрний сектор у Європейський Союз, неможливо враховувати тільки напрямки, актуальні для європейських країн. В першу чергу нам треба враховувати виклики, актуальні для нас, що пов'язані з війною.

7.5. Інвестиційна та будівельна діяльність

Будівництво

Враховуючи Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затверджений наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376, 16 населених пунктів Сіверськодонецького та Сватівського районів визначено такими, що знаходяться в зоні активних бойових дій, іншу територію Луганської області – тимчасово окуповані російською федерацією, у зв'язку з чим будівельна галузь області практично припинила своє існування.

Активні бойові дії з 2022 року на території області призвели до руйнації значної кількості будівель, як житлових так і нежитлових, інженерних споруд, обсяг цих руйнувань через відсутність доступу до територій наразі визначити неможливо.

Отже статистичні дані з показників будівництва надаються органами статистики лише до 2022 року. У таблицях 80 - 81 наведено індекси будівельної продукції, обсяги будівельної продукції та площа зданих в експлуатацію житлових будівель.

Таблиця 80. Індекси будівельної продукції за видами (остаточні дані), (у % до попереднього року)

Період	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2011	102,9	105,7	91,1	108,4	101,7
2012	91,2	105,9	96,1	107,5	84,4
2013	90,4	81,1	140,7	72,6	95,9
2014	46,7	35,3	34,2	35,7	52,2
2015	49,2	67,5	54,3	71,1	43,2
2016	118,1	80,9	79,0	81,2	137,3
2017	74,2	167,6	233,4	154,2	46,0
2018	87,1	83,6	63,8	89,6	91,0
2019	101,1	127,9	87,4	136,8	74,0
2020	103,6	84,2	36,7	90,3	138,3
2021	90,7	89,0	469,8	68,9	92,5

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. Дані остаточні.

<https://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/inbud/inbud2011.php.htm>

Таблиця 81. Обсяг виробленої будівельної продукції за видами (остаточні дані) (тис.грн)

Період	Будівництво, всього	Будівлі	У тому числі		Інженерні споруди
			житлові	нежитлові	
2010	1390990	437725	68452	369273	953265
2011	1720392	545158	72426	472732	1175234
2012	1744229	643491	77922	565569	1100738
2013	1656655	545614	117056	428558	1111041
2014 ¹	803793	207115	42952	164163	596678

2015 ¹	544433	187450	30073	157377	356983
2016 ¹	694219	165457	26060	139397	528762
2017 ¹	584769	313956	68603	245353	270813
2018 ¹	635772	322734	53949	268785	313038
2019 ¹	663570	426337	50142	376195	237233
2020 ¹	720179	368410	19261	349149	351769
2021 ¹	785071	385358	102113	283245	399713

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. Дані остаточні.

<https://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/inbud/obbud2010.php.htm>

Таблиця 82. Прийняття в експлуатацію житлових будівель за видами (м2 загальної площі)

Період	Усього	У тому числі у житлових будівлях		
		одноквартирних	з двома та більше квартирами	гуртожитках
2010	146654	121518	23980	1156
2011	116204	101968	14236	—
2012	176841	164602	9951	2288
2013	178220	154944	16328	6948
2014	54991	33193	21798	—
2015	22237	17726	4511	—
2016	7078	7078	—	—
2017	21195	19138	2055	—
2018 ²	15976	14916	1060	—

¹ У 2010–2016, 2018 роках з урахуванням загальної площі прийнятого в експлуатацію житла відповідно до порядків (накази Мінрегіону України від 03.07.2018 № 158, від 24.04.2015 № 79, від 19.03.2013 № 95 та від 24.06.2011 № 91) та Тимчасового порядку (постанова КМУ від 09.09.2009 № 1035). Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Дані наведено по житлових будівлях нового будівництва.

https://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/inbud/inbud0612_13.php.htm

Отже, станом на 2025 рік на території області не ведеться жодного будівництва у тому числі будівництва житла, яке вкрай необхідне для розміщення внутрішньо переміщених осіб, кількість яких рахується десятками тисяч.

Крім того, у зв'язку із окупацією території області припинила існування Регіональна комплексна програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та покращання умов життєзабезпечення сільського населення «Власний дім» на 2017-2022 роки. Програма виконувались у всіх районах неокупованої частини Луганської області, кредити отримали 464 сільські сім'ї в 79 населених пунктах 19 територіальних громад області. Для реалізації Програми протягом 2017-2022 років було залучено та використано 35384,04 тис. грн бюджетних коштів, у т.ч.:

обласний бюджет – 14700,0 тис грн;

державний бюджет – 18080,0 тис грн;

бюджети районів та ОТГ – 2604,04 тис грн.

Враховуючи наявні політичні та військові реалії, деокупація території Луганської області наразі малоімовірна, отже відновлення та розвиток будівельної галузі області залишаються лише у далекій перспективі.

Можливі шляхи вирішення проблем

З огляду на це, будівельний потенціал області необхідно розвивати на території інших областей, для чого необхідно проводити роботу з отримання земельних ділянок під будівництво житла для внутрішньо перемішених осіб, а також під будівництво соціальних об'єктів, де будуть працювати та отримувати послуги мешканці Луганської області. Як приклад, наразі ведеться робота з будівництва Луганського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою за адресою: Київська область, м. Березань, вул. Героїв Небесної Сотні, 132.

Капітальні інвестиції

Інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів характеризує показник капітальні інвестиції, який відображає фактично освоєні обсяги капітальних інвестицій за видами активів, джерелами фінансування, видами економічної діяльності, індекси капітальних інвестицій; прийняття в експлуатацію будівель (включаючи житлові), інженерних споруд та виробничих потужностей, а також показники, що характеризують діяльність будівельних підприємств.

Аналіз ситуації

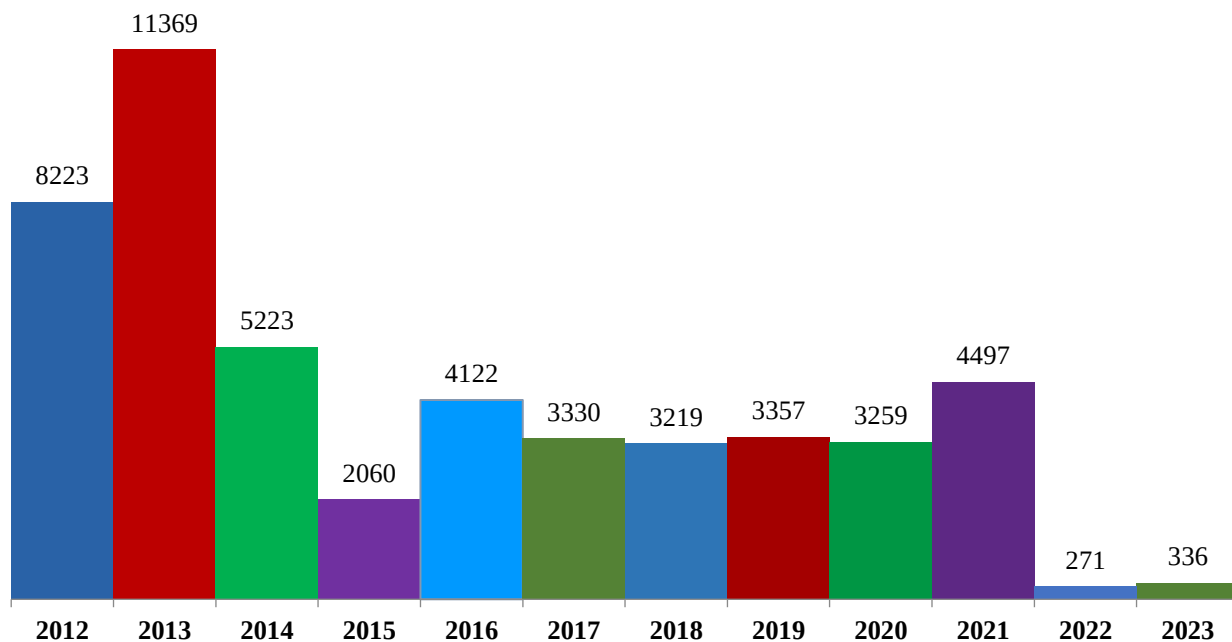
При здійсненні аналізу даного розділу, розглядалися три основні періоди: 1 – 2013 рік до початку АТО, 2 – 2014-2021 роки період АТО/ССО до початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, 3 – 2022-2023 роки період воєнного стану в Україні. Аналіз проведено за офіційними даними Держстату. У таблицях 83-84 та діаграмах 54-55 наведені дані щодо сум капітальних інвестицій по області по роках, а також їх питома вага у порівнянні з іншими регіонами.

Таблиця 83. Капітальні інвестиції за 2012-2023 роки, млн грн

Регіон	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Україна	273256	249873	219420	273116	359216	448462	578726	523979	50821	67389	409660	627281
Луганська	8223	11369	5223	2060	4122	3330	3219	3357	3259	4497	271	336
Донецька	31722	27912	13155	8304	11902	17269	26979	30594	26598	32478	5565	7842
Дніпропетровська	22509	21290	20357	25920	33169	42909	60289	66951	58601	78484	40478	63068
Запорізька	7204	6839	7035	7794	11040	15880	15732	14877	15495	21039	9312	8564
Харківська	14759	9293	8032	11247	16546	19362	23551	22875	20249	24648	9586	18057

1. Дані за 2014-2021 роки наведено без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях; дані за 2022-2023 роки наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії.

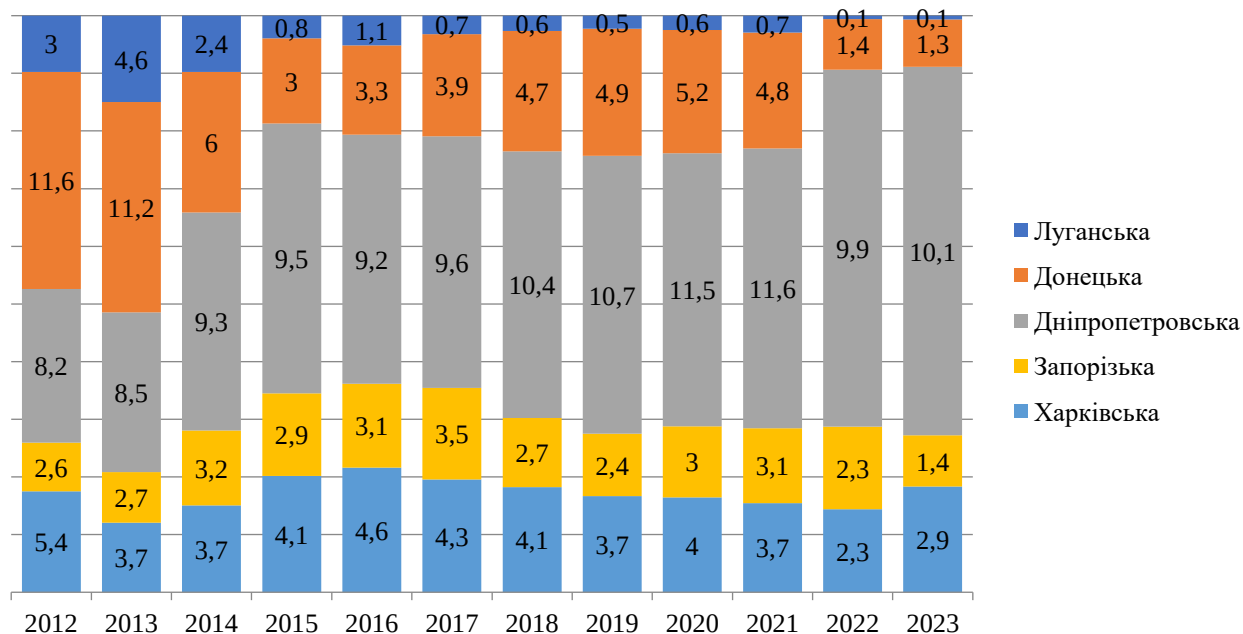
2. Інформація за 2021-2023 роки сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів та проведених дооцінок показників.

Діаграма 53. Динаміка капітальних інвестицій Луганської області, млн.грн.

Таблиця 84. Частка капітальних інвестицій до загального показника по Україні, %

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Україна	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Луганська	3,0	4,6	2,4	0,8	1,1	0,7	0,6	0,5	0,6	0,7	0,1	0,1
Донецька	11,6	11,2	6,0	3,0	3,3	3,9	4,7	4,9	5,2	4,8	1,4	1,3
Дніпропетровська	8,2	8,5	9,3	9,5	9,2	9,6	10,4	10,7	11,5	11,6	9,9	10,1
Запорізька	2,6	2,7	3,2	2,9	3,1	3,5	2,7	2,4	3,0	3,1	2,3	1,4
Харківська	5,4	3,7	3,7	4,1	4,6	4,3	4,1	3,7	4,0	3,7	2,3	2,9

Діаграма 54. Частка регіонів по капітальним інвестиціям до загального показника по Україні, %

У 2013 році сума фактично освоєних обсягів капітальних інвестицій становила 11 369 млн грн (у фактичних цінах звітного року), що становило 4,6 % до загального показника по Україні. Серед відібраних для порівняння регіонів, Луганська область посідала 3 місце після Донецької та Дніпропетровської областей.

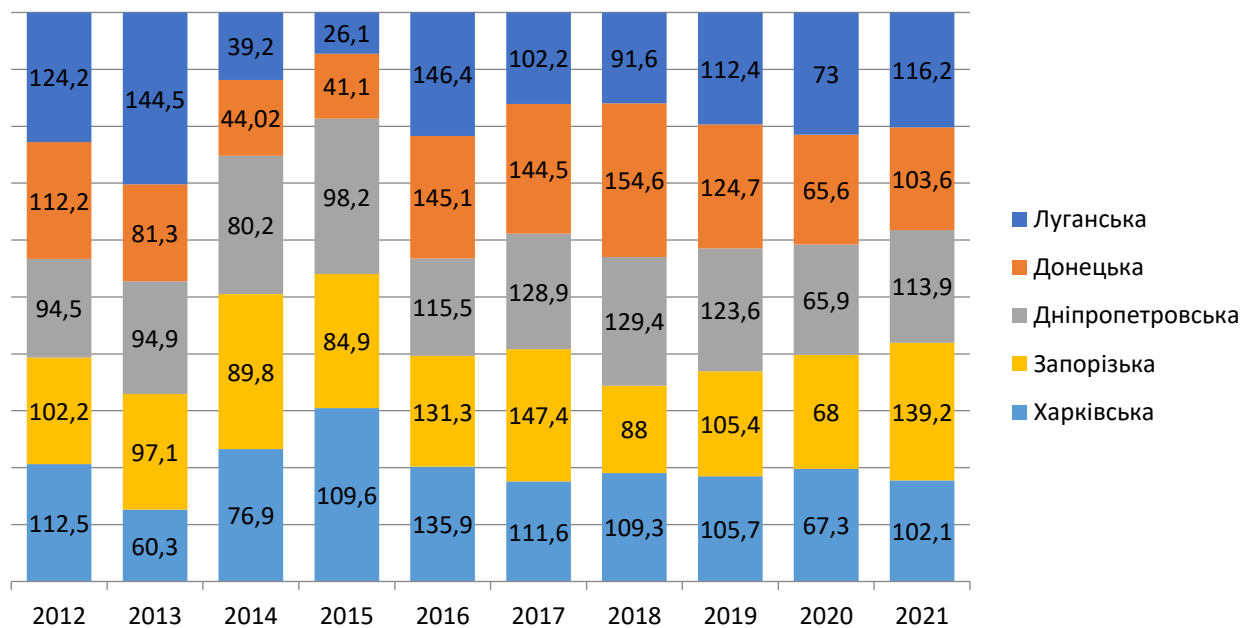
У зв'язку з окупацією у 2014 році обласного центру та частини території області, переважно з розвинутими промисловими галузями, за підсумками 2015 року обсяги капітальних інвестицій суттєво зменшилися та становили лише 2 060 млн грн, що становило 0,8 % до загального показника по Україні. Область посіла останнє місце.

У подальших роках, до початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну, ситуація на території області, підконтрольній українській владі, поступово стабілізувалася, що зумовлено вкладенням інвестицій у відновлення функціонування зруйнованих або евакуйованих з території, непідконтрольній українській владі життєдіяльних інституцій; стабільною роботою підприємств, їх розвитку та вдосконалення виробничих процесів. Так, показник у 2021 році досяг 4 497 млн грн, однак область стабільно посідала останнє місце серед регіонів.

Індекс капітальних інвестицій (таблиця 85-86 та діаграми 56-57) відображає зміну обсягів капітальних інвестицій за періоди, що обрані для порівняння. Складові капітальних інвестицій відповідають вартості матеріальних та нематеріальних активів, у які інвестовано кошти суб'єктами економіки.

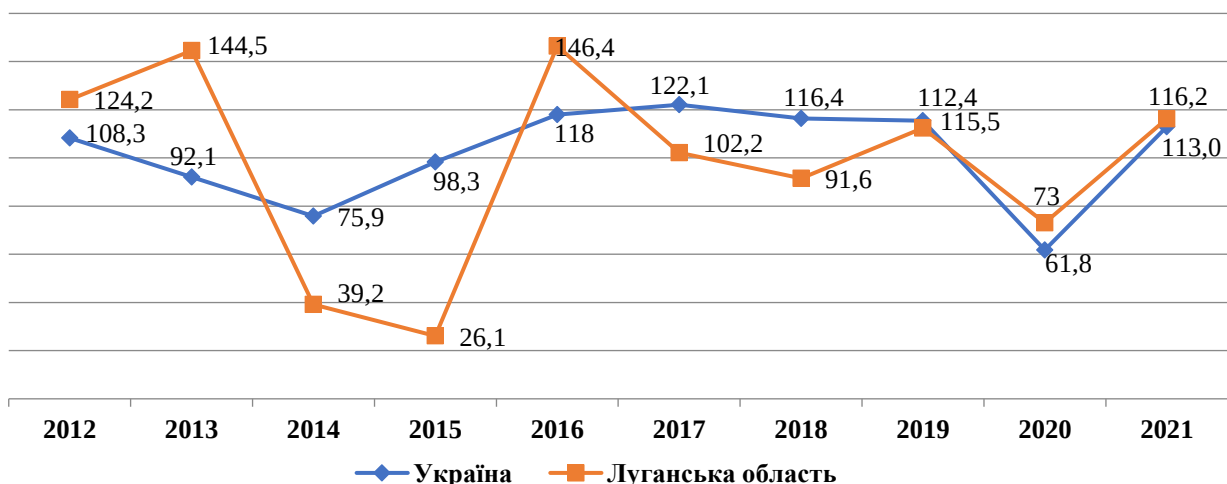
Таблиця 85. Індекси капітальних інвестицій за 2012-2021 роки (у % до відповідного періоду попереднього року)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Україна	108,3	92,1	75,9	98,3	118,0	122,1	116,4	115,5	61,8	113,0
Луганська	124,2	144,5	39,2	26,1	146,4	102,2	91,6	112,4	73,0	116,2
Донецька	112,2	81,3	44,02	41,1	145,1	144,5	154,6	124,7	65,6	103,6
Дніпропетровська	94,5	94,9	80,2	98,2	115,5	128,9	129,4	123,6	65,9	113,9
Запорізька	102,2	97,1	89,8	84,9	131,3	147,4	88,0	105,4	68,0	139,2
Харківська	112,5	60,3	76,9	109,6	135,9	111,6	109,3	105,7	67,3	102,1

Діаграма 55. Індекси капітальних інвестицій за 2012-2021 роки (у % до відповідного періоду попереднього року)

До 2014 року Луганська область посідала 1 місце серед порівнюваних регіонів. У порівнянні до загального показника по Україні, обласний показник перевищував на 52,4 в. п. Втрата промислової частини регіону призвела до тимчасового погіршення показника до 26,1 %, це останнє місце серед порівнюваних регіонів. В подальші роки ситуація стабілізувалась, вкладення інвестицій в розвиток регіону надало змогу покращити сходинки у порівнянні з відібраними регіонами.

Діаграма 56. Індекси капітальних інвестицій Луганської області за 2012-2021 роки

Зростання показника у 2013 році становило 20,3 в. п. до попереднього року, що обумовлено збільшенням вкладень власних коштів підприємств та організацій, частка яких від загального обсягу становила 76,5 %. За видами економічної діяльності найбільше освоєння капітальних інвестицій відбулося в сфері оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (3,9 р.) та промисловості (146,8 %).

Втрата у 2014 році обласного центру та великої частки промислової території області, підтверджує низький показник 2015 року – 26,1 %.

У 2020 році пандемія COVID-19 та економічні виклики вплинули на інвестиційну активність, що призвело до зниження показника до 73 %.

У наступному, 2021 році, ситуація стабілізувалася, що надало змогу покращити показник до 116,2 %. За видами економічної діяльності (таблиця 80) найбільше освоєння капітальних інвестицій відбулося в аграрному секторі, в якому було освоєно 1650,2 млн грн інвестицій, що становить 36,7 % від загального обсягу.

Таблиця 86. Індекси капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, (відсотків до попереднього року)

	2012	2013	2015	2016	2017	2018	2019
Усього	124,2	144,5	26,1	146,4	102,2	91,6	112,4
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	194,9	84,3	54,0	260,9	148,8	106,5	100,5
Промисловість	122,7	146,8	18,6	136,9	30,4	134,5	104,6
Будівництво	120,4	112,8	11,6	39,6	325,0	45,7	57,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	145,6	389,1	16,4	100,6	106,4	173,3	82,0
Транспорт, складське	100,8	121,1	182,1	9,4	231,4	76,1	130,9

	2012	2013	2015	2016	2017	2018	2019
господарство, поштова та кур'єрська діяльність							
Інформація та телекомунікації	132,2	84,6	4,3	284,6	70,9	147,2	310,6
Операції з нерухомим майном	146,6	102,6	2,2	106,0	6282,8	9,7	290,7
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	293,9	68,8	45,6	67,3	89,9	80,3	151,4
Діяльність управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	112,2	60,8	343,8	182,6	184,8	78,0	125,1
Освіта	142,7	42,7	676,0	158,0	271,6	78,4	112,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	61,0	60,9	201,5	305,3	233,2	50,6	155,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	43,1	112,5	195,9	258,6	160,1	62,2	98,2

за 2014 рік інформація щодо індексів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності на сайті Головного управління статистики у Луганській області відсутня.

Територія області, яка з 2014 року залишалася на підконтрольній українській владі, за своєю структурою мала переважно райони сільськогосподарського призначення, тому й найбільше освоєння капітальних інвестицій відбувалося в аграрному секторі економіки.

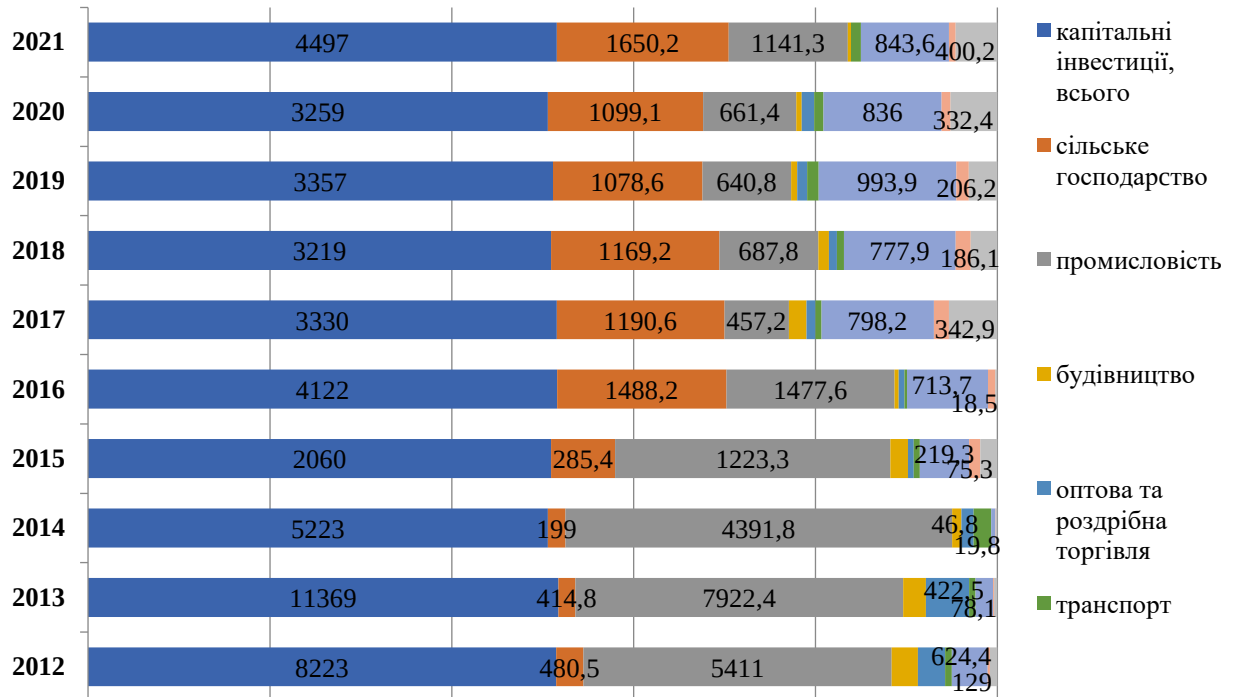
Повномасштабне вторгнення окупаційних військ російської федерації в Україну в лютому 2022 року спричинило величезні збитки для економіки, у тому числі в агропромисловому секторі. Аграрний сектор області зазнав колосальних руйнувань та збитків – це знищення та пошкодження сільськогосподарських угідь, техніки, зруйновано складські приміщення. Підприємства вимушені були релокуватися та відновлювати роботу в інших регіонах України, більшість з яких перереєструвалися за місцем фактичної виробничої діяльності. У таблицях 87 - 90 та діаграмах 58 - 59 наведено інформацію щодо капітальних інвестицій Луганської області в розрізі періодів, галузей економіки та джерел фінансування.

Таблиця 87. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності (у фактичних цінах, млн грн)

Період	Капітальні інвестиції, всього	сільське господарство	промисловість	Будівництво	оптова та роздрібна торгівля	Транспорт	Діяльність управління й оборона	освіта	охорона здоров'я
2012	8223	480,5	5411	459,0	481,1	120,1	624,4	44,0	129
2013	11369	414,8	7922,4	546,6	1048,7	153,5	422,5	27,3	78,1
2014	5223	199,0	4391,8	107,6	135,3	202,6	46,8	2,4	19,8
2015	2060	285,4	1223,3	78,4	25,9	27,3	219,3	50,5	75,3
2016	4122	1488,2	1477,6	36,9	50,8	21,1	713,7	62,7	18,5
2017	3330	1190,6	457,2	126,7	61,6	43,3	798,2	108,7	342,9
2018	3219	1169,2	687,8	74,9	54,3	48,8	777,9	102,8	186,1

2019	3357	1078,6	640,8	45,2	70,4	82,9	993,9	90,9	206,2
2020	3259	1099,1	661,4	38,0	87,0	66,8	836,0	63,9	332,4
2021	4497	1650,2	1141,3	32,0		95,2	843,6	63,7	400,2

Діаграма 57. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності (у фактичних цінах, млн грн)

Таблиця 88. Частка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності від загальної суми, %

Галузь економіки	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	5,8	3,6	3,8	13,9	36,1	35,8	36,3	32,1	33,7	36,7	8,2
Промисловість	65,8	69,7	84,1	59,4	35,8	13,7	21,4	19,1	20,3	25,4	к
Будівництво	5,6	4,8	2,1	3,8	0,9	3,8	2,3	1,3	1,2	0,7	к
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5,9	9,2	2,6	1,3	1,2	1,9	1,7	2,1	2,7	3,4	–
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,5	1,3	3,9	1,3	0,5	1,3	1,5	2,5	2,0	2,1	–
Діяльність управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7,6	3,7	0,9	10,6	17,3	24,0	24,2	29,6	25,7	18,8	35,7
Освіта	0,5	0,2	0,0	2,4	1,5	3,3	3,2	2,7	2,0	1,4	к
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,6	0,7	0,4	3,7	0,4	10,3	5,8	6,1	10,2	8,9	48,4

Таблиця 89. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2012-2021 роки, Луганська область (млн грн)

Джерела фінансування	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020	2021
Усього	8222,6	11369,3	5222,6	2060,1	4122,2	3329,8	3219,3	3357,5	3259,1	4496,5
у т.ч. за рахунок										
коштів державного бюджету	623,1	584,9	34,6	106,1	440,6	312,3	398,7	400,6	361,4	369,2
коштів місцевих бюджетів	548,9	352,9	74,4	267,6	570,1	1009,8	795,5	930,3	717,0	424,7
власних коштів підприємств та організацій	6354,7	8693,6	4436,4	1568,1	3003,6	1853,1	1887,1	1924,6	1522,4	239,9
коштів населення на будівництво житла	318,8	364,3	73,4	67,4	27,3	67,6	41,4	18,1	8,0	1,1

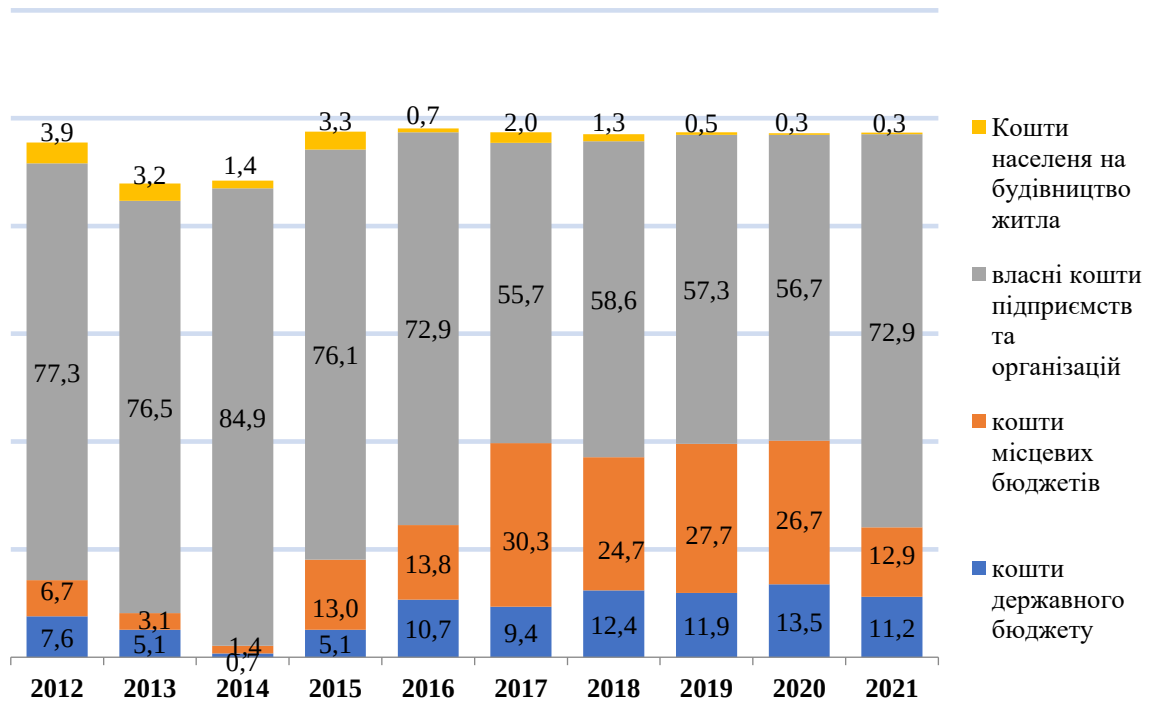
¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Таблиця 90. Структура капітальних інвестицій Луганської області за джерелами фінансування за 2012-2021 роки, % у загальному обсязі

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
коштів державного бюджету	7,6	5,1	0,7	5,1	10,7	9,4	12,4	11,9	13,5	11,2
коштів місцевих бюджетів	6,7	3,1	1,4	13,0	13,8	30,3	24,7	27,7	26,7	12,9
власних коштів підприємств та організацій	77,3	76,5	84,9	76,1	72,9	55,7	58,6	57,3	56,7	72,9
коштів населення на будівництво житла	3,9	3,2	1,4	3,3	0,7	2,0	1,3	0,5	0,3	0,3

¹Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

Діаграма 58. Структура капітальних інвестицій Луганської області за джерелами фінансування за 2012-2021 роки, % у загальному обсязі

До 2014 року Луганська область була одним із промислових центрів України, що приваблювало значні капітальні інвестиції. Основними джерелами фінансування були:

власні кошти підприємств та організацій: більша частина інвестицій надходила від місцевих підприємств, які вкладали у модернізацію та розширення виробництва, їх частка становила 77 %;

державний бюджет: фінансування інфраструктурних проектів та соціальних програм – 3 %;

місцевий бюджет: співфінансування інфраструктурних проектів та соціальних програм – 5 %;

іноземні інвестиції: хоча їх частка була меншою, іноземні інвестори цікавилися гірничодобувною та металургійною галузями.

Початок військових дій на сході України призвів до різкого скорочення капітальних інвестицій. Багато підприємств зупинили діяльність або скоротили виробництво, що знизило обсяги інвестицій, але ж їх частка в загальному обсязі залишалася на рівні 77%. Державне та місцеве фінансування було переорієнтовано на військові потреби та гуманітарну допомогу. Іноземні інвестиції практично зникли через високі ризики.

У період до 2021 року спостерігалось поступове відновлення інвестиційної діяльності на підконтрольних Україні територіях Луганської області. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишалися власні кошти

підприємств та організацій, за рахунок яких освоювалося до 60 % загального обсягу. На реалізацію інфраструктурних проєктів та соціальних програм з місцевого бюджету частка фінансування становила близько 30 %. Кошти державного бюджету становили в середньому до 12 %.

Загалом, протягом 2012-2021 років капітальні інвестиції в Луганській області зазнали значних коливань, зумовлених політичними, економічними та соціальними факторами. Основним джерелом фінансування залишалися власні кошти підприємств та організацій, частка яких коливалася від 59,6% до 93,2% залежно від року. Інші джерела, такі як державний бюджет та іноземні інвестиції, мали менш значний вплив, особливо в періоди нестабільності.

Таблиця 91. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за регіонами 2012-2021, млн грн

	Луганська	Донецька	Дніпропетровська	Запорізька	Харківська
кошти державного бюджету					
2012	623	3714	526	386	626
2013	585	1091	485	427	333
2014	35	154	55	8	214
2015	106	143	219	45	706
2016	133	46	250	56	527
2020	361	2952	3866	1707	851
2021	369	3358	4397	5140	861
коштів місцевих бюджетів					
2012	549	1216	840	348	577
2013	353	648	444	245	550
2014	75	349	347	188	569
2015	268	418	1344	705	1260
2016	456	682	2045	1122	2376
2020	717	2449	5078	1361	3984
2021	425	2226	7054	1168	3574
власних коштів підприємств та організацій					
2012	6355	21347	17366	4562	7859
2013	8694	21561	17266	5009	5868
2014	4436	11928	18102	5672	5376
2015	1568	7435	23030	6706	7312
2016	2265	9902	27159	8497	10264
2020	1522	19312	40975	8046	8894
2021	2399	24126	52476	11590	10490
коштів населення на будівництво житла					
2012	319	805	708	513	948

2013	364	890	748	335	994
2014	73	307	413	157	822
2015	67	39	949	84	1193
2016	25	82	750	67	1166
2020	8	29	176	65	1279
2021	11	53	214	к	1403

Інвестиційна діяльність

Більшість підприємств, які займаються залученням іноземних інвестицій, через ускладнення технологічного й виробничого процесу, виникнення логістичних проблем (переважна частка іноземних інвестицій залучена у промисловість), внаслідок активних бойових дій в регіоні, втратили ринки збуту на тимчасово окупованій території Луганської області, розірвали коопераційні зв'язки з відповідними контрагентами.

За інформацією Головного управління статистики у Луганській області згідно з Планом дій Державної служби статистики України та Національного банку України на 2019 – 2020 роки щодо передачі Національному банку України функції публікації даних про прямі інвестиції, Держстат припинив публікацію результатів державного статистичного спостереження щодо інвестицій зовнішньоекономічної діяльності, починаючи з результатів за 1 квартал 2020 року.

Дані щодо прямих інвестицій за 2015–2019 роки переглянуті за новою методологією дані опубліковані в розділі «Статистика» на офіційному вебсайті Національного банку.

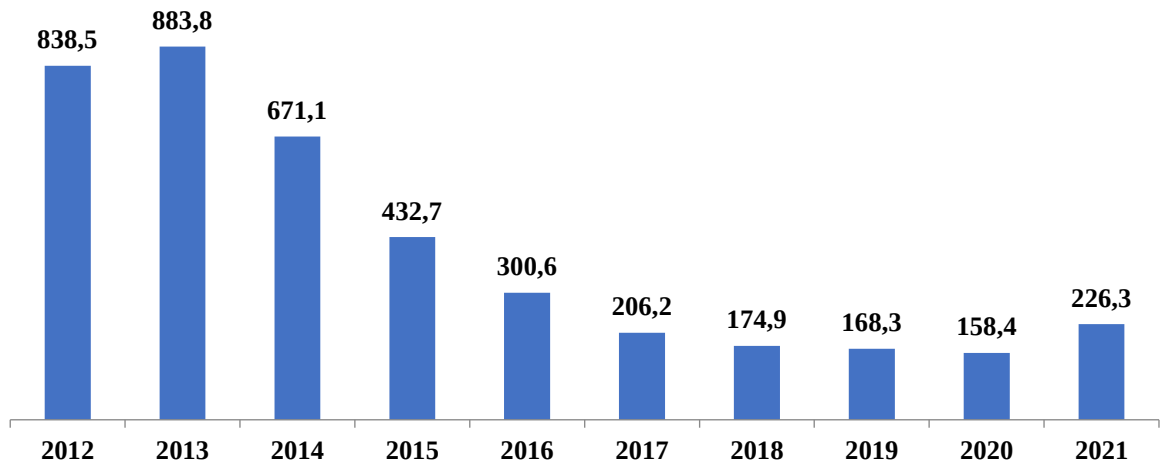
Національний банк України складає платіжний баланс України на основі 6-го видання Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції МВФ (далі – КПБ6). Відповідно до нової методології КПБ6 НБУ доводить дані щодо зовнішньоекономічної діяльності на кінець відповідного періоду в регіональному розрізі з наступних показників:

прямі інвестиції (інструменти участі в капіталі) в економіці Луганської області: залишки за країнами світу;

прямі інвестиції (інструменти участі в капіталі) в економіці Луганської області: залишки за видами економічної діяльності.

Згідно з інформацією, розміщеною на офіційному вебсайті Національного банку України (<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-udoskonalyuye-obchislennya-statistiki-pryamih-inozemnih-investitsiy>), Національний банк удосконалив обчислення статистики прямих іноземних інвестицій (ПІІ) відповідно до міжнародних стандартів.

Динаміка прямих інвестицій (інструментів участі в капіталі) в економіці Луганської області наведена на діаграмі 60.

**Дані станом на 01 січня 2014 - 2021 років наведено без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.*

Діаграма 59. Динаміка прямих інвестицій (інструментів участі в капіталі) в економіці Луганської області

Динаміка прямих інвестицій (інструменти участі в капіталі) в економіці Луганської області: залишки за країнами світу наведена в таблиці 92.

Таблиця 92. Динаміка прямих інвестицій (інструменти участі в капіталі) в економіці Луганської області: залишки за країнами світу, млн дол. США

Показники	2012	2013	2014	2015	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	2021 ¹
Усього	1316,1	1478,7	1542,7	793,1	567,0	379,1	317,3	310,4	240,6	358,5
Кіпр	557,6	628,3	664,6	326,1	236,0	130,7	103,5	94,0	87,6	139,6
Російська Федерація	13,9	16,0	16,5	26,1	3,2	3,0	3,2	2,9	2,4	1,0
Сполучене королівство Великої Британії та Північної Ірландії	34,7	33,8	33,2	31,9	24,0	36,1	40,0	52,4	51,1	67,5
Нова Зеландія	... ²	... ²	... ²	6,6	-	-	-	-	-	-
Канада	... ²	11,4	11,7	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²
Німеччина	8,2	10,4	10,8	1,2	3,1	3,1	2,2	1,3	1,1	0,8
Панама	... ²	... ²	10,7	4,4	4,2	4,1	4,2	4,1	3,5	3,6
Віргінські острови (Брит.)	5,8	9,3	9,0	3,2	2,2	2,3	2,4	2,1	1,7	1,7
Іспанія	... ²	9,2	9,2	2,6	5,9	4,9	2,1	-	-	-
Угорщина	15,1	14,2	... ²	3,4	-	-	-	-	-	-
Польща	5,4	5,4	5,4	4,1	4,3	4,3	0,3	0,5	0,4	... ²
Нідерланди	4,8	4,8	4,8	1,9	2,6	2,7	1,8	1,1	0,9	1,0
Швейцарія	3,8	3,9	3,9	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²
США	5,5	2,1	1,7	0,8	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Інші країни	17,2	15,9	16,2	4,9	0,5	0,6	1,4	0,4	0,2	0,3
Країни ЄС	644,1	714,0	745,0	375,9	280,8	187,1	156,0	151,3	91,5	142,8

¹ Дані наведено без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області.

² Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

За інформацією Національного банку України, розміщеної на офіційному веб-сайті, складання статистики прямих інвестицій починаючи з I кварталу 2022 року здійснено на підставі наявної інформації підприємств, які мали змогу подавати звіти, та відповідні дані можуть бути уточнені після отримання повної інформації після припинення/скасування воєнного стану в Україні. Дані Луганської області враховані до загального обсягу прямих інвестицій в Україні, але не оприлюднюються у зв'язку з низьким рівнем звітування (менше 50 %).

В свою чергу, з метою залучення додаткового зовнішнього фінансування для відбудови області після деокупації було підготовлено на англійській та українській мовах Каталог інвестиційних пропозицій комунальної форми власності (додається), який налічує 39 проєктних пропозицій по відновленню першочергових об'єктів в сферах житлово-комунального господарства, агропромислового розвитку, логістики, освіти, охорони здоров'я та інше на загальну вартість 1332,15 млн дол. США, з яких 5 проєктів регіонального розвитку та 34 проєкти місцевого значення. Перелік інвестиційних проєктів області представлений у додатку, що додається.

Основні причини недостатньої інвестиційної активності:

- складний процес входження іноземних інвестицій в країну (економічна та фінансова нестабільність, відсутність системи гарантій захисту інвестицій);
- відсутність дієвих реформ (недосконала правова та організаційна бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності підприємств в Україні в умовах економічної нестабільності, недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності в пріоритетних галузях економіки);
- військовий конфлікт на сході України.

Необхідною передумовою стабільного розвитку економіки в регіонах та забезпечення якісного економічного зростання в державі має стати висока інвестиційна активність, яка досягається не тільки шляхом збільшення реалізованих інвестиційних ресурсів, але й за рахунок їх ефективного використання у пріоритетних секторах економіки.

7.6. Зовнішньоекономічна діяльність

До 2014 року Луганська область мала значний потенціал у зовнішньоекономічній діяльності, що зумовлювалося її промисловим розвитком та географічним розташуванням. В структурі промисловості області велику питому вагу займали вугільна, машинобудівна, хімічна та металургійна галузі. Це визначало структуру експорту, де переважала продукція

промисловості. Транспортні коридори забезпечували зв'язки з іншими регіонами України та країнами СНД.

Обсяги експорту товарів у 2012 році становили 6,1 % від загального обсягу по Україні, що на 3,2 та 0,3 відсоткових пункти (в. п.) більше порівняно з аналогічними показниками по Харківській та Запорізькій областям відповідно та на 14,4 і 8,6 в. п. менше з аналогічними показниками по Донецькій та Дніпропетровській областях відповідно. Надалі спостерігається падіння показника до 3,5 % у 2014 році та до 0,2 % від загального обсягу по Україні у 2021 році, що є найменшим у порівнянні з аналогічними показниками з іншими регіонами, які є найбільш співставними у відповідній сфері.

Обсяги імпорту товарів становили 2,4 % від загального обсягу по Україні, що на 5,3, 2,5 та 0,8 в. п. менше порівняно з аналогічними показниками по Дніпропетровській, Донецькій та Харківській областям відповідно та на рівні з аналогічним показником по Запорізькій області. У 2014 році цей показник зменшився до 1,9 %, у 2021 році – 0,4 %. Порівняння показників зовнішньої торгівлі товарами у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблицях 93-94.

Таблиця 93. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами (експорт) з відповідними показниками вибраних областей України, млн дол. США

Регіон	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	68809,8	63312	53901,7	38127,2	36361,7	43264,7	47335,0	50054,6	49191,8	58072,3	44135,6	36182,9	41733,1
Луганська	4192,7	3544,0	1902,6	257,8	435,7	233,9	202,9	152,9	129,6	167,9	8,7	0,37	0,03
Донецька	14127,2	2408,2	8403,0	3695,3	3430,8	4432,6	4845,4	4631,6	3935,0	7037,6	284,24	199,4	76,8
Дніпропетровська	10129,7	795,3	8763,9	6399,0	5864,8	7052,8	7722,6	7907,2	7591,6	12163,8	6250,8	4696,4	5979,1
Запорізька	4004,8	8678,5	3730,2	2931,0	2292,8	2980,9	3377,2	3080,6	2923,4	4741,0	2808,7	1456,7	1679,9
Харківська	2022,1	1986,8	1821,1	1311,6	1027,8	1191,5	1279,0	1415,1	1471,2	1801,3	879,7	778,0	697,9

Таблиця 94. Динаміка зовнішньої торгівлі товарами (імпорт) з відповідними показниками вибраних областей України, млн дол. США

Регіон	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	84658,1	76964,0	54428,7	37516,4	39249,8	49607,2	57187,6	60800,2	54336,1	72843,1	55295,7	63567,0	70751,2
Луганська	1989,6	1849,9	1017,2	318,4	357,4	273,2	285,0	253,0	212,3	264,2	12,3	2,1	1,3
Донецька	4168,5	4053,8	2122,4	1202,6	1110,8	2033,9	2247,2	2224,4	1445,8	1892,1	139,1	60,1	84,7
Дніпропетровська	6538,3	5346,5	4634,2	3225,3	3443,6	4609,6	5264,9	5522,2	4634,2	5872,3	3951,6	4411,7	5446,3
Запорізька	2013,4	1759,9	1582,4	1085,5	998,4	1328,2	1762,8	1529,8	1221,3	2046,7	1195,4	829,9	822,7
Харківська	2741,0	2279,0	1888,8	1284,9	1489,5	1619,4	1738,9	1745,8	1797,3	2401,3	1252,9	1544,2	1802,9

Військовий конфлікт та початок проведення АТО в 2014 році призвів до значних змін у зовнішньоекономічній діяльності Луганської області. Розрив економічних зв'язків, руйнування промислових підприємств, зміна логістичних маршрутів – все це негативно вплинуло на зовнішню торгівлю. Значна частина території області опинилася під окупацією, що призвело до розриву

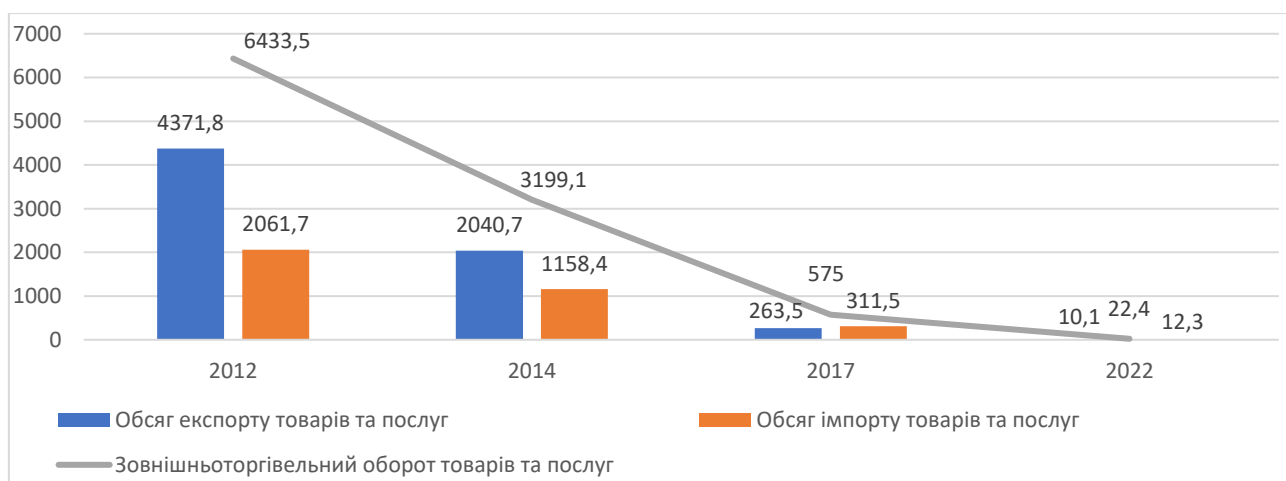
економічних зв'язків з рештою України. Постійна напруга та нестабільність негативно впливали на інвестиційний клімат та можливості для ведення зовнішньоекономічної діяльності. Руїнування транспортної інфраструктури ускладнювало логістику та торговельні операції.

Так, обсяг експорту товарів у 2014 році порівняно з 2013 роком зменшився у 2,2 рази та становив 19026403 тис. дол. США, або 3,5 % до загального обсягу експорту по Україні. Суттєве зменшення обсягів експорту товарів, на 87,7 %, відбулось у 2017 році порівняно з аналогічним показником 2014 року. Через тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення, суттєво зменшено обсяги експорту товарів металургійної галузі, основним експортером серед якої був ПАТ «Алчевський металургійний комбінат». Питома вага регіону у загальному обсязі експорту по Україні склала 0,5 %, що є найменшим показником серед інших найбільш співставних у відповідній сфері регіонів, наведених у таблиці.

Зовнішня торгівля Луганської області перед повномасштабним вторгненням у 2022 році вже перебувала у вкрай складному стані. Це було зумовлено тривалим військовим конфліктом, який розпочався у 2014 році, та окупацією частини території області, що призвело до різкого скорочення зовнішньоекономічного потенціалу області. Збитки Луганській області у сфері зовнішньої торгівлі, завдані внаслідок російської агресії, з 2012 по 2024 роки склали 6390,9 млн дол. США.

Темпи падіння зовнішньоторгівельного обороту товарів і послуг порівняно з 2012 роком зменшилися в 2 рази, а у 2017 році – майже в 12 разів.

Динаміка обсягів зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг наведена у діаграмі 61.

Діаграма 60. Динаміка обсягів зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг, млн дол. США

Зовнішня торгівля товарами

Луганська область була одним з промислово розвинених регіонів України, з акцентом на вугільну, металургійну, машинобудівну та хімічну промисловість

Це визначало структуру експорту, де переважала продукція важкої промисловості. Основними торговельними партнерами були російська федерація та країни СНД, що зумовлювалося географічним розташуванням та історичними зв'язками. Також здійснювалася торгівля з країнами Європейського Союзу. Змінилася структура експорту, з переважанням сировинних товарів. Відбулася кардинальна зміна структури та географічної спрямованості торгівлі.

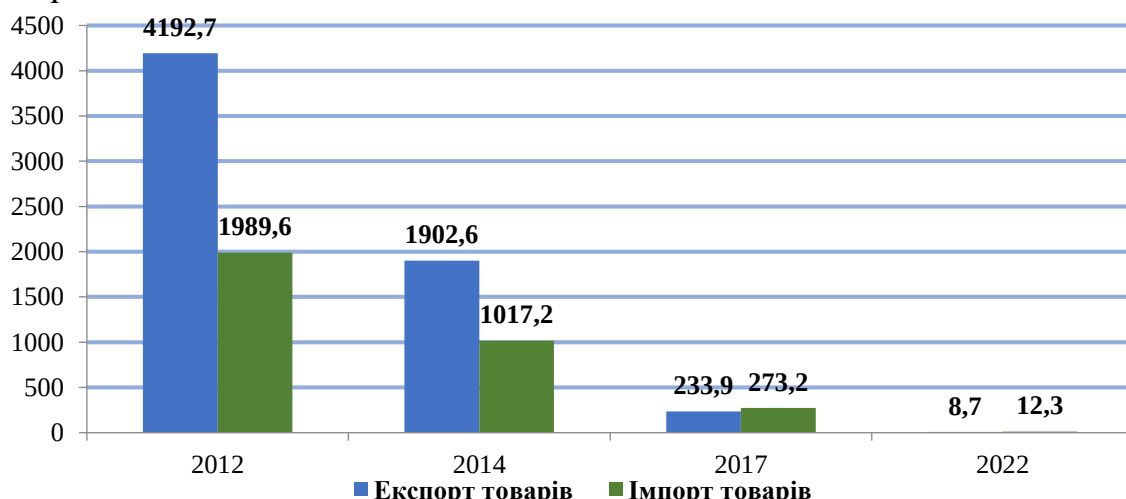
В товарній структурі основна частина належала експорту чорних металів (37,2 % до загального обсягу по регіону), мінеральних продуктів (21,6 %), машинобудівної продукції (16,5 %) та хімічної продукції (13,1 %).

З початком військового конфлікту спостерігається суттєве зменшення експортних поставок на 54,6 % у 2014 році та на 87,7 % у 2017 році, в імпорті – на 48,9 % та 86,2 % відповідно.

Через тимчасове припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення, суттєво зменшено обсяги експорту товарів металургійної галузі, основним експортером серед якої ПАТ «Алчевський металургійний комбінат». Так, експорт чорних металів у 2022 році, в порівнянні з 2017 роком, зменшився на 99,4 %. Така ситуація призвела до зменшення частки чорних металів в структурі товарного експорту області з 19,9 % у 2017 році до 0,6 % у 2022 році.

На початок 2022 року вдалося стабілізувати ситуацію щодо покращання показників зовнішньоекономічної діяльності, але воєнний стан в Україні через збройну агресію російської федерації спричинив нові обставини та нові виклики. Промислові підприємства були вимушені релокуватися у безпечні регіони країни, відновлювати експортну діяльність, опановувати нові експортні ринки. Частина підприємств перереєструвалася в інших регіонах.

Динаміка експорту та імпорту товарів Луганської області наведена у діаграмі 61.

Діаграма 61. Динаміка експорту та імпорту товарів, млн. дол. США

Головними статтями експорту після повномасштабного вторгнення стали продукти рослинного походження (зернові культури, насіння і плоди олійних культур, овочі та коренеплоди), які склали 80,2 % до загального обсягу

експорту регіону. Виробництво та експорт металу істотно скоротилися. За деякими позиціями металургії експорт не здійснювався взагалі. Це пов'язано в першу чергу з фізичним руйнуванням металургійних об'єктів та зупинкою виробництва.

Динаміка товарної структури зовнішньої торгівлі товарами у % до загального обсягу по регіону наведена у таблицях 95-96.

Таблиця 95. Динаміка товарної структури експорту товарів, % до загального обсягу

Види продукції	2012	2014	2017	2022
Недорогоцінні метали та вироби з них	37,2	51,1	19,9	0,3
Мінеральні продукти	21,6	10,9	2,2	0
Засоби наземного транспорту	16,5	19,6	0,9	-
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	13,1	5,7	15,1	1,9
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалі	2,0	3,5	29,7	0
Продукти рослинного походження	0,4	0,4	5,5	80,2
Жири та олії тваринного або рослинного походження	0,2	0,2	5,5	-

Таблиця 96. Динаміка товарної структури імпорту товарів, % до загального обсягу

Види продукції	2012	2014	2017	2022
Мінеральні продукти	67,3	47,9	40,9	31,2
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	10,0	18,2	2,3	4,2
Засоби наземного транспорту	5,1	2,2	2,6	23,3
Недорогоцінні метали та вироби з них	5,1	6,3	0,6	0
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	3,3	5,3	11,5	2,2
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	2,8	6,2	15,9	24,0
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалі	1,6	4,6	17,0	0

Припинення експорту чорних металів та збільшення частки експорту сільського господарства призвело до географічного перерозподілу експорту області: зменшилася частка країн ЄС з 50,0 % у 2017 році до 10,3 % у 2022 році (одним із основних експортних товарів до цих країн були чорні метали) та зростати частка країн Азії (постачання продукції сільського господарства).

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами наведена у таблицях 97-98.

Таблиця 97. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами (експорт), млн. дол. США

Період	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2012	4192,7	2133,8	2058,9	1108,3	567,1
2014	1902,6	802,3	1100,3	574,3	153,7
2017	233,9	78,8	155,1	116,9	27,2
2022	8,7	-	-	0,9	4,8

Таблиця 98. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі товарами (імпорт), млн. дол. США

Період	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2012	3475,3	2488,7	986,5	308,1	361,6
2014	1017,2	646,3	370,9	125,9	108,6
2017	273,2	196,4	76,8	57,4	14,1
2022	12,3	-	-	1,8	2,1

Зовнішня торгівля послугами

До 2014 року Луганська область, як і інші промислово розвинені регіони України, брала участь у міжнародній торгівлі послугами та мала відносно стабільні показники зовнішньої торгівлі послугами. Хоча обсяги торгівлі послугами були меншими порівняно з торгівлею товарами, вони відігравали важливу роль у регіональній економіці. Основними торговельними партнерами в сфері послуг були країни СНД, особливо російська федерація, а також країни Європейського Союзу.

Частка експорту послуг коливалась від 1,3 % до 0,2 % загального обсягу по Україні, що мала найнижчий показник відповідно до інших співставних областей України; імпорту – від 2,2 % до 0,6 %. Натомість, до початку військової агресії російської федерації у 2014 році, обсяг імпорту послуг Луганської області перебільшував відповідний показник по Запорізькій області у 2 рази, по Харківській області – на 10 %.

Порівняння показників розвитку зовнішньої торгівлі послугами у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено в таблицях 99-100.

Таблиця 99. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі послугами (експорт) з відповідними показниками вибраних областей України, млн. дол. США

Регіон	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023-2024
Україна	13599,1	14836,3	11520,8	9736,6	9868,0	10714,3	11637,9	15628,9	11547,2	12785,6	9166,0	-
Луганська	179,1	157,4	138,1	14,0	9,9	29,6	28,8	29,8	27,9	34,2	1,4	-
Донецька	685,5	639,6	473,9	376,0	446,1	126,3	153,2	91,3	84,6	87,7	13,8	-
Дніпропетровська	388,2	542,9	376,8	294,4	175,6	125,0	137,4	164,8	189,3	250,6	156,2	-
Запорізька	278,7	228,7	196,4	143,1	169,8	171,8	182,4	199,5	170,7	184,0	120,5	-
Харківська	308,1	345	299,7	261,8	270,4	300,8	339,7	389,3	404,6	538,9	296,5	-

Таблиця 100. Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі послугами (імпорт) з відповідними показниками вибраних областей України, млн. дол. США

Регіон	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Україна	6736,1	7609	6373,1	5523,0	5326,5	5476,1	6308,8	6942,2	5876,5	7976,5	3015,0	-	-
Луганська	72,1	167,4	141,2	96,8	55,2	38,3	27,3	44,5	40,3	39,9	к/с*	-	-
Донецька	622,8	621,2	352,4	199,8	172,6	199,6	159,5	148,9	89,8	99,5	19,7	-	-
Дніпропетровська	430,9	504,1	370,4	402,1	314,9	228,9	231,7	255,5	220,3	296,3	163,5	-	-

Запорізька	86	103,4	75,5	66,7	54,9	52,2	47,1	34,5	32,2	26,5	14,7	-	-
Харківська	197,4	181,4	128,3	103,6	56,8	45,7	65,5	64,3	60,3	87,8	19,7	-	-

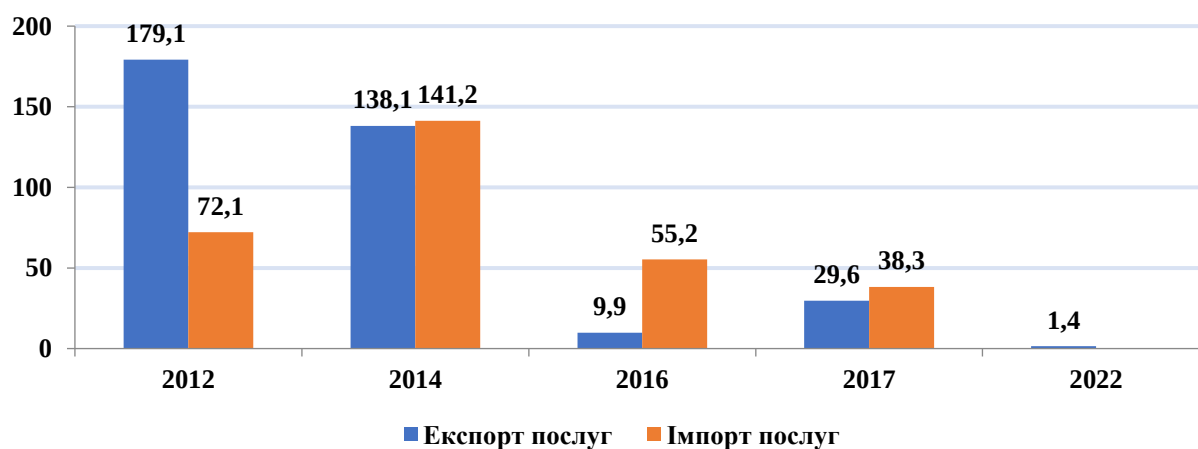
Додатково: дані зовнішньої торгівлі послугами з 2023 року відсутні.

До початку проведення АТО на території області значну частку експорту становили транспортні послуги (42,0 % від загального обсягу), ділові послуги (23,4 %) та послуги, пов'язані з подорожами (8,7 %); в імпорті переважали послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю (55,7 %), ділові послуги (14,6 %) та послуги, пов'язані з подорожами (10,0 %). Враховуючи географічне розташування та розвинену транспортну інфраструктуру, транспортні послуги займали значну частку в експорті. Ділові послуги: включали консультаційні, інжинірингові та інші послуги, пов'язані з промисловим сектором. Це було пов'язано з загальним зростанням ділової активності в регіоні.

Через військову агресію російської федерації, яка розпочалася у 2014 році та призвела до окупації значної частини території області характер динаміки експорту та імпорту послуг в Луганській області практично однаковий – загальне падіння після 2014 року. Руйнування інфраструктури, розрив економічних зв'язків, міграція населення та припинення діяльності багатьох підприємств призвели до фактичного колапсу зовнішньої торгівлі послугами. У зв'язку з руйнуванням транспортних шляхів і втратою логістики особливо постраждали транспортні послуги. Ділові послуги також зазнали значних втрат через припинення діяльності багатьох підприємств.

Однак, починаючи із 2016 року дещо відрізняється. Якщо динаміка імпорту і далі знижується, то в динаміці експорту спостерігається поступове збільшення послуг (на тлі різкого падіння експорту товарів): транспортні послуги з 1,3 % у 2016 році зросли до 8,6 % у 2017 році; послуги, пов'язані з подорожами з 0,6 % до 4,5 %.

Динаміка обсягів обороту експорту та імпорту послуг Луганської області наведена у діаграмі 63.

Діаграма 62. Динаміка обсягів обороту експорту та імпорту послуг, млн дол. США

Додатково: імпорт послуг за 2022 рік не оприлюднюється з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику".

У наступні роки спостерігалися коливання показників зовнішньої торгівлі послугами, але загалом обсяги залишалися значно нижчими за довоєнні. Бойові дії завдали значних збитків інфраструктурі, що ускладнило надання та експорт послуг.

Втрата контролю над значною частиною території області суттєво обмежила можливості для ведення зовнішньоекономічної діяльності. Економічна ізоляція окупованих територій призвела до розриву зв'язків з іншими регіонами України.

Після повномасштабного вторгнення 2022 року, експорт послуг з території Луганської області, що контролюється Україною, практично припинився.

Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами наведена у таблицях 101-102.

Таблиця 101. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами (експорт), млн дол. США

Періоди	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2012	199,3	102,6	76,5	40,2	23,7
2014	138,1	31,1	107,0	91,0	97,9
2016	10,0	4,1	5,9	5,4	0,4
2017	29,6	16,1	13,6	7,1	0,3
2022	-	-	-	-	-

Таблиця 102. Динаміка географічної структури зовнішньої торгівлі послугами (імпорт), млн дол. США

Періоди	Усього	Країни СНД	Інші країни	Країни ЄС	Азія
2012	72,1	34,4	37,6	27	17,4
2014	141,2	91,1	50,1	16,7	39,8
2016	55,2	32,3	22,9	22,2	0,4
2017	38,3	28,7	9,6	9,0	4,7
2022	-	-	-	-	-

7.7. Торгівля та ресторанне господарство, розвиток споживчого ринку

Внутрішня торгівля є одним із ключових секторів економіки.

Торгівля, ресторанне господарство та побутове обслуговування населення – це важлива складова внутрішнього ринку, що відіграє значну роль у формуванні загального економічного потенціалу області та забезпеченні потреб населення в товарах і послугах.

У зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України та введенням воєнного стану в Україні відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (із змінами), до Переліку територій, на яких ведуться (велися)

бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, включено всі територіальні громади Луганської області.

Згідно з пунктом 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», фізичні особи, фізичні особи-підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення мають право не подавати статистичну та фінансову звітність. Зважаючи на відсутність звітів у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення органи державної статистики призупиняють оприлюднення статистичної інформації, за винятком індексу споживчих цін, експорту-імпорту товарів, попередньої оцінки ВВП, окремої інформації за періоди 2022-2023 років, а також за 2021 рік і попередні періоди.

На початок 2022 року ефективне функціонування системи обігу споживчих товарів в Луганській області забезпечувало 5,1 тис. підприємств роздрібною торгівлі, з яких 4,0 тис. – стаціонарні магазини (продовольчі та непродовольчі), 0,9 тис. напівстаціонарних об'єктів та 0,2 тис. – з торгівлею поза магазинами (лотки, зі складів, майданчиків, орендованих кутків, прилавків тощо).

Загальна торговельна площа об'єктів торгівлі складала 324,6 тис. кв. м, що більше на 54 % від нормативу забезпеченості населення у розрахунку на 1 тисячу жителів області та є показником достатнього рівня розвитку мережі роздрібною торгівлі.

В області здійснювали свою діяльність супермаркети національних торговельних мереж: «АТБ» (13 одиниць), «Сільпо» (3 одиниці), «Велика кишеня» (1 одиниця). Значними темпами розвивалася мережа супермаркетів «Сім'я» та фірмові магазини побутової техніки та електроніки «Фокстрот», «COMFY», «Технополіс», цифрової техніки та мобільного зв'язку «Алло», одягу «Colin's», косметики та побутової хімії «Watsons», «ПроСтор», «Єва», українського електроінструменту «Dnipro-M».

Значну роль у забезпеченні населення продуктами харчування і непродовольчими товарами виконувало 41 ринкове підприємство (29 ринків та 12 торговельних майданчиків), з яких 25 змішаних, 9 продовольчих та 7 непродовольчих. Загальна кількість торговельних місць дорівнювала майже 10 тисяч.

Кількість закладів ресторанного господарства складала 817 одиниць на понад 48 тисяч посадкових місць, із них 408 кафе, закусочних, буфетів; 325 їдалень; 65 барів; 12 з постачання готової їжі; 7 ресторанів.

Побутові послуги населенню надавали 1,2 тис. підприємств побутового обслуговування, з яких 25 % – салони краси і перукарні, 16 % – об'єкти з надання інших індивідуальних послуг (виготовлення та ремонт: меблів, ювелірних виробів; послуги, пов'язані з доглядом за тілом тощо).

Роздрібний товарооборот є одним із показників, який характеризує рівень життя та матеріального благополуччя населення.

Оборот роздрібної торгівлі у 2020 році становив 11334,1 млн грн, що більш на 4,9 % (або на 1056,8 млн грн) у порівняних цінах до відповідного періоду 2019 року (10277,3 млн грн). Темп зростання обороту роздрібної торгівлі, у порівняних цінах до відповідного періоду попереднього року, складав 104,9 % при середньому показнику по Україні – 108,4 %. Таким чином, за цим показником Луганська область займала 15 місце серед регіонів України за 2020 рік.

За даними Головного управління статистики у Луганській області у січні 2022 року спостерігалось збільшення обороту роздрібної торгівлі області (1195,3 млн грн) проти січня 2021 року (937,7 млн грн) на 27,5 %.

Темп зростання обороту роздрібної торгівлі у порівняльних цінах до січня 2021 року, склав 114,4 %, до грудня 2021 року – 80,0 %, при середньому показнику по Україні до січня 2021 року – 118,0 %, до грудня 2021 року – 81,5 %. Таким чином, за цим показником до січня 2021 року Луганська область посіла 20 місце серед регіонів України, до грудня 2021 року – 23 місце.

Обсяг послуг, реалізованих споживачам підприємствами сфери послуг, у 2020 році становив 2263,4 млн грн, що більше показника 2019 року на 14,1 % (2019 рік – 1983,0 млн грн). У 2021 році цей показник становив 4060,4 млн грн. Інформація щодо обсягу послуг, реалізованих споживачам підприємствами сфери послуг у 2022-2024 роках відсутня.

Відповідно даних Головного управління статистики у Луганській області **індекс споживчих цін** на споживчому ринку Луганської області у 2020 році до грудня попереднього року становив 105,0 % (2019 рік – 104,3 %), що відповідало 11 місцю у рейтингу регіонів України за цим показником;

у 2022 році становив 124,9 % (2021 рік – 110,9 %), що відповідало 3 місцю у рейтингу регіонів України за цим показником;

у 2024 році – 111,6 % (2023 рік – 105,3 %), що відповідало 6 місцю у рейтингу регіонів України.

При цьому індекс споживчих цін по Україні за 2024 рік становив 112,0 %; за 2023 – 105,1 %; за 2022 – 126,6 %; за 2021 – 110,0 %; за 2020 – 105,0 %; за 2019 – 104,1 %.

Зростання інфляції насамперед зумовлене наслідками терористичних дій російської федерації та тимчасової окупації території Луганської області.

У даний час вжити заходів щодо відновлення діяльності відповідних підприємств у деокупованих населених пунктах області (смт Білогорівка, село Золотарівка Лисичанської міської військової адміністрації Сіверськодонецького району; селище Діброва Кремінської міської громади Сіверськодонецького району; села: Греківка, Макіївка, Нововодяне, Новолюбівка, Балка Журавка (Невське) Красноріченської сільської військової адміністрації Сватівського району; сіл: Андріївка, Кармазинівка, Надія, Новоєгорівка, Новоєгорівка (Свердлівка), Новоселівське, Райгородка, Стельмахівка Коломийчеської сільської військової адміністрації Сватівського району) неможливо у зв'язку з постійними обстрілами та атаками армії російської федерації.

Після деокупації населених пунктів області в першу чергу буде проведено роботу щодо інвентаризації (дислокації) об'єктів роздрібної торгівлі (включаючи мережу аптечних закладів, АЗС тощо) та оптової торгівлі, об'єктів сфери побутових послуг та ринкового господарства, які належать юридичним та фізичним особам-підприємцям (ринки, торговельні майданчики тощо).

Проведення активних бойових дій на території Луганської області, оголошення загальної евакуації мешканців з 24.02.2022 та вимушена масова міграція населення, суттєві руйнування (пошкодження) виробничих та інфраструктурних об'єктів, житла, припинення діяльності малого і середнього бізнесу, релокація підприємств призвели до дисбалансів в економіці.

Станом на 01.07.2025 наявна інформація щодо пошкоджень або руйнувань 826 об'єктів сфери торгівлі та послуг.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери торгівлі та промисловості області, до якої відноситься сфера торгівлі та послуг, складають **1,070** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **681** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **641,3** млн дол. США.

Найбільш актуальні проблеми, які потребують розв'язання у поствоєнному економічному відновленні, є:

- розгортання інфляційних процесів;
- втрати трудового потенціалу;
- зниження купівельної спроможності населення;
- порушення логістичної схеми постачання товарів.

Інфляція знижуватиметься завдяки очікуваному зменшенню безпекових ризиків.

7.8. Розвиток малого та середнього підприємництва

Після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та тимчасової окупації майже всієї території Луганської області в структурі економіки області домінують малий та середній бізнес (МСП). Більшість суб'єктів господарювання релокувався до більш безпечних регіонів України. Весь великий бізнес лишився на тимчасово окупованій території.

Динаміка основних показників малого та середнього підприємництва, у тому числі фізичних осіб-підприємців (ФОП) за даними Головного управління статистики у Луганській області наведена у таблиці 103.

Таблиця 103. Основні показники підприємництва у Луганській області

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ^{1,2}
Кількість діючих підприємств та ФОП, од.	75320	24425	21320	21589	21296	21849	22556	22434	21091	5502	4282	2613

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

Усього на підприємствах, од., у т. ч.:	11385	3233	3354	3526	3408	3449	3732	3408	3356	333	1022	207
великі підприємства	28	9	7	6	4	6	6	3	5	-	-	-
середні підприємства	660	252	241	217	199	203	202	225	212	14	20	12
малі підприємства	10697	2972	3106	3303	3205	3240	3524	3180	3139	319	1002	195
ФОП, од.	63935	21192	17966	18063	17888	18400	18824	19016	17735	5169	3260	2406
Кількість зайнятих працівників підприємств та ФОП, тис. осіб	444,4	163,0	136,7	131,2	126,2	97,3	98,8	106,7	98,1	10,6	8	4,7
Усього на підприємствах, тис. осіб, у т.ч.:	335,9	130,3	112	104,4	97,8	65	67	75,1	69	5	4,4	2
великі підприємства	144,6	64,9	49,1	33,3	18,2	9,5	10,1	к/с	к/с	-	-	-
середні підприємства	127,7	48,3	47,3	54,9	62,5	39,0	39,3	к/с	к/с	2,8	2,9	1
малі підприємства	63,6	17,1	15,6	16,2	17,1	16,5	17,6	16,6	17,1	2,2	1,5	1
ФОП, тис. осіб	108,5	32,7	24,6	27	28,4	32,3	31,8	31,6	29,1	5,6	3,6	2,7
Кількість найманих працівників підприємств та ФОП, тис. осіб	377,4	140,8	117,7	112,2	107	77,7	78,1	86,5	79	5,4	4	2,3
Усього на підприємствах, тис. осіб, у т.ч.:	332,8	129,3	111	103,3	96,5	63,9	63,1	74	67,6	4,9	3,6	2
великі підприємства	144,6	64,9	49,1	33,3	18,2	9,5	10,1	к	к	-	-	-
середні підприємства	127,6	48,3	47,3	54,9	62,4	38,9	39,2	к	к	2,8	2,9	1,1
малі підприємства	60,6	16,1	14,6	15,1	15,9	15,4	15,8	15,5	15,7	2,1	0,7	0,9
ФОП, тис. осіб	44,6	11,5	6,7	8,9	10,5	13,9	13	12,5	11,4	0,5	0,4	0,3
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств та ФОП, млн грн	115668,1	49535	38760,9	53490,7	45026,4	47127,3	50183,4	55018,4	66450,3	4529,5	848,6	642,9
Усього на підприємствах, млн грн, у т.ч.:	104236	45796,5	34584	48333,1	38944,1	39903,1	41990	45795	54895,9	4437,7	696,4	507,3
великі підприємства	54987,5	26619,5	14877,4	22549,7	8224,7	12023,9	9751,1	к	к	-	-	-
середні підприємства	32594,1	13162,1	12020,4	16556,3	19761,5	15647,4	18953,3	к	к	2868	455,8	183,3
малі підприємства	16654,4	6014,9	7686,2	9227,1	10957,9	12231,7	13285,7	14164,3	16757,5	1569,7	240,6	324
ФОП, млн грн	11432,1	3738,5	4176,9	5157,6	6082,3	7224,2	8193,4	9223,4	11554,4	91,8	152,2	135,6

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ.

² Дані попередні.

Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Тире (–) – явищ не було.

Без урахування частини тимчасово окупованих територій у Луганській області

Основні показники підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2024 році за даними Головного управління статистики у Луганській області представлені у таблицях 104-105.

Таблиця 104. Кількість підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2024 році¹

Види діяльності	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		од.	%	од.	%	од.	%	од.	%
Усього ²	206	–	–	12	5,8	194	94,2	174	84,5
сільське, лісове та рибне господарство	26	–	–	–	–	26	100,0	26	100,0
промисловість	27	–	–	–	–	27	100,0	23	85,2
будівництво	9	–	–	–	–	9	100,0	8	88,9
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	39	–	–	–	–	39	100,0	38	97,4
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	9	–	–	–	–	9	100,0	7	77,8
тимчасове розміщення та організація харчування	1	–	–	–	–	1	100,0	–	–
інформація та телекомунікації	8	–	–	–	–	8	100,0	8	100,0
фінансова та страхова діяльність	1	–	–	–	–	1	100,0	1	100,0
операції з нерухомим майном	13	–	–	–	–	13	100,0	12	92,3
професійна, наукова та технічна діяльність	17	–	–	–	–	17	100,0	16	94,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	9	–	–	–	–	9	100,0	9	100,0
освіта	2	–	–	–	–	2	100,0	2	100,0
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	43	–	–	12	27,9	31	72,1	22	51,2
мистецтво, спорт, розваги, відпочинок	–	–	–	–	–	–	–	–	–
надання інших видів послуг	2	–	–	–	–	2	100,0	2	100,0

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ.

² Дані попередні.

Тире (–) – явищ не було.

Без урахування частини тимчасово окупованих територій у Луганській області.

Таблиця 105. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2024 році¹

Види діяльності	Усього, тис. грн	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Усього ²	507258,5	–	–	183313,3	36,1	323945,2	63,9	149108,4	29,4
сільське, лісове та рибне господарство	11611,9	–	–	–	–	11611,9	100,0	11611,9	100,0
промисловість	23496,9	–	–	–	–	23496,9	100,0	14643,7	62,3
будівництво	4331,5	–	–	–	–	4331,5	100,0	к	к

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів	90552,0	—	—	—	—	90552,0	100,0	к	к
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	115389,4	—	—	—	—	115389,4	100,0	к	к
тимчасове розміщення та організація харчування	к	—	—	—	—	к	к	к	к
інформація та телекомунікації	6106,9	—	—	—	—	6106,9	100,0	к	к
фінансова та страхова діяльність	к	—	—	—	—	к	к	к	к
операції з нерухомим майном	3234,9	—	—	—	—	3234,9	100,0	к	к
професійна, наукова та технічна діяльність	41586,5	—	—	—	—	41586,5	100,0	к	к
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	5899,0	—	—	—	—	5899,0	100,0	5899,0	100,0
освіта	к	—	—	—	—	к	к	к	к
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	204459,6	—	—	183313,3	89,7	21146,3	10,3	5651,0	2,8
мистецтво, спорт, розваги, відпочинок	—	—	—	—	—	—	—	—	—
надання інших видів послуг	к	—	—	—	—	к	к	к	к

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ.

² Дані попередні.

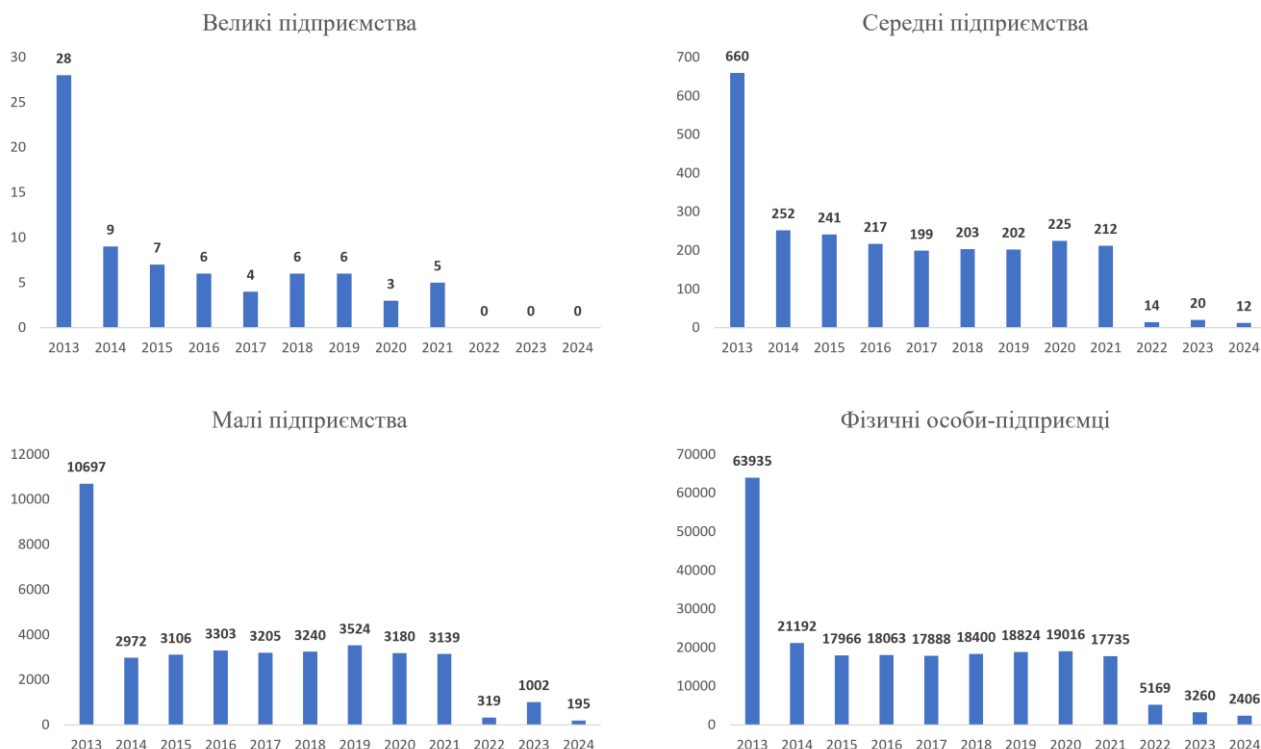
Символ (к) – дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України "Про офіційну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Тире (–) – явищ не було.

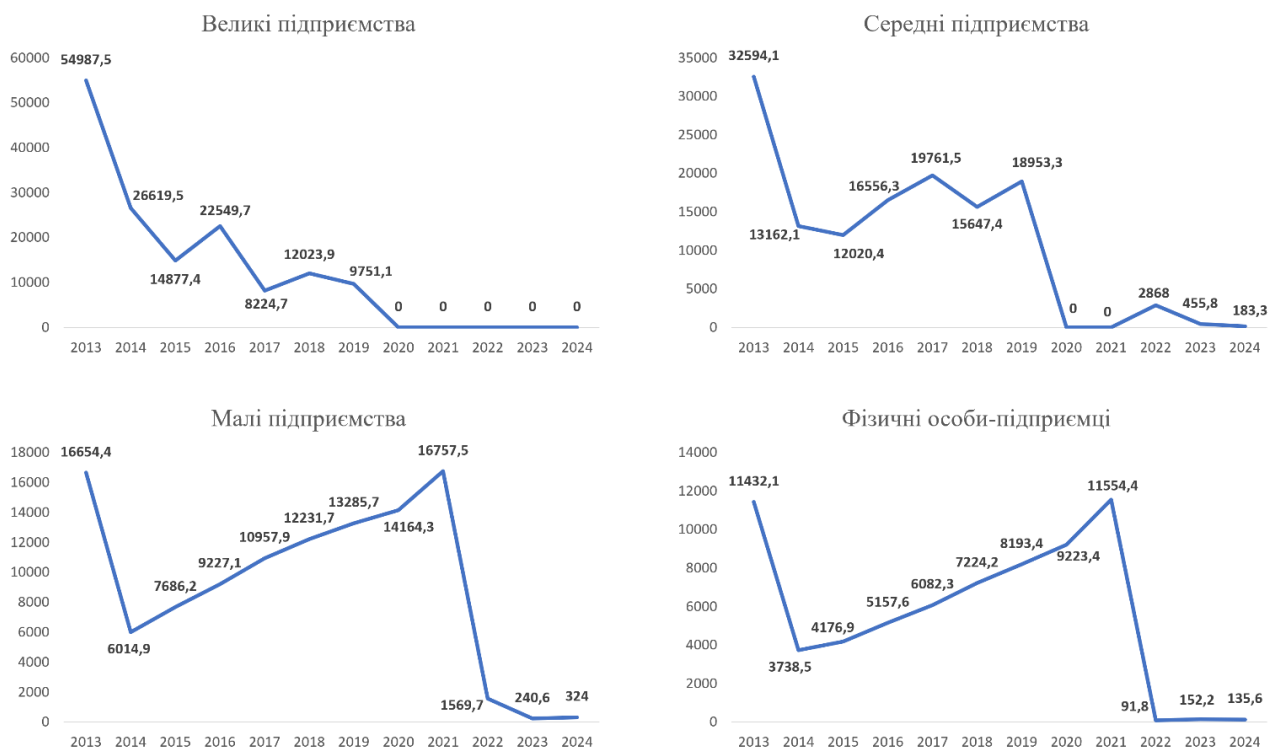
Без урахування частини тимчасово окупованих територій у Луганській області

Тимчасова окупація майже всієї території області негативно вплинула на розвиток МСП. Згідно даних Головного управління статистики у Луганській області із 2014 року спостерігається різкий спад всіх основних показників в секторі МСП, що ілюструють діаграми 64 та 65.

Стратегія розвитку Луганської області на період до 2027 року

Діаграма 63. Динаміка кількості суб'єктів підприємництва, одиниць

Діаграма 64. Динаміка обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) суб'єктами підприємництва, млн грн

Проаналізувавши вищенаведені діаграми, можна зробити висновок про суттєве зменшення кількості підприємств у Луганській області з 2012 по 2024 рік у всіх категоріях: великих, середніх, малих підприємств та фізичних осіб-підприємців. Основна тенденція свідчить про значну втрату бізнесу, особливо після 2014 та 2022 років, що обумовлено низкою факторів, таких як тимчасова окупація території Луганської області, бойові дії, руйнування інфраструктури, втрата виробничих потужностей та ринків збуту, переміщення бізнесу в інші регіони, складності з реєстрацією та податками.

Порівняння показників підприємництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України відображено у таблиці 106.

Таблиця 106. Порівняння показників підприємництва у Луганській області з відповідними показниками вибраних областей України у 2024 році

Регіон	Кількість підприємств та ФОП				Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємств та ФОП, млн грн			
	великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	ФОП	великі підприємства	середні підприємства	малі підприємства	ФОП
Луганська	-	12	195	2406	-	183,3	324	135,6
Донецька	7	171	2073	22754	65867,8	32612,5	15488,8	1612,7
Харківська	19	933	16460	130511	108039,4	360013,3	149560,2	10561,1
Дніпропетровська	66	1163	24787	140449	952656,5	463279,9	251556,5	16836,4
Запорізька	17	259	7279	41203	210561,4	97351,7	59357,5	1698,7

Найбільш актуальні проблеми

В результаті бойових дій та тимчасової окупації більшої частини Луганської області найбільших втрат зазнали підприємства Луганщини, які потерпають від втрати основних фондів, кваліфікованих кадрів та порушення логістичних шляхів.

Намагаючись розв'язати одну з ключових проблем для розвитку бізнесу — фінансову, держава запровадила низьку грантових програм, багато можливостей підтримки бізнесу від міжнародних партнерів, позитивним моментом є що відтепер державні програми працюють для підприємців з території бойових дій та деокупованих територій.

Бізнес переважно орієнтується на кредитний ресурс, а ось можливості запозичень для малого та середнього бізнесу Луганщини обмежені - проблеми із заставою, кредитною історією та підготовкою документації часто стають і на заваді участі МСП у пільгових державних кредитних програмах.

Окрім цього, надходять скарги платників податків щодо тиску територіальних органів податкової служби на суб'єктів господарювання Луганської області в частині примусової перереєстрації за місцем їх фактичного перебування, відсутність комунікації з представниками місцевої влади тощо.

Облдержадміністрація занепокоєна ситуацією, що приводить до втрати зв'язків суб'єктів господарювання і області, розпорошення кваліфікованих кадрів, відсутність «підприємницького резерву» на момент деокупації регіону, як наслідок втрати економічного потенціалу.

Окремо слід зауважити, що внаслідок активних бойових дій на території області частина суб'єктів господарювання припинили свою діяльність ще в 2022 році, деякі перемістилися в більш безпечні регіони.

Станом на 01.07.2025 кількість платників, що сплачують податки становлять 3256 осіб, кількість платників які не перебувають у процесі припинення 84850 осіб. Кількість релокованого бізнесу складає 4023 осіб.

Але, у разі подальшої тенденції щодо перереєстрації суб'єктів господарювання Луганської області господарської діяльності за місцем їх фактичного перебування може привести до неповернення частини бізнесу на Луганщину після деокупації і як наслідок стагнації території області.

Основні причини виникнення проблем

Юридичні особи, фізичні особи-підприємці, та фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, що перемістилися на підконтрольну територію України та не змінили своєї податкової адреси з територій, визнаних в умовах воєнного стану тимчасово окупованими у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку, отримують відмови у наданні банківських послуг, податковому обслуговуванні та відмови контрагентів від правочинів на підставі недотримання такими суб'єктами вимог щодо зміни податкової адреси відповідно до частини другої статті 13 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (далі – Закон).

В той час, як Кабінетом Міністрів України не приймалося рішення про визначення територій, окупованих під час дії воєнного стану, такими правовий режим яких, підпорядковується положенням Закону, як це визначено ст. 3 Закону.

Таким чином, примус юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, які перемістилися на підконтрольну територію України, до зміни податкової реєстрації на підставі ч. 2 ст. 13 Закону, носить виключно адміністративний характер не закріплений в діючому законодавстві.

Відповідні роз'яснення надані Міністерством юстиції України листом від 10.06.2024 № 85264/95611-9-24/19.1.3.

Заходи, вжиті для розв'язання визначених проблем

Облдержадміністрація та бізнес-асоціації Луганської області протягом 2023 –2025 років неодноразово зверталися до центральних органів виконавчої влади щодо обговорення наявної проблеми релокованих суб'єктів господарювання та напрацювання шляхів її вирішення.

Крім того, проблемне питання порушувалося суб'єктами підприємництва та їх громадськими об'єднаннями під час онлайн/офлайн-зустрічей (18.10.2024, 25.10.2024, 01.11.2024, 26.02.2025, 26.06.2025) з підприємцями, проведеними

облдержадміністрацією у межах реалізації проєкту «Діалог з бізнесом», ініційованого Президентом України Володимиром Зеленським.

04 квітня 2025 року, за ініціативою Луганської облдержадміністрації, Міністерством економіки України за участю представників Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Національного банку України була проведена нарада щодо обговорення існуючої проблеми релокованого бізнесу Луганщини та напрацювання шляхів її вирішення.

Згідно Протоколу засідання Координаційного центру з питань управління регіонами, на території яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією від 29.05.2025 № 3, пункт V визначено: «Мінрозвитку, Мінекономіки, Мінфіну, іншим ЦОВВ підготувати зміни до законодавчих (нормативно-правових актів), які дозволять вирішити проблему забезпечення евакуйованого бізнесу, в тому числі фізичним особам – підприємцям, доступу до адміністративних та банківських послуг, кредитного та грантового фінансування». На сьогодні відповідні зміни не внесені.

В свою чергу, Луганська облдержадміністрація листом від 05.08.2025 № 1/01.01-10-4031 направила свої пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» Міністерству розвитку громад та територій України, Тимчасовій спеціальній комісії Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України та до Федерації роботодавців України.

Відповідно до наданих пропозицій, у разі внесення відповідних змін до законодавства, запроваджуватиметься статус релокованої юридичної особи, релокованої фізичної особи-підприємця, релокованого громадського формування без зміни місцезнаходження у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, а порядок набуття та припинення такого статусу визначатимуться Кабінетом Міністрів України.

У разі набуття відповідного статусу, на відповідного суб'єкта не поширюватиметься заборона на здійснення господарської діяльності юридичними особами, фізичними особами-підприємцями, громадськими формуваннями, місцезнаходженням (місцем проживання) яких є тимчасово окупована територія, а правочини стороною якого є такий суб'єкт господарювання не є нікчемними.

Передбачається, що після набрання чинності даним законом, буде розроблений проєкт закону, який визначатиме порядок внесення змін до відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань стосовно фіксації відповідного статусу та фактичного місцезнаходження.

7.9. Інфраструктурна підтримка регіонального розвитку та підприємництва

З причин тривалої руйнації промисловості частини території області, яку Україна контролювала до 2022 року та рослинницької орієнтації її сільського господарства, підтримку мікропідприємництва слід виокремити як вагомий чинник загальної соціально-економічної стабілізації в регіоні попервах. У цьому відношенні буде доцільним використати досвід діяльності на цій території протягом 2015-2021 рр. міжнародних неурядових благодійних організацій (особливо дієвою була діяльність американських організацій Mercy Corps, DAI, ПроООН, двох організацій Данії та «Word Jewish Relief» (Ізраїль); їх представництва в Сіверськодонецьку та Старобільську охопили всі північні райони області, а також частину Донецької та Запорізької областей). За умов необхідного інституційного супроводу в умовах відновлення, такі організації готові поновити свою діяльність в регіоні (при цьому, більш доцільною буде допомога домогосподарствам не в грошовій формі, а шляхом надання матеріалів й обладнання, як то практикувалося в 2019-2020 рр.)

Консультаційно-методичний супровід провадження переважної більшості цих програм здійснювався на базі Центру, заснованого міжнародними організаціями при ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» у Старобільську (таку практику є доцільним масштабувати у провадженні повоєнної відновлювальної політики).

7.10 Туризм

Луганська область є привабливим регіоном з точки зору розвитку туризму, має вигідне географічне положення та значний рекреаційний потенціал. Територія області розташована на сході України, по обидві сторони середньої течії річки Сіверський Донець, що створює сприятливі природні умови для розвитку різних видів туризму.

На території області зосереджено велику кількість потенційно привабливих для туристів об'єктів і визначних місць, природно-рекреаційних ресурсів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також пам'яток історії та культури.

- До основних і перспективних видів туризму Луганщини належать:
- культурно-пізнавальний;
- спортивний;
- лікувально-оздоровчий;
- сільський;
- молодіжний;
- релігійний;
- фестивальний;
- гастрономічний;
- екологічний;
- соціально-відповідальний туризм.

Незважаючи на те, що Луганська область належить до групи старопромислових регіонів, вона має усі передумови для перепозиціонування

на національному туристичному ринку як привабливий туристичний регіон. Задля досягнення цієї мети в останні роки основні зусилля спрямовувались на активізацію внутрішнього туризму та формування позитивного туристичного іміджу регіону.

З метою визначення підходів, нових ідей з розвитку туристичної сфери області, забезпечення наукового супроводження розвитку галузі було розроблено Концепцію розвитку туризму в Луганській області до 2022 року. У документі застосовано комплексний підхід до розвитку сфери, проведено аналіз стану туристичної галузі, визначено сильні та слабкі сторони, можливості розвитку, а також інтереси надавачів і потенційних споживачів туристичних послуг.

Особлива увага приділялася впровадженню виставкового маркетингу, оскільки Луганщина потребує оновлення сприйняття як туристично привабливого регіону. За підтримки Програми ООН із відновлення та розбудови миру делегація Луганської області вперше після тривалої перерви представляла туристичний потенціал регіону на міжнародних туристичних виставках і салонах.

Для популяризації культурно-туристичного потенціалу Луганщини створено та поширено промоційну продукцію:

- туристичні відеоролики «Луганщина туристична» (для трансляції у потягах «Інтерсіті») та «Відкриваємо Луганщину туристичну»;
- книгу «Відкриваємо Луганщину туристичну»;
- інформаційно-довідкові та рекламні матеріали.

З метою просування регіонального туристичного продукту реалізовано кампанію соціальної реклами – у містах і районах області розміщено білборди із гаслом «Подорожуй Луганщиною – пізнавай свій край!», що знайомлять мешканців та гостей з найцікавішими туристичними об'єктами регіону.

В об'єднаних територіальних громадах області розроблено туристичні паспорти територій, створено маршрути внутрішнього туризму, налагоджено роботу щодо залучення міжнародної технічної допомоги та бюджетних ресурсів для підтримки і розвитку туристичної галузі Луганщини.

Основні показники розвитку туристичної галузі в області наведені у таблицях 107-109 (за даними Державної служби статистики України).

Таблиця 107. Кількість суб'єктів туристичної діяльності за регіонами у 2017-2020 роках

	2017							2018						
	Юридичні особи				Фізичні особи-підприємці			Юридичні особи				Фізичні особи-підприємці		
	у тому числі				усього	у тому числі		усього	у тому числі			усього	у тому числі	
	усього	туроператори	тур-агенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		тур-агенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		туроператори	тур-агенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		тур-агенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність

				ність			діяль ність							діяльні сть
Україна	1743	498	1172	73	1726	1630	96	1833	529	1243	61	2460	2322	138
Дніпропетровська	118	12	106	–	207	207	–	119	12	107	–	297	297	–
Донецька	22	–	22	–	20	20	–	31	6	25	–	62	61	1
Запорізька	63	5	58	–	97	89	8	62	4	58	–	126	116	10
Луганська	7	–	7	–	10	10	–	8	–	8	–	21	20	1
Харківська	84	7	77	–	179	174	5	83	4	79	–	183	175	8

Таблиця 108. Кількість суб'єктів туристичної діяльності за регіонами у 2019 р.

	2018							2019						
	Юридичні особи				Фізичні особи-підприємці			Юридичні особи				Фізичні особи-підприємці		
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		усього	у тому числі			усього	у тому числі	
		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		туроператори	турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність		турагенти	суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність
Україна	1833	529	1243	61	2460	2322	138	1867	538	1259	70	2797	2644	153
Дніпропетровська	119	12	107	–	297	297	–	111	15	96	–	318	318	–
Донецька	31	6	25	–	62	61	1	29	3	26	–	67	65	2
Запорізька	62	4	58	–	126	116	10	61	3	58	–	92	85	7
Луганська	8	–	8	–	21	20	1	7	–	7	–	39	37	2
Харківська	83	4	79	–	183	175	8	86	8	77	1	175	168	7

Таблиця 109. Кількість суб'єктів туристичної діяльності за регіонами у 2020 р.

	2019				2020			
	Кількість туроператорів та турагентів - юридичних осіб	З них		Кількість турагентів - фізичних осіб – підприємців	Кількість туроператорів та турагентів - юридичних осіб	З них		Кількість турагентів - фізичних осіб – підприємців
		туроператори	турагенти			туроператори	турагенти	
Україна	1797	538	1259	2644	1561	452	1109	2306
Дніпропетровська	111	15	96	318	109	15	94	322
Донецька	29	3	26	65	26	2	24	56
Запорізька	61	3	58	85	57	4	53	90
Луганська	7	–	7	37	6	–	6	31
Харківська	85	8	77	168	84	7	77	150

Кількість суб'єктів туристичної діяльності у Луганській області:

– 2017 рік – 17 суб'єктів, що складало 0,49 % від загальнодержавної чисельності;

– 2018 рік – 29 суб'єктів (0,83 %);

– 2019 рік – 46 суб'єктів (1,02 %);

– 2020 рік – 37 суб'єктів, (0,96 %).

Слід зазначити, що у період 2017-2020 років, послуги надавалися виключно турагентами, туроператори на території області не здійснювали свою діяльність.

Для порівняння, частка суб'єктів туристичної діяльності Дніпропетровської, Донецької, Запорізької та Харківської областей від загальнодержавної дорівнювала:

– у 2017 році: 9,4 %, 1,2 %, 4,6 %, 7,6 %;

– у 2018 році: 10,0 %, 2,2 %, 4,5 %, 6,4 %;

– у 2019 році: 9,5 %, 2,1 %, 2,2 %, 5,8 %;

– у 2020 році: 11,1 %, 2,1 %, 3,8 %, 6,0 %.

Таблиця 110. Показники роботи суб'єктів туристичної діяльності у 2018 році за регіонами (у млн грн)

Юридичні особи	Дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів), млн грн	У тому числі від екскурсійної діяльності	Сума комісійних, агентських і інших винагород	Операційні витрати	У тому числі				
					матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	суми нарахованої амортизації	інші операційні витрати
Україна	21069,3	89,2	969,6	17925,9	14386,9	567,1	123,3	729,8	2118,7
Дніпропетровська	30,9	0,7	28,1	25,7	1,2	13,3	3,1	0,2	7,8
Донецька	28,5	0,9	11,6	14,6	6,3	3,7	0,9	0,1	3,5
Запорізька	21,8	0,7	20,5	17,5	2,1	7,7	1,8	0,3	5,5
<i>Луганська</i>	0,6	-	0,5	0,5	0,1	0,3	0,1	0,01	0,1
Харківська	40,6	0,8	17,8	39,1	19,9	9,4	2,1	0,1	7,5

Таблиця 111. Показники роботи суб'єктів туристичної діяльності у 2019 році за регіонами

Юридичні особи	Дохід від надання туристичних послуг (без ПДВ, акцизів і аналогічних обов'язкових платежів) млн грн	У тому числі від екскурсійної діяльності	Сума комісійних, агентських і інших винагород	Операційні витрати	У тому числі				
					матеріальні витрати	витрати на оплату праці	відрахування на соціальні заходи	суми нарахованої амортизації	інші операційні витрати
Україна	31948,7	113,7	1086,1	19060,6	14784,7	649,2	146,7	89	3391,1
Дніпропетровська	38,8	0,7	33,5	32,2	2,1	14,6	3,2	0,2	12,2
Донецька	14,2	0,03	11,6	11,6	3,5	5,9	1,5	0,2	0,6

Запорізька	25,4	0,9	23,8	21,5	3,8	9,2	2,3	0,4	5,8
<i>Луганська</i>	1,7	-	0,8	0,2	1,2	0,3	0,1	0,02	0,1
Харківська	56,5	1,0	24,6	51,9	27,3	12,4	2,8	0,2	9,1

Показники роботи суб'єктів туристичної діяльності у 2018-2019 роках за регіонами.

Дохід від надання туристичних послуг у Луганській області дорівнював 573,1 тис. грн. у 2018 році та 1733,1 тис. грн. у 2019 році, що відповідно складало 0,002 % та 0,005 % від загального доходу.

Для порівняння, частка доходів від туристичної діяльності для Дніпропетровської, Донецької, Запорізької та Харківської областей від загальнодержавної дорівнювала:

- 2018 рік: 0,15 %, 0,14 %, 0,1%, 0,19 %;
- 2019 рік: 0,12 %, 0,04 %, 0,07%, 0,18 %.

У 2019 році спостерігалася тенденція до зростання надходжень від туристичного збору. Так, сума надходжень склала 1733,1 тис. грн і, порівняно з 2018 роком, зросла на 1160 тис. грн, або у майже у 3 рази. Така тенденція обумовлюється зміною механізму оподаткування та адміністрування туристичного збору відповідно до закону України від 23.11.2018 № 2628 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо покращення адміністрування та перегляду ставок окремих податків і зборів».

Таблиця 112. Кількість реалізованих туроператорами туристичних путівок у 2018 році за регіонами

Регіон	Усього	У тому числі				
		іншим організаціям	усього	безпосередньо населенню		
				з них		
				громадянам України для подорожі		іноземцям
				в межах України	за кордон	
Україна	1304256	593499	710757	103054	595952	11751
Дніпропетровська	5878	–	5878	1409	4469	–
Донецька	1260	583	677	250	427	–
Запорізька	510	4	506	404	17	85
<i>Луганська</i>	–	–	–	–	–	–
Харківська	271	157	114	4	110	–

Таблиця 113. Кількість реалізованих населенню турагентами туристичних путівок у 2018 році за регіонами

	Усього	У тому числі	
		громадянам України для подорожі	іноземцям

		в межах України	за кордон	
Україна	787436	70821	694590	22025
Дніпропетровська	18565	1897	16668	—
Донецька	10304	2141	8163	—
Запорізька	16543	6261	10282	—
<i>Луганська</i>	<i>921</i>	<i>20</i>	<i>901</i>	—
Харківська	15104	3723	11227	154

Таблиця 114. Кількість туристичних путівок, реалізованих туроператорами та турагентами, у 2019 році за регіонами

	Кількість туристичних путівок, усього	У тому числі реалізованих				
		іншим організаціям	усього	безпосередньо населенню		
				з них		
				громадянам України для подорожі		іноземцям
				в межах України	за кордон	
Україна	2933680	834636	2099044	189415	1857935	51694
Дніпропетровська	29887	—	29887	4004	25883	—
Донецька	14928	148	14780	3899	10881	—
Запорізька	17392	4	17388	5320	12026	42
<i>Луганська</i>	<i>1055</i>	—	<i>1055</i>	<i>16</i>	<i>1039</i>	—
Харківська	20010	321	19689	5372	14095	222

Кількість туристичних путівок, реалізованих туроператорами та турагентами у 2018-2019 роках за регіонами.

У 2018 році турагентами Луганської області було реалізовано 921 путівку, що складає 0,04 % від загальнодержавної, у тому числі 20 путівок в межах України, 901 за кордон; у 2019 році – 1055 (0,036 %), у тому числі 16 путівок в межах України, 1039 за кордон.

Кількість туристичних путівок, реалізованих туроператорами та турагентами Дніпропетровської, Донецької, Запорізької та Харківської областей у 2018-2019 роках від загальнодержавної дорівнювала:

- 2018 рік: 2,23 %, 1,3 %, 2,1%, 1,9 %;
- 2019 рік: 1,02 %, 0,5 %, 0,6 %, 0,68 %.

Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності у Луганській області в 2017 році порівняно з 2013 роком зменшилась на 91,9 %, однак намітилась тенденція до зростання із 2018 року. Із загальної кількості туристів у Луганській області зберігається тенденція зростання тих туристів, що виїжджають за кордон. Кількість іноземних туристів на сьогодні скоротилась до нуля.

Відповідно до різкого падіння кількості туристів різко зменшилась і кількість суб'єктів туристичної діяльності, у тому числі – туроператорів,

турагентів та суб'єктів, що здійснюють екскурсійну діяльність. Якщо у 2013 році їх загальна кількість становила 225, то у 2020 році – тільки 37 суб'єктів.

У 2022 році, внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну, практично всі туристичні об'єкти та вся туристична інфраструктура опинилися на тимчасово окупованій території області.

Будівлі та приміщення, які були задіяні у сфері туризму, зазнали різного роду руйнувань та пошкоджень. Багато туристичних локацій перебувають у зоні бойових дій, на їхніх територіях залишаються міни та інші вибухонебезпечні предмети. Частина природних територій знищена майже повністю, і наразі невідомо, чи можливо буде їх відновити в майбутньому та скільки часу на це буде потрібно.

На сьогодні оцінку завданої шкоди туристичній сфері здійснити неможливо у зв'язку з відсутністю доступу до території Луганської області.

Аналіз розвитку туристичної сфери свідчить, що до 2022 року внутрішній туристичний продукт займав незначну частку в структурі реалізації послуг та не мав визначального впливу на прибутки туристичних компаній. Основну частину доходів становив виїзний туризм, тоді як в'їзний туризм в регіоні практично був відсутній. Це зумовлювалося низьким рівнем довіри щодо безпеки перебування на території області, недостатнім розвитком інфраструктури та слабкою поінформованістю про туристичний потенціал регіону.

У період до 2022 року здійснювалися заходи, направлені на пошук нових ідей з розвитку туристичної сфери області, забезпечення наукового супроводження галузі, було розроблено Концепцію розвитку туризму в Луганській області до 2022 року, в основу якої покладено комплексний підхід до розвитку сфери туризму, зокрема внутрішнього.

Найбільш актуальні проблеми

З початком військових дій сфера туризму області стикнулася зі значними викликами, які суттєво вплинули на її функціонування та подальший розвиток. Серед найбільш актуальних проблем, що постали перед туристичною галуззю області, можна виділити наступні:

- пошкодження та руйнування об'єктів туристичної інфраструктури;
- знищення та руйнування туристичних об'єктів;
- тривалий або неможливий процес відновлення туристичних об'єктів;
- дефіцит і втрата кваліфікованих кадрів;
- переміщення туристичного бізнесу до інших регіонів, або його ліквідація.

Основною причиною наявності вищенаведених проблем є військова агресія російської федерації, яка призвела до ведення бойових дій та окупації значної частини території області.

Незалежно від сценарію розвитку подій, показники діяльності туристичної сфери демонструватимуть тенденцію до зниження.

Основні причини виникнення проблеми:

Сфера туризму області зазнала значних викликів унаслідок воєнних дій. Серед найактуальніших проблем можна виокремити:

- пошкодження та руйнування об'єктів туристичної інфраструктури;
- знищення та руйнування туристичних об'єктів;
- тривалий термін відновлення або неможливість відновлення туристичних об'єктів;

- мінування територій та наслідки бойових дій (тривалий процес розмінування).

З огляду на ці обставини, відновлення функціонування сфери туризму можливе тільки після:

- повного розмінування території області;
- забезпечення сталої безпеки;
- повернення представників бізнесу та створення умов для його ведення;
- проведення оцінки завданої шкоди та перспектив з відновлення сфери, що займе великий проміжок часу.

У межах заходів, спрямованих на розв'язання зазначених проблем:

- представники Управління та територіальних громад області взяли участь у навчанні «Конструктор стратегій «Відновлення та розвиток громад в умовах кризи: швидкі та дієві інструменти для стійких результатів», який проводився Міністерством розвитку громад та територій України;

- виконується збір та узагальнення інформації для формування реєстру пошкоджених об'єктів туристичного призначення.

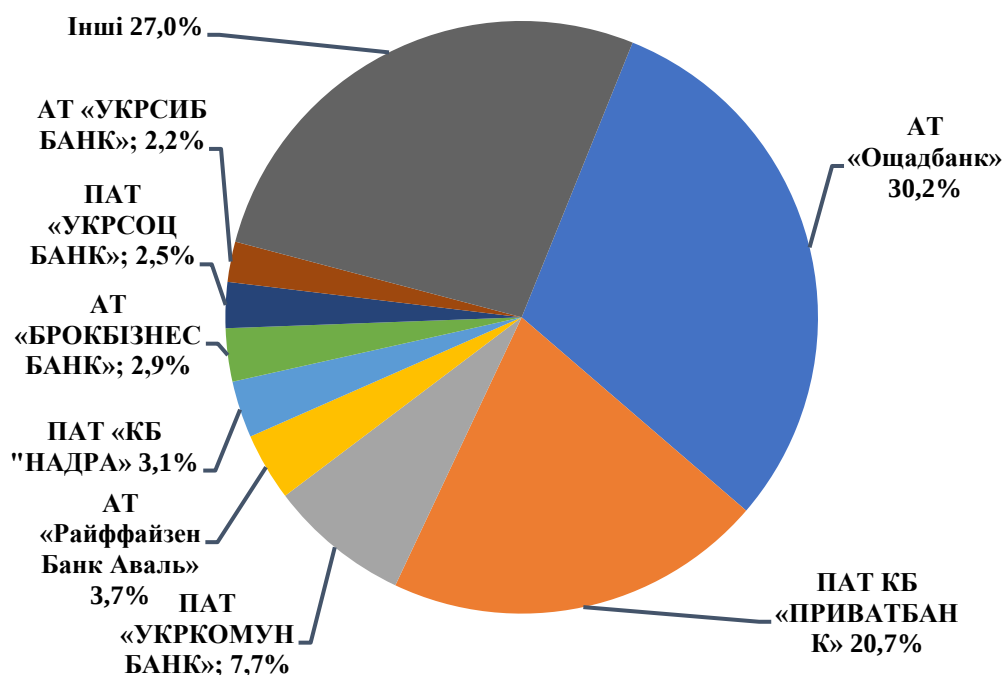
7.11 Банківський сектор

До 2014 року Луганська область мала розгалужену банківську мережу. На 01.01.2013 на території області функціонувало два самостійних банки (ПАТ «Укркомунбанк» та ПАТ «Східно-промисловий комерційний банк»), 753 діючих відділень та 11 діючих філій, які представляли 74 банки із 176 діючих в Україні на той момент (за виключенням неплатоспроможних та в стадії ліквідації).

Лідерами за кількістю банківських установ були міста обласного значення Луганськ (247), Алчевськ (50), Сіверськодонецьк (48) та Довжанськ (38). Серед районів області найбільша банківська мережа була в Лутугинському (19), Старобільському (17) та Сватівському (15) районах.

Серед банківських установ за кількістю підрозділів традиційно першу сходинку займав АТ «ОЩАДБАНК» – 231 підрозділів, що складало майже третину банківської мережі області (30,2%). Це єдиний банк який був представлений в усіх 14 містах обласного значення та 18 районах області. До безумовних лідерів за цим показником також належав ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК» – 158 підрозділів. Він був представлений в усіх містах обласного значення та в 15 з 18 районах області (за виключенням Антрацитівського, Довжанського та Марківського районів). ПАТ «УКРКОМУНБАНК» мав 59 підрозділів, АТ «Райффайзен Банк Аваль» – 28 підрозділів, ПАТ «КБ "НАДРА"» – 24 підрозділи, АТ «БРОКБІЗНЕСБАНК» – 22 підрозділи, та ПАТ «УКРСОЦБАНК» – 19 підрозділів.

Структура банківської мережі Луганської області на 01.01.2013 наведена на діаграмі 66.

Діаграма 65. Структура банківської мережі Луганської області на 01.01.2013

Загострення суспільно-політичного протистояння в області в 2014 році, проведення активної фази антитерористичної операції, економічна криза в Україні та пов'язана з нею криза фінансово-грошової системи, а також наступна окупація значної території області негативно позначилися на стані банківської системи в регіоні.

Враховуючи ситуацію, що склалася в місті Луганську у зв'язку із проведенням антитерористичної операції ПАТ «Укркомунбанк» та ПАТ «Східно-промисловий банк» в липні 2014 року було прийнято рішення про тимчасове призупинення діяльності. В подальшому зазначені банки не здійснили проведення державної реєстрації на території, підконтрольній українській владі, не поновили участь у системі електронних платежів Національного банку України з метою виконання своїх зобов'язань перед кредиторами і вкладниками.

Постановою Правління Національного банку України від 12 травня 2015 року № 309/Б ПАТ «Укркомунбанк» віднесений до категорії неплатоспроможних банків.

Постановою Правління Національного банку України від 09 вересня 2015 року № 595 прийняте рішення про відкликання банківської ліцензії та ліквідацію ПАТ «Східно-промисловий банк».

Після початку дестабілізації ситуації, а особливо після початку активних бойових дій та окупації значної частини Луганської області, українські банки були змушені припинити свою діяльність на цій території. Це було пов'язано з:

- загрозою життю та безпеці працівників та клієнтів;
- технічними проблемами (відсутність електропостачання, зв'язку тощо);
- неможливістю забезпечення інкасації та безпечного зберігання готівки;
- відсутністю можливості контролювати діяльність відділень, філій в умовах бойових дій та окупації території;
- неможливістю дотримання українського законодавства.

Яскравим індикатором руйнівного впливу збройного конфлікту на фінансову систему регіону є стрімке скорочення банківської інфраструктури в області.

Так, якщо на 01.01.2014 року за даними Державного реєстру банків в області налічувався 731 підрозділ українських банків, то на 01.01.2015 року їх залишилось 371. З них фактично на території, підконтрольній українській владі здійснювали свою діяльність 185 відділень та філій. Інформація про призупинення інших 186 підрозділів, що були розташовані на тимчасово окупованій території, не була внесена банками до Державного реєстру банків.

В подальшому банківська мережа області продовжувала скорочуватися.

На 01.01.2022 року в області налічувався 93 підрозділ українських банків: 92 відділення та 1 філія. У порівнянні з 01.01.2014 банківська мережа зменшилася на 638 підрозділів.

Динаміка кількості діючих структурних підрозділів український банків в області в 2013–2025 роках наведена в таблиці 115.

Таблиця 115. Кількість діючих структурних підрозділів банків в Україні та на території Луганської області за даними Державного реєстру банків в 2013–2025 роках

Дата	Кількість структурних підрозділів банків в Україні, од.	Кількість структурних підрозділів банків в Луганській області, од.	Частка Луганської області в загальноукраїнському показнику, %
01.01.2013	19632	764	3,9
01.01.2014	19290	731	3,79
01.01.2015	15082	371	2,46
01.01.2016	11871	241	2,03
01.01.2017	10316	141	1,37
01.01.2018	9489	135	1,42
01.01.2019	8509	124	1,46
01.01.2020	8002	118	1,46
01.01.2021	7134	108	1,51
01.01.2022	6685	93	1,39

01.01.2023	5336	22	0,41
01.01.2024	5138	2	0,04
01.01.2025	5011	1	0,02
01.04.2025	4699	1	0,02

Найбільшу групу банків, що припинили діяльність в області, складають банки філії або відділення яких були розташовані на окупованій з 2014 року території області (536 підрозділів). З них 160 підрозділів на 01.01.2022 року в Державному реєстрі банків обліковувалися як тимчасово призупинені (АТ «ОЩАДБАНК», АТ «ПУМБ», АТ «ПРАВЕКС БАНК»).

Друга категорія банків (загалом 51 підрозділ) – це банки, які скоротили свою мережу в області. Це АТ «Ощадбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «УКРСИББАНК», ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК». Одна з причин скорочення кількості підрозділів – триваючі процеси модернізації та реструктуризації в банках, які скорочували старі неефективні відділення, відкриваючи відділення нового формату в інших регіонах, переходячи до «віртуального банкінгу». Банки роблять акценти на розвитку дистанційних каналів обслуговування клієнтів та обслуговування в терміналах і мережі Інтернет, що є однією з умов розвитку і стимулювання безготівкової економіки в Україні.

Третя категорія банків (загалом 41 підрозділ) – це банки, щодо яких Національним банком України в 2014-2016 роках прийнято рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних – АТ «БАНК «ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ», ПУАТ «ФІДОБАНК», АТ «БРОКБІЗНЕСБАНК», ПАТ «КБ «ХРЕЩАТИК», ПАТ «УКРКОМУНБАНК», ПАТ «БАНК «КИЇВСЬКА РУСЬ», ПАТ «БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ», ПАТ «БАНК ФОРУМ», АТ «ІМЕКСБАНК», ПАТ «АКБ «КАПІТАЛ», ПАТ «РЕАЛ БАНК», АТ «Дельта Банк», ПАТ «ВіЕйБі Банк» та ПАТ «КБ «НАДРА».

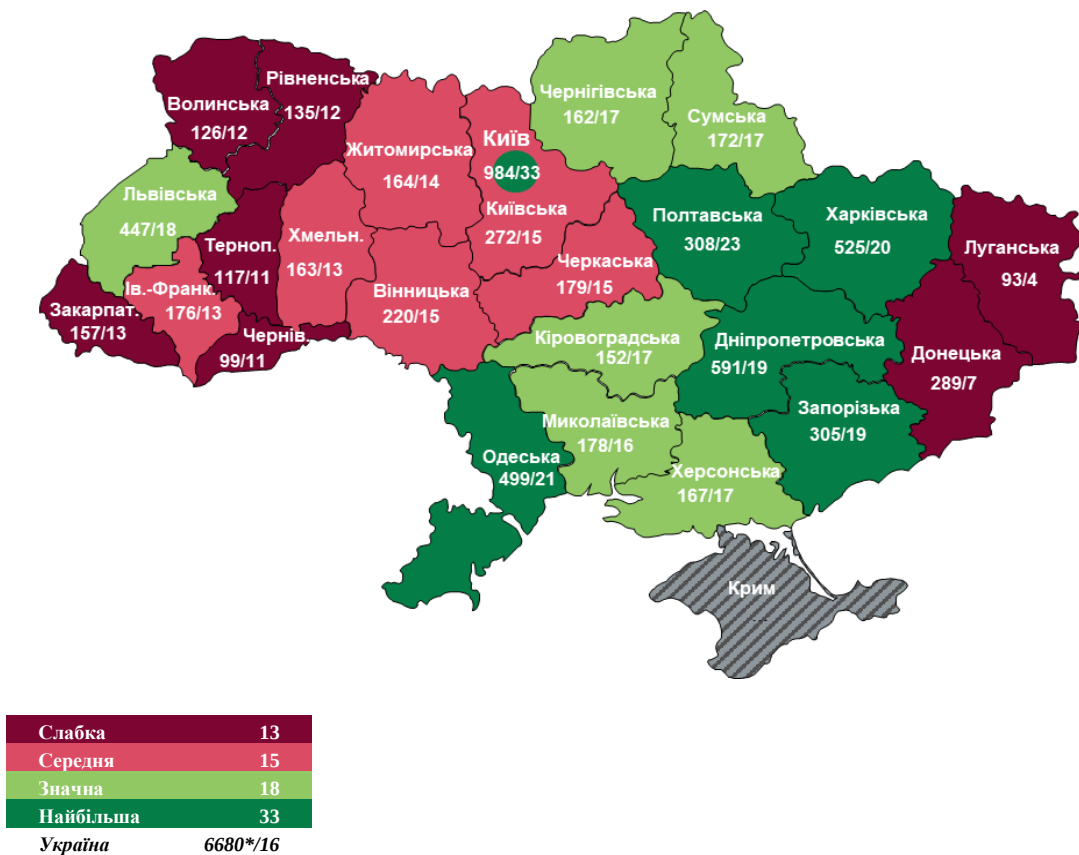
Наступну групу складають структурні підрозділи банків, головні офіси яких зазнали ліквідації чи реорганізації (7 підрозділів) – АБ «ЕКСПРЕС-БАНК», АТ «БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ», ПАТ «Промінвестбанк» та ПАТ «УКРСОЦБАНК».

Незначну групу складають банки, які взагалі припинили надання банківських послуг в Луганській області (4 підрозділи). До таких належать: АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК», АТ «ОТП Банк», АТ «Укресімбанк» та ПАТ КБ «ПРАВЕКС-БАНК».

Єдиний серед українських банків, які зайшов на ринок Луганської області в 2014–2022 роках, це АТ «УКРБУДІНВЕСТБАНК». Цей банк 02.10.2018 року відкрив своє відділення в місті Сіверськодоноцьку.

Згортання діяльності українських банків в області у 2014-2022 роках призвела до того, що на початок 2022 року область опинилась на останньому місці серед регіонів України за кількістю банківських підрозділів.

Діючі структурні підрозділи банків в регіональному розрізі наведено у діаграмі 67.

Діаграма 66. Діючі структурні підрозділи банків в окремих регіонах на 01.01.2022, од./од. на 100 тис. населення

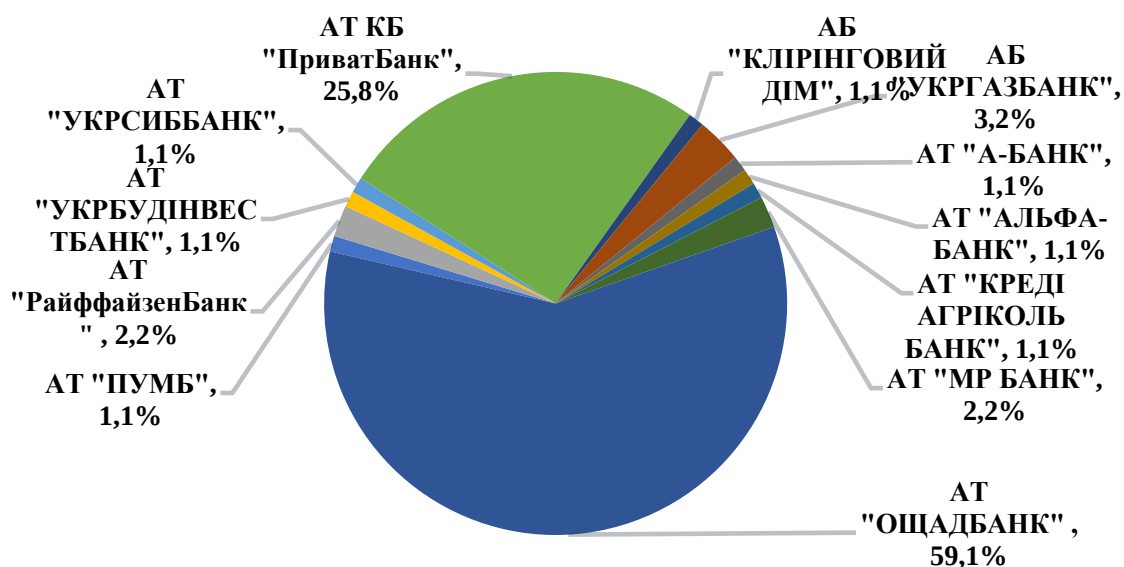
На початок 2022 року на території області, підконтрольній українській владі, здійснювали свою діяльність структурні підрозділи 12 банків. Домінуюче місце за кількістю підрозділів займав АТ «ОЩАДБАНК» (54 відділення та 1 філія). На другому місці перебував ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК», який мав 24 відділення. Третю позицію займав АБ «УКРГАЗБАНК» – 3 відділення. Кількість структурних підрозділів українських банків в Луганській області на 01.01.2022 року наведено в таблиці 116.

Таблиця 116. Кількість структурних підрозділів українських банків в Луганській області на 01.01.2022 в розрізі банківських установ

№ з/п	Найменування банківської установи	Кількість структурних підрозділів, од.
1.	АТ «ОЩАДБАНК»	55
2.	ПАТ КБ «ПРИВАТБАНК»	24
3.	АБ «УКРГАЗБАНК»	3

4.	АТ «МР БАНК»	2
5.	АТ «Райффайзен Банк»	2
6.	АТ «А - БАНК»	1
7.	АТ «АЛЬФА-БАНК»	1
8.	АБ «КЛІРИНГОВИЙ ДІМ»	1
9.	АТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК»	1
10.	АТ «ПУМБ»	1
11.	АТ «УКРБУДІНВЕСТБАНК»	1
12.	АТ «УКРСИББАНК»	1
	ВСЬОГО	93

Структура банківської мережі Луганської області на 01.01.2022 року наведена на діаграмі 68.

Діаграма 67. Структура банківської мережі Луганської області на 01.01.2022 року

Банківські підрозділи були представлені в 20 з 26 громад області. Найбільш розгалужену банківську інфраструктуру мали Сіверськодонецька (22 підрозділи), Лисичанська (11 підрозділів) та Рубіжанська (8 підрозділів) громади. В Лозно-Олександрівській, Коломийчській, Красноріченській, Нижньотеплівській, Щироківській та Чмирівській громадах банківські підрозділи були відсутні.

Кількість структурних підрозділів українських банків в Луганській області на 01.01.2022 року в розрізі територіальних громад наведена в таблиці 117.

Таблиця 117. Кількість структурних підрозділів українських банків в Луганській області на 01.01.2022 року в розрізі територіальних громад

№ з/п	Назва територіальної громади	Кількість структурних підрозділів, од.
1.	Біловодська	4
2.	Білокуракинська	2
3.	Білолуцька	1
4.	Гірська	4
5.	Кремінська	4
6.	Лисичанська	11
7.	Марківська	2
8.	Міловська	2
9.	Нижньодуванська	1
10.	Новоайдарська	2
11.	Новопсковська	4
12.	Попаснянська	3
13.	Рубіжанська	8
14.	Сватівська	6
15.	Сєверодонецька	22
16.	Станично-Луганська	3
17.	Старобільська	7
18.	Троїцька	2
19.	Шульгинська	1
20.	Щастинська	4
	ВСЬОГО	93

Трансформація банківської системи області під впливом дестабілізації суспільно-політичної ситуації області в 2014 році, проведення АТО (ООС), окупація значної її частини, виведення Національним банком України проблемних банків з ринку та загальні тенденції в економіці України вкрай негативно позначились на стані кредитування банками на території Луганської області.

Обсяг кредитів, наданих банками Луганської області наведений в таблиці 118.

Таблиця 118. Кредити надані депозитними корпораціями (банками) Луганської області (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

Дата	Всього залишок	з них			
		нефінансові	з них	інші	з них

	коштів	корпорації (суб'єкти господарювання)	інші нефінансові корпорації (приватні суб'єкти господарювання)	сектори економіки	домашні господарства
12.2012	7 954,8	3 742,3	3 652,2	3 995,1	3 995,1
12.2013	7 714,8	3 558,9	3 471,4	4 142,4	4 141,6
12.2014	8 811,1	4 607,3	4 586,2	4 196,6	4 196,2
12.2015	6 763,4	3 420,1	3 413,5	3 343,2	3 342,7
12.2016	3 220,8	523,6	522,8	2 697,2	2 696,7
12.2017	5 131,8	540,4	539,3	4 591,3	4 590,5
12.2018	5 553,4	638,8	637,2	4 914,6	4 913,2
12.2019	5 056,1	859,7	857,2	4 196,3	4 193,9
12.2020	1 689,9	645,2	642,5	1 044,7	1 042,4
12.2021	2 250,2	998,8	998,7	1 251,5	1 250,1

Так, якщо на 31.12.2012 року залишок кредитних коштів, виданих банками в Луганській області складав 7954,8 млн грн, то вже на кінець 2021 року – 2250,2 млн грн, тобто зменшився на 5704,6 млн грн, або в 3,5 рази. В загальній динаміці можна виділити ключові періоди:

2012–2013 роки. Відновлення після кризи 2008–2009 років. Українська банківська система, включаючи Луганську область, поступово відновлювалася після глобальної фінансової кризи. Хоча в 2013 році спостерігається невелике зниження, загальний обсяг кредитів залишається високим, що свідчить про активну економічну діяльність, інвестиції та функціонуючий бізнес, який потребував банківського фінансування.

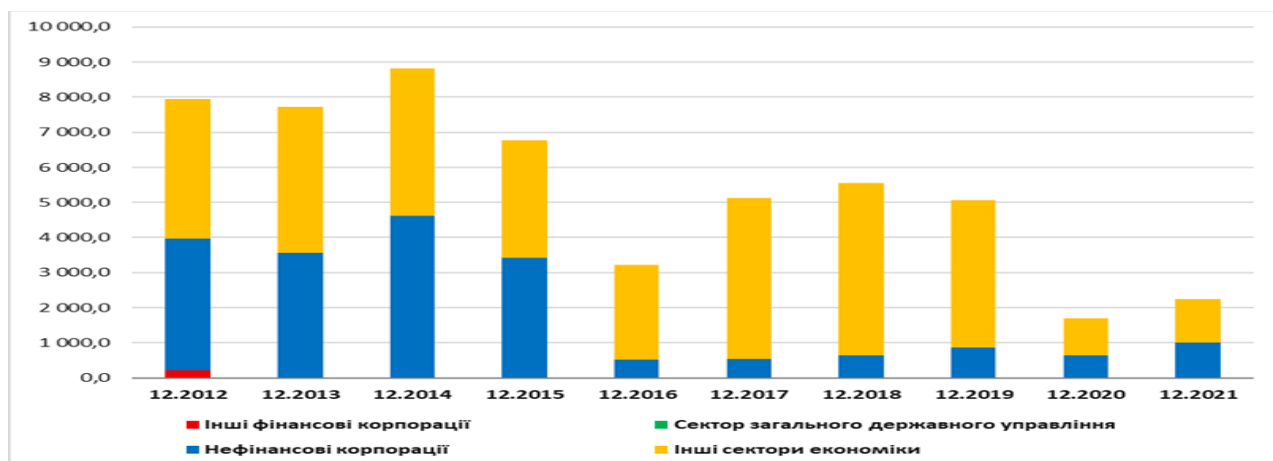
2014–2016 роки. Значне скорочення обсягів банківського кредитування. Супроводжувався втратою контролю над частиною території області, втратою активів банків (кредитних портфелів, заставного майна) та неможливості обслуговування боргів на окупованих територіях, масштабним очищенням банківського сектору, економічною кризою, девальвацією гривні, високою інфляцією та зниженням ділової активності. В 2014 році на перший погляд, цифра вища, ніж у 2013 році, але це може бути пов'язано з інерцією розвитку.

2017–2019 роки. Поступове відновлення та стабілізація. Супроводжувався стабілізацією ситуації в економіці, поступовим відновленням банківського сектору. Зростання відбувалося перш за все за рахунок зростання кредитування населення. Якщо на 31.12.2023 року залишки коштів за кредитами населенню складали 53,7 % від загального портфелю кредитів банків, то в 2019 році цей показник складав 83,0 %.

2020–2021 роки. Вплив COVID-19. Світова пандемія COVID-19 упродовж 2020–2021 років. стала одним із основних чинників сповільнення темпів економічного розвитку, скорочення промислового виробництва та загострення проблем у фінансово-кредитній сфері. На початку пандемії спостерігалось різке скорочення кредитування через невизначеність та карантинні обмеження –

залишки кредитних коштів в області зменшилися з 5056 млн грн. на 01.01.2019 році до 1690 млн грн на кінець 2020 року, або в 3 рази. Однак цей вплив був відносно короткостроковим і вже в 2021 році почалося поступове зростання до 2250 млн грн.

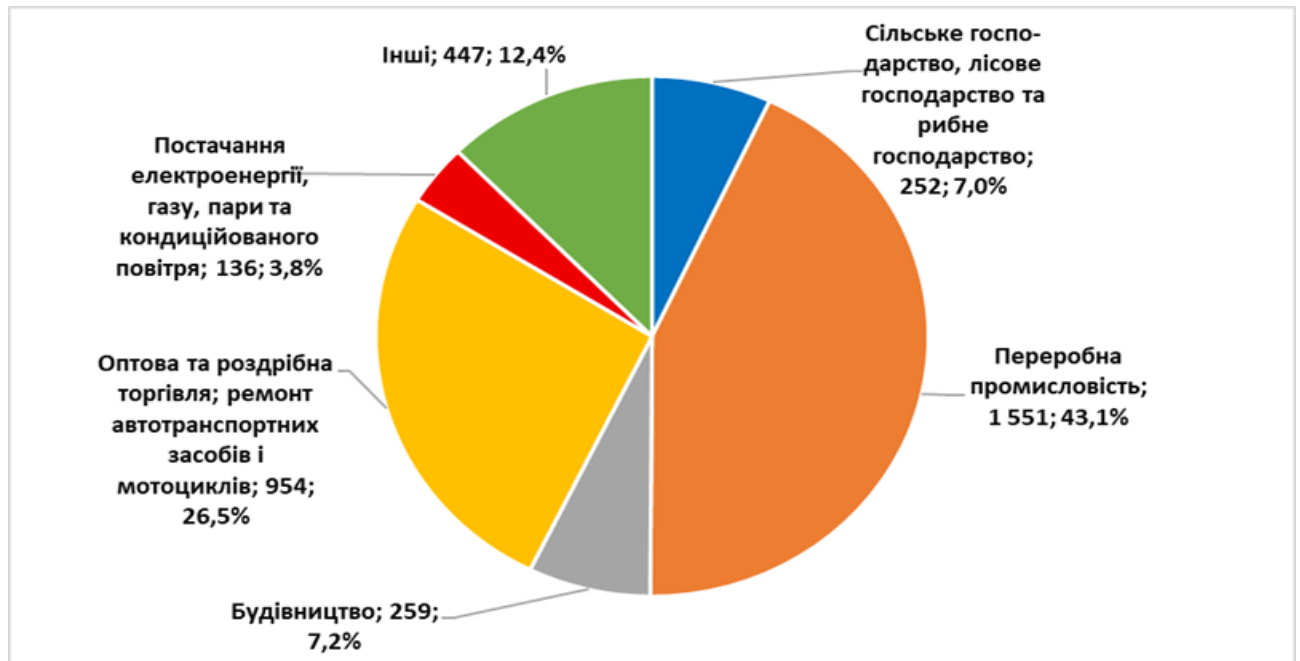
Динаміка та структура кредитного портфеля банків Луганської області в розрізі секторів економіки наведена у діаграмі 69.

Діаграма 68. Кредити надані депозитними корпораціями (банками) Луганської області в розрізі секторів економіки (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

Розподіл корпоративного кредитного портфеля банківської системи області в розрізі видів економічної діяльності позичальників дає змогу визначити домінуючі напрями використання кредитних ресурсів корпоративним бізнесом в Україні.

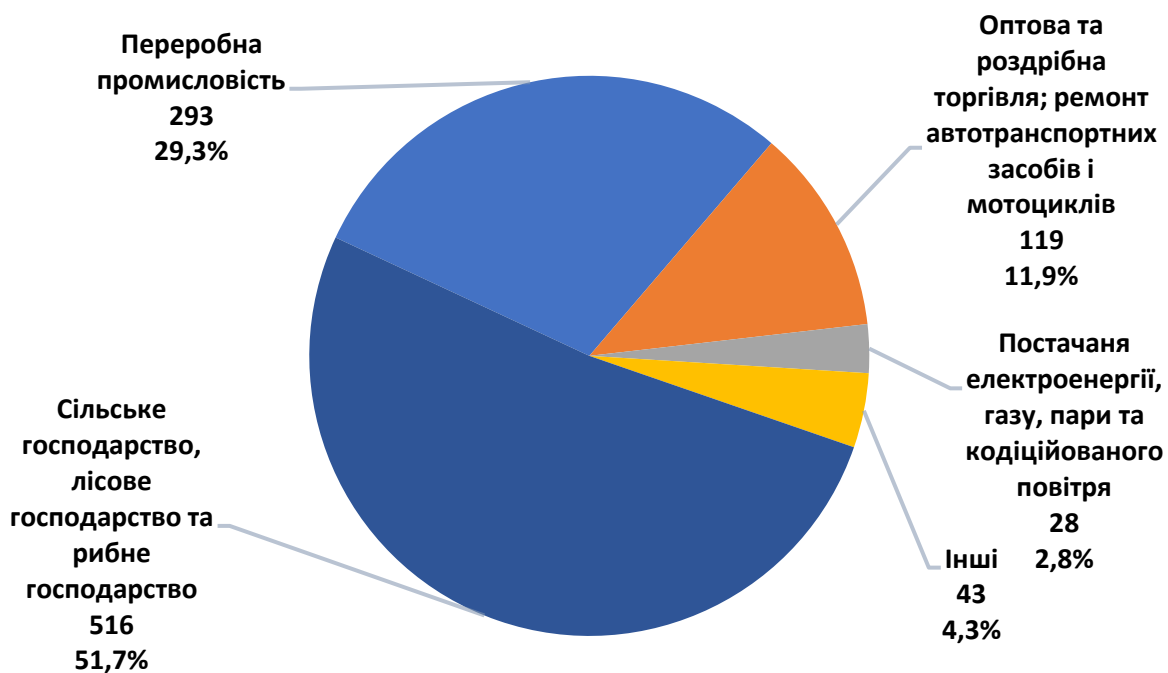
Структура кредитного портфелю банків суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності на кінець 2013 року наведена у діаграмі 70

Діаграма 69. Кредити, надані депозитними корпораціями (банками) Луганської області нефінансовим корпораціям у розрізі видів економічної діяльності (залишки коштів на кінець 2013 року, млн грн)

У структурі корпоративного кредитного портфеля банків станом на 31.12.2013 року домінують: переробна промисловість – 43,1 %, оптова та роздрібна торгівля – 26,5 %, будівництво – 7,2 % та сільське господарство – 7,0 %; Така структура відображала індустріальний тип економіки області.

Окупація значної частини території області, передусім території де були зосереджені основні промислові потужності регіону, призвело до зміни галузевої структури корпоративних кредитів. Безумовним лідером стало сільське господарство – 51,7 %, яке було основою економіки північних районів області, що після 2014 року залишилися підконтрольними українській владі. Вагому роль у корпоративному кредитуванні бізнесу займала переробна промисловість – 29,3 % та торгівля – 11,9 %.

Діаграма 70. Кредити, надані депозитними корпораціями (банками) Луганської області нефінансовим корпораціям (суб'єктами господарювання) у розрізі видів економічної діяльності (залишки коштів на кінець 2021 року, млн грн)

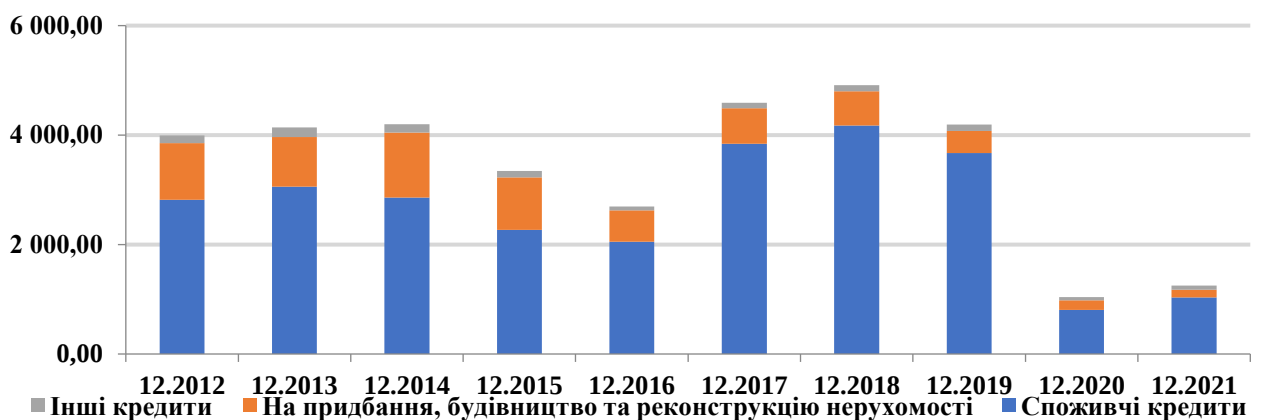
В структурі банківських кредитів, наданих домашнім господарствам, за цільовим спрямуванням переважало споживче кредитування. При чому його питома вага в загальному обсязі кредитування населення мала тенденцію до збільшення. Якщо на 31.12.2012 році споживчі кредити становили 70,6 % в загальному кредитному портфелі домашнім господарствам, то на кінець 2021 року вже 82,6 %. Таким чином більша частина позикових коштів, які населення брало у банків, спрямовувалося не на інвестиції у довгострокові активи чи розвиток (наприклад, житло, бізнес), а на поточне споживання (покупка товарів, послуг, ремонт, відпочинок тощо). Це було вигідно як для банків (короткі та високодохідні кредити), так і для населення (швидкість оформлення та мінімальний пакет документів).

Натомість іпотечне кредитування займало незначну частку в загальній сумі наданих кредитів населенню, до того ж мало тенденцію до зменшення. Наслідком такого дисбалансу став застій на ринку нерухомості в області, відсутність коштів для інвестицій та розвитку, загострення соціальних проблем.

Динаміка та структура кредитного портфелю банків в Луганській області домашнім господарствам у 2012–2022 роках наведено в таблиці 119 та діаграмі 72.

Таблиця 119. Кредити, надані депозитними корпораціями (банками) Луганської області домашнім господарствам за цільовим спрямуванням (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

Дата	Всього залишок коштів	в тому числі		
		Споживчі кредити	На придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості	Інші кредити
12.2012	3 995,1	2 819,9	1 034,3	140,8
12.2013	4 141,6	3 057,1	908,2	176,2
12.2014	4 196,2	2 861,6	1 182,5	152,1
12.2015	3 342,7	2 268,1	957,5	117,1
12.2016	2 696,7	2 050,3	576,4	70,0
12.2017	4 590,5	3 840,3	651,3	98,9
12.2018	4 913,2	4 175,6	627,9	109,7
12.2019	4 193,9	3 673,0	404,3	116,6
12.2020	1 042,4	805,2	175,3	61,9
12.2021	1 250,1	1 033,4	140,3	76,4

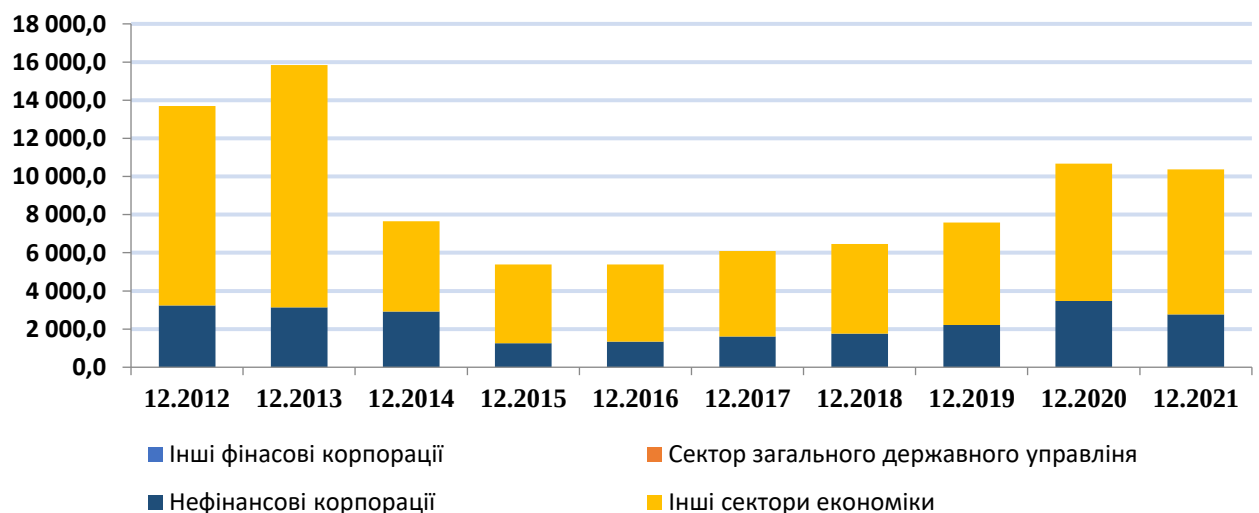
Діаграма 71. Кредити, надані депозитними корпораціями (банками) Луганської області домашнім господарствам за цільовим спрямуванням (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

Стан банківських депозитів в області у період з 2012 по 2021 рік був надзвичайно складним і динамічним, відображаючи всі виклики, через які пройшла Україна: період зростання, збройну агресію РФ, економічну та банківську кризи та очищення банківського сектору, пандемію COVID-19:

Обсяг депозитів, наданих банками в Луганській області наведений в таблиці 120 та діаграмі 73.

Таблиця 120. Депозити, залучені депозитними корпораціями (банками) Луганської області (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

Період	Всього залишок коштів	з них			
		нефінансові корпорації	з них інші нефінансові корпорації	інші сектори економіки	з них домашні господарства
12.2012	13 775,5	3 237,5	3 028,4	10 461,2	10 373,4
12.2013	15 909,7	3 138,8	2 885,0	12 694,9	12 568,4
12.2014	7 682,5	2 920,7	2 746,7	4 739,0	4 651,0
12.2015	5 422,8	1 253,0	1 118,2	4 127,3	4 066,3
12.2016	5 417,6	1 346,1	1 246,9	4 048,1	3 988,7
12.2017	6 138,8	1 617,0	1 448,4	4 472,8	4 427,4
12.2018	6 476,0	1 757,4	1 643,6	4 706,8	4 656,1
12.2019	7 600,8	2 218,1	2 038,0	5 369,1	5 317,4
12.2020	10 725,2	3 479,8	2 863,2	7 196,9	7 113,6
12.2021	10 426,4	2 763,9	2 244,3	7 611,4	7 514,5

Діаграма 72. Депозити, залучені депозитними корпораціями (банками) в Луганській області (залишки коштів на кінець періоду, млн грн)

2012–2013 роки. Це був період економічного зростання та відносної стабільності в Луганській області. В 2013 році обсяг депозитів досяг свого історичного максимуму.

2014–2016 роки. Початок військового конфлікту (2014 рік) призвів до обвалу депозитів. Загальний обсяг скоротився майже втричі порівняно з 2013

роком. Це прямий наслідок окупації частини території Луганської області, руйнування інфраструктури, вимушеного переміщення бізнесу та населення, втрати довіри до банківської системи в регіоні.

2017–2020 роки. Після відносної стабілізації на лінії розмежування та адаптації до нових реалій, на підконтрольних Україні територіях Луганської області почалося поступове відновлення економічної активності. Зростання депозитів у 2017-2020 роках відображає повернення частини бізнесу, покращення довіри до банківської системи.

2021 рік. Невелике зниження обсягу депозитів на 298,8 млн грн за рахунок зниження залучених коштів від корпоративного бізнесу. Луганська область залишалася прифронтовим регіоном, що завжди несло в собі підвищені ризики та невизначеність для бізнесу. Ця постійна напруга могла призводити до періодичних відтоків коштів у пошуках більшої безпеки.

В 2012–2021 роках найбільшу частку серед депозитів в області складали депозити населення. Однак їх структура в аналізований період зазнала суттєвих змін (таблиця 121).

Таблиця 121. Депозити домашніх господарств, залучені депозитними корпораціями (банками) у розрізі строків

Період	Всього	в т. ч.				
		на вимогу	строкові	в т. ч.		
				до 1 року	від 1 року до 2 років	більше 2 років
12.2012	10 373,4	2 164,2	8 209,2	4 410,1	3 474,3	324,8
12.2013	12 568,4	2 254,7	10 313,6	4 545,2	5 502,7	265,8
12.2014	4 651,0	1 663,4	2 987,6	1 453,7	1 410,0	124,0
12.2015	4 066,3	1 917,6	2 148,7	1 342,2	674,7	131,8
12.2016	3 988,7	1 821,1	2 167,5	1 222,5	920,4	24,6
12.2017	4 427,4	2 108,2	2 319,1	1 367,0	924,9	27,3
12.2018	4 656,1	2 314,1	2 342,0	1 681,5	626,4	34,1
12.2019	5 317,4	2 704,8	2 612,6	1 991,5	607,7	13,4
12.2020	7 113,6	4 283,6	2 830,0	2 166,2	644,3	19,5
12.2021	7 514,5	4 786,4	2 728,1	1 990,9	708,3	29,0

На кінець 2012 року 8209,2 млн грн (79,1% від загального обсягу) припадало на строкові депозити, з яких значна частина була «від 1 року до 2 років» (3474,3 млн грн або 42,3 %). Це свідчить про достатньо високий рівень довіри населення до банківської системи та готовність фіксувати кошти на довший термін для отримання вищого доходу. Депозити «на вимогу» становили меншу частку (2164,2 млн грн).

В 2014–2018 роках строкові депозити все ще переважали над депозитами «на вимогу», хоча їхня частка кожного року скорочувалася. Домашні господарства не бажали фіксувати кошти надовго в умовах нестабільності в регіоні.

В 2019-2021 роках відбувалося значне зростання частки депозитів «на вимогу». У 2021 році вони становили 4786,4 млн грн, або 63,7 % від загального обсягу депозитів населення. Депозити «більше 2 років» залишалися на дуже низькому рівні, підтверджуючі відсутність довгострокового планування та інвестиційної впевненості в населення.

На окупованих територіях Луганської області після 2014 року сформувався «фінансовий вакуум» – українські банки припинили роботу. На їхнє місце прийшли так звані «банки», створені окупаційною адміністрацією, які не мали жодного правового статусу з точки зору українського та міжнародного законодавства. Це були, по суті, фінансові структури, які обслуговували місцеві «бюджети» та здійснювали переказ коштів у рублях.

Тисячі людей, які залишилися на окупованих територіях, до окупації отримували пенсії та соціальні виплати на картки українських банків. Після припинення роботи банків виникли значні труднощі з отриманням цих коштів. Основними способами отримання українських пенсій та соціальних виплат для мешканців окупованих територій були:

перетин лінії розмежування – люди були змушені їздити на підконтрольну Україні територію для зняття готівки або здійснення банківських операцій;

посередницькі послуги – з'явилися нелегальні схеми, де посередники за відсоток переводили кошти з українських карт на окуповані території.

Після початку повномасштабного вторгнення область зіткнулася із новою хвилею окупації території державою-агресором.

Діяльність банків у територіальних громадах, розташованих в районі проведення воєнних дій або які перебувають у тимчасовій окупації, оточенні регулюється постановою Правління Національного банку України № 94 від 5 травня 2022 року. Враховуючи пріоритетність забезпечення безпеки життя та здоров'я працівників і клієнтів банку цим нормативним документом надано право тимчасового припинення діяльності відокремлених підрозділів (філій, відділень, представництв), мінімізувати залишки готівки в касах відокремлених підрозділів,

Після повномасштабного вторгнення і посилення окупації українська банківська система була остаточно витіснена з цих територій. Українські банки фізично не можуть там функціонувати, а всі відділення, банкомати та платіжні системи, що належали українським фінансовим установам, були захоплені або знищені.

За даними Національного банку на 01.04.2015 року в області формально залишається діючою Філія – Луганське обласне управління АТ «Ощадбанк», яка фактично знаходиться в місті Києві. В Державному реєстрі банків також наявна інформація про призупинення 220 відділень українських банків в області, в тому числі 68 відділень на території області, окупованої з 2022 року.

До 2022 року російські банки, побоюючись західних санкцій, переважно уникали відкритої роботи на окупованих територіях. Однак після повномасштабного вторгнення росії у лютому 2022 року та «приєднання» окупованих територій, ситуація змінилася. російські державні банки, такі як «Сбербанк», ВТБ та «Промсвязьбанк», почали активно відкривати свої відділення та банкомати на цих територіях, включаючи Луганську область.

Для мешканців тимчасово окупованих територій Луганської області доступ до українських банківських послуг (перекази, зняття готівки з українських карток) можливий лише за межами окупованих територій. Це створює величезні труднощі для отримання пенсій, соціальних виплат та інших коштів. Продовжують діяти схеми зняття готівки через посередників, але вони є нелегальними та ризикованими.

7.12 Смарт-спеціалізація регіону

Порядком розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів, затвердженням постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 816, передбачено розроблення проєктів регіональних стратегій з використанням смарт-спеціалізації.

Смарт-спеціалізація – підхід стратегічного планування регіонального розвитку і визначення сфер втручання, що забезпечує економічне зростання та базується на розкритті інноваційного потенціалу, унікальності наявних активів, конкурентних переваг регіону, найбільш ефективному їх використанні.

Робота з впровадження смарт-спеціалізації у процес стратегічного планування розвитку Луганської області в окремих галузях розпочата у 2019 році. На підставі проведеного аналізу стану галузей економіки області визначено пріоритетні напрями смарт-спеціалізації «Хімічне виробництво» та «Агровиробництво», під час місії експертів Генерального директорату Європейської Комісії «Спільний дослідницький центр» проведено SWOT-аналіз обраних галузей. Ці галузі включені в Стратегію розвитку Луганської області на 2021–2027 роки як пріоритетні для впровадження смарт-спеціалізації.

У 2021 році розпочато процес підприємницького відкриття, який полягає в пошуку інноваційних пріоритетів у відібраних для смарт-спеціалізації видах економічної діяльності та формування плану заходів щодо стимулювання розвитку обраних пріоритетів.

Визначено перелік потенційних стейкхолдерів (представників бізнес-сектору та наукового середовища, які мають знання та досвід для генерації інноваційних ідей в обраному секторі економіки). Проведено роботу щодо їх залучення до процесу підприємницького відкриття та визначено координаторів обраних пріоритетних напрямів. Створено робочу групу з питань впровадження смарт-спеціалізації у процес стратегічного планування розвитку Луганської області. Впродовж 2021 року проведено 7 воркшопів робочої групи.

Вся проведена робота здійснювалась відповідно до європейської методології, що дозволило зареєструвати Луганську область на Європейській платформі Смарт Спеціалізації (S3) 12 квітня 2021 року.

На сьогодні відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами), переважна більшість території області визнана як така, що знаходиться у тимчасовій окупації, підконтрольна територія області знаходиться в зоні активних бойових дій, що унеможлиблює об'єктивну та актуальну розробку документів стратегічного планування відповідно до чинного законодавства.

У зв'язку з цим процес підприємницького відкриття призупинено та буде відновлено після деокупації території області, припинення активних бойових дій та ліквідації їх наслідків.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 7.

До повномасштабного вторгнення 24.02.2022 року

1. Економіка Луганської області до 2014 року. До 2014 року Луганська область мала значний потенціал у зовнішньоекономічній діяльності, що зумовлювалося її промисловим розвитком та географічним розташуванням. В структурі промисловості області велику питому вагу займали вугільна, машинобудівна, хімічна та металургійна галузі. Це визначало структуру експорту, де переважала продукція промисловості. Транспортні коридори забезпечували зв'язки з іншими регіонами України та країнами СНД.

2. Наслідки збройної агресії 2014 року для економіки Луганської області. Внаслідок збройної агресії російської федерації, починаючи з 2014 року значна кількість виробничих і переробних потужностей, об'єктів інфраструктури агропромислового комплексу залишилася на окупованій території. Лінія розмежування пройшла через внутрішні українські торговельні та логістичні ланцюги. Значна кількість виробничих і переробних потужностей залишилася на окупованій території. Відбувся різкий спад обсягів виробництва валової продукції у вартісному еквіваленті.

3. Втрата валового регіонального продукту. До 2014 року у структурі національної економіки Луганська область була однією із найбільших за своїм потенціалом: у загальному обсязі валового регіонального продукту частка Луганської області в 2012 році становила 4 % у ВВП України. При порівнянні показників 2013 та 2021 років встановлено, що при загальному зростанні розміру ВВП з 1 522 657 млн.грн. до 5 450 849 млн. грн. (в 3,6 разів) валовий регіональний продукт зменшився з 55 108 млн грн до 52 135 млн грн (на 5,4 %), та його питома вага у загальному ВВП зменшилась з 3,6 % до 1,0 %.

4. Втрата обсягів реалізації продукції. До 2014 року Луганська область посідала провідне місце серед регіонів України за обсягами реалізації промислової продукції та виробляла 6,2 % усієї реалізованої продукції України (2012 рік). Регіон займав 5-е місце після Донецької, Дніпропетровської,

Запорізької областей та м. Київ. Але бойові дії та окупація частини території Луганської області у 2014 році призвели до спаду промислового виробництва, яке зменшилося у 5 разів, майже 75 % промислового потенціалу залишилось на непідконтрольній українській владі території області.

5. Припинення переміщення вантажів у 2014 році. З 2017 року додатковим обмежувальним чинником економічного розвитку виступило припинення переміщення вантажів через лінію зіткнення залізничними та автомобільними шляхами у межах області, що призвело до зупинки виробничої діяльності ПАТ «Алчевський металургійний комбінат», ПАТ «Алчевськкокс» та ПРАТ «Екоенергія» та порушення виробничої діяльності в окремих галузях економіки, зокрема у виробництві коксу, металургійному комплексі та енергетиці.

6. Втрати обсягів капітальних інвестицій. Початок військових дій у 2014 році на сході України призвів до різкого скорочення капітальних інвестицій. Багато підприємств зупинили діяльність або скоротили виробництво, що знизило обсяги інвестицій, але ж їх частка в загальному обсязі залишалася на рівні 77 %. Державне та місцеве фінансування було переорієнтовано на військові потреби та гуманітарну допомогу. Іноземні інвестиції практично зникли через високі ризики.

7. Втрати бізнесу. Основна тенденція свідчить про значну втрату бізнесу, особливо після 2014 та 2022 років, що обумовлено низкою факторів, таких як тимчасова окупація території Луганської області, бойові дії, руйнування інфраструктури, втрата виробничих потужностей та ринків збуту, переміщення бізнесу в інші регіони, складності з реєстрацією та податками.

Після повномасштабного вторгнення 24.02.2022 року

1. Масштабні руйнування української економіки після 24.02.2022 року. Збройна агресія росії проти України, яка триває з 2014 року та різко загострилася з повномасштабним вторгненням у 2022 році, спричинила масштабні руйнування в українській економіці, що викликало ланцюгову реакцію дисбалансу всіх макроекономічних показників економічного і соціального розвитку Луганської області та України в цілому.

2. Релокований бізнес. Одним із наслідків повномасштабного вторгнення РФ після 24.02.2022 року є зсув економічної активності із ризикових регіонів до більш безпечних. Промислові підприємства були вимушені релокуватися у безпечні регіони країни, відновлювати експортну діяльність, опановувати нові експортні ринки. Частина підприємств перереєструвалася в інших регіонах. Кількість релокованого бізнесу на 01.01.2025 року складає 3636 осіб.

3. Збитки у сфері промисловості. Внаслідок широкомасштабної збройної агресії проти України економіка області зазнала суттєвих втрат у сфері промисловості. Станом на 01.07.2025 є інформація щодо пошкодження або руйнації 146 об'єктів промисловості. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024

року **потреби** у відновленні сфери торгівлі та промисловості області, до якої відноситься промисловість, складають **1,070** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **681** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **641,3** млн дол. США.

4. Втрати АПК. Станом на 01.07.2025 відомо про руйнування або пошкодження 41 сільськогосподарського об'єкту. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сільськогосподарської сфери області складають **3,990** млрд дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **1,750** млрд дол. США. Прямі **збитки** сягнули **2,793** млн дол. США.

5. Економічна спеціалізація області на підставі обсягів сплачених податків. За даними Податкової карти України економічною спеціалізацією області на серпень 2025 року залишаються наступні галузі економіки, які сплачують податки: державне управління й оборона, інформація та телекомунікації, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, професійна, наукова та технічна діяльність

6. Втрати економіки Луганської та Донецької області. За даними Центру економічної стратегії на підставі даних Держстату за весь період з 2014 до 2018 Донецька та Луганська області втратили близько 1,2 трлн грн, або, якщо перевести в долари за середньорічним курсом, то 51 млрд дол. США. Це близько 10% від ВВП, що Україна в цілому виробила з 2014 до 2018 року.

7. Відсутність будівництва житла для ВПО. Отже, станом на 2025 рік на території області не ведеться жодного будівництва у тому числі будівництва житла, яке вкрай необхідне для розміщення внутрішньо переміщених осіб, кількість яких рахується десятками тисяч.

8. Важливість перепозиціонування області на підставі історичних цінностей. Незважаючи на те, що Луганська область належить до групи старопромислових регіонів, вона має всі шанси перепозиціонувати себе на національному ринку на підставі історичних цінностей та туристичних послуг як історично-привабливий регіон України та заради досягнення цієї мети, останні роки 2014-2022 роки основні зусилля спрямовувались на поживавлення внутрішнього туризму в регіоні.

9. Припинення роботи українських банків на тимчасово окупованій території Луганської області. Так, якщо на 01.01.2014 року за даними Державного реєстру банків в області налічувався 731 підрозділ українських банків, то на 01.01.2015 року їх залишилось 371. В подальшому банківська мережа області продовжувала скорочуватися. Для мешканців тимчасово окупованих територій Луганської області доступ до українських банківських послуг (перекази, зняття готівки з українських карток) можливий лише за межами окупованих територій. Це створює величезні труднощі для отримання пенсій, соціальних виплат та інших коштів. Продовжують діяти схеми зняття готівки через посередників, але вони є нелегальними та ризикованими.

10. Робота російських банків на території тимчасово окупованої території.

До 2022 року російські банки, побоюючись західних санкцій, переважно уникали відкритої роботи на окупованих територіях. Однак після повномасштабного вторгнення росії у лютому 2022 року та «приєднання» окупованих територій, ситуація змінилася. російські державні банки, такі як «Сбербанк», ВТБ та «Промсвязьбанк», почали активно відкривати свої відділення та банкомати на цих територіях, включаючи Луганську область.

8. БЮДЖЕТНИЙ ПРОФІЛЬ ОБЛАСТІ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

8.1. Дохідна частина

Основні причини виникнення проблем

За період з 2012–2024 років відбулися значні зміни у процесах формування та виконання місцевих бюджетів Луганської області, які суттєво вплинули на їх фінансову спроможність та обумовлені дією наступних основних факторів:

По-перше, це реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації, яка почалась у 2015 році та призвела до формування нового адміністративно-територіального устрою в країні. Якщо у 2012 році зведений бюджет Луганської області об'єднував показники 354 місцевих бюджетів (1 обласний бюджет, 17 районних бюджетів обласного підпорядкування, 14 бюджетів міст обласного підпорядкування, 4 районних бюджети міського підпорядкування, 23 бюджети міст районного підпорядкування, 89 селищних та 206 сільських бюджетів), то за період 2015–2024 років кількість самостійних місцевих бюджетів області, які вийшли на прямі взаємовідносини з державним бюджетом та отримали право незалежно один від одного затверджувати та виконувати місцеві бюджети, скоротилася до 46 у цілому по області, з них на територіях, підконтрольних українській владі – 31 бюджет (1 обласний, 4 районних бюджети, 26 бюджетів територіальних громад).

По-друге, це збройна агресія російської федерації та тимчасова окупація території Луганської області.

У квітні 2014 року на Донбасі розпочалися бойові дії, у зв'язку з чим Радою національної безпеки та оборони України було ухвалено рішення «Про невідкладні заходи з подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності» та оголошено з 14.04.2014 початок антитерористичної операції (далі – АТО) зі звільнення захоплених підконтрольними російській федерації бойовиками територій Донецької та Луганської областей України, яка тривала до 30.04.2018, а після АТО на сході України була введена операція Об'єднаних сил (ООС).

Бойові дії на території Луганської області, фактичний поділ її території на, так звану, «контрольовану» та «неконтрольовану», відсутність нормативних актів, які б врегульовували на той момент взаємовідносини учасників

бюджетного процесу, розташованих на таких територіях, міграція населення, суб'єктів господарювання, бюджетних установ, отримувачів соціальних послуг, непередбачуваність подальшого розвитку подій навіть у найближчій перспективі з огляду на щоденну зміну обставин, запровадження обмежувальних заходів на переміщення вантажів та здійснення господарської діяльності, економічна блокада територій, тимчасово непідконтрольних українській владі, – все це вкрай негативно вплинуло на стан наповнення місцевих бюджетів області.

Якщо до 2014 року обсяг власних і закріплених доходів загального фонду місцевих бюджетів області щороку зростав не менш ніж на 3,0 %, та становив у 2013 році 3,7 млрд грн, то вже у 2014 році доходи загального фонду місцевих бюджетів області скоротилися проти попереднього року майже на чверть або на 871,0 млн грн, а у 2015 році – на 49,0 % або 1,8 млрд грн.

Введення «зовнішнього управління» на підприємствах, які залишилися на тимчасово окупованій території області, але продовжували свою діяльність по українським законам та до моменту запровадження економічної блокади регулярно сплачували податки до обласного та місцевих бюджетів, призвело до скорочення таких надходжень з «непідконтрольних» територій за період 2015-2024 років у 18,5 рази (з 424,1 млн грн у 2015 році до 22,9 млн грн у 2024 році).

Разом з тим, Урядом та місцевими органами державної виконавчої влади вживалися усі можливі заходи для стабілізації суспільно-політичного та соціально-економічного стану в регіоні.

Слід зазначити, що протягом 2020 і 2021 років значно збільшився обсяг державної підтримки на фінансування заходів щодо регіонального та місцевого розвитку, що сприяло підвищенню якості та доступності публічних послуг, підвищенню рівня зайнятості населення та зростанню доходів місцевих бюджетів.

Так, вже у 2020 році доходи загального фонду місцевих бюджетів перевищили рівень «довоєнного» 2013 року на 3,6 % або 131,6 млн грн, а у 2021 році – на 21,7 % або 798,4 млн грн, і становили 3,8 та 4,5 млрд грн, відповідно.

Але з 24.02.2022 російською федерацією було розпочато повномасштабне вторгнення на територію України по всій довжині спільного кордону, а також із території Білорусі та окупованого Криму.

Активні бойові дії на території Луганської області призвели до руйнації об'єктів критичної інфраструктури, життєзабезпечення населення, виникнення суттєвих проблем з логістикою та постачанням сировини, масового знищення активів та сільгосптехніки компаній агропромислового сектору, мінуванню значних площ сільськогосподарських земель. Чимало підприємств області опинилися у дуже складній фінансовій ситуації та змушені були евакуюватися в більш безпечні регіони або взагалі припинити роботу.

Як наслідок, у джерелах наповнення місцевих бюджетів Луганської області протягом короткого проміжку часу відбулися суттєві зміни, які обумовлювалися, як зміною платників податків у зв'язку з їх переміщенням з

території області, так і тиском окупаційної влади на тих платників податків, які продовжили працювати на тимчасово окупованих територіях області.

Виконання дохідної частини місцевих бюджетів Луганської області за 2022 рік було забезпечено лише на 63,3 %, у порівнянні з 2021 роком обсяг надходжень скоротився на 1 329,5 млн грн.

У 2023 році ситуація з наповненням місцевих бюджетів ще більше ускладнилася, оскільки відповідно до чинного законодавства у разі зміни місцезнаходження суб'єкта господарювання та його реєстрації, як платника податків, за новим місцезнаходженням, сплата визначених законодавством податків і зборів здійснювалась за місцем попередньої реєстрації платника податків тільки до закінчення бюджетного періоду 2022 року, а з січня 2023 року, у зв'язку з переміщенням підприємств та установ з території області в інші регіони, місцеві бюджети Луганської області перестали отримувати навіть ті доходи, які до них надходили у 2022 році.

Так, за даними Головного управління Державної податкової служби у Луганській області кількість суб'єктів господарювання Луганської області, які сплачували податки і збори до зведеного бюджету, скоротилася у 21,6 рази – зі 102313 платників податків, діяльність яких контролювалася податковою службою у 2021 році, до 4744 платників податків у 2024 році.

Кількість юридичних осіб, які сплачували податки до місцевих бюджетів області, у 2021 році становила 4,8 тис. суб'єктів господарювання, у 2022 році – 4,1 тис. суб'єктів господарювання, у 2023 році – 1,1 тис. суб'єктів господарювання, а у 2024 році їх кількість скоротилася до 0,9 тис. суб'єктів господарювання.

На це у значній мірі вплинуло виконання статті 13 Закону України від 15.04.2014 № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (зі змінами), відповідно до якої встановлена норма, що здійснення господарської діяльності юридичними особами, фізичними особами-підприємцями та фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність, місцезнаходженням (місцем проживання) яких є тимчасово окупована територія, дозволяється виключно після зміни їхньої податкової адреси на іншу територію України.

У зв'язку з цим станом на 01.01.2025 перереєструвалися на території інших регіонів 3992 суб'єктів підприємницької діяльності з Луганської області, що становить понад 13,0 % їх кількості на 01.01.2022.

Починаючи з лютого 2022 року, обсяг надходжень до загального фонду місцевих бюджетів області щороку стрімко зменшується проти рівню 2021 року: у 2022 році – на 25,8 % або на 1,2 млрд грн, у 2023 році – на 70,1 % або на 3,1 млрд грн, у 2024 році – на 88,1 % або на 3,9 млрд грн.

Значні зміни відбулися у структурі доходів місцевих бюджетів. Якщо у 2013 році частка власних і закріплених надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів області становила 49,1 %, а обсяг міжбюджетних трансфертів (дотацій та субвенцій з державного бюджету) – 50,9 %, тобто майже рівні частини, то у 2024 році питома вага податків, зборів та інших

неподаткових платежів скоротилася до 11,9 %, а частка міжбюджетних трансфертів зросла до 88,1 %.

Суттєвих змін зазнала і структура самих міжбюджетних трансфертів. Якщо у 2012 році частка дотацій і субвенцій, які мають цільове призначення та надаються на певну мету, була майже рівною – 48,0 % і 52,0 %, відповідно, то протягом 2015–2021 років в структурі міжбюджетних трансфертів значно переважали трансферти з цільовим призначенням – субвенції (від 95,8 % у 2015 році до 78,5 % у 2021 році), а з 2022 року, після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та тимчасової окупації майже усієї території Луганської області, місцеві бюджети області отримують більше дотацій, які надаються також на певну мету і використовуються за відповідним порядком, але переважно слугують потужним інструментом для збалансування місцевих бюджетів за доходами та видатками. Так, у 2024 році з 4,6 млрд грн, отриманих місцевими бюджетами області з державного бюджету, дотації становлять 3,9 млрд грн або 85,1 %, а субвенції – лише 0,7 млрд грн або 14,9 %.

У зв'язку з тимчасовою окупацією території Луганської області місцеві бюджети в даний час не отримують субвенції з державного бюджету до спеціального фонду на фінансування капітальних видатків, пов'язаних із регіональним розвитком, будівництвом та ремонтом доріг та інших інфраструктурних об'єктів, які раніше становили від 653,6 млн грн у 2012 році до 1 635,9 млн грн у 2021 році.

По-третє, потужним фактором, який суттєво вплинув на наповнення місцевих бюджетів протягом 2012-2024 років, стали **зміни до податкового законодавства** у відповідь на нові виклики, пов'язані з війною та її наслідками – зменшення кількості мешканців громад через міграцію до західних областей та за кордон, падіння купівельної спроможності населення, зниження ділової активності великого та малого бізнесу.

Внаслідок наданих державою податкових пільг суб'єктам господарювання та внесення змін до розподілу надходжень між державним та місцевими бюджетами за основними бюджетоутворюючими податками скоротився обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб, акцизного податку з пального, плати за землю, єдиного податку та інших платежів.

Так, з березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком, в якому буде припинено або скасовано воєнний стан, звільнені від плати за землю платники на територіях, на яких ведуться бойові дії. Йдеться про «земельні ділянки (земельні частки/паї), що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями російської федерації, а також земельні ділянки (земельні частки/паї), які визначені обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами та/або на яких наявні фортифікаційні споруди».

На значне скорочення доходів місцевих бюджетів області вплинули ухвалені Верховною Радою України зміни до порядку зарахування до місцевих

бюджетів основного бюджетоутворюючого податку – податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО), та скасування зарахування до них ПДФО від грошового забезпечення військовослужбовців, який у більшості місцевих бюджетів Луганської області був основним джерелом доходів загального фонду. В період до жовтня 2023 року місцеві бюджети області отримували значну частку ПДФО саме від військових структур: у 2021 році – 13,0 % від загального обсягу ПДФО, у 2022 році – 56,0 %, у 2023 році – майже 62,0 %. З 01.10.2023 усі надходження ПДФО від військових структур в повному обсязі зараховуються до державного бюджету.

Так, Законом України від 08.11.2023 № 3428-IX «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення підтримки обороноздатності держави та розвитку оборонно-промислового комплексу України», з 01.10.2023 частина податку на доходи фізичних осіб від оподаткування доходів у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу, що сплачується (перераховується) згідно з Податковим кодексом України на відповідній території України та згідно із зазначеними нормами Кодексу належить до доходів загального фонду відповідного місцевого бюджету, зараховується в повному обсязі до спеціального фонду Державного бюджету України.

Далі ця норма подовжена Законом України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» та Законом України «Про Державний бюджет України на 2025 рік».

Законом України від 11.04.2023 № 3050 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо звільнення від сплати екологічного податку, плати за землю та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за знищене чи пошкоджене нерухоме майно» з 06.05.2023 було внесені зміни до Податкового кодексу України, відповідно до яких звільнені платники по відповідним територіям від нарахування та сплати таких податків, як плата за землю (земельний податок та орендна плата), екологічний податок, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та інших платежів на час ведення активних бойових дій або тимчасової окупації до їх завершення.

Зміні в законодавстві мали вплив на надходження до місцевих бюджетів і внаслідок повернення вже сплачених податків протягом 2022–2024 років. За даними Головного управління Державної податкової служби у Луганській області за підсумками 2024 року за заявами платників податків здійснено повернення з місцевих бюджетів надміру сплачених протягом 2022–2023 років грошових зобов'язань з податків в обсязі 15,7 млн грн, з них земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності – 11,3 млн грн, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, – 1,0 млн грн, єдиного податку з юридичних осіб (четверта група) – 3,4 млн грн.

Протягом січня–лютого 2025 року виконано повернення п'ятьом платникам земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності в обсязі 14,2 млн грн, та ще отримані заяви на повернення земельного податку та орендної плати від шістьох юридичних осіб на суму 32,0 млн грн, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, – від трьох юридичних осіб на суму 0,4 млн грн.

Наведені факти свідчать, що протягом 2012–2024 років відбулося суттєве зниження фінансової спроможності місцевих бюджетів Луганської області внаслідок значного впливу політичних, економічних та військових факторів, і на сьогодні ризики для фінансової стійкості бюджетів залишаються досить високими.

8.2. Видаткова частина. Бюджет розвитку

В умовах несприятливої економічної ситуації, яка склалася внаслідок вкрай негативного впливу збройної агресії російської федерації на наповнення обласного та місцевих бюджетів Луганської області, збалансованість місцевих бюджетів за доходами та видатками, забезпечення своєчасної виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ відповідно до встановлених законодавством України умов оплати праці та розміру мінімальної заробітної плати, а також фінансування у повному обсязі захищених статей видатків, досягається шляхом запровадження жорсткого режиму економії бюджетних коштів та обмеження непершочергових видатків.

За період 2021–2024 років обсяг видатків місцевих бюджетів Луганської області за загальним та спеціальним фондах скоротився у 3,2 рази та становить у 2024 році 3 517,1 млн грн проти 11 357,3 млн грн у 2021 році. Обсяг видатків загального фонду скоротився у 2024 році проти 2021 року у 2,6 рази або на 4 232,3 млн грн.

У структурі видатків загального фонду місцевих бюджетів області за економічною класифікацією за 2024 рік (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) видатки на захищені статті склали 62,0 % загального обсягу видатків бюджету області, у тому числі видатки на заробітну плату з нарахуваннями та інші соціальні виплати – 61,5 % або 1.669,0 млн грн, придбання медикаментів та продуктів харчування – 0,2 % або 4,8 млн грн, оплату комунальних послуг і енергоносіїв – 0,3 % або 8,0 млн грн.

У структурі видатків загального фонду місцевих бюджетів області за функціональною класифікацією питома вага видатків на утримання бюджетних установ соціально-культурної сфери та соціального забезпечення становить 56,4 %. У порівнянні з відповідними показниками 2021 року частка видатків на освіту скоротилася у 2024 році з 51,9 % до 32,8 %, культуру і мистецтво – з 4,6 % до 2,1 %, фізкультури і спорту – з 2,4 % до 1,0 %. При цьому, зросла частка видатків на охорону здоров'я – до 12,2 % проти 9,2 %, соціальний захист та соціальне забезпечення населення – до 8,2% проти 5,1 %.

Капітальні видатки місцевих бюджетів області зменшилися у 2024 році проти 2021 року у 2,6 рази або на 1,3 млрд грн та становлять 770,1 млн грн, з

них на придбання обладнання і предметів довгострокового користування – 117,2 млн грн, капітальний ремонт – 4,3 млн грн, капітальні трансферти – 648,06 млн грн. Видатки, пов’язані з будівництвом інфраструктурних об’єктів, у 2024 році не здійснювалися.

Враховуючи, що одним із ключових і пріоритетних завдань української держави та суспільства на даний час є завершення воєнних дій на території України, здобуття перемоги над ворогом та відновлення державних кордонів, значна увага в обласній державній адміністрації та місцевих органах влади приділяється питанням, пов’язаним із підвищенням обороноздатності нашої держави.

Витрати місцевих бюджетів Луганської області на оборону є пріоритетними для місцевих органів державної влади та щороку збільшуються у геометричній прогресії, незважаючи на зменшення надходжень та встановлений жорсткий режим економії бюджетних коштів.

Якщо у 2022 році на фінансування заходів, спрямованих на виконання завдань щодо відсічі збройної агресії російської федерації, підтримку Збройних Сил України, реалізації заходів територіальної оборони та цивільного захисту населення було спрямовано з місцевих бюджетів 160,3 млн грн, то вже у 2023 році обсяг таких видатків збільшився у 2,5 рази та становив 401,5 млн грн, а у 2024 році – вже 862,2 млн грн, що більш, ніж у 2 рази перевищує показники попереднього року.

Щодо здійснення прогнозу подальшої динаміки показників (із застосуванням сценарного підходу: песимістичний, реалістичний та оптимістичний сценарії) та її обґрунтування.

На сьогодні територія Луганської області майже повністю тимчасово окупована збройними силами російської федерації, що унеможливорює складання звітності підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності, виконання органами влади на тимчасово окупованих територіях своїх функцій та здійснення об’єктивної оцінки соціально-економічного розвитку області.

Практично усі органи стягнення, які задіяні у прогнозуванні надходжень до бюджетів усіх рівнів, внаслідок активних бойових дій залишилися без інформації, засобів її автоматизованої обробки, програмного забезпечення та баз даних, що використовувались ними раніше.

В цих умовах здійснити прогнозування обсягів доходів місцевих бюджетів до 2027 року в порядку, який має базуватися на ключових параметрах елементів кожного виду податку, зокрема таких як об’єкт, база оподаткування, ставка податку, врахувати ризики зменшення надходжень внаслідок перереєстрації платників податків, надходження платежів не систематичного характеру та динаміку росту/спаду кожного виду надходжень у попередніх бюджетних періодах, а також чинники, які впливають на зміну обсягу відповідних надходжень від кожного податку, таких, як фонд оплати праці, середньомісячна заробітна плата, площі об’єктів житлової та нежитлової нерухомості, які є власністю юридичних осіб та фізичних осіб, ставки податку, встановлені

місцевою радою, як обов'язкові критерії для визначення прогностичних показників податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, нормативна грошова оцінка земельної ділянки, кількість платників, ставки податку, база для розрахунку єдиного податку та інше, не можливо.

Крім цього, у зв'язку із посиленням збройної агресії російської федерації розділ VI «Прикінцеві та перехідні положення» Кодексу доповнено пунктом 22, яким встановлена норма, що в період дії воєнного стану **прогноз місцевого бюджету не складається**, якщо території територіальної громади чи її окремих населених пунктів вважаються такими, на яких ведуться активні бойові дії або тимчасово окупованими російською федерацією та які в установленому Кабінетом Міністрів України порядку включені до переліку територій, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань тимчасово окупованої російською федерацією території України, а також прилеглих до неї територій.

Враховуючи, що відповідно до наказу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309 (зі змінами) майже всі території Луганської області віднесені до переліку територій, на яких ведуться (велися) активні бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, середньострокові прогнози місцевих бюджетів Луганської області не складаються.

Вирішення основних проблемних питань в управлінні місцевими бюджетами та підвищення їх фінансової стійкості неможливо без державної підтримки, яка необхідна для зміцнення власної дохідної бази громад, покращення ефективності використання міжбюджетних трансфертів, а також адаптації до економічних і соціальних умов, що склалися в країні. Вчасне реагування на ці виклики дозволить не лише стабілізувати місцеві бюджети, але й сприятиме збалансованому подальшому соціально-економічному розвитку територій.

9. ДОХОДИ І ВИТРАТИ НАСЕЛЕННЯ

Стратегія формування та розподілу доходів посідає центральне місце в соціальній політиці держави та сильно залежить від суспільно-політичного устрою останнього. Економічні та соціальні процеси видозмінюють також систему доходів населення, яка в умовах ринкових відносин має такий вигляд: заробітна плата як дохід працівника по найму; соціальні виплати; доходи комерційної діяльності; доходи з особистого підсобного господарства; додаткові доходи, пов'язані зі спадкуванням, придбаними акціями, лотереями тощо.

З 2013 по 2021 рр. в середньому 78,4 % усіх доходів населення України складались із заробітної плати, соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів і лише 21,6 % – з прибутку та змішаного доходу і доходів від власності.

З 2013 р. зменшилась частка доходу населення, яка складається із соціальної допомоги – з 20,9 % до 14,4 % (–6,5 відс. п.), соціальних трансфертів в натурі – з 13,2 % до 12,1 % (–1,1 відс. п.), та зросла частка доходів, яка включає заробітну плату (з 40,7 % до 45,5 % – на 4,8 відс. п.) та прибуток і змішаний дохід (з 15,7 % до 19,8 % – на 4,1 відс. п.), що дає змогу говорити про поступовий розвиток середнього класу в Україні.

9.1. Доходи населення

Доходи населення – грошові кошти і матеріальні блага, які отримує населення для підтримання фізичного, морального, економічного та інтелектуального стану. Найважливішу роль у доходах населення області відіграють оплата праці та соціальні трансферти та допомоги.

Динаміка основних показників щодо доходів населення наведена у таблицях 122-123.

Таблиця 122. Динаміка основних показників щодо доходів населення

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Наявний дохід у розрахунку на одну особу в Україні, грн	26719	26782	31803	37080	47270	58442	69140	74688	90036
по Луганській області									
Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн	25590	19788	15634	13793	16416	21252	24975	27274	32223
Доходи, усього, млн грн	71485	56233	44157	41267	49342	58880	66287	71087	83940
Наявний дохід населення, млн грн	57527	44124	34594	30348	35814	45901	53544	58056	68059
Заробітна плата, млн грн	29941	23388	16039	20930	25699	29470	33330	34698	41456
Прибуток і змішаний дохід, млн грн	9070	5358	3351	3094	3108	3837	4437	4700	6738
Доходи від власності (одержані), млн грн	3073	1507	1118	1193	1084	1193	1609	1516	1553
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти, млн грн	29401	25980	23649	16050	19451	24380	26911	30173	34193

Соціальні допомоги, млн грн	18978	18009	18447	10434	11974	14971	17854	20652	22638
Соціальні трансферти в натурі, млн грн	8759	6410	4622	5014	6770	8638	7674	8036	10048

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

Як видно із таблиці, наявний дохід у розрахунку на одну особу у 2013 році в Луганській області становив 25,6 тис. грн проти 26,7 тис. грн в середньому по Україні (або 95,9 % від середнього по Україні рівня), в 2017 році (середина періоду, за яким проводиться аналіз) – 16,4 тис. грн проти 47,3 тис. грн (34,7 % від середнього по Україні рівня, або в 2,9 разів менший від нього), а в 2021 році – 32,2 тис. грн проти 90,0 тис. грн (35,8 % від середнього по Україні рівня, або в 2,8 разів менший від нього).

Таблиця 123. Темп зростання/зниження номінальної та індекс реальної заробітної плати

Період	Номінальна заробітна плата, %		Реальна заробітна плата, %	
	попереднього року	грудень до грудня попереднього року	попереднього року	грудень до грудня попереднього року
2013	108,0	109,7	107,6	108,1
2014¹	101,2	99,5	86,4	77,3
2015¹	101,5	116,8	71,7	83,6
2016¹	135,3	141,4	118,0	128,2
2017¹	126,4	124,5	111,7	108,4
2018¹	125,6	116,7	111,9	106,7
2019¹	118,5	116,8	110,0	112,0
2020¹	116,6	118,9	113,5	119,1
2021¹	119,6	123,6	108,3	111,5

¹ Без урахування частини тимчасово окупованої території у Луганській області. За 2022-2024 роки статистична інформація відсутня.

9.2. Витрати населення

Витрати населення охоплюють: витрати на придбання товарів та послуг; сплачений дохід від власності; поточні податки на доходи, майно тощо та інші поточні трансферти. Витрати на придбання товарів та послуг є основним видом витрат населення.

Динаміка основних показників щодо витрат населення наведена у таблиці 124.

Таблиця 124. Динаміка основних показників щодо витрат населення

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Витрати у розрахунку на одну особу в Україні, грн</i>	31490	34557	40634	47776	61702	76111	89382	95370	117355
<i>Витрати у розрахунку на одну особу по Луганській області, грн</i>	27225	16339	10368	12656	16266	18186	23040	24200	27720
Придбання товарів та послуг, млн грн	56002	30733	18001	21942	28728	34936	44326	46517	52715
Доходи від власності (сплачені), млн грн	282	163	160	60	69	62	89	151	165
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти, млн грн	4917	5536	4781	5845	6689	4279	4980	4844	5668
Поточні податки на доходи, майно тощо, млн грн	3567	2872	3862	5386	6310	3366	3978	4077	4817
Внески на соціальне страхування, млн грн	728	580	258	7	8	8	11	12	20

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

Як видно із таблиці, витрати у розрахунку на одну особу у 2013 році в Луганській області становили 27,2 тис. грн проти 31,5 тис. грн в середньому по Україні, або на рівні 86,3 %. У 2017 році (середина періоду, по якому проводиться аналіз) – 16,3 тис. грн проти 61,7 тис. грн, що складає лише 26,4 % від середньоукраїнського рівня, або в 3,8 разів менше за нього. У 2021 році диспропорція ще збільшилась – 27,7 тис. грн проти 117,4 тис. грн, що складає 23,6 % від середньоукраїнського рівня, або в 4,2 рази менше за нього.

9.3. Доходи і витрати домогосподарств

Основним джерелом інформації про життєвий рівень населення в цілому та окремих верств, його характеристики за структурою доходів та витрат, а також даних щодо споживання товарів та послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, чисельного складу домогосподарств і за іншими соціально-економічними аспектами є вибіркове обстеження умов життя домогосподарств. Основні показники щодо доходів і витрат домогосподарств у Луганській області наведені у таблицях 125-126.

Таблиця 125. Структура грошових доходів домогосподарств (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

Показники	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Усього грошових доходів, грн	3967	3458	3882	4567	5990	7736	9003	10770	12357
Оплата праці, %	54,9	47,8	47,6	47,7	51,6	55,7	55,6	54,5	52,6
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, %	3,2	1,0	4,8	3,9	4,5	3,1	6,8	5,6	6,6

Доходи від продажу сільськогосподарської продукції, %	1,9	7,0	6,4	7,5	5,8	6,4	3,4	3,5	11,7
Пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою %	35,2	36,1	31,7	31,5	28,2	26,9	26,8	29,7	23,8
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	4,8	8,1	9,5	9,4	9,9	7,9	7,4	6,7	5,3

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

Таблиця 126. Структура сукупних витрат домогосподарств (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Усього сукупних витрат, грн	3449	3415	3815	4480	5918	7261	7825	8712	11029
Споживчі витрати, % у т.ч.:	87,4	84,7	87,0	89,7	89,2	84,8	85,7	79,4	76,3
- продукти харчування	50,1	49,7	48,0	44,8	45,4	42,1	44,0	40,4	36,5
- алкогольні напої та тютюнові вироби	4,3	3,2	2,6	2,5	3,0	2,4	2,1	2,7	2,2
- непродовольчі товари та послуги	33,0	31,8	36,4	42,4	40,8	40,3	39,6	36,3	37,6
Неспоживчі витрати (допомога родичам та іншим особам, купівля акцій, сертифікатів, вклади до банків, аліменти, будівництво та капітальний ремонт житла тощо), %	12,6	15,3	13,0	10,3	10,8	15,2	14,3	20,6	23,7

Статистична інформація за 2022-2024 роки відсутня.

Проміжні висновки

Темпи росту наявного доходу у розрахунку на одну особу в області значно відстають від темпу росту цього показника в середньому по Україні. Так, середньоукраїнський наявний дохід на 1 особу з 2013 по 2021 рік збільшився з 26,7 тис. грн до 90,0 тис. грн, тобто на 237,1 %, або у 3,3 рази, а по Луганській області – з 25,6 тис. грн до 32,2 тис. грн, тобто лише на 25,9 %.

Темпи росту витрат у розрахунку на одну особу в області значно відстають від темпу росту цього показника в середньому по Україні. Так, витрати на одну особу по Україні з 2013 по 2021 рік збільшились з 31,5 тис. грн до 117,4 тис грн, тобто на 272 %, або у 3,7 рази, а по Луганській області – з 27,2 тис. грн до 27,7 тис грн, тобто лише на 1,8 %.

Особливо контрастними є показники витрат населення у розрахунку на одну особу в порівнянні з середньої по Україні сумою: у 2021 році в області ці витрати становили 27,7 тис. грн проти 117,4 тис. грн в середньому по Україні, та були менші від середньоукраїнських у 4,2 рази.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 8 та 9.

1. Вплив реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації на формування місцевих бюджетів.

Реформа почалась у 2015 році та призвела до формування нового адміністративно-територіального устрою в країні. Якщо у 2012 році зведений бюджет Луганської області об'єднував показники 354 місцевих бюджетів (1 обласний бюджет, 17 районних бюджетів обласного підпорядкування, 14 бюджетів міст обласного підпорядкування, 4 районних бюджети міського підпорядкування, 23 бюджети міст районного підпорядкування, 89 селищних та 206 сільських бюджетів), то за період 2015–2024 років кількість самостійних місцевих бюджетів області, які вийшли на прямі взаємовідносини з державним бюджетом та отримали право незалежно один від одного затверджувати та виконувати місцеві бюджети, скоротилася до 46 у цілому по області, з них на територіях, підконтрольних українській владі – 31 бюджет (1 обласний, 4 районних бюджети, 26 бюджетів територіальних громад).

2. Місцеві бюджети у довоєнний період та після широкомасштабного вторгнення 24.02.2022 року.

Якщо до 2014 року обсяг власних і закріплених доходів загального фонду місцевих бюджетів області щороку зростав не менш ніж на 3,0 %, та становив у 2013 році 3,7 млрд грн, то вже у 2014 році доходи загального фонду місцевих бюджетів області скоротилися проти попереднього року майже на чверть або на 871,0 млн грн, а у 2015 році – на 49,0 % або 1,8 млрд грн. У 2020 році доходи загального фонду місцевих бюджетів перевищили рівень «довоєнного» 2013 року на 3,6 % або 131,6 млн грн, а у 2021 році – на 21,7 % або 798,4 млн грн, і становили 3,8 та 4,5 млрд грн, відповідно. Після широкомасштабного вторгнення 24.02.2022 року виконання дохідної частини місцевих бюджетів Луганської області за 2022 рік було забезпечено лише на 63,3 %, у порівнянні з 2021 роком обсяг надходжень скоротився на 1.329,5 млн грн. Починаючи з лютого 2022 року, обсяг надходжень до загального фонду місцевих бюджетів області щороку стрімко зменшується проти рівню 2021 року: у 2022 році – на 25,8 % або на 1,2 млрд грн, у 2023 році – на 70,1 % або на 3,1 млрд грн, у 2024 році – на 88,1 % або на 3,9 млрд грн.

3. Втрата бюджетів в результаті перереєстрації суб'єктів господарювання.

Відповідно до чинного законодавства у разі зміни місцезнаходження суб'єкта господарювання та його реєстрації, як платника податків, за новим місцезнаходженням, сплата визначених законодавством податків і зборів здійснювалась за місцем попередньої реєстрації платника податків тільки до закінчення бюджетного періоду 2022 року, а з січня 2023 року, у зв'язку з переміщенням підприємств та установ з території області в інші регіони, місцеві бюджети Луганської області перестали отримувати навіть ті доходи, які до них надходили у 2022 році. Станом на 01.01.2025 перереєструвалися на території інших регіонів 3992 суб'єктів підприємницької діяльності з Луганської області, що становить понад 13,0 % їх кількості на 01.01.2022.

4. Дотаційність місцевих бюджетів після широкомасштабного вторгнення.

З 2022 року після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України та тимчасової окупації майже усієї території Луганської

області, місцеві бюджети області отримують більше дотацій, які надаються також на певну мету и використовуються за відповідним порядком, але переважно слугують потужним інструментом для збалансування місцевих бюджетів за доходами та видатками. Так, у 2024 році з 4,6 млрд грн, отриманих місцевими бюджетами області з державного бюджету, дотації становлять 3,9 млрд грн або 85,1 %, а субвенції – лише 0,7 млрд грн або 14,9 %.

5. Відсутність в місцевих бюджетах капітальних видатків. У зв'язку з тимчасовою окупацією території Луганської області місцеві бюджети в даний час не отримують субвенції з державного бюджету до спеціального фонду на фінансування капітальних видатків, пов'язаних із регіональним розвитком, будівництвом та ремонтом доріг та інших інфраструктурних об'єктів, які раніше становили від 653,6 млн грн у 2012 році до 1635,9 млн грн у 2021 році.

6. Негативний вплив на місцеві бюджети втрату військового ПДФО. В період до жовтня 2023 року місцеві бюджети області отримували значну частку ПДФО саме від військових структур: у 2021 році – 13,0 % від загального обсягу ПДФО, у 2022 році – 56,0 %, у 2023 році – майже 62,0 %. З 01.10.2023 усі надходження ПДФО від військових структур в повному обсязі зараховуються до державного бюджету.

7. Видаткова частина місцевих бюджетів зорієнтована на захищені статті бюджету. За період 2021–2024 років обсяг видатків місцевих бюджетів Луганської області за загальним та спеціальним фондах скоротився у 3,2 рази та становить у 2024 році 3517,1 млн грн проти 11357,3 млн грн у 2021 році. Обсяг видатків загального фонду скоротився у 2024 році проти 2021 року у 2,6 рази або на 4232,3 млн грн. У структурі видатків загального фонду місцевих бюджетів області за економічною класифікацією за 2024 рік (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) видатки на захищені статті склали 62,0 % загального обсягу видатків бюджету області, у тому числі видатки на заробітну плату з нарахуваннями та інші соціальні виплати – 61,5 % або 1669,0 млн грн, придбання медикаментів та продуктів харчування – 0,2 % або 4,8 млн грн, оплату комунальних послуг і енергоносіїв – 0,3 % або 8,0 млн грн. У структурі видатків загального фонду місцевих бюджетів області за функціональною класифікацією питома вага видатків на утримання бюджетних установ соціально-культурної сфери та соціального забезпечення становить 56,4 %. У порівнянні з відповідними показниками 2021 року частка видатків на освіту скоротилася у 2024 році з 51,9 % до 32,8 %, культуру і мистецтво – з 4,6 % до 2,1 %, фізкультури і спорту – з 2,4 % до 1,0 %. При цьому, зросла частка видатків на охорону здоров'я – до 12,2 % проти 9,2 %, соціальний захист та соціальне забезпечення населення – до 8,2% проти 5,1 %.

8. Пріоритетність витрат на оборону. Витрати місцевих бюджетів Луганської області на оборону є пріоритетними для місцевих органів державної влади та щороку збільшуються у геометричній прогресії, незважаючи на зменшення надходжень та встановлений жорсткий режим економії бюджетних коштів. Якщо у 2022 році на фінансування заходів, спрямованих на виконання завдань щодо відсічі збройної агресії російської федерації, підтримку Збройних Сил

України, реалізації заходів територіальної оборони та цивільного захисту населення було спрямовано з місцевих бюджетів 160,3 млн грн, то вже у 2023 році обсяг таких видатків збільшився у 2,5 рази та становив 401,5 млн грн, а у 2024 році – вже 862,2 млн грн, що більш, ніж у 2 рази перевищує показники попереднього року.

9. Витрати населення. Особливо контрастними є показники витрат населення у розрахунку на одну особу в порівнянні з середньої по Україні сумою: у 2021 році в області ці витрати становили 27,7 тис. грн проти 117,4 тис. грн в середньому по Україні, та були менші від середньоукраїнських у 4,2 рази.

10. ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

10.1. Загальна екологічна ситуація

Військова агресія російської федерації, яка розпочалась у 2014 році, та подальша ескалація військових дій у 2022 році призвела до серйозних екологічних наслідків. Активні воєнні дії, бомбардування та горіння об'єктів промисловості, енергетики, нафтобаз спричиняють утворення великих обсягів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Серед безлічі промислових підприємств, пошкоджених внаслідок бойових дій, найбільш екологічно небезпечні виробництва - ВП «Луганська теплова електрична станція» ТОВ «ДТЕК Східенерго» ПАТ, «Лисичанськвугілля», ДП «Первомайськвугілля», ДП «Севєродонецька ТЕЦ», ПрАТ «Севєродонецьке об'єднання Азот», ПАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», ПрАТ «Лисичанська нафтова інвестиційна компанія», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря» та ПАТ «Лисичанський склозавод «Пролетарій».

При цьому забруднене повітря не має кордонів, забруднюючі речовини можуть переноситися на великі відстані та осідати. Є також низка токсичних елементів, як оксид сірки й азоту, що під час окислення можуть призвести до кислотних дощів. Вони можуть змінювати рН ґрунту, викликати опіки рослин, слизових тканин дихальних органів людини, птахів, ссавців і так далі.

Під час детонації ракет та артилерійських снарядів утворюється низка хімічних сполук: чадний газ (CO), вуглекислий газ (CO₂), водяна пара (H₂O), бурий газ (NO), закис азоту (N₂O), діоксид азоту (NO₂), формальдегід (CH₂O), азот (N₂), а також велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, дернина, конструкції.

Через окупацію області та проведення активних бойових дій призупинився процес моніторингу, звітності та верифікації даних, відсутня логістика досліджень. Це не дозволяє отримати достовірні дані про фактичний стан навколишнього природного середовища в повному обсязі.

Збитки за забруднення атмосферного повітря станом на 18.09.2025 року, визначені Державною екологічною інспекцією у Луганській області з початку агресії російської федерації, відповідно до Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в

атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди, затвердженої наказом Міндовкілля від 13.04.2022 № 175, складають 432,07 млрд тис. грн., в тому числі від горіння нафти, нафтопродуктів та газу в кількості 8019,96 т – 324,7 млн грн., від згорілих лісів та інших насаджень на площі 62730,17 га – 431,7 млрд грн., від загорання інших об'єктів на площі 125480,00 м – 43,3 млн грн.

Таблиця 127. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря з 2015 по 2024 роки*

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис. т	115,2	155,5	75,1	46,7	37,3	35,5	35,1	0,2	0,003	-

* джерело: Екологічні паспорти Луганської області за 2015-2023 роки;

** статистична звітність щодо загальної кількості викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря з 2021 по 2024 роки. Згідно з пунктом 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» фізичні особи, фізичні особи - підприємці, юридичні особи подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи.

Під час наступу російських військ, обстрілів і бомбардувань міст та інфраструктури було завдано значної шкоди системам водопостачання, водовідведення та комунікаціям. Це загрожує запасам прісної води, спричиняє забруднення річок, які є джерелами водопостачання для промислових, комунальних підприємств та окремих домогосподарств.

Пошкоджені очисні споруди КП «Сєверодонецькводоканал», КП «Лисичанськводоканал», КП «Рубіжанське виробниче управління водно-каналізаційного господарства», КП «Попаснянський водоканал». Через це неочищені стічні води із Сіверськодонецька, Лисичанська, Рубіжного, Попасної забруднюють водні ресурси. Рівень та перелік пошкоджень/зруйнування на даний час встановити неможливо.

Таблиця 128. Динаміка скинутої стічної води у водні об'єкти, млн. м³*

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Скинуто зворотних вод, усього млн. м ³	83,09	83,7	42,8	43,76	40,5	37,187	40,302	0,003	-	-

* джерело: Екологічні паспорти Луганської області за 2015-2023 роки

* згідно із Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» фізичні особи, фізичні особи -

підприємці, юридичні особи подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи. У зв'язку із цим, інформація щодо динаміки водокористування за 2022- 2024 роки відсутня.

Крім того, існує значний ризик потрапляння забруднюючих речовин з поверхневим стоком у водні об'єкти. Більше того, немає даних про умови зберігання залишків хімічних речовин, що використовувалися у виробництві. Серед інших загроз – каналізаційні стоки, що надходять самопливом в Сіверський Донець; сміття та фільтрат звалищ побутових відходів, які ніхто не прибирає, а також стихійні поховання, здійснені без дотримання санітарних вимог.

Викликає занепокоєння відсутність конкретної інформації щодо вугільних шахт, розташованих на тимчасово окупованих територіях, які вважаються потенційно небезпечними з точки зору порушення гідрологічного балансу та можливості виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру у разі припинення відкачування підземних вод водовідливними комплексами цих шахт.

Затоплення шахт призводить до значних екологічних проблем, найголовніша з яких – забруднення водомістких горизонтів, вода з яких використовується місцевим населенням в харчових цілях, і яка живить струмки та річечки, що впадають у Сіверський Донець. Шахтні води, які поступають у шахти з водомістких горизонтів на значній глибині, звичайно мають високу мінералізацію, а шахтні води первомайських шахт крім того – ще й високий вміст сполук важких металів. Коли ці води досягають поверхні, вони фільтруються у неглибокі водомісткі горизонти, з яких населення видобуває питну воду і забруднюють їх.

Під час наступу російських військ, обстрілів і бомбардувань міст та інфраструктури було завдано значної шкоди системам водопостачання, водовідведення та комунікаціям. Це загрожує запасам питної води, спричиняє забруднення річок, які є джерелами водопостачання для промислових, комунальних підприємств та окремих домогосподарств. Через військові дії потребує вирішення проблема засмічення берегів та русел річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастильних матеріалів, вибухівки, тощо і, зокрема, русла р. Сіверський Донець, як джерела питного водопостачання (с. Білогорівка, місце питного водопостачання для потреб населення Луганської області).

Збитки, заподіяні внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами станом на 18.09.2025 року, визначені Державною екологічною інспекцією у Луганській області з початку агресії російської федерації, відповідно до Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного

користування водними ресурсами, яка затверджена наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 21 липня 2022 року № 252, складають – 4,53 млрд грн. Маса сторонніх предметів, матеріалів, відходів та\або інших речовин складає – 16656,4 тон.

З метою вирішення питання покращення стану якості поверхневих вод розпорядженням Кабінету Міністрів України від 01.11.2024 № 1077-р затверджено План управління річковим басейном Дону (далі – ПУРБ).

ПУРБ було розроблено з метою досягнення екологічних цілей, визначених для кожного району річкового басейну. Стратегічною екологічною ціллю для всіх районів річкових басейнів є досягнення/ підтримання «доброго» стану вод.

Прийняття планів управління річковими басейнами є євроінтеграційним зобов'язанням України відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС та одним із ключових індикаторів у секторі «Якість води» під час переговорного процесу щодо вступу України до Європейського Союзу.

До програми заходів Плану управління річковим басейном Дону включено 216 заходів, в т.ч. 193 основних заходи та 23 додаткових, з яких по Луганській області 41 захід з числа основних, спрямовано на досягнення екологічних цілей, визначених для річкового басейну Дону (суббасейни Сіверського Дінця та нижнього Дону).

Крім того, включені заходи, спрямовані на пом'якшення впливу змін клімату (маловоддя, посухи, повені), а саме:

- удосконалення державного обліку водокористування в басейні річки Дон в межах Харківської, Донецької та Луганської областей;
- збір та використання дощової води, збір та використання «сірої» води;
- розробка методики визначення екологічно необхідних попусків (екологічно-необхідного стоку) для масивів поверхневих вод; розрахунок екологічного стоку для масивів поверхневих вод;
- розробка рекомендацій щодо відновлення лісового ландшафту долини річки.

Реалізація заходів визначених планом можлива після деокупації території області та отримання доступу до відповідних об'єктів, можливості їх обстеження, визначення ступеню пошкодження та обсягу завданої шкоди.

Актуальна екологічна ситуація щодо лісових ресурсів області, стану територій та об'єктів природно-заповідного фонду, проблемні питання, що потребують вирішення, пропозиції щодо їх усунення, а також прогноз подальшої динаміки змін наведені у відповідних пунктах 2.4. та 2.5. Розділу 2 Аналітично-описової частини.

10.2. Поводження з відходами та екологічні ризики

Одним із значних факторів забруднення навколишнього середовища залишаються відходи. Повномасштабне вторгнення російської федерації призвело до колосального руйнування інфраструктури та знищення міст та селищ Луганської області. Станом на 30.09.2025 у запровадженій Офісом

Президента України Державній електронній системі обліку руйнувань, статусу відновлення інфраструктури України зареєстровано 14390 житлових об'єктів, 235 будівель закладів охорони здоров'я, 329 будівель закладів освіти, 42 будівлі закладів спорту, 208 будівель культури та туризму, 11 будівель соціального захисту, 367 об'єктів критичної інфраструктури.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери охорони довкілля, природокористування та лісового господарства області, до якої відноситься сфера екології, складають **160,6** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **373,5** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **3,0** млрд дол. США.

Відходи від руйнації стануть однією з найбільших проблем. Говорячи про проблему утилізації відходів від руйнації, слід зазначити, що у першу чергу вони потребують сортування. За своїм складом ці відходи відрізняються від будівельних відходів, адже містять металопластик і скло, матеріали оздоблення фасаду, армувальну сітку, мінеральну вату, матеріали внутрішнього оздоблення, стінові матеріали, покрівлю, побутові речі й уламки деревини — окремо всі ці залишки могли б бути використані, але в наявному стані, коли всі вони перемішані в завалах, потребують ретельного сортування. Після сортування необхідно буде визначити групи матеріалів, які можуть бути використані повторно (наприклад, скло, метал, пластик, бетон), а які не підлягають переробці й потребують утилізації (наприклад, термодетформовані елементи теплоізоляції фасаду).

Екологічно-небезпечним об'єктом області є полігон для видалення твердих промислових відходів, розташований у Сіверськодонецькому районі поблизу с. Вовчоярівка, де протягом багатьох десятиріч впереміш накопичувались сотні видів відходів, значна частина яких відноситься до небезпечних відходів. Розміщення відходів на полігоні здійснювали ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання Азот», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря» та ТОВ «Рубіжанський «Краситель». Однак, на даний час наявна інформація стосовно стану полігонів відсутня.

Станом на 01.01.2020 від діяльності ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання Азот», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря» та ТОВ «Рубіжанський «Краситель» на полігоні накопичено 375 268,749 т небезпечних відходів та відходів що не є небезпечними.

Згідно даних спеціальних паспортів місць видалення відходів, накопичувачі ПрАТ «Сєверодонецьке об'єднання Азот», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря» та ТОВ «Рубіжанський «Краситель» мають протифільтраційні екрани дна з поліетиленової плівки та укріплені укosi чаш, призначені запобігати забрудненню підземних вод та інших компонентів довкілля у зоні впливу полігону. Однак, зважаючи на тривалий термін експлуатації полігону (більше 50 років), ймовірні зміни в конструкційних

особливостях споруд, що призводить до зниження їх надійності та протифільтраційних якостей.

Таблиця 129. Динаміка поводження з відходами I-IV класів

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Утворено усього відходів I-IV класів, тис. т	2548,4	2456,4	644	557,5	443,4	259,12	--	--	--	--

джерело: Екологічні паспорти Луганської області за 2015-2023 роки

* згідно із Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» фізичні особи, фізичні особи - підприємці, юридичні особи подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи. У зв'язку із цим, інформація щодо динаміки водокористування за 2022- 2024 роки відсутня.

Таблиця 130. Динаміка поводження з побутовими відходами

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
побутові та подібні відходи, тис. тон	99,4	91,6	96,1	96,3	102,00	96,107	86,215	--	--	--

джерело: Головне управління статистики у Луганській області

за інформацією Головного управління статистики у Луганській області інформація щодо маси побутових відходів за 2022-2024 роки буде оприлюднена після завершення встановленого Законом терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

Окрему проблему становлять відходи добування кам'яного вугілля – породні відвали. Саме від діяльності шахт в області накопичилася найбільша кількість відходів.

Тільки на території області, яка була підконтрольній Уряду України з 2014 року, станом на 24.02.2022, за наявною інформацією, було розташовано 72 породні відвали (57 – закриті). За весь період експлуатації накопичено більше 90 млн тонн відходів вуглевидобувної промисловості. Породні відвали займають загальну площу у сотні гектарів, тим самим виводячи ці землі з господарського використання. Крім того, якщо відвал палаючий, тобто має осередки горіння, виникає забруднення атмосферного повітря продуктами згоряння та пилом.

Особливу групу небезпечних відходів становлять непридатні та заборонені до використання хімічні засоби захисту рослин (пестициди та отрутохімікати), які не можна використовувати за прямим призначенням внаслідок втрати властивостей, закінчення терміну придатності, заборони до застосування, втрати маркування чи змішування.

Станом на 01.01.2022 в області налічувалось 35,48 т заборонених чи непридатних хімічних засобів захисту рослин на території

Сіверськодонецького та Старобільського районів. На даний час інформація стосовно стану зберігання заборонених чи непридатних хімічних засобів захисту рослин відсутня.

Екологічні ризики

Починаючи з 24.02.2022 та по теперішній час, переважна більшість території Луганської області тимчасово окупована збройними формуваннями країни-агресора. Територія області підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій.

Відходи від руйнації стануть однією з найбільших проблем. Відходи, які утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд, об'єктів незавершеного будівництва, об'єктів благоустрою тощо можуть містити різні компоненти, включаючи як будівельні і побутові, так і небезпечні відходи, такі як люмінесцентні лампи та азбестовмісні матеріали інше.

Після деокупації виникне необхідність:

- проведення заходів з локалізації і ліквідації несанкціонованих та неконтрольованих звалищ відходів, що утворилися внаслідок тимчасової окупації;

- створення умов для управління відходами, що утворилися у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, за підходами циркулярної економіки.

Заходи з управління відходами потребують фінансування, залучення спеціалізованих підприємств та техніки, в тому числі таких, які мають ліцензії на поводження з небезпечними відходами. Зазначення відповідних фінансово-економічних розрахунків щодо обсягів робіт, запланованих заходів, визначення потреб матеріально-технічного забезпечення на цей час є неможливим через відсутність фактичного доступу до відповідних об'єктів, можливості їх обстеження, визначення ступеню пошкодження та обсягу завданої шкоди.

По Луганській області з огляду на окупацію не здійснюється моніторинг поверхневих вод, атмосферного повітря. Знищено частково матеріально-технічну базу.

Після деокупації територій і закінчення воєнних дій з метою отримання, аналізу інформації про викиди забруднюючих речовин та рівень забруднення атмосферного повітря, хімічний стан масивів поверхневих вод, а також відстеження впливу військових дій на стан водних ресурсів, з метою створення сприятливих умови для життєдіяльності населення, запобігання шкідливому впливу на здоров'я людей та на навколишнє природне середовище виникне необхідність:

- забезпечення модернізації, технічного переоснащення та приведення у відповідність з європейськими стандартами регіональних систем гідрометеорологічних спостережень і спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища.

– для визначення місць розміщення пунктів спостережень необхідно буде проводити скринінгові дослідження навколишнього середовища на певній території за допомогою пересувних лабораторій моніторингу з урахуванням розрахунків полів розсіювання максимальних концентрацій забруднювальних речовин.

З метою попередження та усунення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру після деокупації території області та проведення безпекових заходів необхідне обстеження вугільних шахт з подальшим вирішенням питання комплексного забезпечення гідрологічного захисту діючих шахт та забезпечення ефективного використання шахтних вод, в тому числі реалізація заходів з демінералізації шахтних вод.

Руйнування, в тому числі внаслідок бойових дій, конструкційних споруд полігону для видалення промислових відходів, який розташований у Сіверськодонецькому районі, може призвести до забруднення довкілля у результаті потрапляння забруднюючих речовин до ґрунту, підземних та поверхневих вод. Після деокупації території області та проведення безпекових заходів необхідне обстеження полігонів з подальшим здійсненням заходів і впровадженням інженерних рішень, що виключають забруднення навколишнього природного середовища, розвиток небезпечних геологічних процесів чи інших негативних процесів і явищ.

З метою покращення екологічного стану водних ресурсів в басейні річки Сіверський Донець, підвищення якості джерел питного водопостачання після деокупації території області та проведення безпекових заходів необхідне проведення заходів з розчистки засмічених берегів та русел річок рештками військової техніки, від забруднення паливно-мастильних матеріалів, вибухівки, тощо.

Після досягнення визначеності результатів війни для регіону, завдання спрямовані на відновлення деокупованих територій у плані заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку планується визначити з урахуванням Плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1219-р.

10.2. Загрози внаслідок воєнного забруднення

Аналіз ситуації у відповідній сфері (2012–2024 роки), включаючи оцінку завданої шкоди внаслідок повномасштабного російського вторгнення.

З 2014 року Луганська область стала епіцентром бойових дій, що призвело до значного забруднення території вибухонебезпечними предметами (далі – ВНП) та небезпечними залишками війни. Станом на грудень 2024 року, за оцінками Світового банку, близько 138 503 км² земель та 14 000 км² водних об'єктів України потребували обстеження на наявність ВНП, що є одним із найбільших показників забруднення з часів Другої світової війни. Значна частина цієї території припадає на Луганську область.

У зв'язку із збройною агресією російської федерації проти України та майже повною окупацією території Луганської області, 26684 км² вважається імовірно забрудненою територією вибухонебезпечними предметами та потребує проведення робіт з гуманітарного розмінування.

Зокрема, збитки, завдані навколишньому природному середовищу Луганської області внаслідок збройної агресії російської федерації, попередньо розраховані Державною екологічною інспекцією в Луганській області станом на 19.09.2025, складають 764,28 млрд грн.

Збитки за забруднення атмосферного повітря складають – 432,07 млрд грн, в тому числі від горіння нафти, нафтопродуктів та газу – 324,7 млн грн, від згорілих лісів та інших насаджень на площі 40 645,30 га – 431,7 млрд грн, від загоряння інших об'єктів на площі 125 480 м² – 43,3 млн грн.

Розмір шкоди та збитків за засмічення водних об'єктів – 4,2 млрд грн. Маса сторонніх предметів, матеріалів, відходів та/або інших речовин складає 15450,0 тон.

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у сфері управління вибухонебезпечними предметами складають **8,034** млрд дол. США.

Сума збитків зростатиме й надалі, зокрема через діяльність окупаційних військ російської федерації на окупованій частині області.

Найбільш актуальні проблеми

Забруднення території Луганської області ВНП є однією з найбільших загроз для регіонального розвитку. Це питання має багатовимірний вплив, охоплюючи безпекові, економічні, соціальні та екологічні аспекти.

1. Соціальні наслідки:

- загроза життю та здоров'ю населення: велика кількість мін, касетних боєприпасів, артилерійських снарядів, що не вибухнули, робить небезпечною навіть повсякденну діяльність (пересування, ведення господарства, будівництво);
- зростання рівня безробіття: через неможливість ведення господарської діяльності люди залишаються без роботи;
- масова внутрішня міграція: люди покидають небезпечні райони, що спричиняє депопуляцію та подальше занепадання регіону;
- психологічний стрес населення: постійний страх перед ВНП впливає на психологічний стан громадян.

2. Економічні наслідки:

- перешкоди для сільськогосподарської діяльності: забруднення земель сільськогосподарського призначення унеможливорює їх використання для аграрного виробництва, що негативно впливає на місцеву економіку та продовольчу безпеку;

- руйнування об'єктів критичної інфраструктури: зруйновані дороги, залізниці, мережі та об'єкти електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення ускладнюють економічне відновлення;
- зниження інвестиційної привабливості регіону: інвестори не готові вкладати кошти в регіон, де існує висока мінна загроза.

3. Екологічні наслідки:

- пошкодження природних екосистем: міни та вибухонебезпечні залишки руйнують ґрунтовий покрив, забруднюють водойми, спричиняють лісові пожежі, що призводить до подальшої деградації довкілля;
- токсичне забруднення: залишки вибухових речовин можуть потрапляти в ґрунт та воду, що шкодить біорізноманіттю та здоров'ю людей.

Аналіз причин та факторів, що обумовлюють наявність визначених проблем:

- інтенсивні бойові дії: тривалі активні бойові дії, починаючи з 2014 року, спричинили широкомасштабне забруднення ВВП території області внаслідок використання різних типів мін, снарядів, касетних боєприпасів, засобів дистанційного мінування, балістичних та крилатих ракет, керованих авіаційних бомб та інших вибухових пристроїв, частина з яких не здетонувала;
- відсутність повного контролю над територією: більша частина області залишається тимчасово окупованою, що унеможливорює проведення гуманітарного розмінування;
- обмежені ресурси для розмінування: нестача кваліфікованих фахівців, недостатнє фінансування та забезпечення піротехнічних підрозділів необхідним обладнанням та засобами розмінування уповільнюють процеси очищення територій від ВВП;
- кліматичні фактори: зміни клімату, ерозія ґрунту, сезонні паводки можуть спричинити переміщення мін, що ускладнить ідентифікацію та очищення небезпечних зон.

Заходи, вжиті для вирішення проблем

Органами влади постійно здійснюються заходи щодо інформування населення про загрозу, яку становлять вибухонебезпечні предмети, а також правила поведінки у разі їх виявлення. Інформація розповсюджується через засоби масової інформації, офіційні сайти, сторінки у Фейсбук та Телеграм-канали, а також шляхом розповсюдження відповідних пам'яток та брошур.

Навчально-методичним центром цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Луганської області розроблено Порадник «Дії населення у разі зіткнення з різними вибухонебезпечними предметами», який призначений для широких верств населення з метою інформування про найбільш поширені види вибухонебезпечних предметів, на які можна натрапити на території України в умовах військової агресії з боку російської федерації, а також розвінчання міфів про мінну небезпеку.

Порадник розміщено на офіційній сторінці Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Луганської області у Фейсбук.

З метою підвищення рівня обізнаності цивільного населення щодо ризиків, пов'язаних із поводженням із ВВП, та зведення до мінімуму людських жертв, Луганською обласною військовою адміністрацією організовано проходження працівниками райдержадміністрацій – районних військових адміністрацій, військових адміністрацій населених пунктів області, а також населенням безкоштовного навчального онлайн-курсу на тему «Правила поводження з вибухонебезпечними предметами», створеного Державною службою України з надзвичайних ситуацій спільно з Міжнародною благодійною організацією «Фонд Східна Європа» в рамках реалізації програми «Дивись під ноги! Дивись, куди ідеш».

Онлайн-курс з мінної безпеки розміщений на освітній онлайн-платформі «Зрозуміло». Активне посилання на онлайн-курс розповсюджено через офіційні сайти органів влади та соціальні мережі. За інформацією голів райдержадміністрацій та начальників військових адміністрацій пройшли навчальний онлайн-курс і тримали відповідний сертифікат понад 1650 осіб.

Разом з тим, флеш-відеоролики з мінної безпеки, розроблені Мінреінтеграції спільно з сертифікованим оператором протимінної діяльності «Філія The Mines Advisory Group в Україні», оприлюднені на офіційних Інтернет ресурсах військових адміністрацій.

З метою зменшення соціального, економічного та екологічного впливу вибухонебезпечних предметів на життя і діяльність населення та інформування населення про небезпеки вибухонебезпечних предметів, за сприянням ДП «ІНФОРМАЦІЙНЕ АГЕНТСТВО «РЕ-ІНФОРМ» військовими адміністраціями області було отримано відповідні маркувальні знаки.

З метою працевлаштування внутрішньо переміщених осіб Луганської області, Луганською обласною державною адміністрацією та Представництвом «The HALO Trust» в Україні укладено Меморандум про співпрацю. Метою Меморандуму є взаємодія та співробітництво між ЛОДА та Представництвом «The HALO Trust» в Україні у реалізації на території Луганської області заходів з протимінної діяльності.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 № 486 «Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції» розпорядженням голови обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації від 21.09.2023 № 206 затверджено План першочергових дій зі стабілізації ситуації на деокупованих територіях Луганської області та їх реінтеграції, яким передбачається поетапне виконання структурними підрозділами облдержадміністрації, райдержадміністраціями – районними військовими адміністраціями, військовими адміністраціями населених пунктів області, територіальними підрозділами міністерств, відомств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями підготовчих і практичних заходів щодо відновлення життєдіяльності звільнених населених пунктів.

Відповідні плани затверджені на місцевому рівні та при необхідності будуть відкориговані і адаптовані відповідно до ситуації, яка буде складатися під час деокупації територій області.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 10.

1. Забруднення атмосферного повітря. Активні воєнні дії, бомбардування та горіння об'єктів промисловості, енергетики, нафтобаз спричиняють утворення великих обсягів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Під час детонації ракет та артилерійських снарядів утворюється низка хімічних сполук: чадний газ (CO), вуглекислий газ (CO₂), водяна пара (H₂O), бурий газ (NO), закис азоту (N₂O), діоксид азоту (NO₂), формальдегід (CH₂O), азот (N₂), а також велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, дернина, конструкції.

2. Забруднення довкілля внаслідок пошкодження промислових підприємств. Серед безлічі промислових підприємств, пошкоджених внаслідок бойових дій, найбільш екологічно небезпечні виробництва - ВП «Луганська тепла електрична станція» ТОВ «ДТЕК Східенерго» ПАТ, «Лисичанськвугілля», ДП «Первомайськвугілля», ДП «Северодонецька ТЕЦ», ПрАТ «Северодонецьке об'єднання Азот», ПАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», ПрАТ «Лисичанська нафтова інвестиційна компанія», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Зоря» та ПАТ «Лисичанський склозавод «Пролетарій».

3. Припинення проведення екологічного моніторингу. Через окупацію області та проведення активних бойових дій призупинився процес моніторингу, звітності та верифікації даних, відсутня логістика досліджень. Це не дозволяє отримати достовірні дані про фактичний стан навколишнього природного середовища в повному обсязі.

4. Збитки за забруднення атмосферного повітря. Збитки за забруднення атмосферного повітря станом на 18.09.2025 року, визначені Державною екологічною інспекцією у Луганській області з початку агресії російської федерації, відповідно до Методики розрахунку неорганізованих викидів забруднюючих речовин або суміші таких речовин в атмосферне повітря внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій та/або під час дії воєнного стану та визначення розмірів завданої шкоди, затвердженої наказом Міндовкілля від 13.04.2022 № 175, складають – 432,07 млрд грн., в тому числі від горіння нафти, нафтопродуктів та газу в кількості 8019,96 т – 324,7 млн грн., від згорілих лісів та інших насаджень на площі 62730,17 га – 431,7 млн грн., від загорання інших об'єктів на площі 125480,0 м² – 43,3 млн грн.

5. Забруднення підземних джерел водопостачання та поверхневих водних об'єктів. Під час наступу російських військ, обстрілів і бомбардувань міст та інфраструктури було завдано значної шкоди системам водопостачання, водовідведення та комунікаціям. Це загрожує запасам прісної води, спричиняє забруднення річок, які є джерелами водопостачання для промислових, комунальних підприємств та окремих домогосподарств. Пошкоджені очисні

споруди КП «Сєвєродонецькводоканал», КП «Лисичанськводоканал», КП «Рубіжанське виробниче управління водно-каналізаційного господарства», КП «Попаснянський водоканал». Через це неочищені стічні води із Сіверськودонецька, Лисичанська, Рубіжного, Попасної забруднюють водні ресурси. Рівень та перелік пошкоджень/зруйнування на даний час встановити неможливо.

6. Затоплення шахт. Затоплення шахт на тимчасово окупованих територіях призводить до значних екологічних проблем, найголовніша з яких – забруднення водомістких горизонтів, вода з яких використовується місцевим населенням в харчових цілях, і яка живить струмки та річечки, що впадають у Сіверський Донець. Шахтні води, які поступають у шахти з водомістких горизонтів на значній глибині, звичайно мають високу мінералізацію, а шахтні води первомайських шахт крім того – ще й високий вміст сполук важких металів. Коли ці води досягають поверхні, вони фільтруються у неглибокі водомісткі горизонти, з яких населення видобуває питну воду і забруднюють їх.

7. Збитки внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами. Збитки, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами станом на 17.03.2025 року, визначені Державною екологічною інспекцією у Луганській області з початку агресії російської федерації, відповідно до Методики визначення збитків, заподіяних внаслідок забруднення та/або засмічення вод, самовільного користування водними ресурсами, яка затверджена наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 21 липня 2022 року № 252, складають – 4,53 млрд грн. Маса сторонніх предметів, матеріалів, відходів та/або інших речовин складає – 16656,4 тон.

8. Пошкодження природно-заповідного фонду. Інформацію наведено в пункті 2.5 розділу 2 Аналітично-описової частини, а також у Висновках за результатами цього розділу.

9. Руйнування інфраструктури. Станом на 01.07.2025 у запровадженій Офісом Президента України Державній електронній системі обліку руйнувань, статусу відновлення інфраструктури України зареєстровано 14200 житлових об'єктів, 235 будівель закладів охорони здоров'я, 328 будівель закладів освіти, 42 будівлі закладів спорту, 208 будівель культури та туризму, 11 будівель соціального захисту, 379 об'єктів критичної інфраструктури, 826 будівель торгівлі та послуг, 146 об'єктів промисловості, 41 об'єкт сільського господарства, 20 об'єктів телекомунікацій та зв'язку, 121 будівля в сфері держуправління та муніципальних послуг, 33 об'єкти лісового господарства та парків, та 131 інших об'єктів.

10. Збитки довкілля. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні сфери охорони довкілля, природокористування та лісового

господарства області, до якої відноситься сфера екології, складають **160,6** млн дол. США. Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **373,5** млн дол. США. Прямі **збитки** сягнули **3,0** млрд дол. США.

11. Забруднення вибухонебезпечними предметами. Луганська область є однією з найбільш постраждалих від забруднення вибухонебезпечними предметами. Розмінування області є ключовим викликом для регіонального розвитку, економіки та безпеки населення. Повне очищення регіону може зайняти понад 10 років навіть за сприятливих умов. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у сфері управління вибухонебезпечними предметами складають **8,034** млрд дол. США.

11. ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ

11.1. Потенційні точки зростання по адміністративно-територіальних одиницях

У зв'язку із збройною агресією рф проти України, яка триває з 2014 року, та повномасштабним військовим вторгненням у 2022 році переважно всі території територіальних громад Луганської області є тимчасово окупованими.

Основними проблемами, які перешкоджають аналізу ситуації у відповідній сфері є відсутність доступу органів публічної влади до тимчасово окупованих територій територіальних громад області, інформації щодо масштабів руйнувань населених пунктів, їх інфраструктури та статистичної інформації.

Відповідно до законодавства у Луганській області утворено:

- 37 громад (з них 11 тимчасово окуповані з 2014 року), у т. ч.: міських – 20, селищних – 12, сільських – 5;
- районів (з них 4 райони тимчасово окуповані з 2014 року).

На частині тимчасово окупованих територій Луганській області з 2014 року не функціонують місцеві органи виконавчої влади, де-факто не були сформовані нові територіальні громади, тривалий час відсутні органи місцевого самоврядування.

Аналіз базових параметрів територіальних громад засвідчив:

- відсутність громад з мінімально допустимою чисельністю населення (менше ніж 3 тис. осіб);
- до громад з чисельністю населення від 3 до 5 тис. осіб відносились 3 громади (Лозно-Олександрівська селищна, Коломийчеська та Шульгинська сільські територіальні громади);
- до громад з площею менше ніж 200 км² відноситься 1 громада (Гірська міська територіальна громада);
- до громад з площею від 200 до 400 км² відносяться 2 громади (Коломийчеська та Шульгинська сільські територіальні громади);

– до громад з площею понад 1000 км² відносяться 7 громад (Довжанська, Сватівська міські, Біловодська, Білокуракинська, Марківська, Новоайдарська, Троїцька селищні територіальні громади);

– 35 громад мають відстань від адміністративного центру до крайніх населених пунктів понад 20 км.

Відповідно до Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214, у 2021 р. до потенційно неспроможних територіальних громад в Луганській області були віднесені 7, а до потенційно спроможних 19 громад.

У 2020 р. на етапі підготовки реформи субрегіонального рівня на законодавчому рівні не було визначено методології формування новоутворених районів.

Під час проєктування районів Луганської області за основу взято параметри, які визначені як статистичні дані NUTS:

– чисельність населення (200-250 тис. – оптимальна чисельність населення; 150-300 тис. – допустима чисельність населення; понад 300 тис. – велика чисельність населення для районів, що створені на базі обласних центрів та інших великих міст);

– наявність у межах району міста, спроможного бути адміністративним центром району;

– кількість громад у районі (не повинна перевищувати 15 громад);

– компактність території, зручність транспортних комунікацій (наявність доріг чи можливість їх будівництва); врахування історичних та географічних особливостей територій.

При проєктуванні нових районів також враховувалась існуюча на той період лінія розмежування.

Аналіз базових параметрів районів засвідчив:

– до районів з кількістю жителів менше 150 тис. відносились 3 райони (Сватівський, Старобільський та Щастинський);

– до районів з кількістю жителів від 150 до 300 тис. відносились 2 райони (Довжанський та Ровеньківський).

У таблиці 131 визначено основні параметри районів Луганської області.

Таблиця 131. Основні параметри районів Луганської області

Назва Району	Населення району, осіб	Площа району, км ²	Кількість громад	Кількість населених пунктів
Алчевський*	440 249	2006,1	3	94
Довжанський*	206 969	2139	2	97
Луганський*	531 883	2147,4	3	98
Ровеньківський*	295 784	2087,6	3	94
Сватівський	76 693	5329,1	7	181
Сіверськодонецький	362 539	2685,7	6	84
Старобільський	123 833	6930,6	8	194
Щастинський	77 615	3380,4	5	83

Найбільш актуальні проблеми

До основних проблем, які можуть негативно позначитися на перспективах повоєнного відновлення Луганської області та ефективності публічного адміністрування після деокупації можуть бути віднесені:

наявність загроз для нормального життя на деокупованих територіях (безпекових, екологічних, техногенних тощо);

через руйнування соціальної і виробничої інфраструктури на більшій частині територій Луганської області надання публічних послуг буде ускладнено;

чисельність населення та учнів в закладах загальної середньої освіти на деокупованих територіях може суттєво скоротитися;

фінансова спроможність територіальних громад та частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду суттєво знизиться після війни.

Крім наведених основних проблем на повоєнне відновлення та ефективність публічного адміністрування після деокупації негативно вплинуть перешкоди, які притаманні майже всім громадам на територіях відновлення, зокрема:

недостатність фінансових ресурсів для одночасного і повного відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів життєзабезпечення;

дефіцит кадрів, зокрема фахівців, які можуть виконувати роботи з гуманітарного розмінування, публічного управління, соціального забезпечення тощо;

багаторічне відновлення навколишнього середовища (водних об'єктів, повітря, землі) від наслідків бойових дій;

відсутність можливості забезпечити повний спектр публічних послуг тощо.

Виходячи з динаміки розвитку подій за результатами повномасштабного вторгнення можуть розглядатися наступні сценарії:

песимістичний – сценарій, за якого значна частина території області продовжує перебувати під тимчасовою окупацією рф, а на решті території відбуваються активні бойові дії.

Сценарій не передбачає територіального розвитку, а також змін у адміністративно-територіальному устрої;

оптимістичний – сценарій, за яким території області в повному обсязі повертаються під юрисдикцію України (шляхом проведення активних бойових дій або дипломатичним шляхом).

У разі деокупації територій Луганської області військовим шляхом:

інфраструктура та більша частина територій громад і далі буде руйнуватись та мінуватись рф, тобто повернення жителів громад «додому» буде залежати від площі, щільності та характеру мінувань, масштабів руйнувань в містах, селищах, сільських населених пунктах;

питання визначення адміністративного центру громади залежатиме від стану житлового фонду та інфраструктури життєзабезпечення з урахуванням

чисельності жителів, зокрема учнів, що здобувають освіту в закладах загальної середньої освіти, та осіб працездатного віку;

Через активні бойові дії виробничу і соціальну інфраструктуру та інші об'єкти вже суттєво зруйновано або взагалі знищено в деяких територіальних громадах області.

Найбільше постраждали такі громади: Кремінська, Сєвєродонецька, Лисичанська, Рубіжанська, Попаснянська, Коломийчеська, Гірська.

Ці громади, а також громади, яка зазнали значного знелюднення, потребуватимуть реконфігурації.

Отже, вирішення питань адміністративно-територіального устрою залежатиме від критеріїв (показників) попередньої оцінки рівня спроможності територіальних громад області після деокупації.

Сценарій не виключає, що окремі територіальні громади зможуть залишитися спроможними без об'єднання (наприклад, громади, окуповані з 2014 року), як і не виключає ситуації, яка вимагатиме проєктування принципово нового адміністративно-територіального поділу територій на рівні громад та районів, у тому числі через знелюднення;

реалістичний (умовно) – сценарій розвитку, який будується на припущеннях офіційної доктрини щодо деокупації території області, принаймні до меж початку 2022 року.

Зважаючи на складність питання прогнозування показників щодо чисельності та вікової структури населення, яке залишиться на відповідних територіях, видів економічної діяльності, які можна буде відновити у перші роки після деокупації, у разі розвитку подібного сценарію доречно використовувати підходи, запропоновані до оптимістичного сценарію.

Після деокупації Луганської області може виникнути потреба у перегляді її адміністративно-територіального поділу не тільки на рівні громад, але і на рівні районів.

Зміни на субрегіональному рівні після деокупації та відповідно необхідність корекції меж районів можуть бути обумовлені новими обставинами та показниками параметрів кожного із них.

Під час формування районів доцільно брати до уваги параметри, які є оптимальними щодо чисельності; наявності в межах району міста, спроможного бути адміністративним центром району; кількість громад в районі не повинна перевищувати 10 громад, але не бути занадто малою – у кількості 2-3 громад; зручності транспортних комунікацій; врахування історичних та географічних особливостей територій.

Передбачені Методикою формування спроможних територіальних громад критерії оцінки рівня спроможності територіальних громад, відповідно до яких здійснювалося формування проєктних територіальних громад, не враховують об'єктивні обставини, що склалися в умовах повномасштабної збройної агресії.

Тому підходи до реконфігурації адміністративно-територіального устрою Луганської області розглядатимуться крізь призму аналізу та оцінки реальної спроможності територіальних громад.

Особливості відновлення регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України, визначені Законом України «Про засади державної регіональної політики», яким, серед іншого, передбачено, що для планування відновлення та стимулювання розвитку регіонів та територій, а також з метою запровадження органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування спеціальних механізмів та інструментів, визначаються такі функціональні типи територій як території відновлення, регіональні полюси зростання, території з особливими умовами для розвитку та території сталого розвитку.

Відтак задля забезпечення системної та взаємоузгодженої державної політики у сферах регіональної політики та розвитку місцевого самоврядування, затвердження територій територіальних громад має здійснюватися з урахуванням територіально-орієнтованого та безпекового підходу, соціальних, просторових, екологічних, економічних та інших особливостей різних територій.

Підстави для реконфігурації адміністративно-територіального устрою Луганської області не обмежуються факторами, обумовленими військовою агресією, як то значні демографічні зміни та руйнації населених пунктів, ліквідація економічної активності, зміни акцентів у регіональній політиці щодо післявоєнного відновлення та розвитку територій, але і вирішення проблем «розірваності» територій територіальних громад (7 територіальних громад та 3 райони області мають ознаки щодо невідповідності зазначеному критерію).

12. ПЛАНУВАННЯ І ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ

12.1. Міжнародні програми

Міжнародна технічна допомога (МТД) відіграє ключову роль у підтримці соціально-економічного розвитку Луганської області. У період з 2012 по 2024 роки область отримувала значну підтримку від міжнародних партнерів, спрямовану на зміцнення інституційної спроможності, підтримку малого та середнього бізнесу, а також покращення управління державними фінансами.

У період з 2012 по 2014 роки Луганська область активно співпрацювала з міжнародними організаціями, реалізуючи проєкти, спрямовані на розвиток інфраструктури, покращення системи охорони здоров'я та освіти, а також підтримку місцевого бізнесу.

До початку повномасштабного вторгнення російської федерації 24.02.2022 на територію України Луганська область впродовж кількох років перебувала під тягарем ряду проблем, викликаних триваючими бойовими діями та тимчасовою окупацією після 2014 року близько третини своєї території.

Серед основних проблем: втрата традиційних ринків; виведення з використання землі так званої «сірої» 30-ти кілометрової зони вздовж лінії розмежування; наявність значних площ замінованих територій;

напівзруйнована інфраструктура та логістика; екстремальні умови життя місцевих мешканців, значна кількість вимушено переміщених осіб.

За таких умов діяльність органів влади на підконтрольній українському Уряду частині території області була зосереджена на забезпеченні контрольованості та ефективності процесів відновлення й розвитку всіх сфер соціально-економічного і суспільного життя регіону. В цей період міжнародна технічна допомога (МТД) була одним із інструментів розвитку Луганської області.

З метою сталого соціально-економічного розвитку регіону та ефективної співпраці з міжнародними партнерами розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 25.05.2016 № 298 було створено обласну координаційну раду з питань реалізації в Луганській області проєктів, програм та ініціатив Європейського Союзу, Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій (далі – Координаційна рада).

Завдяки скоординованій роботі з міжнародними партнерами Луганська ОДА лише протягом 2019-2021 років взяла участь (як бенефіціар та/або реципієнт) у реалізації 69 проєктів міжнародної технічної допомоги кошторисною вартістю 626,22 млн дол. США (з урахуванням всіх бенефіціарів проєктів).

Основними результатами впливу МТД в громадах області було:

- модернізація інфраструктури;
- підвищення якості надання адміністративних та соціальних послуг;
- покращення економічного потенціалу;
- впровадження заходів з енергоефективності;
- гуманітарне розмінування;
- підтримка системи охорони здоров'я, навчальних закладів, місцевих центрів безпеки та охорони, місцевої поліції, в тому числі переміщених;
- посилення громадської безпеки та соціальної згуртованості;
- створення брендів громад, тощо.

Діяльність під час війни 2022-2024 років

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України 24.02.2022 звело нанівець зусилля органів державної влади по відновленню та розвитку Луганської області. На сьогодні понад 95 відсотків території області знаходиться під окупацією, а деокуповані населені пункти зазнають постійних ворожих обстрілів та бомбардувань. Однак, облдержадміністрація не припинила своєї роботи – змінилося місце її дислокації, форма роботи та пріоритети.

З 2022 року, у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії в Україну, ситуація в Луганській області значно погіршилася. Більшість територій області опинилися під тимчасовою окупацією, що призвело до масштабних руйнувань інфраструктури, житлових будинків та об'єктів соціальної сфери. За даними Київської школи економіки, Луганська область є однією з найбільш постраждалих від війни.

Після повномасштабного вторгнення РФ на територію України низка міжнародних партнерів, які виступають донорами проєктів МТД були вимушені перепланувати свою діяльність з метою швидкого реагування на нові потреби релокованого населення та органів влади, які постраждали в результаті бойових дій. Донори зосередилися на підтримці внутрішньо переміщеного населення (медичні засоби та ліки, паливо для опалення, матеріали для ремонту житла та інші речі) для забезпечення належного життєвого рівня, а також на забезпеченні органів влади необхідним для відновлення діяльності.

Проте, протягом 2022 року в області було реалізовано 28 проєктів МТД загальною кошторисною вартістю 392,99 млн дол. США (з урахуванням всіх бенефіціарів проєктів). Згідно з державною реєстрацією проєктів у Секретаріаті Кабінету Міністрів України у 7 проєктах облдержадміністрація виступала бенефіціаром і реципієнтом, у 17 – бенефіціаром, у 4 – реципієнтом.

У 2022 році облдержадміністрацією підписано 3 меморандуми з міжнародними організаціями щодо реалізації проєктів МТД: «Забезпечення доброго врядування завдяки участі громадськості та підвищенню якості надання послуг і захисту довкілля на сході України», «Демократичне врядування у Східній Україні», «Фонд «Партнерство за сильну Україну».

Реалізація проєктів МТД у 2022 році була спрямована на:

- підтримку релокованого самозайнятого населення, малого та середнього бізнесу;
- електронне урядування, покращання доступу до адміністративних та соціальних послуг;
- захист прав та свобод людини, забезпечення безпеки громадян;
- сприяння соціальній єдності та активності громадян;
- зменшення вразливості населення;
- покращення житлових умов внутрішньо переміщених осіб.

Варто зазначити, що у 2023 році продовжився тренд перепланування активностей партнерів з розвитку проєктів міжнародної технічної допомоги з метою швидкого реагування на нові потреби населення, яке постраждало в результаті бойових дій.

Протягом 2023 року в області реалізовувалося 14 проєктів міжнародної технічної допомоги (далі – МТД) загальною кошторисною вартістю 829,1 млн дол. США. Згідно з державною реєстрацією проєктів у Секретаріаті Кабінету Міністрів України по 8 проєктах облдержадміністрація виступала бенефіціаром і реципієнтом, у 2 – бенефіціаром, у 4 – реципієнтом.

Найбільшою за обсягами фінансування країною-донором проєктів МТД області у 2023 році є США, частка якої становить 74,6 %, Європейський Союз з часткою – 11,5 %, Уряд Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – 5,3 %, Кредитна Установа для Відбудови (KfW) – 2,9 %, Канада – 2,3 %. Іншими країнами-донорами області виступають Швеція, Швейцарія, Нідерланди, Польща.

Заходи, вжиті для розв'язання проблем

У 2023 році роль міжнародної допомоги в усіх пріоритетних для облдержадміністрації напрямках діяльності значно посилилась. На виконання доручень Офісу Президента України з метою розвитку міжнародного співробітництва для встановлення та підтримки взаємовідносин із закордонними партнерами, відновлення і розбудови інфраструктури, відновлення та збереження об'єктів культурної спадщини, надання гуманітарної допомоги, підтримки внутрішньо переміщених осіб, а також структурної модернізації та перезапуску економіки області Луганською облдержадміністрацією створено Регіональний офіс міжнародного співробітництва при обласній державній адміністрації (далі – Регіональний офіс) (розпорядження голови облдержадміністрації – начальника обласної військової адміністрації, голови Регіонального офісу від 12.05.2023 № 96).

Головними завданнями Регіонального офісу є координація з партнерами і залучення міжнародної допомоги на вирішення проблемних питань області.

До складу Регіонального офісу входять керівники структурних підрозділів облдержадміністрації, керівники військових адміністрацій громад області.

Завдяки скоординованій роботі з міжнародними партнерами Луганська обласна державна адміністрація протягом 2024 року брала участь у 10 проєктах міжнародної технічної допомоги, з яких у 5 проєктах виступала бенефіціаром і реципієнтом та за 8 проєктами у якості реципієнта, кошторисна вартість склала 891,3 млн дол. США (з урахуванням всіх бенефіціарів проєктів) (таблиця 132).

Найбільшими партнерами з розвитку за загальною кошторисною вартістю проєктів МТД у 2024 році області були: США, частка становить 63 % та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії з часткою у 13 %. Іншими країнами-донорами області виступають ЄС, Швейцарія, Швеція, Нідерланди, Канада.

Основними результатами впливу МТД в громадах області було:

- розвиток ефективного врядування та зміцнення громадянської ідентичності;
- підвищення якості надання адміністративних, соціальних та медичних послуг;
- відновлення та розвиток освіти області;
- покращення економічного потенціалу громад;
- підтримка області в енергетичному секторі та надзвичайному реагуванні;
- підвищення професійних компетенцій представників місцевого самоврядування;
- покращення житлових умов внутрішньо переміщених осіб;
- розвиток цифровізації регіону.

Таблиця 132. Партнери з розвитку Луганської області за кількістю та кошторисною вартістю проєктів у 2024 році

№ з/п	Партнер з розвитку	Кількість проєктів	Загальна кошторисна вартість проєктів,

			дол. США
1	ЄС	1	36 319 487,05
2	Канада	1	12 079 812,50
3	Нідерланди	1	4 150 798,52
4	Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1	111 785 273,10
5	США	3	684 093 652
6	Швейцарія	2	39 741 061,74
7	Швеція	1	3 171 037,83
Загальна кількість		10	891 341 122,74

В межах роботи Регіонального офісу з метою залучення міжнародної технічної допомоги, моніторингу та удосконалення процесів планування в межах за 2024 рік проведено 8 засідань та більше 90 робочих зустрічей. Під час координаційних зустрічей, участі у спільних заходах (форумах, стратегічних сесіях з планування діяльності) з представниками партнерів з розвитку відбувається обговорення існуючих потреб внутрішньо переміщених осіб, організацій та інституцій області.

В межах роботи Регіонального офісу здійснюються наступні активності:

1. *Розвиток ефективного врядування та зміцнення громадянської ідентичності.* В межах реалізації проєкту ПРООН «Забезпечення доброго врядування завдяки участі громадськості та підвищенню якості надання послуг і захисту довкілля на сході України» протягом звітного періоду проведено серію тренінгів для представників місцевих громад, адміністрацій, комунальних підприємств та медичних закладів: «Е-декларування» та «Тон керівництва» з питань антикорупційного менеджменту та розбудови доброчесного середовища органів влади, «Публічні закупівлі: новації та особливості в умовах воєнного стану», «Формування культури викривання та робота з викривачами», «Аналіз практики Антимонопольного комітету та Державної аудиторської служби України щодо публічних закупівель за допомогою модуля аналітики ВІ Prozorro», «Розробка рекомендацій до Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024-2026 роки», «Як сформувати бренд цілісної громади», «Антикорупційна робота та її роль у розвитку громади».

2. *Підвищення якості надання адміністративних, соціальних та медичних послуг:*

1. В межах реалізації проєкту ПРООН «EU4Recovery – розширення можливостей громад в Україні»:

- реалізовано підвищення професійної компетентності працівників соціальної сфери через навчальні заходи та тренінги для регіональних органів місцевого самоврядування та соціальних служб";

- продовжують роботу робочі групи із громадської безпеки та соціальної згуртованості Луганської області (Сєвєродонецька, Лисичанська, Новоайдарська, Щастинська, Троїцька, Кремінська, Нижньодуванська

громади). За результатами діяльності робочих груп у цільових громадах було розроблено та підтримано 9 міні-ініціатив із загальним бюджетом 1 180 901,18 грн. за напрямками соціальної згуртованості та інтеграції ВПО (5), громадської безпеки (3), реінтеграції ветеранів (1). Реалізація ініціатив розпочата в другому півріччі 2024 року та буде завершена до 31.03.2025 р. Загалом діяльність згаданих робочих груп сприяє соціальній згуртованості, підвищенню рівня громадської безпеки, соціальної згуртованості та підтримці місцевих ініціатив.

Робочі групи допомагають також зростанню інклюзії, залученню молоді до процесу відновлення, ветеранській реінтеграції, волонтерству, підтримці ВПО, соціального підприємництва тощо;

- створено кол-центр в закладі охорони здоров'я Луганської області (Рубіжанська ЦРЛ). Кол-центр покращить сервіс в закладах охорони здоров'я, сприятимуть налагодженню управління потоком пацієнтів та сприятимуть своєчасному наданню медичної допомоги;

- з метою комп'ютеризації робочих місць медичного персоналу та покращення роботи лікарів в Електронній системі охорони здоров'я Проєктом передано комп'ютерну техніку в заклади охорони здоров'я Луганської області;

- протягом вересня та жовтня 2024 року проведено тренінги з базової підтримки життя в цільових громадах.

2. В межах реалізації проєкту ПРООН «Забезпечення доброго врядування завдяки участі громадськості та підвищенню якості надання послуг і захисту довкілля на сході України»:

- у звітному періоді Проєктом проведено заходи в рамках школи соціальної роботи для представників Луганського області.

3. *Відновлення та розвиток освіти області:*

1) в межах реалізації проєкту Швейцарсько-українського проєкту DECIDE «Децентралізація для розвитку демократичної освіти»:

- розвиток трирівневої системи стратегічного планування в сфері освіти:

Національний рівень: здійснюється експертний супровід впровадження Стратегії реформування шкільного харчування, схваленої розпорядженням КМУ від 27.10.2023р. № 990-р. Здійснюється комплексний супровід розробки Стратегії реформи профільної середньої освіти. Експерти Проєкту DECIDE долучені у межах робочих груп з оновлення Державної стратегії регіонального розвитку. Розвиток національної системи освітньої статистики і управлінської аналітики: здійснено доопрацювання проєкту методології обрахунку критеріїв розвитку освіти та системи індикаторів розвитку освіти для рівнів області, територіальної громади та закладів загальної середньої освіти.

Регіональний рівень: розроблено рекомендації щодо методології розробки стратегій розвитку освіти на регіональному рівні, які буде подано на погодження в МОН. В області реалізується Стратегія відновлення та розвитку освіти Луганської області;

- консультативно-дорадча підтримка ОМС в сфері управління освітою: національна консультативно-дорадча кампанія для голів та управлінців освітою територіальних громад «Освіта в нових громадах від А до Я», що проводиться у

партнерстві з МОН, та Міністерством розвитку громад та територій України. У межах підтримки ТГ в умовах воєнного стану: проведено 37 вебінарів;

- професійний розвиток управлінців у сфері освіти: для забезпечення сталості професійного розвитку управлінців у сфері освіти у співпраці з НАДС розроблено електронну платформу для управлінців у сфері освіти. 8 представників органів місцевого самоврядування громад-партнерів Проєкту DECIDE Луганської області взяли участь у навчанні за погодженими НАДС спеціальними програмами підвищення кваліфікації;

2) в межах реалізації проєкту USAID «Економічна підтримка України»:

- на базі Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля було відкрито три сучасні лабораторії: лабораторію електромехатроніки (ElectromechatronicsLab), електроенергетики (EnergyLab) для підготовки інженерів-електриків та лабораторію прототипування і виробництва (FabLab) для IT-спеціалістів;

4. *Покращення економічного потенціалу громад.*

У партнерстві з проєктом міжнародної технічної USAID «Демократичне врядування у Східній Україні» реалізується програма підтримки 30 гуманітарних хабів Луганській області зі створенням можливостей працевлаштування для внутрішньо переміщених. Проєкт передбачає проведення конкурсу серед жінок ВПО для надання безкоштовної професійної освіти з перспективою подальшого працевлаштування чи само зайнятості. Орієнтовний бюджет: 500 000 дол. США.

5. *Підтримка області в енергетичному секторі та надзвичайному реагуванні:*

1) Луганською облдержадміністрацією у співпраці з проєктом міжнародної технічної допомоги USAID «Демократичне врядування у Східній Україні» отримано 9 одиниць спеціалізованої техніки для 7 громад області;

2) в межах реалізації проєкту Фонду «Партнерство за сильну Україну» передано 2 одиниці комунальної спецтехніки (вакуумна мулососна машина, гусеничний екскаватор) для Сватівської громади Луганської області;

3) з проєктом USAID «Економічна підтримка України» (ERA) опрацьовується ініціатива щодо реагування на надзвичайні ситуації в рамках короткострокової (9-місячної) Ініціативи «Енергетика та реагування на надзвичайні ситуації». В межах ініціативи планується закупівля акумуляторних систем зберігання енергії потужністю: 7kW, 10 kW, 15kW, 30kW, 60kW, 90kW, 150kW, 250kW і 500kW;

4) в межах проєкту «Фонд «Партнерство за сильну Україну» для стабільного функціонування та зміцнення спроможності місцевих органів влади у керуванні, координуванні та забезпеченні термінового реагування на поточну російську агресію облдержадміністрацією отримано комп'ютерну техніку (ноутбуки - 20 шт; принтери - 5 шт; кольоровий ксерокс - 1 шт; тонер-картридж - 4 шт; бездротові миші - 20 шт.). На суму 845,8 тис. грн;

5) відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння щодо надання технічної допомоги між компанією «Кімонікс Інтернешнл Інк.)/Фонд

«Партнерство за сильну Україну» та Луганською обласною державною адміністрацією – обласною військовою адміністрацією в межах проекту було надано допомогу, направлену на підтримку в формуванні інституційної спроможності облдержадміністрації та громад області, а також у вигляді спеціалізованого телекомунікаційного та офісного обладнання направлено на розширення доступу мешканців області до українського медіа-контенту на загальну суму 10047,9 тис грн;

6) в межах співпраці проектом міжнародної технічної USAID «Демократичне врядування у Східній Україні» облдержадміністрацією до регіонального матеріального резерву було отримано наступну допомогу (розпорядження від 01.04.2024 № 61, від 17.04.2024 № 102, від 25.06.2024 № 148, від 25.06.2024 № 149): намети з утеплювачем (2 шт); зарядні станції (2 шт), сонячні панелі (2 шт), електрогенераторні установки (2 шт), обігрівачі-електричні пушки (2 шт), обігрівачі масляні (2 шт), столи складні (2 шт), крісла (2 шт), ємності для води (2 шт); портативні електростанції (15 шт); ICT обладнання (15 шт); вологостійка фанера (1400 листів) на загальну суму 3570,4 тис. грн.

6. Підвищення професійних компетенцій представників місцевого самоврядування:

1) в межах реалізації проекту ПРООН «Забезпечення доброго врядування завдяки участі громадськості та підвищенню якості надання послуг і захисту довілля на сході України» проведено тренінги для представників державної влади та органів місцевого самоврядування Луганської області: «Пост героїчне лідерство в умовах криз та війни для 22 учасників, з яких 12 жінок та 10 чоловіків; «Проектний дизайн» для 20 учасників, з яких 11 жінок та 9 чоловіків; «Міфодизайн: Побудова іміджу регіону» для 22 учасників, з яких 12 жінок та 10 чоловіків;

2) в межах реалізації проекту «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади (EGAP)» проведено спільну стратегічну сесію для представників державної влади та органів місцевого самоврядування Луганської області щодо цифрового розвитку Луганщини.

7. Покращення житлових умов внутрішньо переміщених осіб:

1) підписано рамковий меморандум про співпрацю з імплементації проекту «Покращення житлових умов внутрішньо переміщених осіб на сході України» (далі – Житловий проєкт) між Мінреінтеграції України, МОМ, Львівською обласною державною адміністрацією та Луганською обласною державною адміністрацією. В межах Житлового проєкту планується створити орієнтовно 231 квартиру у Дрогобицькій та Кам'янка-Бузькій громадах, де зможуть проживати орієнтовно 693 особи ВПО з Луганської області;

2) за підтримки міжнародних партнерів (People in need, Агенство ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ), проекту USAID «Зміцнення громадської довіри» UCSI-III) спільно з громадською організацією «Світло культури», Дніпровською міською радою облаштовано шелтер для внутрішньо переміщених осіб з Луганщини, за

адресою: м. Дніпро, Ялицевий провулок, б. 5, який відіграє важливу роль для адаптації та інтеграції людей, що опинилися в складних життєвих обставинах. Наразі шелтером вже змогли скористатись близько 14000 осіб. Шелтер використовується як пункт розміщення та надання як гуманітарної допомоги (забезпечення продуктами харчування, наборами санітарії та гігієни) для ВПО, так і надання психологічної, юридичної допомоги, проведення заходів зі згуртування ВПО (майстер-класи, семінари, тренінги тощо);

3) представники Луганської обласної державної адміністрації взяли участь у 4-й Міжнародній виставці та конференції ReBuild Ukraine construction & Energy 13-14 листопада 2024 у Варшаві, Республіка Польща. В межах ReBuild Ukraine 13-14.11.2024 проведено зустрічі з питань підтримки ініціатив Луганської області у модульному будівництві житла для ВПО з:

- директором Представництва Кредитної установи для відбудови (KfW) в Україні;
- директором норвезької будівельної компанії Moelven та компаній Containex, Warex spol s r.o., Neo-Eco Ukraine, які спеціалізуються на модульному будівництві;
- національним фахівцем з юридичних питань Міжнародної організації з міграції в Україні;
- радницею Проєкту GIZ «Просування енергоефективності та імплементації Директиви ЄС про енергоефективність в Україні»;
- представницею ADVANTAGE AUSTRIA, зовнішньо-економічної організації Палати економіки Австрії;
- керівником з міжнародних зв'язків та фандрейзингу компанії «Нео-Еко Україна».

За результатами зустрічей, проведених під час ReBuild направлено листи міжнародним партнерам щодо напрацьованих варіантів впровадження проєктів забезпечення ВПО тимчасовим житлом для розгляду.

8. Розвиток цифровізації регіону. В умовах тимчасової окупації регіону та релокації населення, установ і підприємств у більш безпечні місця, розвиток цифрової інфраструктури стає критично важливим. У співпраці з Програмою розвитку ООН в Україні та проєктом «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади (EGAP)» в межах роботи Науково-технічної ради регіональної програми і проєкту цифровізації Луганської обласної державної адміністрації проведеться розроблення Регіональної комплексної програми цифровізації Луганської області та Регіональної стратегії цифрової трансформації на 2024-2027 роки.

Також за 2024 рік підписано:

1. Меморандум про співпрацю між Луганською обласною державною адміністрацією та філією компанії “Людина в біді” (Člověk v tísni) в Україні;
2. Меморандум про співпрацю з благодійною організацією «Проджект Вікторі Україна» (Сполучені Штати Америки) щодо надання підтримки службам екстреної медичної допомоги, лікарням, сім'ям, постраждалим від військової агресії російської федерації;

3. Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю між Луганською обласною державною адміністрацією та відокремленим підрозділом іноземної неурядової організації «ACTED»;

4. Меморандум про порозуміння між Міжнародним Медичним Корпусом та Луганською обласною державною адміністрацією – обласною військовою адміністрацією.

Пріоритетні напрями діяльності міжнародної технічної допомоги у Луганській області на 2026–2027 роки:

Безпека та стабільність

Індикатор: підвищення стійкості населення та інституцій до викликів воєнного часу.

Напрямки роботи: координація міжнародних гуманітарних програм з релокованими установами області; покращення умов в місцях розміщення внутрішньо переміщених осіб.

Житло та підтримка ВПО

Індикатор: забезпечення базових житлових умов і соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб.

Напрямки роботи: залучення міжнародної допомоги на будівництво постійного або модульного житла у приймаючих громадах; програми підтримки оренди та субсидій для ВПО; розвиток шелтерів і соціальних гуртожитків при громадах.

Соціальні послуги, охорона здоров'я, освіта

Індикатор: стабільна робота релокованих закладів.

Напрямки роботи: покращення матеріально-технічного забезпечення релокованих закладів охорони здоров'я та освіти; підтримка релокованих навчальних закладів вищої, середньої, професійної освіти; підтримка діяльності гуманітарних хабів у приймаючих громадах.

Економічна адаптація, МСП, працевлаштування

Індикатор: стимулювання зайнятості та зменшення соціальної залежності.

Напрямки роботи: гранти та пільгові програми міжнародної технічної допомоги для мікро-, малого та середнього бізнесу з числа ВПО; програми працевлаштування жінок, молоді та ветеранів; підтримка релокованих підприємств.

Цифровізація та електронні сервіси

Індикатор: розширення доступу до адміністративних та соціальних послуг.

Напрямки роботи: підтримка діяльності мережи ЦНАП, підвищення цифрової грамотності серед ВПО, освітян і державних службовців; залучення міжнародної технічної допомоги для закупівлі обладнання та ліцензій на програмне забезпечення.

Інституційна спроможність і врядування

Індикатор: підвищення ефективності релокованих місцевого самоврядування та обласної влади та прозорості їхньої діяльності.

Напрямки роботи: оснащення і підтримка роботи релокованих адміністрацій, організацій через міжнародні проєкти.

Енергетична ефективність та довкілля

Індикатор: забезпечення енергонезалежності важливої інфраструктури та релокованих установ.

Напрямки роботи: залучення програм міжнародної технічної допомоги для тепло модернізації шелтерів і будівель для ВПО; встановлення альтернативних джерел енергії у релокованих закладах; підтримка екологічних ініціатив у партнерстві з міжнародними структурами.

Міжнародна координація

Індикатор: підсилення ролі Регіонального офісу міжнародного співробітництва.

Напрямки роботи: забезпечення ефективної взаємодії між обласною владою місцевого самоврядування, міжнародними партнерами та донорами; розширення мережі партнерств для реалізації спільних проєктів розвитку області.

Культурна ідентичність та соціальна згуртованість

Індикатор: підтримка ідентичності, ментального здоров'я та інтеграції спільнот.

Напрямки роботи: реалізація культурних проєктів за підтримки міжнародної технічної допомоги у релокованих громадах (виставки, центри культури, пам'яті); молодіжні простори, лідерські програми, неформальна освіта; психосоціальна підтримка ВПО, ветеранів і дітей; медійні ініціативи для промоції Луганщини.

12.2. Державні стратегічні документи та програми розвитку

Державні стратегічні документи, направлені на розвиток Луганської області:

- План управління річковими басейнами Дніпра та Дону на 2025–2030 роки, затверджений розпорядженням КМУ від 01.11.2024 № 1077-р.
- Державна цільова програма комплексного водозабезпечення територій, які зазнали впливу воєнних дій, на період до 2030 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.09.2024 року № 884-р.

12.3. Забезпеченість містобудівною документацією

Розвиток території відбувається шляхом регулювання планування, забудови та використання територій, у зв'язку з чим розробляється відповідна містобудівна документація. На територію області затверджена Схема планування території Луганської області у 2013 році, рішення якої спрямовані на:

- прогнозування розвитку територій;
- обґрунтування розподілу земель за цільовим призначенням;
- взаємоузгодження державних, громадських та приватних інтересів;
- визначення і раціональне взаємне розташування зон житлової та громадської забудови, виробничих, рекреаційних, природоохоронних, оздоровчих, історико-культурних зон і об'єктів;
- розвиток інженерно-транспортної інфраструктури.

На всі міські населені пункти області та частково на сільські населені пункти була розроблена містобудівна документація: Генеральні плани та плани планування і забудови територій.

В ході реформи децентралізації на території області утворені нові райони та територіальні громади, що змінило їх межі. На законодавчому рівні це питання вирішили у 2020-2021 роках шляхом впровадження такого виду містобудівної документації як Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади (далі- Комплексний план), який є головним документом для планування та розвитку громади. Він є одночасно містобудівною документацією на місцевому рівні та документацією із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.

Розроблення і реалізація містобудівної документації та інвестиційних програм розвитку населених пунктів і територій є головним напрямом містобудівної діяльності на регіональному та місцевому рівнях. Наявність повноцінної сучасної містобудівної документації створить переваги громадам у залученні інвесторів.

З метою послідовного та поетапного розроблення містобудівної документації постановою Кабінету Міністрів України від 01.09.2021р. № 926 затверджено «Порядок розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації».

У 2021 році громадами розпочалася робота з розроблення Комплексних планів. Затверджені програми з розроблення містобудівної документації (Сєверодонецька, Лисичанська, Кремінська, Новопсковська, Старобільська, Рубіжанська, Станично-Луганська) першим етапом якої потрібно було виконати картографо - геодезичну основу на територію громади у масштабі 1:10000, а на населені пункти 1:2000. Завершити розпочату роботу не вдалося у зв'язку з окупацією території області та проведенням бойових дій. Протягом звітнього періоду 2012-2024 роки Комплексні плани не розроблялися.

У Луганській області протягом 2012-2024 років територіальними громадами розроблено та затверджено 161 проект містобудівної документації населених пунктів, з них генеральних планів – 8, планів зонування – 41, детальних планів територій – 108 та історико-архітектурних опорних планів – 4.

Таблиця 133. Розроблена містобудівна документація за видами

Назва документації	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Генеральні плани							1	1	1	3	1	1	
Плани зонування				2	4	18	6	1	4	4	1	1	
Детальні плани територій	4	4	6	4	5	13	19	18	20	14	1		

1 – без громад, які окуповані з 2014 року

Найбільш актуальні проблеми

Відсутність доступу до території у зв'язку з її окупацією не дає можливості розробляти містобудівну документацію – Комплексні плани, а саме:

- неможливо виконати топографо-геодезичну основу, що є складовою з розроблення містобудівної документації;
- неможливий збір вихідних даних з метою планування розвитку територій;
- є потреба у відновленні дієвості місцевого самоврядування з метою підготовки належного кадрового резерву.

Наслідки війни дуже негативно вплинули на стан територій та населених пунктів Луганської області. Окупація територій у 2014 та після 2022 років, переселення великої кількості жителів, руйнування житла, інфраструктури та забудови цілих міст - все це вимагає нового реалістичного погляду на адміністративно-територіальний устрій регіону і його майбутнє. Відсутність актуальної Генеральної схеми планування території України ускладнює планування території області.

12.4. Стратегічні документи на рівні області

Стратегію розвитку Луганської області на 2021–2027 роки затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.03.2020 № 246 та викладено у новій редакції від 03.06.2021 № 389 з урахуванням положень затвердженої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки.

Стратегічні цілі:

1. Економічне зростання регіону: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище.
2. Відновлення критичної інфраструктури регіону.
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину.

4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.

План заходів на 2021–2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Луганської області на 2021–2027 роки затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації – керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 01.04.2020 № 262 (зі змінами).

Каталог Плану заходів складається з 64 технічних завдань на загальну суму 25 675,9 млн грн, у тому числі:

державний бюджет – 23 518,6 млн грн;

місцевий бюджет – 609,1 млн грн;

МТД, інвестиції, власні та інші кошти – 1 548,3 млн грн.

Стратегічна ціль 1. Економічне зростання регіону: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище

До 1-ої стратегічної цілі увійшло 20 технічних завдань на суму 988,4 млн грн, у тому числі державний бюджет 283,5 млн грн.

Ключові технічні завдання:

- відновлення діяльності регіональної лабораторії ветеринарної медицини – 310,0 млн грн;
- відновлення діяльності Луганського національного аграрного університету – 187 млн грн;
- створення установки із газифікації вугілля та виробництва синтетичного природного газу – 163,5 млн грн;
- сприяння розвитку туристичної інфраструктури – 122,0 млн грн;
- створення промислових парків у Луганській області – 70,5 млн грн;

Стратегічна ціль 2. Відновлення критичної інфраструктури регіону

До 2-ої стратегічної цілі увійшло 11 технічних завдань на суму 20 714,3 млн грн, у тому числі державний бюджет 20 551,9 млн грн.

Ключові технічні завдання:

- залізнична гілка Кіндрашівська-Нова – Лантратівка – 10 010 млн грн;
- електрифікація залізничної гілки Попасна – Куп'янськ – 7 505 млн грн;
- відновлення транспортно-логістичної інфраструктури – 1 982 млн грн;
- відновлення функціонування закладів охорони здоров'я третинного рівня – 306,8 млн грн.

Стратегічна ціль 3. Ефективне управління, орієнтоване на людину

До 3-ої стратегічної цілі увійшло 28 технічних завдань на суму 3 937,6 млн грн, у тому числі державний бюджет 2 660,8 млн грн.

Ключові технічні завдання:

- забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб – 132,5 млн грн
- спортивна інфраструктура – 467,7 млн грн;
- модернізація об'єктів освіти – 310,2 млн грн;

- створення пожежно-рятувальних підрозділів та центрів безпеки – 72,1 млн грн;
- модернізація мереж водопостачання та водовідведення – 732 млн грн;
- будівництво сміттєпереробного комплексу – 695 млн грн.

Стратегічна ціль 4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір

До 4-ої стратегічної цілі увійшло 5 технічних завдань на суму 35,7 млн грн, у тому числі державний бюджет 22,3 млн грн, зокрема:

- розбудова єдиної комплексної системи відеоспостереження у Луганській області – 23,5 млн грн;
- забезпечення ГУ ДСНС України у Луганській області спецтехнікою та обладнанням для підводного та гуманітарного розмінування – 7,3 млн грн;
- розвиток FM – радіомовлення – 3,2 млн грн;
- реконструкція територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення – на 1,1 млн грн;
- створення археологічного музею на базі Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля – 0,6 млн грн.

Таким чином у 2021-2023 роках було передбачено реалізацію 64 технічних завдань на проекти регіонального розвитку за 4 стратегічними цілями на загальну суму запланованого обсягу фінансування 25,7 млрд грн, з яких: 5 – виконано; 35 – знаходились у стадії виконання; 24 – не виконувались та знаходились в стадії пошуку коштів та інвестиційних донорів. Сума вибраних коштів по ним склала 1,551 млрд грн, що становить 6,04 % від запланованого обсягу їх фінансування.

У зв'язку з повномасштабним російським вторгненням технічні завдання виконувались тільки протягом 2021 року.

12.5. Обласні програми

Важливим інструментом реалізації обласної стратегії є регіональні цільові програми, які відносяться до середньострокових програмних документів. Вони покликані розв'язати основні проблеми, що стримують регіональний розвиток.

Програми реалізуються за 6 основними напрямками розвитку:

- I. Економічний напрям.
- II. Соціальний напрям.
- III. Національно-культурний напрям.
- IV. Екологічний напрям.
- V. Правоохоронний напрям.
- VI. Інші.

Фінансування та реалізація регіональних цільових програм Луганської області за період з 2015 до 2024 років наведені у таблиці 134.

**Таблиця 134. Фінансування та реалізація регіональних цільових програм
Луганської області**

Напрямок програми		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Всього
2015	кількість програм	9	17	6	6	1	4	43
	обсяг фінансування (план), млн грн	2264,2	1701,6	12,8	1531	4,9	45,8	5560,4
	рівень виконання, %	2,3	5,2	4	4,8	0	0	3,9
2016	кількість програм	9	18	4	4	1	3	39
	обсяг фінансування (план), млн грн	2160	1922,4	18,9	343,8	5,5	19,5	4470,1
	рівень виконання, %	10,7	6,8	5,9	10,5	66,3	67,4	9,3
2017	кількість програм	10	19	4	4	1	5	43
	обсяг фінансування (план), млн грн	2987,9	2296,6	16,4	302,3	66,9	56,8	5726,9
	рівень виконання, %	18,7	24,1	23,2	17,9	90,3	25,8	21,7
2018	кількість програм	11	16	4	4	1	4	40
	обсяг фінансування (план), млн грн	4402,0	587,0	4,2	414,5	85,1	44,7	5537,2
	рівень виконання, %	17,5	70,5	112,7	11,9	0	19,6	22,5
2019	кількість програм	10	13	4	5	1	3	36
	обсяг фінансування (план), млн грн	4701,7	147,1	35,6	705,3	15,6	45,3	5650,7
	рівень виконання, %	19,6	92,9	32,2	21,0	0	21,9	21,7
2020	кількість програм	8	11	4	5	0	3	31
	обсяг фінансування (план), млн грн	4019,0	391,3	47,1	535,2	0	46,4	5039,0
	рівень виконання, %	19,6	52,1	5,5	27,8	0	52,6	23,2
2021	кількість програм	2	6	4	4	0	2	18
	обсяг фінансування (план), млн грн	833,0	121,6	57,5	551,6	0	18,4	1582,1
	рівень виконання, %	96,2	77,6	6,6	12,4	0	44,1	61,7
2022	кількість програм	2	3	3	3	0	3	14
	обсяг фінансування (план), млн грн	735,4	130,7	5,8	196,3	0	18,0	1086,1
	рівень виконання, %	3,8	25,9	37,8	0	0	2,6	5,9
2023	кількість програм	2	4	3	1	0	3	13
	обсяг фінансування (план), млн грн	482,2	863,4	5,9	97,0	0	18,3	1467,4
	рівень виконання, %	0,1	29,5	28,4	0	0	1,0	17,5
2024	кількість програм	1	4	4	0	0	2	11
	обсяг фінансування (план), млн грн	0	369,3	6,4	0	0	119,1	494,7
	рівень виконання, %	0	104,5	28,3	0	0	7,8	80,3

На основі даних, представлених в таблиці, можна виділити наступні тенденції.

Спостерігається чітке зменшення кількості регіональних цільових програм з 43 у 2015 році до 11 у 2024 році. Особливо різке скорочення відбулось після 2020 року (з 31 до 18 програм).

Відбувається значне скорочення (понад в 10 разів) планових обсягів фінансування програм з 5,6 млрд грн у 2015 році до 494,7 млн грн у 2024 році.

Натомість відстежується позитивна динаміка у рівні виконання програм (за обсягами фінансування) – з 3,9 % у 2015 році до 80,3 % у 2024 році.

Економічний напрям реалізації програм домінував у структурі фінансування до 2021 року, після чого відбувся перехід до пріоритетності соціального напрямку. При цьому у порівнянні з попередніми роками починаючи з 2022 року програми за економічним та екологічним напрямом фактично перестали реалізовуватись.

Основними причинами та факторами наявних проблем у сфері реалізації регіональних програм стали воєнні дії та тимчасова окупація майже всієї території області, що критично вплинуло на реалізацію таких програм.

Це обумовлено неможливістю реалізації програм на тимчасово окупованих територіях Луганської області, скороченням доходів обласного та місцевих бюджетів через критичне зменшення податкової бази, перерозподілом коштів державного бюджету на оборонні потреби держави.

Наслідки повномасштабного російського вторгнення

За наявною оперативною інформацією на 01.07.2025 в області пошкоджено або зруйновано 16721 об'єкт.

Найбільшої шкоди завдано соціальній сфері та інфраструктурі.

Різного ступеню руйнувань зазнали 14200 житлових об'єктів, 328 будівель закладів освіти, 235 будівель закладів охорони здоров'я, 208 будівель культури та туризму, 42 спортивних об'єкти та 11 будівель соціального захисту.

Пошкоджено або зруйновано 231 дорогу, 26 мостів, 7 вокзалів.

Також зруйновано 30 об'єктів водопостачання і водовідведення, 32 об'єкти сектору надання муніципальних послуг, 68 об'єктів енергетики, 20 – телекомунікацій та зв'язку.

Постраждала також сфера виробництва. Майже тисяча об'єктів має руйнування. Найбільше постраждала торгівля (826 об'єктів) і промисловість (146 об'єктів).

Завдано шкоди секторам держуправління (89 об'єктів), реагування на надзвичайні ситуації (9 об'єктів), охорони довкілля та лісового господарства (33 об'єкти), сільського господарства (41 об'єкт).

Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року **потреби** у відновленні Луганської області складають **35,4** млрд дол. США – це п'яте місце за величиною по країні (або **6,8 %** від загальної потреби). Обсяг завданої **шкоди** по області оцінено в **15,6** млрд дол. США (третє місце в Україні). Прямі **збитки** сягнули **18,9** млрд дол. США.

Детальна інформація щодо потреб у відновленні, сумі збитків та завданої шкоди в розрізі секторів економіки Луганської області наведені у таблиці 135.

Таблиця 135. Завдана шкода та збитки разом із потребами на відновлення та відбудову Луганської області в розрізі секторів відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4) станом на 31.12.2024

Сектор	Завдана шкода	Збитки	Потреби на відновлення
Сектори соціальної сфери	6874,1	2617,9	11630,0
Житло	5135,6	1226,8	7122,7
Освіта і наука	1242,8	217,8	2749,4
Охорона здоров'я	194,4	1088,7	1039,5
Соціальний захист і засоби до існування	17,3	1,6	25,9
Культура і туризм	284,0	83,0	692,5
Сектори інфраструктури	5849,5	1673,7	9945,1
Енергетика та видобування корисних копалин	322,0		123,7
Транспорт	3419,5	723,7	5622,0
Телекомунікації та цифрові технології	191,2	185,0	430,6
Водопостачання і водовідведення	1590,5	247,0	2990,6
Муніципальні послуги	326,3	518,0	778,2
Виробничі сектори	2433,6	3465,5	5326,0
Сільське господарство	1749,6	2793,2	3989,8
Торгівля і промисловість	681,0	641,3	1069,6
Зрошення і управління водними ресурсами	0,5		250,6
Фінансовий сектор і банківська справа	2,5	31,0	16,0
Наскрізні сектори	486,2	11126,2	8531,5
Охорона довкілля, природокористування та лісове господарство	373,5	3000,5	160,6
Реагування на надзвичайні ситуації та цивільний захист	57,1	17,4	186,8
Юстиція та державне управління	55,6	74,1	149,9
Управління вибухонебезпечними предметами		8034,2	8034,2
Всього	15643,4	18883,3	35432,6

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗДІЛУ 11 - 12.

1. Тимчасово окуповані території. На частині тимчасово окупованих територій Луганській області з 2014 року не функціонують місцеві органи виконавчої влади, де-факто не були сформовані нові територіальні громади, тривалий час відсутні органи місцевого самоврядування.

2. Проблеми повоєнного відновлення Луганської області: наявність загроз для нормального життя на деокупованих територіях (безпекових, екологічних, техногенних тощо); через руйнування соціальної і виробничої інфраструктури на більшій частині територій Луганської області надання публічних послуг буде ускладнено; чисельність населення та учнів в закладах загальної середньої освіти на деокупованих територіях може суттєво скоротитися; фінансова спроможність територіальних громад та частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду суттєво знизиться після війни.

3. Міжнародна технічна допомога (МТД) відіграє ключову роль у підтримці соціально-економічного розвитку Луганської області. У період з 2012 по 2014 роки Луганська область активно співпрацювала з міжнародними організаціями, реалізуючи проєкти, спрямовані на розвиток інфраструктури, покращення системи охорони здоров'я та освіти, а також підтримку місцевого бізнесу. Протягом 2022 року в області було реалізовано 28 проєктів МТД загальною кошторисною вартістю 392,99 млн дол. США (з урахуванням всіх бенефіціарів проєктів).

4. Найбільшими міжнародними партнерами з розвитку за загальною кошторисною вартістю проєктів МТД у 2024 році області були: США, частка становить 63 % та Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії з часткою у 13 %. Іншими країнами-донорами області виступають ЄС, Швейцарія, Швеція, Нідерланди, Канада.

5. Містобудівна діяльність. Відсутній доступ до території Луганської області в результаті її окупації унеможлиблює містобудівну діяльність. Протягом 2012-2024 років територіальними громадами розроблено та затверджено 161 проєкт містобудівної документації населених пунктів, з них генеральних планів – 8, планів зонування – 41, детальних планів територій – 108 та історико-архітектурних опорних планів – 4. У 2021 році громадами розпочалася робота з розроблення Комплексних планів. Затверджені програми з розроблення містобудівної документації (Сєверодонецька, Лисичанська, Кременська, Новопокровська, Старобільська, Рубіжанська, Станично-Луганська) першим етапом якої потрібно було виконати картографо - геодезичну основу на територію громади у масштабі 1:10000, а на населені пункти 1:2000. Завершити розпочату роботу не вдалося у зв'язку з окупацією території області та проведенням бойових дій. Протягом звітного періоду 2012-2024 роки Комплексні плани не розроблялися. Відсутність актуальної Генеральної схеми планування території України ускладнює планування території області.

6. Збитки Луганської області в результаті агресії з боку рф та окупації. Відповідно до Четвертої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), проведеної спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об'єднаних Націй за підтримки інших партнерів, станом на 31 грудня 2024 року потреби у відновленні Луганської області складають **35,4** млрд дол. США – це п'яте місце за величиною по країні (або **6,8 %** від загальної потреби). Обсяг завданої

шкоди по області оцінено в **15,6** млрд дол. США (третє місце в Україні). **Прямі збитки** сягнули **18,9** млрд дол. США.